

ANGELA Y. DAVIS

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΧΩΡΙΣ ΔΕΣΜΑ

**ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ, ΦΥΛΑΚΕΣ
ΚΑΙ Η ΑΝΕΚΠΛΗΡΩΤΗ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ**

ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΝ EDUARDO MENDIETA

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΧΩΡΙΣ ΔΕΣΜΑ

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ. ΦΥΛΑΚΕΣ
ΚΑΙ Η ΑΝΕΚΠΑΗΡΩΤΗ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ

Στήν ἴδια σειρά κυκλοφοροῦν

TARIQ ALI

Ἡ σύγκρουση τῶν φονταμενταλισμῶν
Σταυροφορίες, Τζιχάντ καὶ νεωτερικότητα

TARIQ ALI

Ὁ Μπούς στὴ Βαβυλώνα
Ἡ νέα ἀποικιοποίηση τοῦ Ἰράκ

ELIOT WEINBERGER

Τί ἄκουσα γιὰ τὸ Ἰράκ

NOAM CHOMSKY

11/9

ALAIN BADIOU

Περιστάσεις, 1 καὶ 2

EDWARD SAID

Ὁ Φρόντ καὶ οἱ μὴ-Εὐρωπαῖοι

MICHEL BOUNAN

Ἡ λογικὴ τῆς τρομοκρατίας

JACQUES DERRIDA

Ἡ τελευταία λέξη τοῦ ρατσισμοῦ

ANTONIO TABUCCHI

Ἡ γαστρίτιδα τοῦ Πλάτωνα

KARL MARX - FRIEDRICH ENGELS

Ἡ ἀποικιοκρατία στὴν Ἀσία
Ἀφγανιστάν - Ἰνδία - Περσία

NEW LEFT REVIEW

Ἡ ἐλληνικὴ ἔκδοση - τ. 1

ANGELA Y. DAVIS

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΧΩΡΙΣ ΔΕΣΜΑ

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ, ΦΥΛΑΚΕΣ
ΚΑΙ Η ΑΝΕΚΠΛΗΡΩΤΗ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ
ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ

ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΝ
EDUARDO MENDIETA

ΠΡΟΛΟΓΟΣ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΚΩΣΤΑΣ ΡΑΠΤΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

Τίτλος πρωτοτύπου: ABOLITION DEMOCRACY
BEYOND EMPIRE, PRISONS, AND TORTURE

ISBN 978 - 960 - 325 - 729 - 5

© 2005 by Angela Y. Davis and Eduardo Mendieta
Α' έκδοση: Seven Stories Press, Νέα Υόρκη 2005

για την ελληνική έκδοση

© 2008, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ Α.Ε.
Ζωοδόχου Πηγής 99, 114 73 'Αθήνα
Τηλ. 210.7011.461 - FAX 210.7013.649
<http://www.agra.gr>, e-mail: info@agra.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος τοῦ μεταφραστῆ

9

Εἰσαγωγή

19

Πολιτική καὶ φυλακές

35

Σεξουαλικὸς καταναγκασμὸς,
φυλακές καὶ φεμινιστικὲς ἀντιδράσεις

71

Δημοκρατία χωρὶς δεσμὰ

107

Ἀντίσταση, γλώσσα καὶ νόμος

141

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ

175

Πρόλογος τοῦ μεταφραστῆ

“Angela, sister, you are welcome in this house.”

ΓΥΝΑΙΚΑ. Μαύρη. Κομμουνίστρια. Διανοούμενη. Ἄμερικανίδα.

Φυσιογνωμικὴ συμπύκνωση ὄλων ὅσοι αποκλείονταν ἀπὸ τὸ ἀμερικανικὸ ὄνειρο, ἢ Ἄντζελα Ὑβὸν Ντέηβις ἀναδείχθηκε σὲ πρόσωπο ἀναφορᾶς γιὰ ὄλους ὅσοι στρατεύτηκαν στὴν ἀνατροπὴ του. Στὸ σημεῖο τομῆς κάθε δυνατῆς μορφῆς καταπίεσης, ὅπου τὴν ἔταξαν οἱ καταβολές της, ἀναγνώρισε τὴ συνάρθρωση κάθε δυνατοῦ κινήματος χειραφέτησης, ὅπου τὴν κατηύθυναν οἱ ἐπιλογές της.

Ἡ ἴδια κάποτε μίλησε αὐτοσαρκαστικὰ γιὰ τὴν ταπεινότητα καὶ τὴν ταπείνωση πού της ἐνέπνευσε ἡ συνειδητοποίηση τοῦ γεγονότος ὅτι σὲ χρονικὴ ἀπόσταση μόλις μιᾶς γενιᾶς ἀπὸ τὴν ἐκτόξευσή της στὴ διεθνή δημοσιότητα, μνημονεύεται πλέον περισσότερο ὡς κομμωτικὸ σύμβολο. Ὡστόσο, τὸ χαρακτηριστικὸ της « ἄφρο » μαλλί, αἰσθητικὸ σημεῖο φυλετικῆς αὐτοπεποίθησης καὶ γυναικειᾶς ἀπειθείας, δὲν ἀρκεῖ γιὰ νὰ τὴν ἐγκλωβίσει στὴ ρετροὺ νοσταλγία μιᾶς ποπ ἀντισυνμβατικότητας.

Ἐγινε βέβαια ἡ Ἄντζελα Ντέηβις, κατὰ τὸ ρεῦμα τῶν καιρῶν, καὶ σύνθημα καὶ μπλουζάκι καὶ τραγούδι (“Angela” τῶν Yoko Ono - John Lennon καὶ “Sweet Black Angel” τῶν Rolling Stones). Ὡστόσο, καὶ μετὰ

τήν ἄμπωτη τῶν ἐξεγερσιακῶν εἰκόνων, παρέμεινε ἀφοσιωμένη στήν ὑπόθεση τῆς ὀλόπλευρης ἀπελευθέρωσης, ἐνεργός μέχρι σήμερα στό χωρο τῆς σκέψης καί τοῦ ἀκτιβισμοῦ καί δεκτική στήν ἀναμέτρηση μέ διαρκῶς νέα ἐρωτήματα.

Αὐτή ἢ « πιστότητα στό γεγονός », ὅπως θά τήν ἀποκαλοῦσε ὁ *Badiou*, δέν ἦταν, ὅπως γνωρίζουμε, διόλου αὐτονόητη γιά μιὰ γενιά πού συντρίφτηκε ἀνάμεσα στήν ἀμείλικτη κρατική καταστολή καί τὸ δέλεαρ τῆς ἐνσωμάτωσης, τοὺς συχνὰ ἀδιέξοδους προσανατολισμούς της καί τὸν σταδιακὸ κατακερματισμὸ της σὲ στενόχωρες, ἀλληλοκαταργελλόμενες « ταυτότητες ».

Αὐτόχειρας ὁ *Abbie Hoffman*. Ἀπολογητὴς τοῦ συστήματος ὁ *Jerry Rubin*. Θύμα τῆς ἐξάρτησής του ἀπὸ τὴν κοκαΐνη ὁ *Huey Newton*. Πολιτικὰ ἀπομονωμένος καί μὲ μανία καταδίωξης ὁ *Stokely Carmichael*. Περιπλανώμενος ἀνάμεσα στό κράκ, τὶς θρησκευτικὲς αἱρέσεις καί τὴ « γοητεία » τοῦ *Ρόναλντ Ρέγκαν* ὁ *Eldridge Cleaver*. Ἀντίθετα, ἢ Ντέιβις ἀποτελεῖ μία ἀπὸ τὶς λίγες φιγούρες πρώτης γραμμῆς τοῦ *movement* τῶν δεκαετιῶν τοῦ '60 καί τοῦ '70 πού διασώθηκαν πολιτικά καί προσωπικά. Ἴσως ἐπειδὴ ἡ ἀκαδημαϊκὴ της συγκρότηση καί ἡ ἐρευνητικὴ της δουλειὰ τῆς ἔδιναν πάντοτε τὸ ἀπαιτούμενο ἔρμα. Ἴσως, πάλι, ἐπειδὴ ἡ ἐνταξί της (μέχρι τὸ 1991) στὸ συγκριτικῶς « γκρίζο » Κ.Κ. ΗΠΑ τοῦ *Gus Hall* τὴν προφύλαξε ἀπὸ τολμηρότερες πτήσεις πού κατέληξαν σὲ θεαματικότερες πτώσεις. Ἄν καὶ ὅσοι τὴ γνωρίζουν προσωπικά μιλοῦν ἀπλῶς γιά μιὰ γυναίκα τερατώδους θέλησης, πού « ζεῖ ὅπως τὸ κρίνει ἀναγκαῖο καί ὄχι ὅπως θά τὸ ἤθελε ».

Γεννημένη τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1944 στὸ Μπέριμιχαμ τῆς Ἀλαμπάμα, ἀπὸ γονεῖς δασκάλους, ἡ Ἄντζελα Ντέηβις μεγάλωσε στὴ σκιά τοῦ θεσμοποιημένου ρατσισμού τοῦ ἀμερικανικοῦ Νότου, τὴν ὥρα πὸν αὐτὸς ἀμφισβητοῦνταν ἀπὸ τὸ « κίνημα πολιτικῶν δικαιωμάτων » τῶν Ἀφροαμερικανῶν. Τὸ πατρικὸ τῆς βρισκόταν σὲ μιὰ μεικτὴ γειτονιά πὸν ἔγινε γνωστὴ ὡς *Dynomite Hill*, καθὼς οἱ ἐκρηξέεις αὐτοσχέδιων βομβιστικῶν μηχανισμῶν ἦταν ἢ σχεδὸν καθημερινὴ πραγματικότητά πὸν ἀντιμετώπιζαν ὅσοι μαῦροι εἶχαν τὴν ἀθάδεια νὰ ἐγκατασταθοῦν ἐν μέσῳ λευκῶν. Λέει ἄλλωστε πολλὰ τὸ ὅτι ἀγαπημένη ἐφηβικὴ τῆς φάρσα ἦταν τὸ νὰ παριστάνει μαζί μὲ τὴν ἐξαδέλφη τῆς τὴ γαλλόφωνη τουρίστρια, γεγονός πὸν τῆς ἐπέτρεπε τὴν εἴσοδο σὲ μαγαζιά ἀπροσπέλαστα ὑπὸ ἄλλες συνθῆκες στοὺς ὁμοίους τῆς...

Ἐμπειρίες αὐτοῦ τοῦ εἶδους, ἀποκαλυπτικὲς τῆς κοινωνικῆς κατασκευῆς τῆς « φυλῆς », συγκροτοῦν τὴν προσωπικὴ ἱστορία κάθε σημερινοῦ Ἀφροαμερικανοῦ μέσης ἡλικίας καὶ ἄνω, ὑπενθυμίζοντας σὲ ὅσους προτιμοῦν νὰ καταναλῶνουν μιὰ πλασματικὰ φιλελεύθερη εἰκόνα τῆς μόνης ὑπερδύναμης, τὸ μέγεθος τῆς καταπίεσης πὸν ἔκρυβε μέχρι πρόσφατα στὰ σπλάχνα τῆς ἡ Ἀμερικῆ καὶ δὲν ξεπέρασε παρὰ μόνον ἐπιφανειακά.

Οἱ ἐξαιρετικὲς τῆς σχολικὲς ἐπιδόσεις ὁδήγησαν τὴν Ἄντζελα Ντέηβις ἤδη ἀπὸ τὴν ἐφηβεία τῆς ὡς ὑπότροφος στὴ Νέα Ὠρόκη, φιλοξενούμενη ἐνὸς πάστορα πὸν εἶχε ἀποσχηματιστεῖ λόγω τῆς μακκαρθικῆς ὑστερίας, ἐνῶ κατόπιν τῆς ἀνοιξαν τὸν δρόμο γιὰ τὸ Πανεπιστήμιο Brandeis, ὡς μίας ἀπὸ τοὺς τρεῖς ὅλους κι ὅλους μαῦρους φοιτητὲς τοῦ ἔτους τῆς. Ἡ συμμετοχὴ τῆς τὸ

1962 σε μιὰ συνάντηση Κομμουνιστικῶν Νεολαιῶν στὸ Ἐλσίνκι ἔφερε τὴν πρώτη ἀνάκρισή της ἀπὸ τὸ FBI, ἐνῶ ἡ διειρη παραμονή της στὸ Παρίσι, γιὰ σπουδὲς λογοτεχνίας στὴ Σορβόννη, συνέπεσε μὲ τὸν ἀπόηχο τοῦ ἀντιαποικιακοῦ πολέμου τῆς Ἀλγερίας. Πίσω στὴ γενέτειρα, ὡστόσο, ἡ ρατσιστικὴ βία κλιμακωνόταν: ἡ βομβιστικὴ ἐπίθεση τῆς *Ku Klux Klan* στὴν Ἐκκλησία τῶν Βαπτιστῶν στὴν 16η Ὀδὸ τοῦ Μπέρμιγχαμ τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1963 ἔστειλε στὸν θάνατο τέσσερα μαῦρα κοριτσάκια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἡ Ντέηβις γνώριζε τὰ τρία. (Μιὰ ἄλλη συντοπίτισσα τῆς Ντέηβις καὶ συμμαθήτρια τῶν θυμάτων, ὀνόματι Κοντολίζα Ράις, ἐπρόκειτο πάντως νὰ συναγάγει πολὺ διαφορετικὰ, ὡς φαίνεται, συμπεράσματα σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἐνσωμάτωση τῶν μαύρων σὲ δομὲς πρωτοκαθεδρίας τῶν λευκῶν...)

Ἡ φιλοσοφικὴ πορεία τῆς Ἄντζελα Ντέηβις διαμορφώθηκε ἀπὸ τὴ μαθητεία της πλάι στὸν *Herbert Marcuse* καὶ τὴ διειρη παραμονή της στὴ Φραγκφούρτη, ὅπου μελέτησε τὸν Κάντ, τὸν Χέγκελ καὶ τὸν Μαρξ. Ἡ ἐγκατάστασή της στὴν Καλιφόρνια τὸ 1967, μὲ τὴν ἐπιδίωξη ἀκαδημαϊκῆς σταδιοδρομίας, ἔμελλε ὅμως νὰ σημαδέψει τὸ πολιτικὸ της μέλλον. Μέλος ἀρχικὰ τῆς SNCC (βλ. σημ. 43, σ. 189) καὶ τοῦ νεότευκτου τότε Πολιτικοῦ Κόμματος τῶν Μαύρων Παρθένων, ἡ Ντέηβις ἐντάχθηκε τὸ 1968 στὸ *Che-Lumumba Club*, ἀφροαμερικανικὸ πυρῆνα τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος στὸ Λὸς Ἄντζελες. Οἱ τριβὲς μὲ τοὺς συντρόφους τοῦ καιροῦ ἐκεῖνον σχετικὰ μὲ τὴν «πρέπουσα θέση» τῶν γυναικῶν στὸν ἀγῶνα, φώτισαν γιὰ τὴν Ντέηβις ἀποκαλυ-

πτικά τὴν ἔμφυλη διάσταση τῆς πάλης της, καταδεικνύοντας τὸν διπλάσιο δρόμο πὸν ἔχουν νὰ διανύσουν οἱ Ἀφροαμερικανίδες πρὸς τὴ χειραφέτησή τους.

Τὸ 1969 ἡ Ἄντζελα Ντέηβις εἶχε φτάσει νὰ εἶναι ἤδη « διαβόητη », μὲ τὰ κοινὰ μέτρα, λόγω τῆς ἀπόφασης τοῦ τότε κυβερνήτη τῆς Καλιφόρνιας Ρόναλντ Ρέηγκαν νὰ τὴν ἀπολύσει ἀπὸ τὴ θέση τοῦ πανεπιστημιακοῦ βοηθοῦ στὸ UCLA, μετὰ τὴ συμμετοχὴ της σὲ ἀποστολὴ μελῶν τοῦ κόμματος στὴν Κούβα (χώρα πού, πέρα ἀπὸ τὸν « κομμουνιστικὸ κίνδυνον », ἀντιπροσώπευε καὶ ἕνα ζωντανὸ ἀντιπαράδειγμα φυλετικῆς δικαιοσύνης γιὰ τοὺς μαύρους). Ἡ Ντέηβις κατόρθωσε μὲ δικαστικὸ ἀγῶνα νὰ κηρύξει ἀντισυνταγματικὸ τὸν κανονισμὸ πὸν ἀπαγόρευε τὴν ἀπασχόληση κομμουνιστῶν στὸ Πανεπιστήμιο, ὅμως τὸ τίμημα ἦταν ἕνας καταιγισμὸς ἀνόνημων ἀπειλῶν.

Πολὸν μεγαλύτερες περιπέτειες, ὡστόσο, τῆς ἐπεφύλασσε ἡ ἐμπλοκὴ της στὴν καμπάνια γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ George Jackson καὶ τῶν λοιπῶν Soledad Brothers (βλ. σημ. 12, σ. 178 καὶ σημ. 64, σ. 196). Τὸν Αὐγούστο τοῦ 1970 ὁ Τζόναθαν Τζάκσον, ἐξοπλισμένος μὲ ὄπλο καταχωρισμένο στὸ ὄνομα τῆς Ντέηβις, εἰσέβαλε στὸ δικαστήριον τῆς Κομητείας Μαρίν, διεκδικώντας τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ μεγαλύτερου ἀδελφοῦ του, γιὰ νὰ πέσει ἐντέλει νεκρὸς μετὰ ἀπὸ ἀνταλλαγὴ πυρῶν, στὴν ὁποία ἔχασαν ἐπίσης τὴ ζωὴ τους ὁ δικαστὴς καὶ ἄλλοι δύο ἄνθρωποι. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ κατηγορηθεῖ ἡ Ντέηβις γιὰ συνέργεια σὲ ἀπαγωγή καὶ φόνο (ἀδικήματα πὸν τιμωροῦνταν μὲ θανατικὴ ποινὴ), νὰ βγεῖ στὴν παρανομία, νὰ κηρυχθεῖ ἀπὸ τὸ FBI ὡς ἡ

πλέον καταζητούμενη γυναίκα της 'Αμερικής, να συλληφθεί τόν 'Οκτώβριο του ίδιου έτους στη Νέα 'Υόρκη και να παραμείνει φυλακισμένη μέχρι τόν Φεβρουάριο του 1972.

Παράλληλα, όμως, η δίωξή της ξεσήκωσε ένα διεθνές κίνημα αλληλεγγύης χωρίς προηγούμενο, με συγκινητικότερη εκδήλωση την ανάρτηση σε εισόδους σπιτιών της επιγραφής "Angela, sister, you are welcome in this house" (« 'Αδελφή μας "Αντζελα, είσαι ευπρόσδεκτη σε αυτό το σπίτι »). Καί μπορεί βέβαια ή Σοβιετική 'Ενωση να αξιοποίησε προπαγανδιστικά την υπόθεση (ό Σολτζενίτσιν παραπονιόταν τότε πικρόχολα ότι τὸ ὄνομα τῆς Ντέηβις τὸν ἀκολουθοῦσε παντοῦ...), ὡστόσο ἡ ἔκταση τοῦ κινήματος συμπαράστασης ἀπηχεί κάτι πολὺ βαθύτερο, πὸν ὀφειλόταν πρωτίστως στὴν ἀγέρωχη στάση τῆς ἴδιας τῆς κατηγορουμένης. Τὸν 'Ιούνιο τοῦ 1972 ἐκδόθηκε ἡ ἔτυμηγορία τῆς ἀθώωσής της.

'Εκτοτε, ἡ "Αντζελα Ντέηβις συνέχισε τὴν πολιτικὴ καὶ ἀκαδημαϊκὴ της δράση. Τὸ 1979 τῆς ἀπονεμήθηκε τὸ βραβεῖο Λένιν, ἐνῶ τὸ 1980 καὶ τὸ 1984 ὑπῆρξε ὑποψήφια ἀντιπρόεδρος τῶν ΗΠΑ μὲ τὸ ψηφοδέλτιο τοῦ Κ.Κ. ΗΠΑ. Δραστηριοποιήθηκε σὲ κινήσεις γιὰ τὸν πνευματικὸ ἀφοπλισμὸ, τὰ δικαιώματα τῶν ἐγχρωμῶν γυναικῶν καὶ τὴν καθιέρωση καθολικῆς δημόσιας περίθαλψης στὶς ΗΠΑ. 'Ίδρυσε τὴ National Alliance Against Racist and Political Repression καὶ τὴν ὀργάνωση Critical Resistance, πὸν ἀποβλέπει στὴν κατάλυση τοῦ « σωφρονιστικοβιομηχανικοῦ συμπλέγματος ». Παράλληλα, συμμετέχει στὴν ἡγεσία τοῦ National Political Congress of Black Women καὶ τοῦ National Black Women's Health

Project, ενώ από το 1991 διευθίνει στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας στη Σάντα Κρουζ το διακλαδικό πρόγραμμα « *Ιστορία της Συνείδησης* ». Από τα βιβλία της έχουν κυκλοφορήσει στα ελληνικά τα εξής: "Αν αυτοί έρθουν την αύγή, *μτφρ. Ρένα Γαλανοπούλου, Νέα Σύνορα, Αθήνα 1982, Γυναίκες, φυλή και τάξη, Σύγχρονη Έποχή, Αθήνα 1984, και Γυναίκες, κουλτούρα και πολιτική, μτφρ. Γωγώ Αρβανίτη, Καστανιώτης, Αθήνα 1991.*

Το παρόν βιβλίο αποτελεί συλλογή συζητήσεων της με τον *Eduardo Mendieta*, αναπληρωτή καθηγητή Φιλοσοφίας και διευθυντή του Κέντρου Λατινοαμερικανικών και Καραϊβικών Μελετών του Πανεπιστημίου *Stony Brook*, με έρευνητική εργασία στη Σχολή της Φραγκφούρτης, τον πραγματισμό, τη θεολογία της απελευθέρωσης και τη βιοπολιτική. Έχοντας ως άφετηρία τον έν θερμῶ σχολιασμό τῶν ἀποκαλύψεων γιὰ τὰ κολαστήρια τοῦ Γκουαντάναμο καὶ τοῦ Ἄμπου Γράμπ, ἡ κριτικὴ τῆς Ντέηβις ἀπλώνεται σὲ ὄλο τὸ πλέγμα τῶν πρακτικῶν βίας πὸν στηρίζουν τὶς ἀμερικανικὲς δομὲς ἐξουσίας στὸ ἐσωτερικὸ καὶ στὸ ἐξωτερικὸ. Μὲ διεισδυτικὸς συνειρημὸς πὸν περνοῦν ἀπὸ τὸ στρατιωτικοβιομηχανικὸ στὸ σωφρονιστικοβιομηχανικὸ σύμπλεγμα, ἀπὸ τὸ φαρμακευτικὸ λόμπυ στὸν « πόλεμο κατὰ τῶν ναρκωτικῶν » καὶ περαιτέρω στὸν « πόλεμο κατὰ τῆς τρομοκρατίας », ἀπὸ τὴν κληρονομία τῶν θεσμοποιημένων φυλετικῶν διακρίσεων στὴ φανλότητα τῶν σύγχρονων ΜΜΕ, ἡ Ντέηβις ἀναδεικνύει τὸ ἀνεκπλήρωτο τῆς ἐπαγγελίας τῆς δημοκρατίας στὴν Ἀμερικὴ καὶ τὴν διαιώνιση, ἐλλεῖπει οἰκονομικῆς δικαιοσύνης, τῶν δο-

μῶν τοῦ ρατσισμού, μὲ ἄλλοτε ἄλλους φυσικοὺς φορεῖς. Κυρίως δὲ στέκεται στὴν ἰδιαιτερότητα τῶν ΗΠΑ ὡς τῆς χώρας ποὺ διατηρεῖ τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ φυλακισμένων ἐπὶ τοῦ γενικοῦ πληθυσμοῦ – στὴν πλειονότητα τῶν περιπτώσεων στρατολογημένο ἀπὸ τὶς μειονότητες καὶ κατηγορούμενο γιὰ μὴ βίαια ἐγκλήματα. Πρόκειται γιὰ τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ἓνα ζήτημα στὸ ὁποῖο χρειάστηκε νὰ σταθεῖ ὅποιοσδήποτε, ἀπὸ τὸν κοινωνιολόγο *Loic Wacquant* (sociology.berkeley.edu/faculty/wacquant) μέχρι τὸν μπλόγκερ *Arthur Silber* (powerofnarrative.blogspot.com), ἐπιχείρησε στὶς μέρες μας νὰ μιλήσει σοβαρὰ γιὰ τὴν ἀμερικανικὴ κοινωνία.

Ἡ τόχη θέλησε νὰ συμπίπτει ἡ κυκλοφορία τῆς ἑλληνικῆς ἐκδόσης μὲ τὴν ἀναζωπύρωση διεθνῶς τῆς συζήτησης γιὰ τὶς βεβαρημένες φυλετικὲς σχέσεις στὶς ΗΠΑ, λόγω τῆς διεκδίκησης τοῦ προεδρικοῦ χρίσματος τῶν Δημοκρατικῶν ἀπὸ τὸν καρπὸ τῆς ἔνωσης (παράνομης, τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, στὶς μισὲς ἀμερικανικὲς πολιτεῖες) μιᾶς λευκῆς μὲ ἓναν Ἀφρικανό. Ἐπαληθεύεται ἔτσι ἡ ἐπικαιρότητα τῶν παρατηρήσεων τῆς Νιτέιβις ἀπὸ πολλὰ στοιχεῖα τῆς συγκυρίας: τὴν ἀξιοποίηση γιὰ ἄλλη μία φορὰ τοῦ “race card” σὲ μιὰ προεκλογικὴ διαμάχη ποὺ ὑποτίθεται ὅτι θὰ ἐπιβεβαίωνε ἔμπρακτα τὸ ὀριστικό ξεπέρασμα τῶν ρατσιστικῶν προκαταλήψεων, τὴν πλαστὴ ἀντιπαράθεση τῶν «ὑποθέσεων» τῆς φυλῆς καὶ τοῦ φύλου (ὅπως αὐτὴ ἀποτυπώνεται στὸ σήριαλ «Χίλαρυ ἐναντίον Ὀμπάμα»), τὴν ἀδυναμία σύναψης συμμαχίας μεταξὺ τῶν Ἀφροαμερικανῶν, τῶν ἰσπανοφώνων καὶ τῆς λευκῆς ἐργατικῆς τάξης, τὴν ὑποκριτικὴ ἀποδοχὴ ἐνὸς μαύρου ὑποψήφιου γιὰ τὸ ἀνώτατο ἀξίω-

μα (έν μέσω καχυποψίας, ωστόσο, για τούς οικογενειακούς δεσμούς του με τούς κατεξοχήν παρίες τῆς παρούσας ὥρας, ἤτοι τούς μουσουλμάνους), καθὼς καὶ τὴν πλήρη κυριαρχία στὴ δημόσια συζήτηση τῆς ρητορικῆς τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς « ἔθνικῆς ἀσφάλειας ».

Ἡ ἀνάλυση τῆς Ντέιβις ἐλπίζουμε ὅτι θὰ δώσει στὸν ἑλληρόφωνο ἀναγνώστη τὴν εὐκαιρία ὄχι μόνο νὰ ἐξοικειωθεί με πτυχὲς τῆς ἀμερικανικῆς πραγματικότητας ποὺ συνήθως ἀποσιωποῦνται, ἀλλὰ καὶ νὰ διαγνώσει τὴ συνάφειά της με τὰ ἑλληνικὰ πράγματα. Διότι σὲ μιὰ χώρα ὅπου ἡ ἀστυνομικὴ βία τείνει νὰ γίνῃ ὑπόθεση ρουτίνας καὶ ὁ δικαστικὸς μηχανισμὸς τελειοποιεῖ διαρκῶς τὴν τέχνη τῆς συγκάλυψης, ὅπου τὸ σωφρονιστικὸ σύστημα διογκώνεται ὑπερτροφικὰ καὶ τὰ ΜΜΕ διακιννοῦν τὰ πλέον χονδροειδῆ στερεότυπα, ἐνῶ παράλληλα ἡ τύχη ποὺ ἐπιφυλάσσεται στοὺς πρόσφυγες γίνεται ἀντικείμενο καταγγελίας διεθνῶν ὀργανισμῶν, δὲν ἐπιτρέπεται ἢ ἀφ' ὑψηλοῦ ἀνάγνωση τῶν περιγραφόμενων ἀπὸ τὴν Ντέιβις ὡς ἐξωτικῶν δεινῶν.

ΚΩΣΤΑΣ ΡΑΠΤΗΣ

Εἰσαγωγή

τοῦ

EDUARDO MENDIETA

Η ANGELA Y. DAVIS εἶναι γνωστή σέ πολλοὺς ὡς τὸ ἔμβληματικό πρόσωπο τοῦ κινήματος τῆς Μαύρης Ὑπερηφάνειας (*Black Pride*) τῆς δεκαετίας τοῦ 1970. Ἄλλοι τὴν ξέρον ὡς πρῶην ὑποψήφια ἀντιπρόεδρο τῶν ΗΠΑ γιὰ λογαριασμό τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, ἐνῶ ἄλλοι πάλι τὴν ξέρον ὡς σημαντικὴ φεμινίστρια ἀκαδημαϊκό, πού ἔχει γράψει μερικὰ ἀπὸ τὰ πιὸ ρηξικέλευθα καὶ ἀνθεκτικὰ στὸ χρόνο κείμενα φεμινιστικῆς σκέψης τὴν τελευταία εἰκοσιπενταετία. Ἐπιπλέον, μιὰ νέα γενιὰ φοιτητῶν, ἀκτιβιστῶν καὶ ἐργαζομένων στὸν τομέα τοῦ πολιτισμοῦ εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ τὴ γνωρίσουν τὸ 1997, ὅταν ἡ καθηγήτρια Ντέιβις συμμετεῖχε στὴν ἴδρυση τῆς Κριτικῆς Ἀντίστασης (*Critical Resistance*), μιᾶς πανεθνικῆς ὀργάνωσης ἀφιερωμένης στὴν κατάλυση τοῦ σωφρονιστικοβιομηχανικοῦ συμπλέγματος (*prison-industrial complex*), θέμα κεντρικὸ στὴν τωρινή της ἀκαδημαϊκὴ παραγωγή καὶ πολιτικὴ δράση. Στὴν πραγματικότητα, σὲ ὅλα τὰ προτάγματα τῆς ζωῆς της ἡ Ντέιβις ὑπῆρξε ἀταλάντευτη ἀγωνίστρια, πού τὸ κέντρο τοῦ ἐνδιαφέροντός της ἐπανερχόταν διαρκῶς στὴν ἐναντίωση πρὸς τὶς φυλακὲς, τὴ φυλάκιση καὶ τὴ φυλετοποιημένη (*racialized*) τιμωρία.

Ὁ Βλαδίμηρος Ι. Λένιν ὑποστήριξε ὅτι οἱ φυλακὲς εἶναι τὰ πανεπιστήμια τῶν ἐπαναστατῶν, καὶ μολονότι

ή Ντέιβις ήταν ήδη μιὰ επαναστάτρια όταν τὸ FBI τὴν ἐνέταξε μὲ ψευδεῖς κατηγορίες στὸν κατάλογο τῶν Δέκα Πλέον Καταζητούμενων Προσώπων, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ βγεῖ στὴν παρανομία καὶ κατόπιν νὰ συλληφθεῖ καὶ νὰ φυλακιστεῖ, τὸ ἔργο της ἔχει σημαδεντεῖ ἀνεξίτηλα ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τῆς φυλακῆς.^α Μερικὰ ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔργα ποὺ ἐξέδωσε γράφτηκαν κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δεκαεξάμηνης φυλάκισῆς της, κείμενα σπινθηροβόλα στὰ ὅποια κατέδειξε τοὺς δεσμοὺς ἀνάμεσα στὴν πλεονάζουσα καταστολή, τὴν τιμωρία καὶ τὴ φυλετικὴ βία, ποὺ βρίσκονται στὴν καρδιὰ τῆς πρωτοκαθεδρίας τῶν λευκῶν στὶς ΗΠΑ.

Διαβάζοντας κανεὶς τὴν Ντέιβις, ἐκπλήσσεται ἀπὸ τὶς καταβολές της, ξεκινώντας ἀπὸ τὴ δική της ἐμπειρία ὡς μαύρης γυναίκα, πολιτικῆς κρατουμένης καὶ Ἀμερικανίδας ὑπάρχου, ποὺ σὲ μιὰ περίοδο τῆς ζωῆς της βαφτίστηκε « ἐχθρὸς τοῦ κράτους », γιὰ νὰ βροθεῖ ἐν συνεχείᾳ στὸ ἐπίκεντρο ἑνὸς διεθνοῦς κινήματος ἀλληλεγγύης -τῆς καμπάνιας « Λευτεριά στὴν Ἄντζελα Ντέιβις » (*Free Angela Davis*)-, ποὺ ὀδήγησε στὴν ἀπαλλαγὴ της τὸ 1972. Μιὰ ἄλλη πηγὴ της εἶναι ἡ διαρκῆς ἐνασχόλησή της μὲ τὶς βασικὲς φυσιογνωμίες αὐτοῦ ποὺ θὰ ἀποκαλούσαμε Κανόνα τῆς Μαύρης κριτικῆς πολιτικῆς φιλοσοφίας, μὲ κυρίαρχες μορφές τὸν Frederick Douglass^{*1} καὶ τὸν W.E.B. DuBois.² Τὸ προανάκρουσμα τῆς ἐνασχόλησης αὐτῆς τὸ βρίσκουμε ἤδη στὶς

α. Βλ. Angela Y. Davis, *Angela Y. Davis. An Autobiography* (Random House, Νέα Ὑόρκη 1974).

* Οἱ ἀριθμητικοὶ δείκτες παραπέμπουν σὲ σημειώσεις τοῦ

« Διαλέξεις περί Ἀπελευθέρωσης », τῶν ἀρχῶν τῆς δεκαετίας τοῦ '70, ὅπου ἀπαντοῦμε μιά νεομαρξιστική ἢ, μᾶλλον, ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὴ Σχολὴ τῆς Φραγκφούρτης προσέγγιση στὴ σκέψη τοῦ Ντάγκλας.^α Σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ δοκίμια ποὺ ἔγραφε ἐνῶ κρατοῦνταν στὴ φυλακὴ τῆς κομητείας Μαρίν, ἡ Ντέηβις καταπιάνεται μὲ τὸν ΝτυΜπουά – γιὰτὶ σὲ αὐτὸν βρῆκε τὴν πιὸ δριμύεια καὶ ἀπερίφραστη κριτικὴ τοῦ σωφρονιστικοῦ συστήματος τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν. Χάρη στὸν ΝτυΜπουά, ἐπιπλέον, ἡ Ντέηβις μπόρεσε νὰ διακρίνει τοὺς ἱστορικοὺς δεσμοὺς μεταξὺ τῆς δουλείας, τῆς ἀποτυχημένης Ἀνοικοδόμησης, τῶν λυντσαρισμάτων στὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνα καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ, τῆς ἀνάδυσης τῆς Κού Κλουξ Κλάν, τοῦ καθεστῶτος Jim Crow³, τῶν ταραχῶν τῆς μετεμφυλιακῆς περιόδου καὶ τῆς ἐξάπλωσης τῶν φυλετικῶν γκέτο σὲ ὅλες τὶς μεγάλες πόλεις τῶν ΗΠΑ.

Εἶναι σημαντικό νὰ ὑπογραμμίσαι κανεὶς τὴν ἐνασχόληση τῆς Ντέηβις μὲ τὸ ἔργο τοῦ Ντάγκλας καὶ τοῦ ΝτυΜπουά, γιὰτὶ ἀντιπροσωπεύουν δύο φιλοσοφικὲς τάσεις στὴ σκέψη τῆς, ποὺ στέκουν σὲ ἀντιδιαστολὴ ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ὁ Ντάγκλας ἐκπροσωπεῖ μὴν ὑπαρξιακὴ μέριμνα γιὰ τὴν ἐλευθερία, ποὺ εὐκόλα μεταφράζεται ὡς ὑπόκλιση σὲ μιά πολιτικὴ ἐλευθερία νοοῦμενη ἀπλῶς μὲ ὄρους ἐκλογικῶν δικαιωμάτων. Πράγματι, σὲ ἓνα κείμενό της τοῦ 1995 μὲ τίτλο « Ἀπὸ

μεταφραστῆ γιὰ πρόσωπα καὶ ὄρους τοῦ παρόντος βιβλίου στίς σελ. 175-200.

α. Βλ. Angela Y. Davis, *Lectures on Liberation* (N.Y. Committee to Free Angela Davis, Νέα Ὑόρκη, π. 1971 [χ.χ.]).

τῆ Φυλακῆ τῆς Σκλαβιάς στὴ Σκλαβιά τῆς Φυλακῆς : Ὁ Φρέντερικ Ντάγκλας καὶ τὸ Σύστημα Ἐνοικίασης Κρατουμένων»^α, ἡ Ντέηβις ξεδιπλώνει μιὰ κατεδαφιστικὴ κριτικὴ τῆς πολιτικῆς μωπίας τοῦ Ντάγκλας καὶ τῆς ἀδυναμίας του νὰ μιλήσει εὐθαρσῶς ἀλλὰ καὶ νὰ κινητοποιηθεῖ γιὰ ὅ,τι προφανῶς ἀποτελοῦσε προδοσίαν τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας ποὺ εἶχε κερδηθεῖ ἀπὸ τοὺς μαύρους. Λίγο μετὰ τὸν Ἐμφύλιον πόλεμο, ὁ Νότος πέρασε μιὰ διαδικασίαν ἐκδημοκρατισμοῦ ποὺ ἦταν ἐκθαμβωτικὴ καὶ οὐτοπικὴ μὲν, τραγικὰ βραχύβια δέ. Στρατεύματα τῆς Ἐνωσῆς εἶχαν στρατωνιστεῖ στὸν Νότο γιὰ νὰ διασφαλίσουν τὴν προστασίαν τῶν μαύρων, ὅταν αὐτοὶ θὰ προσέρχονταν στὶς κάλπες. Ἐξελέγησαν μαύροι γερονσιαστές. Ἄνοιξαν σχολεῖα. Ἄρχισε νὰ ἀναδύεται μιὰ σφύζουσα δημόσια σφαῖρα τῶν μαύρων. Αὐτὴ ἡ βραχεία περίοδος ἔμεινε γνωστὴ ὡς « Ἄνοικοδόμησις » (Reconstruction). Μέσα σὲ μιὰ δεκαετία, ὡστόσο, ἡ ἀνοικοδόμησις εἶχε σταματήσει καὶ μιὰ διαδικασίαν ὀπισθοχώρησης στὴ δουλείαν εἶχε ξεκινήσει. Οἱ λευκοὶ νομοθέτες θέσπισαν μιὰ σειρά ἀπὸ νόμους οἱ ὁποῖοι, θέτοντας τοὺς ἀπελεύθερους μαύρους στὸ στόχαστρο ποινικῶν διώξεων, ἐξανάγκασαν πολλοὺς ἀπὸ αὐτοὺς νὰ γίνουν δεσμευμένοι ὑπηρετές. Οἱ ἀξιώσεις τῶν λευκῶν πρόην δουλοκτητῶν ἀναγνωρίστηκαν νομικὰ μὲ τοὺς διαβόητους « Νόμους τῶν Μαύρων » (Blacks' Laws). Μόλις βρισκόνταν στὴ φυλακὴ, οἱ κατὰδικοὶ παραχωροῦνταν ἢ ἐνοικιάζονταν γιὰ παράλογα

α. Στὸ Joy James (ἐπιμ.), *The Angela Y. Davis Reader* (Blackwell Publishers, Inc., Μῶλντεν, Μασσ., 1998).

ποσά σέ ιδιωτές επιχειρηματίες τοῦ νέου Νότου. Ἡ διαδικασία αὐτή, γνωστή ὡς σύστημα ἐνοικίασης καταδίκων (*convict lease system*), ἔφτασε νά χαρακτηριστεῖ ἀπό κάποιους ἱστορικούς ὡς « χειρότερη καί ἀπὸ τὴ δουλεία ».^α

Οἱ « Νόμοι τῶν Μαύρων » στὸν Νότο μετέτρεπαν τοὺς ἐλεύθερους μαύρους σέ ποινικούς, ὥστε ἡ ἐργασία τους νά μπορεῖ νά τύχει ἀκόμη πιὸ ἐπιθετικῆς καί ληστρικῆς ἐκμετάλλευσης ἀπ' ὅ,τι τὸν καιρὸ πὸν ἦσαν δοῦλοι. Τὸ σύστημα ἐνοικίασης καταδίκων ἔγινε ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ προσοδοφόρους μηχανισμοὺς ἐλέγχου, μαζί μὲ τὴν ἐκλογικὴ χειραγώγηση τῶν ἐλεύθερων μαύρων ἐργαζομένων καί τὴν ἀκραία ἐκμετάλλευση. Ὁ ΝτυΜπουά τὸ περιέγραψε ὡς ἐξῆς :

Αὐτὸ τὸ σύστημα σωφρονισμοῦ [τὸ σύστημα ἐνοικίασης καταδίκων] ἄρχισε νά χαρακτηρίζει ὅλο τὸν Νότο. Στὴν πολιτεία τῆς Τζώρτζια, κατὰ τὴν ἐναρξὴ τοῦ Ἐμφυλίου πολέμου, κρατοῦνταν στίς φυλακὲς τοῦ Μίλλετζβιλ περίπου διακόσιοι λευκοὶ ἐγκληματίες. Δὲν ὑπῆρχαν καθόλου Νέγροι κατάδικοι, καθὼς, σύμφωνα μὲ τὰ κρατοῦντα κατὰ τὴ δουλεία, οἱ Νέγροι τιμωροῦνταν στὴ φυτεία. Οἱ λευκοὶ κατάδικοι ἀποφυλακίστηκαν γιὰ νά πολεμήσουν στὸν στρατὸ τῆς Συνομοσπονδίας. Ὁλόκληρο τὸ ποινικὸ σύστημα ἔφτασε νά χρησιμοποιεῖται ὡς ὄργανο χειραγώγησης

α. David Oshinsky, "Worse than Slavery": *Parchman Farm and the Ordeal of Jim Crow Justice* (The Free Press, Νέα Ἰόρκη 1966).

καὶ ἐκφοβισμοῦ τῶν Νέγρων. Κατὰ συνέπεια, ἄρχισε νὰ ὑπάρχει ζήτηση γιὰ φυλακὲς καὶ σωφρονιστήρια πολὺ μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ φυσικὴ ζήτηση ποὺ θὰ ὑπῆρχε λόγῳ τῆς αὐξήσης τῆς ἐγκληματικότητος.^α

Σύμφωνα μὲ τοὺς ἱστορικούς, λίγα πράγματα εἶναι γνωστὰ σχετικὰ μὲ τὶς ἀπόψεις τοῦ Ντάγκλας ὡς πρὸς τὸ « σύστημα ἐνοικίασης καταδίκων ». Ἡ Ντέηβις ἀσκεῖ κριτικὴ στὴν ἐκκωφαντικὴ σιωπὴ τοῦ Ντάγκλας ἐπ' αὐτοῦ, καθὼς πρόκειται σίγουρα γιὰ ἓνα ἐφιάλτη ποὺ οἱ περισσότεροὶ μαῦροὶ στὴ μετεμφυλιακὴ Ἀμερικὴ τὸν βίωσαν ἀπὸ πρῶτο χέρι. Ὁ Ντάγκλας, κατὰ τὴν ἄποψη τῆς Ντέηβις, ἐνδεχομένως παρέβλεψε αὐτὴ τὴν πραγματικότητα γιατί ἦταν τόσο ἀπορροφημένος στὸ νὰ ἐξασφαλίσαι ἐκλογικὰ δικαιώματα γιὰ τοὺς μαύρους, ὥστε ἀγνόησε παντελῶς τὴν οἰκονομικὴ εὐημερία τους. Γιὰ τὴν Ντέηβις, « ἡ παραχώρηση καταδίκων ἦταν μιὰ ὀλοκληρωτικὴ προσπάθεια νὰ ἐλεγχθεῖ ἡ μαύρη ἐργασία στὴν ἐποχὴ μετὰ τὴν Ἀπελευθέρωση καὶ λειτούργησε πλήρως ὡς συμβολικὴ ὑπεθυμίαση πρὸς τοὺς μαύρους ὅτι ἡ δουλεία δὲν εἶχε ποτὲ καταργηθεῖ ἐντελῶς ». ^β Ἡ Ντέηβις ἐπίσης ψέγει τὸν Ντάγκλας γιὰ τὴν ὑπερβολικὴ του ἐμπιστοσύνη στὸ νόμο ὡς ἀπροκατάληπτο, ὑποτίθεται, καὶ ἀντικειμενικὸ ἐργαλεῖο ποὺ δὲν θὰ μπορούσε νὰ χρησιμοποιηθεῖ γιὰ νὰ ἀντιστρέψει τὶς κατακτήσεις τῆς περιόδου μετὰ τὴν Ἀπελευθέρω-

α. W.E.B. DuBois, *Black Reconstruction* (Kraus-Thomson Organization Limited, Μίλγουντ, Ν.Υ., 1976 [1935]), σ. 506.

β. Joy James (ἐπιμ.), ὁ.π., σ. 80.

ση. Ὄντας διανοούμενος τοῦ Διαφωτισμοῦ, ὁ Ντάγκλας ἔβλεπε τὸ νόμο ὡς ἓναν μηχανισμό πὸν θὰ ἔφερε δικαιοσύνη καὶ δημοκρατία στοὺς μαύρους Ἀμερικανούς, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε νὰ δεῖ πῶς αὐτὸς θὰ μποροῦσε νὰ χρησιμοποιηθεῖ —ὅπως ὄντως χρησιμοποιήθηκε— γιὰ νὰ στιγματίσει τοὺς μαύρους ὡς ἐγκληματίες.

Σὲ ἀντιδιαστολή, ἡ Ντένβις στρέφεται πρὸς τὸν ΝτυΜπουά, ὡς τὸν ὑποδειγματικὸ πολιτικὸ στοχαστή, μολονότι ἀναγνωρίζει ἐπίσης τὴν πρωτοπόρο ἐργασία τῶν D.E. Tobias⁴ καὶ Mary Church Terrell⁵, δύο ἄλλων μαύρων διανοουμένων πὸν μελέτησαν καὶ τεκμηρίωσαν τὶς καταστροφικὲς ἐπιπτώσεις τοῦ συστήματος ἐνοικίασης καταδίκων. Στὸν ΝτυΜπουά ἡ Ντένβις βρῖσκει μιὰ κριτικὴ πρὸς τὴν ἀφελή πίστη τοῦ Ντάγκλας στὴν οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ ἀνεξαρτησία τῶν μαύρων μετὰ τὴ δουλεία, καθὼς ἐπίσης καὶ μιὰ κριτικὴ τῶν τρόπων μὲ τοὺς ὁποίους τὸ κράτος ἀναδεικνύταν ἐνεργὸς συμμετοχὸς στὴ διατήρηση καὶ μετάλλαξη τῆς δουλείας. Ὁ ΝτυΜπουά εἶδε ξεκάθαρα πῶς τὸ κράτος συμμετέχει στὴν ποινικοποίηση τῶν μαύρων, ὥστε νὰ εἶναι δυνατόν νὰ τοὺς ἀποσπαστεῖ ἐργασία μέσῳ τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ συστήματος ἐνοικίασης κρατουμένων. Ὅπως τὸ ἔθεσε ὁ ΝτυΜπουά στὸ μνημειώδες ἔργο του Μαύρη Ἀνοικοδόμησι,

Σὲ κανένα μέρος τοῦ σύγχρονου κόσμου δὲν ἔχει ὑπάρξει μιὰ τόσο ἀνοιχτὴ καὶ συνειδητὴ ἐπένδυση στὴν ἐγκληματικότητα ὡς ἐργαλεῖο ἠθελημένης κοινωνικῆς ὑποβάθμισης καὶ ἐξασφάλισης ἰδιωτικοῦ κέρδους, ὅσο στὸν Νότο μετὰ τὴν Ἀπελευθέρωση. Ὁ Νέγρος

δὲν εἶναι ἀντικοινωνικός. Δὲν εἶναι ἐγκληματίας ἐκ φύσεως. Τὸ σοβαρὸ ἐγκλημα, ἐξαιρώντας τὶς προσπάθειες γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῆς ἐλευθερίας ἢ τὶς ἐκδικητικές ἐνέργειες σὲ ἀνταπόδοση ἀπάνθρωπης μεταχείρισης, ἦταν σπάνιο στὸν Νότο τὴν ἐποχὴ τῆς δουλείας. Ἀπὸ τὸ 1876 καὶ μετὰ, οἱ Νέγροι συλλαμβάνονται μὲ τὴν παραμικρὴ ἀφορμὴ καὶ τοὺς ἐπιβάλλονται βαριές ποινές ἢ πρόστιμα, ὅποτε ὑποχρεώνονται νὰ δουλεύουν σὰν νὰ ἦταν ξανά σκλάβοι ἢ ἐσωτερικοὶ ὑπηρέτες. Ἡ ἐπακόλουθη εἰλωτεία (peonage) τῶν ποινικῶν ἐπεκτάθηκε σὲ ὅλες τὶς νότιες πολιτείες καὶ ὀδήγησε στὶς πιὸ ἀποκρουστικὰς καταστάσεις.^α

Γιὰ τὸν ΝτυΜπουὰ ἡ ἐργασία τῶν μαύρων δὲν ἦταν οὔτε οἰκονομικὰ ἐλεύθερη οὔτε ὀδηγοῦσε στὸν πολιτικὸ αὐτοκαθορισμό. Ἔτσι, οἱ μαῦροι εἰσηλθάν σὲ μιὰ φυλετοποιημένη δημόσια σφαῖρα τῆς ἀμερικανικῆς δημοκρατίας ὡς μειονεκτοῦντες καὶ ὑποδεέστεροι. Οἱ μαῦροι ἀποστερήθηκαν τὴ δημοκρατία τὴ στιγμὴ ἀκριβῶς πρὸς τοὺς τὴν ὑποσχέθηκαν: μόλις καταργήθηκε ἡ δουλεία. Οἱ μαῦροι ἔπαψαν νὰ εἶναι δοῦλοι, ἀλλὰ ἔγιναν ἀμέσως ἐγκληματίες καὶ ὡς ἐγκληματίες ἔγιναν δοῦλοι τοῦ κράτους. Ἔτσι, ὁ ΝτυΜπουὰ ἀντιπροσωπεύει γιὰ τὴν Ντέηβις μιὰν ἀντικαπιταλιστικὴ, ἀντικρατικιστικὴ, ἀντιθεσμικὴ ὀπτικὴ γωνία πρὸς εἶναι βαθύτατα προσηλωμένη σὲ ὅ,τι θὰ μπορούσαμε νὰ ἀποκαλέσουμε κοινωνικὸ φαντασιακὸ (social imaginary) ἢ πολιτειακὴ φαντασία (civic imagination).

α. W.E.B. DuBois, ὄ.π., σ. 698.

Ἡ Ντέηβις, ὡστόσο, δὲν εἶναι οὔτε ἐρμηνεύτρια οὔτε ἱστορικός. Εἶναι μὰ πρωτότυπη ριζοσπάστρια στοχαστής, τῆς ὁποίας ἡ συνεισφορά στὴν καθιέρωση μιᾶς θεωρίας τῆς κολασιμότητας (penalty) χρησιμοποιεῖται τόσο στὶς αἰθουσες διδασκαλίας ὅσο καὶ ἀπὸ ἀκτιβιστὲς καὶ ὀργανωτὲς σὲ ἐπίπεδο βάσης. Στὸ πλαίσιο αὐτῆς τῆς σύντομης εἰσαγωγῆς δὲν ἔχουμε χῶρο παρὰ γιὰ νὰ δώσουμε μόνο τὸ γενικὸ περίγραμμα καὶ τὰ κύρια ἐπιχειρήματα τῆς σκέψης τῆς Ντέηβις, πού, νομίζω, μποροῦν νὰ ὀργανωθοῦν γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς συζήτησης στὶς ἐξῆς θεματικὲς ἐνότητες :

ΣΤΕΡΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Γιὰ τὴν Ντέηβις μία ἀπὸ τὶς λειτουργίες τοῦ σωφρονιστικοβιομηχανικοῦ συμπλέγματος εἶναι τὸ νὰ στερεῖ ἀπὸ τοὺς ἔγχρωμους τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου. Καὶ οἱ πενήντα ἀμερικανικὲς πολιτεῖες ἀπαγορεύουν στοὺς πρώην φυλακισμένους τὴ χορήγηση νόμιμων ἀδειῶν. Αὐτὸ σημαίνει τὸν *de facto* ἀποκλεισμό τους ἀπὸ πολ-
 λές, ἂν ὄχι τὶς περισσότερες δουλειές. Ἐφτά πολιτεῖες στεροῦν διὰ παντός τὰ πολιτικὰ δικαιώματα τῶν πρώην φυλακισμένων. Ἄλλες ἑφτά πολιτεῖες στεροῦν τὰ πολιτικὰ δικαιώματα κάποιων κατηγοριῶν πρώην φυλακισμένων (ἀναλόγως τοῦ ἐγκλήματος πὸν ὑποτίθεται ὅτι διέπραξαν), τριαντατρεῖς πολιτεῖες στεροῦν τὰ πολιτικὰ δικαιώματα ὅσων τελοῦν ἐν ἀναστολῇ καὶ σα-
 ρανταοκτῶ πολιτεῖες στεροῦν τὰ πολιτικὰ δικαιώματα ὅσων βρίσκονται στὴ φυλακῆ, μὲ μόνες ἐξαιρέσεις τὸ Μαίην καὶ τὸ Βερμόντ.

ΑΠΟΣΠΑΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ἡ Ντέηβις συχνὰ ἀναδιφᾷ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἡ φυλακὴ λειτουργεῖ ὡς μηχανισμὸς ἀπόσπασης πλοῦτου ἀπὸ τοὺς Ἀφροαμερικανούς, ὄχι μόνο μέσω τῆς ἐκμετάλλευσης τῆς ἐργασίας τῶν φυλακισμένων ἀλλὰ καὶ μέσω τῆς οἰκιοποίησης τοῦ κοινωνικοῦ πλοῦτου τῶν μαύρων. Μὲ τὸν ὄρο κοινωνικὸς πλοῦτος, ἡ Ντέηβις ἐννοεῖ τὴν ἐξασφάλιση ἀπὸ τοὺς μαύρους Ἀμερικανούς τῶν ἀναγκαίων γιὰ νὰ συντηροῦν τὶς κοινότητές τους: σχολεῖα, ἐκκλησίες, ἰδιοκτησία κατοικιῶν, κτλ. Σὲ ὅποιαδήποτε στιγμή, δεδομένου τοῦ ὑπερβολικοῦ ἀριθμοῦ μαύρων στὶς φυλακές, ὁ κοινωνικὸς πλοῦτος δὲν διοχετεύεται στὶς μαύρες κοινότητες εἴτε ἀποσύρεται μέσω τῆς στέρησης πολιτικῶν καὶ οἰκονομικῶν δικαιωμάτων καὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΣΤΙΓΜΑΤΙΣΜΟΣ

Ἄπαξ καὶ ἓνας μαῦρος Ἀμερικανὸς βρεθεῖ στὴ φυλακὴ, αὐτὸς ἢ αὐτὴ στιγματίζεται διὰ βίου. Ὅπως ἔχουν δείξει πρόσφατες μελέτες, εἶναι πιὸ δύσκολο γιὰ μαύρους πρῶν κρατουμένους νὰ ἐπανενταχθοῦν στὴν κοινωνία ἀπ' ὅ,τι οἱ ἀντίστοιχοι λευκοί.

ΦΥΛΕΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ

Σύμφωνα μὲ τὴν ἀνάλυση τῆς Ντέηβις, τὸ φυλετικὸ συμβόλαιο ἀναφέρεται στὴν κοινωνικὴ, πολιτικὴ, πολιτιστικὴ καὶ οἰκονομικὴ πραγματικότητα στὸ πλαίσιο

τῆς ὁποίας περισσότερα πλεονεκτήματα συνεπάγεται τὸ νὰ εἶσαι λευκὸς παρὰ ἔγχρωμος, διότι ὅλες οἱ νόρμες εἶναι *de facto* νόρμες «λευκότητος» (*whiteness*). Στὸ πλαίσιο τοῦ φυλετικοῦ συμβολαίου, ἡ κοινωνικὴ τιμωρία γίνεται ἀποδεκτὴ διότι ἐφαρμόζεται πρωτίστως στοὺς μαύρους. Ἔτσι, ἀνεχόμεστε μὴν ἄκρως τιμωρητικὴ κοινωνία, γιὰ τὴν τιμωρία τὴν ὑφίστανται αὐτοὶ καὶ ὄχι ἐμεῖς. Κατὰ τὴν Ντέηβις, τὸ σωφρονιστικοβιομηχανικὸ σύμπλεγμα συμβάλλει ἐπίσης στὴν κυριαρχία ἐπὶ τῶν φυλετικῶν μειονοτήτων, μὲ τὸ νὰ ἀνάγει σὲ αὐτονόητο κανόνα τὴν πολιτειακὴ φαντασία τῶν λευκῶν Ἀμερικανῶν.

ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΚΗ ΒΙΑ

Στὸ ἔργο τῆς ἡ Ντέηβις πραγματεύεται τὸ πῶς ἡ τελετουργικὴ βία ἀποκαθαίρει καὶ ἐξιλεώνει τὴν κοινωνικὴ τάξη. Τὸ σωφρονιστικὸ σύστημα καθιστᾷ φυσικὴ τὴ βία πὸν ἀσκεῖται ἐνάντια στὶς φυλετικὲς μειονότητες μὲ τὸ νὰ θεσμοποιεῖ μιὰ λογικὴ φαύλου κύκλου: οἱ μαῦροι βρῖσκονται στὶς φυλακὲς διότι εἶναι ἐγκληματίες· εἶναι ἐγκληματίες διότι εἶναι μαῦροι, καὶ ἂν βρῖσκονται στὴ φυλακὴ, τότε ἔπαθαν ὅ,τι τοὺς ἄξιζε. Ἡ φυλακὴ μὲ πολλαπλοὺς τρόπους θεσμοποίησε τὰ λητσαρίσματα τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνα, ὅταν τὸ καθεστὼς Τζὶμ Κρόου γνῶριζε τίς πιὸ ἀπάνθρωπες καὶ βίαιες μέρες του.

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΣ ΚΑΤΑΝΑΓΚΑΣΜΟΣ

Ἡ Ντέηβις ἐπανέρχεται ἐπανελημμένα στο γεγονός ὅτι ἡ φυλακή χρησιμοποιεῖ τή σεξουαλικῆς ὕψης κακοποίηση γιὰ τὴν ἀσκήση κοινωνικοῦ ἐλέγχου. Ἡ ἐπιθετικὴ ἀνδροπρέπεια τῶν κρατουμένων βρίσκει τὸ ἀντίστοιχό της στὸν σεξουαλικὸ καταναγκασμὸ πὸ ἀσκοῦν οἱ φύλακες καὶ οἱ ἐπόπτες τῶν φυλακῶν. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο τὸ σύστημα τῆς φυλακῆς ἀποτελεῖ ἓνα καθεστῶς ὀριζόμενο ἀπὸ τὴ σεξουαλικὴ βία, πὸ καὶ αὐτὴ μὲ τὴ σειρά της εἶναι σὲ μεγάλο βαθμὸ φυλετοποιημένη.

ΠΛΕΟΝΑΖΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ

Ἡ Ντέηβις ἀσκεῖ κριτικὴ στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἡ θεσμικὴ παγίωση τοῦ καθεστῶτος τῶν φυλακῶν σὲ βιομηχανία ἐνσταλάζει στὸ μυαλὸ τῶν πολιτῶν τὸ ἰδεολόγημα ὅτι οἱ φυλακὲς εἶναι καὶ ἀναπόφευκτες καὶ ἐπιθυμητές. Ἀποτελοῦν ἓναν λογικὸ καὶ προφανὴ τρόπο γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει κανεὶς τὸ ἔγκλημα. Ἔχουμε τόσο πολλὲς φυλακὲς, ἐπειδὴ τίς χτίζουμε, καὶ ἐπειδὴ πολλοὶ τομεῖς τῆς κοινωνίας ἔχουν ἐπενδύσει στὴ διαίωσίση τους. Ὡστόσο, δὲν ἐπιτρέπεται στοὺς πολίτες νὰ ἀναρωτηθοῦν: ἀποτελεῖ ἡ φυλάκιση τὸν μοναδικὸ τρόπο γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει κανεὶς τὴν ἐγκληματικότητα καὶ τίς κοινωνικὲς δυσλειτουργίες; Ἀντιμετωπίζεται πραγματικὰ τὸ ἔγκλημα μὲ τίς φυλακὲς; Ἀξίζει γιὰ τὰ στιγμιαῖα ὀφέλη τῆς ὑποτιθέμενης ἀποτροπῆς τοῦ ἐγκλήματος νὰ πληρώνουμε τὸ μακροπρόθεσμο κόστος τῆς φυλάκισης;

ΔΙΑΠΛΕΚΟΜΕΝΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Στό έργο της σχετικά με τις φυλακές, η Ντέιβις συχνά εστιάζει στην υπόγεια σχέση μεταξύ του σωφρονιστικοβιομηχανικού και του στρατιωτικοβιομηχανικού συμπλέγματος. Η αναγνώριση αυτών των σχέσεων αποτελεί ένα αναγκαίο πρώτο βήμα προκειμένου να αναπτυχθούν στρατηγικές για την αντιμετώπιση και την κατάργηση των θεσμών αυτών και των βαθύτερων αιτίων τους.

Για να αναδυθεί η αόθεντική δημοκρατία, επιχειρηματολογεί η Ντέιβις, πρέπει να εγκαθιδρυθεί μια δημοκρατία χωρίς δεσμά (abolition democracy) - να καταλυθούν οι θεσμοί που προάγουν την επικυριαρχία οποιασδήποτε ιδιαίτερης ομάδας πάνω στις άλλες. Η δημοκρατία χωρίς δεσμά είναι λοιπόν ή επερχόμενη δημοκρατία^α, ή δημοκρατία που θα είναι πιθανή αν συνεχίσουμε τα μεγάλα απελευθερωτικά κινήματα της αμερικανικής Ιστορίας, αυτά που αντιμετώπιζαν στη δουλεία, το λυντσάρισμα και τον φυλετικό διαχωρισμό (segregation).^β Όσο το σωφρονιστικοβιομηχανικό σύμπλεγμα διαιωνίζεται, τόσο η αμερικανική δημοκρατία θα εξακολουθεί να είναι ψευδεπίγραφη. Μια τέτοια

α. Αναφέρομαι εδώ στην έννοια του δημοκρατικού *avenir* κατά Jacques Derrida. Βλ. Matthias Fritsch, "Derrida's Democracy to Come", *Constellations*, τ. 9, No 4 (Δεκέμβριος 2002).

β. Angela Y. Davis, *Are Prisons Obsolete?* (Seven Stories Press / Open Media Series, Νέα Υόρκη 2003), σ. 24.

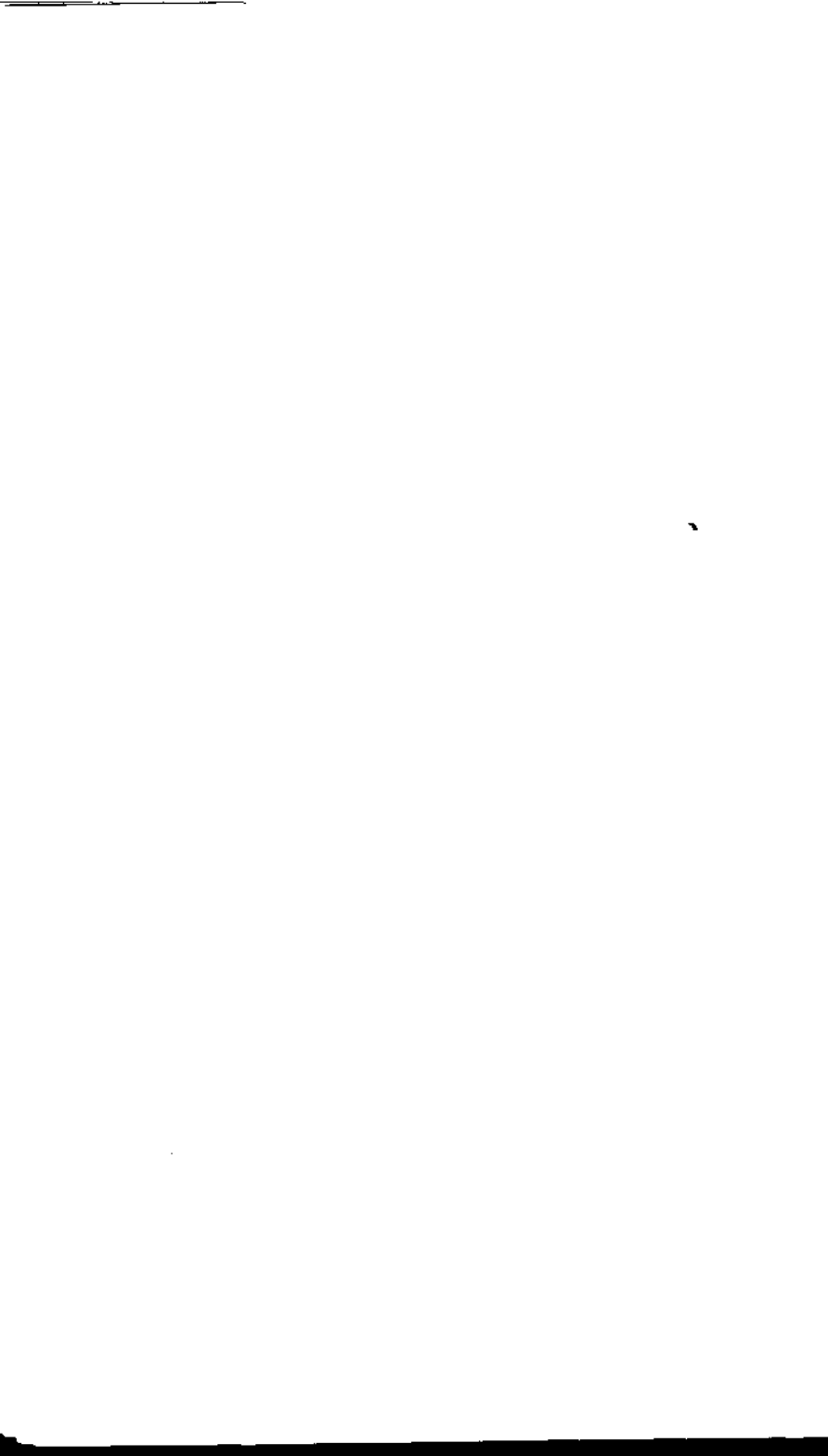
ψευδεπίγραφη δημοκρατία υποβιβάζει τους ανθρώπους και τις κοινότητές τους στην πιο στοιχειώδη βιολογική ύπαρξη, γιατί τους ώθει εκτός των ορίων του νόμου και της πολιτικής ζωής (polity). Μήπως δὲν τὸ εἶδαμε αὐτὸ καθαρὰ στὴ Νέα Ὁρλεάνη μετὰ τὸν τυφώνα Κατρίνα;

Μιὰ τέτοια στοιχειώδης ὕπαρξη μπορεῖ νὰ ἀγροηθεῖ, νὰ παραμεληθεῖ ἢ νὰ ἐξαλειφθεῖ ἀτιμώρητα, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ὁ νόμος τὴν καθιστᾶ ἀναλώσιμη. Ἡ ποιὴ ἐφαρμόζεται στὸ ἀνθρώπινο σῶμα σὰν αὐτὸ νὰ ἦταν μαῦρο σῶμα. Ἡ θανατικὴ ποιὴ ἐπιβιώνει ὄχι ἐπειδὴ ἀποτελεῖ τὴν ὕψιστη μορφή τιμωρίας, ἀλλὰ γιατί ἀποτελοῦσε πρωτίστως μιὰ μορφή τιμωρίας ἐναντίον τῆς σάρκας καὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν μαύρων. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς διακηρύσσεται μὲ τρόπο ἀνεξάλειπτο στὴν 13ῃ Τροπολογία τοῦ Ἀμερικανικοῦ Συντάγματος. Ὅπως τὸ ἔθεσε ἡ ὑπέρμαχος τῆς κατάργησης τῶν νέων μορφῶν δουλείας Joy James: « Ἡ 13ῃ Τροπολογία⁶ παγιδεύει τὴν ἴδια στιγμή πού ἀπελευθερώνει. Στὴν πραγματικότητα, λειτουργεῖ ὡς μιὰ ὑποδουλωτικὴ ἀντιδουλοκτητικὴ ἀφήγηση (enslaving anti-enslavement narrative) ».

Ὅλες οἱ συνεντεύξεις πὺν περιλαμβάνονται σὲ τοῦτο τὸ βιβλίο δόθηκαν σὲ μένα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν τελευταία, στὴν ὁποία συνεισέφερε ὁ Chad Kautzer, μεταπτυχιακὸς φοιτητὴς ἀπὸ Πανεπιστήμιο Stony Brook καὶ ἀκτιβιστὴς τοῦ ἀντιπολεμικοῦ κινήματος. Στὶς συζητήσεις αὐτές, πὺν πραγματοποιήθηκαν σὲ μιὰ περίοδο ὀκτῶ μηνῶν κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ὁποίων γίναμε ὅλοι μάρτυρες τῶν ἀποκαλύψεων γιὰ βασανιστήρια στὸ Γκουαντάναμο καὶ στὸ Ἀμπου Γκράιμπ, ἢ Ἀντζελα Ντέηβις ὀδηγεῖ

σέ νέα επίπεδα τήν ἀνάλωσή της γιά τὸ σωφρομιστικο-βιομηχανικὸ σύμπλεγμα. Ἐστιάζει στίς ἐπιπτώσεις πὸν ἔχει τὸ καθεστῶς τῶν φυλακῶν στίς διεθνεῖς μας σχέσεις καὶ πραγματεύεται τὸ πῶς ἡ κοινωνία μας δείχνει ἀνίκανη νὰ ἀναγνωρίσει τὴν ἀνθρώπινη ὑπόσταση καὶ τὸν πόνο τῶν ἄλλων, ὅπως τὸ καταδεικνύουν σήμερα οἱ ἄνθρωποι πὸν ἀπεικονίζονται στίς φωτογραφίες τοῦ Ἄμπου Γράιμπ. Ἡ δημοσιοποίηση τῶν εἰκόνων μοιάζει νὰ μᾶς ἐπιβεβαιώνει τὸ μύθευμα τῆς ἀμερικανικῆς δημοκρατίας τῆ στιγμῆ ἀκριβῶς πὸν ἡ δημοκρατία αὐτὴ ἐμφανίζεται πῶ ἀδύναμη καὶ προδομένη ἀπὸ ποτέ.

Μὲ ἀναλύσεις πρωτότυπες καὶ ταυτόχρονα διεισδυτικές, ἀναλύσεις πὸν θὰ ἀντέξουν πέραν τοῦ τρέχοντος ἱστορικοῦ χρόνου, ἡ Ντέιβις ἀποκαλύπτει τοὺς δεσμοὺς μεταξὺ τῆς αὐτοκρατορίας, τῆς φυλακῆς καὶ τῶν βασανιστηρίων. Οἱ συνεντεύξεις ἀποτελοῦν ἄμεση ἀντίδραση –ἀπὸ μιὰ πρόωγη ἐχθρὸ τοῦ κράτους πὸν ἔγινε ἕνας ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους δημόσιους διανοουμένους (public intellectuals)– πρὸς τὴν ὀξύτερη, ἴσως, κρίση τῆς ἀμερικανικῆς πολιτικῆς καὶ ἠθικῆς ταυτότη-
τας τῶν καιρῶν μας.

Πολιτική και φυλακές

“Αντζελα Ντέηβις, είσαι πιθανότατα μία από τις πέντε πιο σημαντικές μαύρες γυναίκες στην αμερικανική Ιστορία. Το 1974 εκδόθηκε από το Random House το βιβλίο σου “Αντζελα Ντέηβις: Μια αυτοβιογραφία.” Εκτοτε έφτασε να θεωρείται κλασικό έργο των αφροαμερικανικών γραμμάτων, με κεντρική θέση στην παράδοση τόσο των μαύρων γυναικών συγγραφέων όσο και των μαύρων πολιτικών στοχαστών. Από πολλές απόψεις άλλωστε η αυτοβιογραφία σου ανάγεται επίσης στην παλαιότερη παράδοση των αφηγήσεων της δουλείας των μαύρων. Πώς αντιμετωπίζεις αυτό το έργο σου τώρα, με την πείρα των τριάντα ετών που μεσολάβησαν;

Σε εύχαριστώ καταρχάς που μου θύμισες ότι συμπληρώνονται τριάντα χρόνια από τη δημοσίευση της αυτοβιογραφίας μου. Την εποχή που έγραφα το βιβλίο δεν αντιμετώπιζα τον εαυτό μου ως συμβατικό αντικείμενο αυτοβιογραφίας και συνεπώς δεν ένετασσα το γράψιμό μου σε καμία από τις παραδόσεις που ανέφερες. Στην πραγματικότητα, δεν είχα αρχικά καμία διάθεση να γράψω αυτοβιογραφία. Κατά πρώτον, ήμουν πολύ νέα για κάτι τέτοιο. Κατά δεύτερον, δεν θεωρούσα ότι τα άτομικά μου επίτευγματα άξιζαν αυτοβιογραφική αντιμετώπιση. Κατά τρίτον,

είχα πλήρη συνείδηση του γεγονότος ότι το πόσο διάσημη—ή διαβόητη—είχα γίνει, δέν είχε νά κάνει μέ τή ποιιά ήμουν ως άτομο, αλλά μέ τήν κινητοποίηση του Κράτους στήν προσπάθειά του νά μέ συλλάβει, συμπεριλαμβανομένου του γεγονότος ότι τò FBI μέ είχε βάλει στή λίστα του τών Δέκα Πλέον Καταζητούμενων Προσώπων. Επίσης όμως, καί ίσως αυτό νά ήταν πιό σημαντικό, ήξερα ότι τή δυνατότητα νά αποτελέσω αντικείμενο αυτοβιογραφίας μου τήν είχε δώσει τò μαζικό παγκόσμιο κίνημα πού είχε έπιτύχει τήν απελευθέρωσή μου. Τò έρώτημα συνεπώς ήταν πώς νά γράψω μιάν αυτοβιογραφία πού θά ανταποκρινόταν σέ αυτήν τή συλλογικότητα κοινής πάλης. Δέν ήθελα νά γράψω μιá συμβατική αυτοβιογραφία στήν όποία ó ήρωικός πρωταγωνιστής προσφέρει διδάγματα στους αναγνώστες. Αποφάσισα νά γράψω μιá πολιτική αυτοβιογραφία, όπου θά διερευνούσα τò πώς διαμορφώθηκα από κινήματα καί καμπάνιες στό πλαίσιο άγωνιστικών συλλογικοτήτων. Υπ' αυτήν τήν έννοια, μπορείς άσφαλώς νά πεις ότι έντάχθηκα στήν παράδοση τών άφηγήσεων τής δουλείας τών μαύρων.

Τί θέση πιστεύεις ότι κατέχει ή πολιτική βιογραφία τών μαύρων στήν παράδοση τών άμερικανικών γραμμάτων;

Άσφαλώς ó Κανόνας τών άμερικανικών γραμμάτων έχει ήδη άμφισβητηθεί καί αν δεί κανείς τò παράδειγμα τής αυτοβιογραφίας του Malcolm X⁷, πού

μαζί με τὸ λογοτεχνικὸ ἔργο συγγραφέων ὅπως οἱ Zora Neale Hurston⁸, Alice Walker⁹ καὶ Toni Morrison¹⁰ ἔχει σαφῶς γίνεи δεκτὸ σὲ αὐτὸν τὸν Κανόνα, ἀναρωτιέται κανεὶς ἂν τὸ νὰ συμπεριλαμβάνονται κείμενα ἀμφισβήτησης πράγματι κάνει κάποια διαφορὰ. Ἔχει ὁ ἴδιος ὁ Κανόνας οὐσιωδῶς μεταμορφωθεί; Μοῦ φαίνεται ὅτι οἱ ἀγῶνες γιὰ τὴν ἀναμόρφωση τῶν σωμάτων λογοτεχνικῶν ἔργων εἶναι παρόμοιοι με τοὺς ἀγῶνες γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἀλλαγὴ. Αὐτὸ πού καταφέρνουμε κάθε φορὰ πού πετυχαίνουμε μιὰ νίκη σὲ αὐτοὺς τοὺς τομεῖς δὲν εἶναι ὅτι ἐξασφαλίζουμε τὴν ἀλλαγὴ διὰ παντός ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι δημιουργοῦμε νέα πεδία πάλης.

Μιὰ καὶ μιλάμε γιὰ Κανόνες, μοῦ φαίνεται ὅτι τὸ ἔργο σου ταιριάζει καὶ σὲ μιὰ ἄλλη παράδοση, αὐτὴν τοῦ φιλοσοφικοῦ Κανόνα. Ἄν σκεφτοῦμε τὸ ἔργο τοῦ Βοήθιου, τοῦ Jean-Paul Sartre, τοῦ Martin Luther King, τοῦ Dietrich Bonhoeffer¹¹, τοῦ Antonio Gramsci, τοῦ Primo Levi... ὅλες αὐτὲς εἶναι φησιγνωμῖες φιλοσόφων πού στοχάστησαν τὴν ἐμπειρία τοῦ ἐγκλεισμοῦ τους στὴ φυλακὴ. Πιστεύεις ὅτι τὸ ἔργο σου ἀποτελεῖ μιὰ συνεισφορὰ σὲ αὐτὴ τὴ φιλοσοφικὴ παράδοση τῶν « γραπτῶν τῆς φυλακῆς », καὶ ἂν ναί, κατὰ ποιὸν τρόπο;

Συχνὰ τὰ γραπτὰ τῆς φυλακῆς περιγράφονται ὡς αὐτὰ πού ἔχουν παραχθεῖ στὴ φυλακὴ ἢ ἀπὸ φυλακισμένους, καὶ σίγουρα ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀποψη τὰ σημειωματάρια τοῦ Γκράμσι ἀποτελοῦν τὸ πιὸ ἐνδιαφέρον παράδειγμα. Εἶναι ἐνδεικτικὸ τὸ ὅτι τὰ γράμματα

του Γκράμσι από τη φυλακή δέν έχουν συγκεντρώσει την προσοχή που τους αξίζει. Θα ήταν πολύ ενδιαφέρον να διαβάσει κανείς τα γράμματα του Γκράμσι αντιπαραβάλλοντάς τα με αυτά του George Jackson.¹² Πρόκειται για δύο περιπτώσεις φυλακισμένων διανοουμένων που αφιέρωσαν μέρος των δυνάμεών τους στο έγχείρημα της κριτικής αναμέτρησης με τις επιπτώσεις της φυλάκισης – σε ένα πιο συγκεκριμένο φιλοσοφικό επίπεδο. Προσωπικά, το βρήκα κάπως δύσκολο να στοχαστώ κριτικά για τη φυλακή, ενώ ήμουν φυλακισμένη ή ίδια. Υποθέτω πάντως ότι ακολουθώ την παράδοση ορισμένων από τους διανοητές που ανέφερες. Ωστόσο, δημοσίευσα όντως, ενώ βρισκόμουν ακόμα στη φυλακή, ένα κείμενο που θα μπορούσε να θεωρηθεί ως μια μάλλον έμμεση εξέταση των ζητημάτων που σχετίζονται με την κάθειρξη. Έγραφα ένα άρθρο υπό τον τίτλο «Στοχασμοί περί του ρόλου της μαύρης γυναίκας στην κοινότητα των δούλων»^α που με βοήθησε να διατυπώσω μερικά από τα ερωτήματα στα όποια αργότερα θα επανερχόμουν, κατά την προσπάθειά μου να θεωρητικοποιήσω τη σχέση ανάμεσα στους θεσμούς της φυλακής και της δουλείας. Έγραφα άλλο ένα κείμενο –μια παρουσίαση για το συνέδριο της Έταιρείας Μελέτης του Διαλεκτικού Υλισμού, η όποια συνδεόταν με την Αμερικανική Φιλοσοφική Ένωση– υπό τον τίτλο «Γυναίκες και καπιταλισμός: Διαλεκτική της καταπίεσης και της Απελευθέρωσης». Και τα δύο άρθρα

α. Στο Joy James (έπιμ.), ό.π.

δημοσιεύτηκαν στο *Angela Y. Davis Reader* τὸ 1998. Τὸ "Ἄν ἔρθουν τὴν αὐγή, τὸ βιβλίο περὶ πολιτικῶν κρατουμένων ποὺ ἔγραψα καὶ ἐξέδωσα ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὴν Bettina Aptheker¹³, εἶναι ἄλλο ἓνα δεῖγμα τῶν γραπτῶν μου τῆς φυλακῆς. Τέλος, ἔγραψα ἐπίσης μιὰ ἐκτεταμένη μελέτη περὶ φασισμού, ἡ ὁποία δὲν ἐκδόθηκε ποτέ. Ὅμως μόνο μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσή μου αἰσθάνθηκα ὅτι εἶχα τὴν ἀπαιτούμενη κριτικὴ ἀπόσταση, ὥστε νὰ σκεφτῶ βαθύτερα σχετικὰ μὲ τὸ θεσμὸ τῆς φυλακῆς, βασιζόμενη στὸ ἔργο τοῦ διανοούμενου τῆς φυλακῆς Τζῶρτζ Τζάκσον καὶ ἐπεκτείνοντάς το.

Ἐκπαιδευτήρες ὡς φιλόσοφος, ὡστόσο διδάσκεις στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Καλιφόρνιας σὲ ἓνα πρόγραμμα ποὺ ἀποκαλεῖται « Ἱστορία τῆς Συνείδησης ». Πιστεύεις ὅτι ἡ φιλοσοφία μπορεῖ νὰ παίξει κάποιον ρόλο στὴν πολιτικὴ κουλτοῦρα τῶν ΗΠΑ; Ἐπηρέασε ἡ φιλοσοφία τὸ ἔργο σου γιὰ τὴν αἰσθητικὴ, τὴν τζαζ καὶ εἰδικότερα τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἀναλύεις τὴν κατάσταση τῶν μαύρων γυναικῶν;

Ἀπολύτως, καὶ νομίζω ὅτι ἀπὸ αὐτὸ τὸ φιλοσοφικό μου ὑπόβαθρο ἀντλῶ ὅταν ἐπιχειρῶ νὰ θέσω ἐρωτήματα σχετικὰ μὲ σύγχρονες ἢ ἱστορικὲς πραγματικότητες ποὺ τείνουν κατὰ τὰ ἄλλα νὰ μένουν ἐκτὸς συζήτησης. Ἡ φιλοσοφία προσφέρει ἓνα πλεονεκτικὸ σημεῖο παρατήρησης γιὰ νὰ θέσουμε ἐρωτήματα ποὺ δὲν μποροῦν νὰ τεθοῦν στὸ πλαίσιο τοῦ λόγου (*discourse*) τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, ὁ ὁποῖος θεωρεῖ

ὅτι παρέχει μιάν ολοκληρωμένη προοπτική κατανόησης τοῦ κοινωνικοῦ μας κόσμου. Ἔμαθα πολλά ἀπὸ τὸν Herbert Marcuse γιὰ τὴ σχέση φιλοσοφίας καὶ κριτικῆς τῆς ἰδεολογίας. Ἐμπνεύστηκα ιδιαίτερα ἀπὸ τὸ ἔργο του Ἀντεπανάσταση καὶ ἐξέγερση, πού ἐπιχειρεῖ τὴν ἄμεση θεωρητικοποίηση πολιτικῶν ἐξελίξεων τοῦ τέλους τῆς δεκαετίας τοῦ '60. Ταυτόχρονα ὡστόσο τὸ πλαίσιό του παραμένει φιλοσοφικό: πῶς νὰ φανταστοῦμε ἕναν καλύτερο κόσμο καὶ νὰ ἐγείρουμε τὰ ἐρωτήματα πού θὰ μᾶς ἐπιτρέψουν νὰ δοῦμε πέρα ἀπὸ τὸ δεδομένο;

Στὴν αὐτοβιογραφία σου ἔχεις ἀφιερῶσει μερικές ὥραϊες σελίδες στὴ σχέση σου μὲ τὸν Χέρμπερτ Μαρκοῦζε, πού ἐπῆρξε δάσκαλος καὶ μέντοράς σου καὶ μέλος τῆς Σχολῆς τῆς Φραγκφούρτης. Στὰ τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ '60 πέρασες μερικὰ χρόνια στὴ Φραγκφούρτη, ὅπου σπούδασες ἐπίσης πλάι στὸν Theodor Adorno, τὸν Jürgen Habermas καὶ τὸν Max Horkheimer. Ἀντιλαμβάνεσαι τὸν ἑαυτό σου ὡς ἐκπρόσωπο τῆς κριτικῆς θεωρίας μὲ τὴν ἔννοια τῆς Σχολῆς τῆς Φραγκφούρτης;

Σίγουρα ἐπηρεάστηκα ἀπὸ τὴν κριτικὴ θεωρία, ἡ ὁποία δίνει ἔμφαση στὸ ρόλο τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ, ἐνῶ ταυτόχρονα ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ φιλοσοφία δὲν μπορεῖ πάντοτε ἀπὸ μόνη της νὰ δώσει τίς ἀπαντήσεις στὰ ἐρωτήματα πού θέτει. Ὄταν ἡ φιλοσοφικὴ διερεύνηση διαλέγεται μὲ ἄλλους κλάδους (disciplines) καὶ ἄλλες μεθόδους, εἴμαστε σὲ θέση νὰ παραγάγουμε πολὺ πιὸ γόνιμα ἀποτελέσματα. Ὁ Μαρ-

κοῦζε διέσχισε τὰ ὅρια τῶν ἐπιμέρους κλάδων, αὐτὰ πού διακρίνουν τὴ φιλοσοφία ἀπὸ τὴν κοινωνιολογία καὶ τὴ λογοτεχνία. Ὁ Ἀντόρνο ἔφερε σὲ διάλογο τὴ μουσικὴ καὶ τὴ φιλοσοφία. Αὐτὲς ἦταν μερικὲς ἀπὸ τὶς πρῶτες σοβαρὲς ἀπόπειρες νομιμοποίησης τῆς διακλαδικῆς διερεύνησης.

Ἔθεσες δύο φορές ὑποψηφιότητα γιὰ τὴν ἀντιπροεδρία τῆς χώρας ἐκ μέρους τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος ΗΠΑ, προτοῦ τὸ ἐγκαταλείψεις τὴ δεκαετία τοῦ '90. Μετὰ τὴν πτώση τοῦ Τείχους τοῦ Βερολίνου καὶ τὴν κατάρρευση τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης, μπορεῖ ὁ κομμουνισμὸς σήμερα νὰ παίξει κάποιον ρόλο καὶ ποιὸν;

Μολονότι δὲν εἶμαι πλέον μέλος τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, ἐξακολουθῶ νὰ θεωρῶ τὸν ἐαυτὸ μου κομμουνίστρια. Ἄν δὲν πίστευα στὴ δυνατότητα νὰ ἡττηθεῖ ἐντέλει ὁ καπιταλισμὸς καὶ νὰ ὑπάρξει ἓνα σοσιαλιστικὸ μέλλον, δὲν θὰ εἶχα τίποτε νὰ μὲ ἐμπνέει γιὰ νὰ συνεχίσω τὴν πολιτικὴ δουλειά μου. Ὅσο καὶ ἂν θεωρεῖται, στὸν ἀπόηχο τῆς κατάρρευσης τῆς σοσιαλιστικῆς κοινότητας ἐθνῶν, ὅτι ὁ καπιταλισμὸς θριαμβεύει, ταυτόχρονα ἀποδεικνύει ἀνὰ πάσα στιγμή τὴν ἀδυναμία του νὰ συνεχίσει νὰ ἀναπτύσσεται χωρὶς νὰ ἐπεκτείνει καὶ νὰ βαθαίνει τὴν ἀνθρώπινη ἐκμετάλλευση. Πρέπει νὰ ὑπάρξει μιὰ ἐναλλακτικὴ λύση στὸν καπιταλισμὸ. Σήμερα, ἡ τάση νὰ ἀντιμετωπίζουμε τὴν καπιταλιστικὴ δημοκρατία ὡς τὴ μόνη διαθέσιμη ἐκδοχὴ δημοκρατίας, συνιστᾷ μιὰ πρόκληση. Πρέπει νὰ μπορέσουμε νὰ ἀπεμπλέξουμε τὶς

έννοιες του καπιταλισμού και της δημοκρατίας, προκειμένου να διεκδικήσουμε πραγματικά εξισωτικές μορφές δημοκρατίας. Ο κομμουνισμός -ή ο σοσιαλισμός- μπορούν ακόμα να μας βοηθήσουν να δημιουργήσουμε νέες εκδοχές δημοκρατίας.

Πιστεύεις ότι το κίνημα κατά της παγκοσμιοποίησης -το κίνημα κατά του Παγκόσμιου Όργανισμού Έμπορίου- μπορεί να έπωμιστεί το ρόλο που ο Μάρξ ανέθετε στο προλεταριάτο; Με άλλα λόγια, θα μπορούσαμε να πούμε « πολέμιοι της παγκοσμιοποίησης από όλο τον κόσμο ενωθείτε! »;

Αυτή η άναγωγή μάλλον είναι υπερβολικά εύκολη. Άλλά αυτό δεν σημαίνει ότι θα πρέπει να απορρίψουμε τη σημασία της δημιουργίας δικτύων αλληλεγγύης σε παγκόσμιο επίπεδο, διαφυλετικής αλληλεγγύης προσηλωμένης στους αγώνες ενάντια στην οικονομική εκμετάλλευση, το ρατσισμό, την πατριαρχία και την όμοφοβία. Και υπάρχει, νομίζω, ένα συνδυαστικό στοιχείο ανάμεσα στον διεθνισμό της εποχής του Κάρλ Μάρξ και τις νέες παγκοσμιότητες (globalisms) που επιδιώκουμε να οικοδομήσουμε στις μέρες μας. Φυσικά η παγκόσμια οικονομία είναι πολύ πιο περίπλοκη από όσο ο Μάρξ θα μπορούσε ποτέ να φανταστεί. Άλλά την ίδια στιγμή οι αναλύσεις του έχουν ισχυρό απόηχο στις μέρες μας. Όλη η διαδρομή του Κεφαλαίου εγκαινιάζεται με μιάν εξέταση του εμπορεύματος, αυτής της φαινομενικά απλής μονάδας της καπιταλιστικής πολιτικής οικονομίας. Όπως

ἀποδεικνύεται, βεβαίως, τὸ ἐμπόρευμα εἶναι μυστηριώδες πράγμα, ἴσως πιὸ μυστηριώδες σήμερα ἀπ' ὅ,τι τὸν καιρὸ τοῦ Μάρξ. Τὸ ἐμπόρευμα ἔχει εἰσχωρήσει σὲ κάθε ὄψη τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων σὲ ὅλο τὸν κόσμον, κατὰ τρόπους ποὺ δὲν ἔχουν ἱστορικὸ προηγούμενον. Τὸ ἐμπόρευμα -καὶ ὁ καπιταλισμὸς ἐν γένει- ἔχει παρεισφρήσει στίς δομὲς τοῦ συναισθήματος, στοὺς πιὸ μύχιους χώρους τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων. Τὴν ἴδια ὥρα, τὰ ἀνθρώπινα ὄντα συνδέονται περισσότερο ἀπὸ ποτὲ ἄλλοτε καὶ μὲ τρόπους ποὺ σπανίως ἀναγνωρίζουμε. Σκέφτομαι ἓνα τραγούδι τῶν Sweet Honey and the Rock γιὰ τὴν παγκόσμια ἀλυσίδα παραγωγῆς, ποὺ μᾶς ἐνώνει στὴ βάση τῶν ἐκμεταλλευτικῶν πρακτικῶν τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς κατανάλωσης. Στὸν Παγκόσμιο Βορρᾶ, ἀγοράζουμε τὸν πόνο καὶ τὴν ἐκμετάλλευση τῶν κοριτσιῶν τοῦ Πλανητικοῦ Νότου, ποὺ φορᾶμε πάνω μας καθημερινά.

Ἐκ τῶν ἐργασιακῶν κάτεργα (sweatshops) ὅλου τοῦ κόσμου...

Τὰ παγκόσμια ἐργασιακὰ κάτεργα. Καὶ ἡ πρόκληση εἶναι, ὅπως ὑποστήριξε ὁ Μάρξ ἀπὸ καιρὸ, νὰ ἀποκαλύψουμε τίς κοινωνικὲς δομὲς ποὺ ἐνσαρκώνονται καὶ ταυτοχρόνως ἀποκρύπτονται ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἐμπορεύματα.

Ἐπὶ μιᾶς μεγάλης παράδοσης ἀφροαμερικανικῆς πολιτικῆς σκέψης ποὺ ἔχει ἐπηρεαστεῖ βαθιὰ ἀπὸ τὸν μαρξισμό καὶ τὸν κομμουνισμό. Ἐπὶ συγγὰ μιλάμε γιὰ τὴν

μαύρη πολιτική σκέψη με όρους αντιπαράθεσης δύο φυσιογνωμιών. Για παράδειγμα, αντιπαραβάλλουμε τον *John Brown*¹⁴ με τον Φρέντερικ Ντάγκλας, τον *Booker Washington*¹⁵ με τον ΝτυΜπουά ή τον Μάλκολμ Χ με τον Μάρτιν Λούθερ Κίγγκ. Και με τον τρόπο αυτόν είμαστε σε θέση να περιγράψουμε την ένταση μεταξύ μαύρου εθνικισμού και αφομοίωσης ή ένσωμάτωσης. Πώς τοποθετείσαι σε σχέση με αυτή την ένταση;

Φυσικά, είναι δυνατό να σκεφτούμε την ιστορία των μαύρων, όπως αυτή διαμορφώθηκε από τις συγκεκριμένες αντιπαράθεσεις σε διάφορες εποχές. Και δεν θα έπρεπε να ξεχνούμε την αντιπαράθεση μεταξύ ΝτυΜπουά και *Marcus Garvey*.¹⁶ Στην πραγματικότητα όμως ενδιαφέρομαι για ό,τι μάς διαφεύγει όταν τὰ μείζονα ζητήματα της ιστορίας των μαύρων εννοιοποιούνται με τους όρους αυτών των αντιπαράθεσεων μεταξύ μαύρων ανδρών. Τονίζω τὸ «ανδρών», διότι οί γυναίκες τείνουν να αποκλείονται. Ποιά είναι, λόγου χάρη, ἡ θέση τῆς *Anna Julia Cooper*¹⁷ καὶ τῆς *Ida B. Wells*¹⁸ σε αυτές τις αντιπαράθεσεις; Ἄλλὰ ενδιαφέρομαι ἀκριβῶς γι' αὐτὸ πὸν διαφεύγει ἀπὸ αὐτὴ τὴν ένταση μεταξύ εθνικισμού καὶ αφομοίωσης. Ἴσως ὄχι πρωτίστως ἐπειδὴ οί πρωταγωνιστὲς εἶναι ἄνδρες, ἀλλὰ γιατί τὰ ζητήματα τοῦ φύλου καὶ τῆς σεξουαλικότητας ἔχουν ἀποκλειστεί.

Ἐντιλαμβάνεσαι λοιπὸν τὸ ἔργο σου ὡς μιὰ ἀμφισβήτηση αὐτοῦ τοῦ τρόπου νὰ βλέπουμε τὴν ιστορία τῆς μαύρης πολιτικῆς σκέψης...

Ναί.

...αυτοῦ τοῦ τρόπου νὰ ἀντιλαμβανόμαστε τὴν ἐνσωμάτωση

Ἄκριβῶς.

Θέλησες λοιπὸν νὰ μετατοπίσεις τὸ κέντρο βάρους καὶ νὰ πεῖς ὅτι ὑπάρχει καὶ ἓνας ἄλλος δρόμος, τὸν ὁποῖο μπορεῖ νὰ ἀκολουθήσει ἡ μαύρη πολιτικὴ σκέψη.

Ἀπολύτως, καὶ νομίζω ὅτι ἡ πεποίθηση στὶς μέρες μας πὼς ἡ μαύρη πολιτικὴ σκέψη θὰ πρέπει εἴτε νὰ κηρύσσει τὸν ἐθνικισμό εἴτε νὰ ἀποκηρύσσει τοὺς σχηματισμοὺς καὶ τὴν κουλτούρα τῶν μαύρων εἶναι ἐντελῶς παραπλανητικὴ.

Ναί, ἀλλὰ μία ἀπὸ τὶς ιδιότητες ποὺ ἀποδίδονται στὴν παγκοσμιοποίηση εἶναι τὸ τέλος τῶν ἐθνικισμῶν. Πιστεύεις ὅτι ὑπάρχει χῶρος γιὰ τὸν ἐθνικισμό τῶν μαύρων στὶς ΗΠΑ; Ἡ ἔχει καταστεῖ ἐντελῶς ξεπερασμένος καὶ ἀναχρονιστικὸς;

Κατὰ μία ἔννοια ἔχει ξεπεραστεῖ, ἀλλὰ ἀπὸ μία ἄλλη πλευρὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ ὅτι οἱ ἐθνικισμοὶ ποὺ συνέβαλαν στὴ διαμόρφωση τῆς μαύρης συνείδησης θὰ ἔχουν διάρκεια. Καταρχάς, πρέπει νὰ πῶ ὅτι δὲν πιστεύω πὼς ὁ ἐθνικισμὸς εἶναι ὁμοιογενὴς ἔννοια. Ὑπάρχουν πολλὲς ἐκδοχὲς ἐθνικισμοῦ. Προτιμοῦσα πάντοτε νὰ ταυτίζομαι μὲ τὸν Παναφρικανισμό τοῦ ΝτυΜπουά, ὁ ὁποῖος ὑποστήριζε ὅτι οἱ μαῦροι στὴ

Δύση έχουν μιάν ιδιαίτερη εϋθύνη απέναντι στην 'Αφρική, τή Λατινική 'Αμερική καί τήν 'Ασία - όχι για λόγους βιολογικής συγγένειας ή φυλετικῶν δεσμῶν ἀλλά δυνάμει μιᾶς πολιτικῆς ταύτισης πού σφυρηλατεῖται μέσα στην πάλη. Θά ἔπρεπε νά διατηροῦμε προσηλωμένη τήν προσοχή μας στην 'Αφρική ὄχι ἀπλῶς ἐπειδὴ ἡ ἡπειρος αὐτή κατοικεῖται ἀπό μαύρους ἢ γιατί ἔλκουμε τήν καταγωγή μας ἀπό αὐτήν, ἀλλά πρωτίστως διότι ἡ 'Αφρική βρέθηκε κατεξοχὴν στό στόχαστρο τῆς ἀποικιοκρατίας καί τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ. Αὐτὸ πού ἐπίσης μοῦ ἀρέσει στὸν Παναφρικανισμό τοῦ ΝτυΜπουά εἶναι ὅτι δίνει βάρος στην ἀφροασιατικὴ ἀλληλεγγύη. Πρόκειται γιὰ ἓνα σημαντικό γνώρισμά του πού ἀποκρύπτεται στὶς συμβατικές ἀφηγήσεις περὶ Παναφρικανισμοῦ. Αὐτὴ ἡ προσέγγιση δὲν ὀρίζεται φυλετικά, παρὰ μᾶλλον ἀνακαλύπτει τήν πολιτικὴ τῆς ταυτότητα στοὺς ἀγῶνες τῆς ἐναντία στό ρατσισμό.

Παράλληλα μὲ τὴν πρόσφατη τριακοστὴ ἐπέτειο ἀπὸ τὴν ἔκδοση τῆς αὐτοβιογραφίας σου, τυχαίνει νά μνημονεύουμε τὴ συμπλήρωση πενήντα τόσων χρόνων ἀπὸ τὴ δικαστικὴ ἀπόφαση « Μπράουν ἐναντίον Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου » (Brown v. Board of Education).¹⁹ Πιστεύεις ὅτι οἱ δυνάμεις ὑπὲρ τῆς ἀφομοίωσης τῶν μαύρων, οἱ δυνάμεις ὑπὲρ τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων προδόθηκαν καὶ τρόπον τινὰ ἀναδιπλώθηκαν κατὰ τὶς προηγούμενες δύο δεκαετίες, ὅποτε ὁ διορισμένος ἀπὸ τὸν Ρέηγκαν William Rehnquist²⁰ εἶχε τὴ θέση τοῦ ἐπικεφαλῆς τοῦ Ἀνώτατου Δικαστηρίου τῶν ΗΠΑ;

Ἡ ὑπόσχεση πού κόμιζαν αὐτοὶ οἱ ἀγῶνες ἔχει διαφουσθεῖ. Ἀλλὰ δὲν τὸ βρίσκω χρήσιμο νὰ θεωροῦμε ὅτι μιὰ ἀτζέντα πού κατοχυρώνεται σὲ ὀρισμένη ἱστορικὴ στιγμή θὰ σημειώνει ἐπιτυχίες στὸ διηλεκτὸς ἐπὶ τῆ βάσει τῶν ἀρχικῶν τῆς νικῶν. Εἶναι παραπλανητικὸ νὰ θεωροῦμε ὅτι αὐτὴ ἡ ἐπιτυχία θὰ ἀποδειχθεῖ διαρκῆς καὶ ὅτι θὰ ἐπιβιώσει ὅλων τῶν ἀλλαγῶν καὶ μεταλλαγῶν τοῦ μέλλοντος. Τὸ κίνημα γιὰ τὰ πολιτικὰ δικαιώματα²¹ κατόρθωσε νὰ ἐπιφέρει τεράστιες πολιτικὲς μεταβολές, πού ἀνοίξαν πόρτες σὲ ἀνθρώπους προηγουμένως ἀποκλεισμένους ἀπὸ τὴ διοίκηση, τὶς ἐπιχειρήσεις, τὴν ἐκπαίδευση, τὴ στέγαση κτλ. Ὡστόσο μιὰ προσέγγιση ἐστιασμένη ἀποκλειστικὰ στὰ πολιτικὰ δικαιώματα –ὅπως ἀναγνώρισε καὶ ὁ Μάρτιν Λουῦθερ Κίνγκ λίγο πρὶν πεθάνει– δὲν μπορεῖ ἀπὸ μόνη τῆς νὰ ἐξαλείψει τὸν δομικὸ ρατσισμό. Αὐτὸ πού κατάφερε τὸ κίνημα γιὰ τὰ πολιτικὰ δικαιώματα, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἦταν νὰ δημιουργήσει ἓνα νέο πεδίο, ὥστε νὰ θέσουμε νέα ἐρωτήματα καὶ νὰ κινηθοῦμε σὲ νέες κατευθύνσεις. Ἡ πεποίθηση ὅτι ὁ διορισμὸς μαύρων, ὅπως ὁ Κόλιν Πάουελ καὶ ἡ Κοντολίζα Ράις, στὴν καρδιὰ τῶν κυβερνητικῶν μηχανισμῶν συνεπάγεται καὶ κάποια πρόοδο γιὰ ὅλη τὴν κοινότητα τῶν μαύρων εἶναι ἐμφανῶς πεπλανημένη. Ἐπ’ αὐτοῦ δὲν ὑπῆρχαν ἐγγυήσεις, γιὰ νὰ δανειστοῦμε τὴ φράση τοῦ Stuart Hall.²² Τὸ κίνημα γιὰ τὰ πολιτικὰ δικαιώματα διεκδικοῦσε πρόσβαση, καὶ ὄντως δόθηκε πρόσβαση σὲ ὀρισμένους. Ἡ πρόκληση τοῦ 21ου αἰῶνα δὲν εἶναι ἡ διεκδίκηση ἴσων εὐκαιριῶν συμμετοχῆς στὸ μηχανισμὸ τῆς καταπίεσης,

παρά είναι ο έντοπισμός και η εξάρθρωση εκείνων των δομών, στις οποίες ο ρατσισμός εξακολουθεί να φωλιάζει. Αυτός είναι ο μόνος τρόπος για να εξαπλωθεί η υπόσχεση της ελευθερίας στις λαϊκές μάζες.

"Ομως δεν ανησυχείς για τη συντηρητική σύνθεση του 'Ανώτατου Δικαστηρίου; Θέλω να πω, αν σκεφτούμε τί ρόλο έπαιξε το Δικαστήριο επί της προεδρίας Warren²³ για την προώθηση της άτζέντας της φυλετικής δικαιοσύνης...

"Ω, απόλυτως!

Οι δικαστές του σημερινού 'Ανώτατου Δικαστηρίου δεν κρύβουν το συντηρητισμό τους. Τί συνεπάγεται αυτό για την υπόθεση της φυλετικής δικαιοσύνης στο μέλλον;

Φυσικά και ανησυχώ γι' αυτό. 'Απλώς, αυτό που προσπαθώ να πω είναι ότι οι αγώνες του παρελθόντος δεν μπορούν να θεραπεύσουν τις τωρινές αδικίες και οι άνθρωποι που συνηθίζουν να κάθονται παράμερα και να οϊκτίρουν την προδοσία που υπέστη το κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα, δεν είναι σε θέση να φανταστούν τί θα ήταν αναγκαίο να γίνει στην παρούσα φάση, προκειμένου να αντιμετωπιστεί ο συντηρητισμός του 'Ανώτατου Δικαστηρίου. Είναι πολύ δύσκολο να αναγνωρίσουμε τους σύγχρονους ρατσισμούς, ιδίως όταν αυτοί δεν συνδέονται με ρατσιστικούς νόμους ή αντιλήψεις και όταν θίγουν κατά διαφορετικό

τρόπο τὰ άτομα πού ἰσχυρίζονται ὅτι ἀνήκουν σέ φυλετοποιημένες κοινότητες. Ὑποστηρίζω ὅτι χρειαζόμαστε μιὰ νέα ἐποχή –μὲ μιὰ νέα ἀτζέντα– πού νὰ ἀντιμετωπίζει εὐθέως τὸν δομικὸ ρατσισμό, ὁ ὁποῖος καθορίζει ποιὸς θὰ πάει στὴ φυλακὴ καὶ ποιὸς ὄχι, ποιὸς θὰ φοιτήσῃ στὸ πανεπιστήμιο καὶ ποιὸς ὄχι, πού θὰ ἔχει ὑγειονομικὴ κάλυψη καὶ ποιὸς ὄχι. Ἡ παλιὰ ἀτζέντα διευκολύνει τὶς ἐπιθέσεις ἐναντίον στὴν πολιτικὴ τῶν θετικῶν διακρίσεων (affirmative action)²⁴, ὅπως ἀπέδειξε ὁ Ward Connerly²⁵ μὲ τὴν ἐκστρατεία του γιὰ τὴ νομοθετικὴ Πρόταση 209 στὴν Καλιφόρνια. Ἀπὸ τὴν ὀπτικὴ του γωνία, τὸ σημαντικότερο καθῆκον σήμερα εἶναι ἡ προστασία τῶν ἀπειλούμενων πολιτικῶν δικαιωμάτων τῶν λευκῶν ἀνδρῶν.

Πράγματι. Ἀλλὰ χρησιμοποιοῦνται εὐφρεῖς τακτικές, πού ἀπομακρύνουν τὴν προσοχὴ ἀπὸ τὰ ζητήματα τῆς φυλετικῆς δικαιοσύνης, χρησιμοποιώντας τὴ γλῶσσα τῆς πολυπολιτισμικότητας (multiculturalism). Ἐνα παράδειγμα εἶναι ἡ περυσινὴ δικαστικὴ ἀπόφαση στὸ Μίσιγκαν –ὑπόθεση « Γκράτερ ἐναντίον Μπόλιντζερ »²⁶– σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία οἱ θετικὲς διακρίσεις πρέπει νὰ ἐφαρμόζονται προκειμένου νὰ διατηρηθεῖ ἡ πολυπολιτισμικότητα. Ποιὰ εἶναι ἡ διαφορὰ μεταξὺ πολυπολιτισμικότητας καὶ φυλετικῆς δικαιοσύνης;

Ἡ διαφορὰ εἶναι τεράστια. Ἡ ποικιλότητα εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς λέξεις τοῦ σύγχρονου λεξιλογίου πού περνιέται γιὰ συνώνυμη μὲ τὸν ἀντιρατσισμό. Ἡ πολυπο-

λιτισμικότητα όμως είναι μια έννοιολογική κατηγορία έπιδεκτική τόσο προοδευτικών όσο και βαθύτατα συντηρητικών έρμηνειών. Υπάρχει, λόγου χάρη, ή έπιχειρηματική πολυπολιτισμικότητα, διότι οί έπιχειρήσεις ανακάλυψαν ότι είναι πιό έπικερδές νά διαμορφώνουν ένα περιβάλλον έργασίας πού νά διακρίνεται από ποικιλότητα.

Η πολυπολιτισμικότητα τής Benetton.

Ναί. Ανακάλυψαν ότι οί μαύροι και οί Λατίνοι και οί Άσιάτες είναι πρόθυμοι νά έργαστούν έξίσου σκληρά ή και σκληρότερα από τους λευκούς συναδέλφους τους. Άλλά αυτό σημαίνει ότι έμεις θα πρέπει νά υιοθετήσουμε μια πολυπολιτισμικότητα με ισχυρή πολιτική διάσταση, πού νά δίνει έμφαση στη διαφυλετική κοινότητα συμφερόντων και στη διαρκή πάλη για ίσότητα και δικαιοσύνη. Με άλλα λόγια, μια διαφυλετική κοινότητα, όχι με στόχο τή δημιουργία ενός όμορφου «μπουκέτου λουλουδιών» ή μιās δελεαστικής «σαλάτας» —όπως τò θέλουν μερικές μεταφορικές αναπαραστάσεις τής πολυπολιτισμικότητας— αλλά ως ένας τρόπος άμφισβήτησης τών δομικών άνισοτήτων και πάλης για τή δικαιοσύνη. Αυτή ή έκδοχή πολυπολιτισμικότητας έχει ριζοσπαστικό δυναμικό.

Πλάι στο θέμα τής πολυπολιτισμικότητας και τής φυλετικής δικαιοσύνης υπάρχει και ένα άλλο ζήτημα, τò όποιο με άνησχει ιδιαίτερα σέ προσωπικό, ύπαρξιακό επίπεδο. Μιλάμε για τή μετατροπή τών ΗΠΑ σέ «με-

λαχρινή χώρα»: μέχρι τὸ 2050 τὸ ἕνα τέταρτο τοῦ ἀμερικανικοῦ πληθυσμοῦ θὰ εἶναι λατινοαμερικανικῆς καταγωγῆς. Πιστεύεις ὅτι αὐτὴ ἡ μετατροπὴ τῶν ΗΠΑ σὲ « μελαχρινή χώρα » θὰ ἐπιφέρει μιὰν ἔκλειψη τῆς ἀναζήτησης τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης;

Γιατί θὰ ἔπρεπε;

Οἱ συντηρητικοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι τὰ ζητήματα κοινωνικῆς δικαιοσύνης ἀφοροῦν οὐσιαστικά τοὺς μαύρους... καὶ ὅτι ἡ πολυπολιτισμικότητα καὶ ἡ φυλετικὴ ἐνσωμάτωση τῶν Λατίνος εἶναι ζητήματα διακριτὰ ἀπὸ τὸν ἀγώνα γιὰ φυλετικὴ δικαιοσύνη, τίς θετικὲς διακρίσεις ἢ τὴν καταβολὴ ἀποζημιώσεων.²⁷

Βλέπεις, αὐτὸ εἶναι τὸ πρόβλημα, καὶ μοῦ φαίνεται ὅτι οἱ σύγχρονες ἰδεολογίες ἐνθαρρύνουν τὴν ἀντίληψη ὅτι ὁ φυλετικὸς ἀνταγωνισμὸς καὶ ἡ σύγκρουση εἶναι ἡ μόνη δυνατὴ σχέση μεταξύ τῶν κοινοτήτων τῶν ἑγχρωμῶν ἀνθρώπων, σὰν νὰ εἶναι πάντοτε διακριτὲς αὐτὲς οἱ κοινότητες καὶ νὰ μὴν ἀλληλοτέμνονται. Ἄλλὰ ἂν κανεὶς δεῖ, λόγου χάρη, τὸ ἐργατικὸ κίνημα, θὰ βρεῖ παλυάριθμα ἱστορικὰ παραδείγματα ἀλληλεγγύης καὶ συμμαχιῶν μεταξύ μαύρων καὶ Λατίνος. Ἄσχετως τοῦ ποιά κοινότητα μπορεῖ νὰ εἶναι ἀριθμητικὰ ἰσχυρότερη, χωρὶς συμμαχίες καὶ ἀλληλεγγύη αὐτοῦ τοῦ εἶδους δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει ἐλπίδα γιὰ ἕνα ἀντιρατσιστικὸ μέλλον. Ταυτόχρονα ὅμως εἶναι σημαντικό νὰ ἀναγνωρίσουμε ὅτι διανύουμε μιὰ νέα ἐποχὴ. Ἡ μεταποικιακὴ συνθήκη ἐδῶ στὶς ΗΠΑ καὶ

σὲ ὅλο τὸν κόσμο ἐκπέμπει τὸ μήνυμα ὅτι ἡ « Δύση » ἔχει ἀλλάξει διὰ παντός. Ἡ Εὐρώπη δὲν εἶναι ὅ,τι ἦταν κάποτε. Δὲν ὀρίζεται πιά ὡς λευκὴ ἥπειρος. Τὸ ἴδιο βεβαίως ἰσχύει καὶ στὶς ΗΠΑ, ὅπου οἱ μαῦροι ἔχουν συνηθίσει νὰ εἶναι ἡ « μείζων μειονότητα ». Πρέπει νὰ ἐγκαταλείψουμε αὐτὴν τὴν ἀξίωση. Ἐπικρατεῖ ἡ ἰδέα ὅτι ἐπειδὴ οἱ μαῦροι καθιέρωσαν ἱστορικὰ τὴν ἀντιρατσιστικὴ ἀτζέντα στὶς ΗΠΑ, θὰ εἶναι γιὰ πάντα οἱ πιὸ παθιασμένοι θιασῶτες της. Ἀλλὰ οἱ μαῦροι ὡς συλλογικότητα δὲν μποροῦν νὰ ἐπαναπαύονται στὶς δάφνες τοῦ παρελθόντος. Πήραμε προσφάτως μερικὰ σκληρὰ μαθήματα σχετικὰ μὲ τὶς δυνατότητες ἐπιτυχίας τοῦ συντηρητισμοῦ στὶς κοινότητες τῶν μαύρων. Δὲν μποροῦμε πιά νὰ θεωροῦμε τὴ λέξη « Μαῦρος » ὡς ἀδιαμφισβήτητο συνώνυμο τῆς προοδευτικῆς πολιτικῆς. Ἔργο τῶν προοδευτικῶν ἀκτιβιστῶν εἶναι νὰ οἰκοδομήσουν μιὰν ἀντιπολίτευση στὸ συντηρητισμὸ – ἀσχέτως τοῦ φυλετικοῦ ὑποβάθρου τῶν ὑπερμάχων της. Τὸ ὅτι οἱ κοινότητες τῶν μαύρων καὶ τῶν Λατίνος δὲν μποροῦν νὰ βροῦν κοινὸ ἔδαφος εἶναι ἓνα παράδειγμα αὐτοῦ τοῦ συντηρητισμοῦ. Καθῆκον μας σήμερα εἶναι νὰ προωθήσουμε τὶς διαφυλετικὲς κοινότητες πάλης ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὶς κοινὲς –καί, ἂς ἐλπίσουμε, ριζοσπαστικὲς– πολιτικὲς μας βλέψεις.

Στὶς ἀρχὲς τῆς δεκαετίας τοῦ '70 ὁ Νίξον καὶ ὁ Χοῦμπερ²⁸ σὲ ἀποκαλοῦσαν ἐχθρὸ τοῦ Κράτους. Ἐπίσης σὲ ἀποκαλοῦσαν τρομοκρατίσσα. Ὡστόσο ἀντέτεινες ἓνα μεγάλο « κατηγορῶ » γιὰ τὶς φυλακὲς τῆς ἐποχῆς ἐκεί-

νης, τὴν αὐτοβιογραφία σου. Ἐκτοτε, τὰ τελευταῖα τριάντα χρόνια τὸ ἔργο σου ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπικεντρώνεται στὸ ζήτημα τῶν φυλακῶν. Ὑπάρχουν διαφορὲς ἔμφασης ἀνάμεσα στὰ γραπτὰ σου τῆς δεκαετίας τοῦ '70 καὶ στὸ ἔργο πὺν ἔχεις δημοσιεύσει πιὸ πρόσφατα, λ.χ. τὸ *Are Prisons Obsolete?* [Εἶναι οἱ φυλακὲς ἕνας ἀναχρονισμὸς ;]

Ἵποθέτω ὅτι ἔχεις δίκιο – μιὰ παρατεταμένη ἑνασχόληση μὲ τὸ σωφρονιστικὸ σύστημα ἔχει στήν κυριολεξία ὀρίσει τὴ ζωὴ μου. Τὸ ἐνδιαφέρον μου γι' αὐτὰ τὰ ζητήματα στήν πραγματικότητα προηγεῖται τῆς δικῆς μου φυλάκισης. Μεγάλωσα μὲ τὶς ἱστορίες τοῦ Sacco καὶ τοῦ Vanzetti, τῶν Ἐννέα τοῦ Scottsboro²⁹ καὶ ἀργότερα τοῦ Nelson Mandela, καὶ πρὶν συλληφθῶ εἶχα ἤδη δραστηριοποιηθεῖ σὲ καμπάνιες γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση πολιτικῶν κρατουμένων. Αὐτὸ πὺν προσπαθῶ νὰ κάνω τὸ τελευταῖο διάστημα εἶναι νὰ σκεφτῶ κριτικὰ τί παρέμεινε ἀπὸ τὶς συμβολὲς ἐκείνης τῆς περιόδου καὶ νὰ λάβω ὑπόψη μου τὸ ἔργο τῶν διανοουμένων τῆς φυλακῆς. Προσπάθησα ἐπίσης νὰ στοχαστῶ πιὸ συστηματικὰ τοὺς τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους διακωνίζεται ἡ κληρονομιά τῆς δουλείας στοὺς σύγχρονους θεσμοὺς – τὴ θανατικὴ ποινὴ ἢ τὴ φυλακὴ, γιὰ παράδειγμα.

Θὰ προσπαθῆσω νὰ συνοψίσω αὐτὴν τὴν πολὺ μακρὰ διαδρομὴ: ἡ πρώτη μου ἐπαφὴ μὲ τὴ φυλακὴ ὡς ἀντικειμένου στοχασμοῦ καὶ ἀκτιβισμοῦ συντελέστηκε κατὰ τὴν ἐφηβεία μου στὸ πλαίσιο τῆς συμμετοχῆς μου σὲ καμπάνιες ἀπελευθέρωσης πολιτικῶν κρα-

τουμένων. Στην κορύφωση τῆς ἐμπλοκῆς μου μὲ τὸν ἀκτιβισμό ἀφιερῶθηκα σὲ μεγάλο βαθμὸ στὴ διοργάνωση τέτοιων ἐκστρατειῶν γιὰ πολιτικούς κρατούμενους ποὺ εἶχαν συλληφθεῖ στὰ τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ '60 καὶ στὶς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ '70. Ἡ δική μου φυλάκιση ἦταν συνέπεια αὐτῆς τῆς πολιτικῆς δουλειᾶς. Ἐνόςω ἤμουν στὴ φυλακῆ, ἄρχισα νὰ σκέφτομαι -ἔστω καὶ ἐπιπόλαια- τὴν πιθανότητα μιᾶς ἀνάλυσης ποὺ θὰ μετατόπιζε τὴν ἔμφασή της πρὸς τὸ θεσμὸ τῆς φυλακῆς, ὄχι ἀπλῶς ὡς μηχανισμοῦ καταστολῆς πολιτικῶν ἀγωνιστῶν ἀλλὰ καὶ ὡς θεσμοῦ βαθύτατα συνδεδεμένου μὲ τὴ διακίονση τοῦ ρατσισμού. Γι' αὐτὴ τὴν προσέγγιση, ὀφείλω πολλὰ στὸν Τζῶρτζ Τζάκσον. Προσπαθῶ τώρα νὰ στοχαστῶ τοὺς τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους ἡ φυλακὴ ἀναπαράγει μορφές ρατσισμού ποὺ βασιζοῦνται στὰ ἴχνη τῆς δουλείας καὶ ποὺ ἀκόμα μποροῦμε νὰ διακρίνουμε στὸ σύγχρονο ποινικὸ σύστημα. Ὑπάρχει, πιστεῦω, ἕνας ξεκάθαρος συσχετισμὸς ἀνάμεσα στὴν ἐμφάνιση τοῦ σωφρονιστικοβιομηχανικοῦ συμπλέγματος κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμοῦ καὶ τὴ διατήρηση στὸ σωφρονιστικὸ σύστημα δομῶν, οἱ ρίζες τῶν ὁποίων ἀνάγονται στὴ δουλεία. Ὑποστηρίζω, γιὰ παράδειγμα, ὅτι ἡ πλέον πειστικὴ ἐξήγηση γιὰ τὴ διατήρηση, μὲ τὴ δύναμη τῆς ἀδράνειας, τῆς θανατικῆς ποινῆς στὶς ΗΠΑ -οἱ ὁποῖες ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀποψη ἀποτελοῦν ἐξαίρεση μεταξὺ τῶν βιομηχανικῶν κρατῶν τοῦ κόσμου- εἶναι ὁ ρατσισμὸς ποὺ συνδέει τὴ θανατικὴ ποινὴ μὲ τὴ δουλεία. Μιὰ τέτοια ἀνάλυση συνεπάγεται μεταξὺ ἄλλων ὅτι χρειάζεται νὰ στοχα-

στούμε διαφορετικά τις διεργασίες του σύγχρονου δομικού ρατσισμού - ό οποίος μπορεί να πλήξει και λευκούς εκτός από τους έγχρωμους, που αποτελούν φυσικά τόν κύριο στόχο του. Μιά άλλη συνέπεια είναι τó ότι μπορούμε να σκεφτούμε διαφορετικά τó ζήτημα τών έπανορθώσεων. Μία από τις πρώτες προτεραιότητες του κινήματος υπέρ τών έπανορθώσεων θά έπρεπε να είναι ή κατάργηση τής θανατικής ποινής.

Η φυλακή στις ΗΠΑ έχει γίνει ένα είδος γκέτο. Και αν σέ καταλαβαίνω καλά, έπανοείς ότι στις ΗΠΑ δέν μπορεί να υπάρξει ένα μη φυλετικό σοφρονιστικό σύστημα - ότι κάτι τέτοιο θά αποτελούσε οξύμωρο.

Ναί, φαντάζομαι ότι μπορείς να τó θέσεις και μ' αυτόν τόν τρόπο. Στήν πραγματικότητα, είναι διαδεδομένη ή παραδοχή ότι ένας κατασταλτικός θεσμός που θά λειτουργούσε σέ συνθήκες ίσοπολιτείας - που θά αντιμετώπιζε, ως πούμε, τούς λευκούς όπως και τούς μαύρους- θά αποτελούσε δείκτη προόδου από τήν άποψη τής ισότητας και τής δικαιοσύνης. Αντιμετωπίζω με πολύ μεγάλη έπιφύλαξη τις άφηρημένες προσεγγίσεις αυτού του είδους. Ο James Byrd³⁰ λυντσαρίστηκε πρό έτών στο Τζάσπερ του Τέξας από μια ομάδα θιασωτών τής άνωτερότητας τής λευκής φυλής (white supremacists). Τó θυμάσαι τó περιστατικό;

Ναί, και μετά έσερναν τó πτώμα του στους δρόμους.

Δύο από τούς λευκούς που συνέπραξαν στο λυντσαρίσμα καταδικάστηκαν σέ θάνατο. Αυτό χαιρετίστη-

κε ως νίκη, θαρρείς και ἡ ὑπόθεση τῆς φυλετικῆς δικαιοσύνης ὑπηρετοῦνταν μὲ τὸ νὰ ἐπιφυλάσσουμε καὶ σὲ λευκοὺς τὴν ἴδια φρικτὴ καὶ βάρβαρη μεταχείριση ποὺ ἔχουν ὑποστῆ ἱστορικὰ οἱ μαῦροι. Αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ἰσότητος δὲν μοῦ λέει καὶ πολλὰ πράγματα.

Μπορεῖς νὰ ἐπεκταθεῖς ἐπ' αὐτοῦ; Ἐνωεῖς μὲ ἄλλα λόγια ὅτι ὑπάρχει ἓνα συνεχὲς ἀνάμεσα στὴν προπολεμικὴ περίοδο, τὴν Ἀνασυγκρότηση, τὰ γκέτο καὶ τὴ θανατικὴ ποινὴ, στὴ βάση ἐνὸς ἐξίσου φυλετοποιημένου χαρακτήρα; Ὅλοι αὐτοὶ οἱ θεσμοί, στὴν πραγματικότητά, μοιάζει νὰ ἔχουν τὶς ρίζες τους στὴ δουλεία. Ὑπαυσιάζονται αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ στοιχεῖα σύνδεσης καὶ συνέχειας;

Τὸ ἐνδιαφέρον εἶναι ὅτι ἡ δουλεία ὡς θεσμός, λόγου χάρη στὰ τέλη τοῦ 18ου αἰώνα καὶ σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ 19ου, κατάφερε νὰ ἀποτελέσει τὸ σκεῦος ὑποδοχῆς ὅλων ἐκείνων τῶν μορφῶν τιμωρίας ποὺ θεωροῦνταν βάρβαρες γιὰ τὴν ἀναπτυσσόμενη τότε δημοκρατία. Ἔτσι, ἀντὶ νὰ καταργηθεῖ ἡ θανατικὴ ποινὴ μιὰ καὶ καλὴ, βρῆκε καταφύγιο στὸ δίκαιο τῆς δουλείας. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι οἱ λευκοὶ σταδιακὰ ἀπαλλάχτηκαν ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τοῦ θανάτου γιὰ τὰ περισσότερα ἀδικήματα: μόνον ἀδίκημα ποὺ συνήθως ὀδηγοῦσε στὴν ἐκτέλεση ἐνὸς λευκοῦ παρέμεινε ὁ φόνος. Οἱ μαῦροι σκλάβοι, ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, ὑφίσταντο σὲ μερικὲς πολιτεῖες τὴ θανατικὴ ποινὴ γιὰ ἔως καὶ ἐβδομήντα διαφορετικὰ ἀδικήματα. Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ὁ θεσμός τῆς δουλείας λειτουργοῦσε ὡς σκεῦος ὑποδοχῆς

για εκείνες τις μορφές τιμωρίας που θεωρούνταν άκρωσ απολίτιστες για να επιφυλαχθούν στους λευκούς πολίτες μιᾶς δημοκρατικής κοινωνίας. Με την κατάργηση τῆς δουλείας αὐτή ἢ καθαρὰ φυλετοποιημένη μορφή τιμωρίας ἀποφυλετοποιήθηκε, ὑπὸ τὸ πρόσχημα μιᾶς δικαιοσύνης τυφλῆς στὸ χρῶμα τῶν ἐνόχων. Ἡ θανατικὴ ποινὴ ἐξακολοθεῖ νὰ ἐπιμερίζεται δυσανάλογα στὸς μαύρους, ἀλλὰ ὅταν ἓνας μαῦρος ἢ μαύρη καταδικαστεῖ σὲ θάνατο ὑπάγεται στὴ δικαιοδοσία τοῦ νόμου ὡς ἀφηρημένο νομικὸ ὑποκείμενο, ὡς ἓνα ἄτομο πὸν φέρει δικαιώματα καὶ ὄχι ὡς μέλος μιᾶς φυλετοποιημένης κοινότητος ἢ ὁποία γνώρισε συνθηκὲς τέτοιες ὥστε νὰ τὸν (ἢ τὴν) καθιστοῦν ὑπ' ἀριθμὸν ἓνα ὑποψήφιο γιὰ νομικὴ καταστολή. Ἔτσι ὁ ρατσισμὸς γίνεται ἀόρατος καὶ μὴ ἀναγνωρίσιμος. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀποψη, ὁ μαῦρος ἢ ἡ μαύρη «ἐξισώνεται» μὲ τὸν λευκὸ ἀντίστοιχό του, πὸν ἄλλωστε δὲν εἶναι καὶ αὐτὸς ἐντελῶς ἀπρόσβλητος ἀπὸ τὸν κρυμμένο ρατσισμὸ τοῦ νόμου.

Οἱ δομὲς αὐτῶν τῶν θεσμῶν εἶναι βαθύτατα φυλετοποιημένες. Ἐνα παράδειγμα θὰ ἦταν ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο οἱ φυλακισμένοι βλέπουν τὰ δικαιώματά τους νὰ ἀναστελλονται καὶ περνοῦν σὲ μιὰ κατάσταση πολιτικοῦ θανάτου. Ἀποτελεῖ καὶ τοῦτο τμῆμα αὐτοῦ τοῦ ρατσισμοῦ, ἔτσι δὲν εἶναι; Ἀναφέρεις στὸ βιβλίο σου Are Prisons Obsolete? ὅτι ὁ Μπούς δὲν θὰ εἶχε ἐκλεγεί ἂν ἐπιτρεπόταν στὸς φυλακισμένους νὰ ψηφίσουν.

Ἀπολύτως. Αὐτὸ πὸν βρίσκω πολὺ ἐνδιαφέρον εἶναι

ὅτι ἡ στέρηση τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων τῶν φυλακισμένων ὑποτίθεται ὅτι ὑπακούει σὲ μιὰν αὐταπόδεικτη λογική. Οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι σὲ αὐτὴ τὴ χώρα δὲν ἀμφισβητοῦν τὴ διαδικασία μέσω τῆς ὁποίας ὑφαρπάζεται ἀπὸ τοὺς φυλακισμένους —καὶ σὲ ὀρισμένες πολιτείες, καὶ ἀπὸ τοὺς πρώην φυλακισμένους— τὸ δικαίωμα στὴν ψῆφο. Γιατί ὅμως ἔχει γίνει ἡ στέρηση τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων τῶν καταδικασμένων γιὰ κακουργήματα ἀναπόσπαστο τμῆμα τῆς καθημερινῆς δομῆς σκέψης τῶν ἀνθρώπων αὐτῆς τῆς χώρας; Πιστεύω ὅτι καὶ αὐτὸ ἔχει τὶς ρίζες του στὴ δουλεία. Ἐνας λευκὸς ποὺ ζοῦσε τὴν ἐποχὴ τῆς δουλείας θὰ παρατηροῦσε: « Προφανῶς δὲν ἀρμόζει στοὺς σκλάβους νὰ ψηφίζουν. Δὲν ἀποτελοῦν πολίτες μὲ πλήρη δικαιώματα ». Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο σήμερα οἱ ἄνθρωποι σκέφτονται: « Φυσικὰ καὶ δὲν ἀρμόζει στοὺς φυλακισμένους νὰ ψηφίζουν. Δὲν ἀποτελοῦν πιά πραγματικούς πολίτες. Βρίσκονται στὴ φυλακὴ ». Χρειαζόμαστε νὰ κάνουμε πολλὰ γιὰ νὰ μετασχηματίσουμε αὐτὲς τὶς διαδεδομένες ἀντιλήψεις.

Τὸ πρόσφατο ἔργο σου ἀναφέρεται καὶ στὴ συμβιωτικὴ σχέση ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὸ σωφρονιστικοβιομηχανικὸ καὶ τὸ στρατιωτικοβιομηχανικὸ σύμπλεγμα. Πῶς καλλιεργοῦνται καὶ πῶς διαπλέκονται αὐτὲς οἱ σχέσεις;

Θὰ ὑποδείκνυα καταρχὰς ὅτι ἡ χρῆση, ἀπὸ διανοούμενους, ἀκτιβιστὲς καὶ ἄλλους, τοῦ ὄρου « σωφρονιστικοβιομηχανικὸ σύμπλεγμα » ἔχει στρατηγικὸ χα-

ρακτήρα και αποβλέπει ακριβώς στο συνειρμό με τον όρο « στρατιωτικοβιομηχανικό σύμπλεγμα ». "Αν αναλογιστεί κανείς την έκταση στην οποία και τα δύο συμπλέγματα αποφέρουν κέρδη, ενώ παράγουν τα μέσα για τον ακρωτηριασμό ή τη θανάτωση ανθρώπινων όντων και την κατασπατάληση κοινωνικών πόρων, τότε οι βασικές δομικές ομοιότητές τους καθίστανται προφανείς. Κατά τη διάρκεια του πολέμου στο Βιετνάμ έγινε σαφές ότι η παραγωγή στρατιωτικού υλικού γινόταν ένα όλο και πιο κεντρικό στοιχείο της οικονομίας, ότι είχε, να το πούμε έτσι, αποικίσει την οικονομία. Μπορεί κανείς να διακρίνει αντίστοιχες τάσεις στο σωφρονιστικοβιομηχανικό σύμπλεγμα. Δεν είναι πλέον μια δευτερεύουσα δραστηριότητα μερικών εταιρειών: αναρίθμητες επιχειρήσεις του τομέα της μεταποίησης και των υπηρεσιών έχουν στραμμένες τις κεραίες τους στη βιομηχανία της τιμωρίας. Οι φυλακές συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον ως δυνητικές εστίες κατανάλωσης αλλά και φτηνής εργασίας. Θα μπορούσε κανείς με πολλούς τρόπους να περιγράψει τη συμβιωτική σχέση του στρατού και της φυλακής. Θα επικεντρώσω σε έναν από τους προφανέστερους συσχετισμούς: τις έντυπιακές ομοιότητες στο ανθρώπινο δυναμικό των δύο αυτών θεσμών. Στην πραγματικότητα πολλοί νέοι -ιδίως πολλοί έγχρωμοι νέοι- που κατατάσσονται στον στρατό το κάνουν συχνά για να ξεφύγουν από μια διαδρομή φτώχειας, ναρκωτικών και άγραμματος που θα τους οδηγούσε κατευθείαν στη φυλακή. Τέλος, να κάνω μια σύντομη παρατήρηση που

ὅμως ἔχει τεράστιες προεκτάσεις : τουλάχιστον μία ἔταιρεία τῆς ἀμυντικῆς βιομηχανίας ἔχει καταφύγει στήν ἐργασία τῶν φυλακισμένων. Σκεφτεῖτε τὴν εἰκόνα : φυλακισμένοι νὰ παράγουν ὄπλισμό, ὁ ὁποῖος βοηθᾷ τὴν κυβέρνησις στὴν ἐπιδίωξη τῆς παγκόσμιας κυριαρχίας.

Ἔχεις ἐπίσης ὑποστηρίξει ὅτι δὲν ὑπάρχει συσχετισμὸς ἀνάμεσα στὴν ἐγκληματικότητα καὶ τὴ φυλάκιση. Ὅτι ἢ « μετατροπὴ σὲ φυλακὴ » (prisonization) τῆς ἀμερικανικῆς κοινωνίας ἔχει μεταμορφώσει τὸ φυλετικὸ τοπίο τῶν ΗΠΑ. Ποιά εἶναι λοιπὸν ἡ πραγματικὴ σχέση; Προεξοφλοῦμε συνήθως ὅτι ἔχουμε τόσο πολλοὺς φυλακισμένους ἐπειδὴ εἶναι πάρα πολλοὶ αὐτοὶ ποὺ διαπράττουν ἐγκλήματα, ὅμως ἐσὺ ὑποστηρίζεις ὅτι τὰ πράγματα ἔχουν ἄλλιως.

Λοιπὸν, ἡ σύνδεση τὴν ὁποία προϋποθέτει ὁ λόγος τόσο τῶν εἰδικῶν ὅσο καὶ τῶν καθημερινῶν ἀνθρώπων εἶναι ὅτι τὸ ἐγκλημα παράγει τιμωρία. Αὐτὸ ποὺ προσπάθησα νὰ κάνω –μαζὶ μὲ ἄλλους δημόσιους διανοούμενους, ἀκτιβιστὲς καὶ ἀκαδημαϊκοὺς– εἶναι νὰ ἐνθαρρύνω τοὺς ἀνθρώπους νὰ σκεφτοῦν τὴν πιθανότητα ἢ τιμωρία νὰ ἀποτελεῖ προῖόν ἄλλων παραγόντων καὶ ὄχι αὐτόματη συνέπεια τῆς διάπραξης ἐγκλήματος. Αὐτὸ δὲν σημαίνει πὼς οἱ ἄνθρωποι ποὺ βρίσκονται στὴ φυλακὴ δὲν ἔχουν διαπράξει ὅ,τι ἀποκαλοῦμε « ἐγκλήματα » – δὲν εἶναι καθόλου αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημά μου. Ἀνεξαρτήτως τοῦ ποιὸς ἔχει ἢ δὲν ἔχει διαπράξει ἐγκλημα, ἡ τιμωρία μπορεῖ μὲ λίγα

λόγια να ιδωθεῖ ὡς συνέπεια τῆς φυλετοποιημένης ἐπιτήρησης. Ἡ αὐξημένη τιμωρία προκύπτει συνήθως ἀπὸ τὴν αὐξημένη ἐπιτήρηση. Οἱ κοινότητες ἐκεῖνες ποὺ ὑφίστανται ἀστυνομικὴ ἐπιτήρηση εἶναι περισσότερο πιθανὸ νὰ τροφοδοτήσουν μὲ περισσότερα σώματα τὴ βιομηχανία τῆς τιμωρίας. Ἀλλὰ ἀκόμα πιὸ σημαντικό εἶναι τὸ ὅτι ἡ φυλάκιση ἀποτελεῖ τὴν ποινικὴ ἐπίλυση μιᾶς σειρᾶς κοινωνικῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα δὲν ἀντιμετωπίζονται ἀπὸ τοὺς θεσμοὺς ἐκείνους ποὺ θὰ βοηθοῦσαν τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἔχουν καλύτερη, πιὸ ἱκανοποιητικὴ ζωὴ. Σὲ αὐτὴ τὴ λογικὴ ὑπακούει ὅ,τι ἀποκλήθηκε «σωφρονιστικὴ κραιπάλη» (imprisonment binge) : ἀντὶ νὰ χτίζεις σπίτια γιὰ τοὺς ἄστεγους, ρίξε' τους στὴ φυλακὴ. Ἀντὶ νὰ ἐνισχύεις τὸ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα, ρίξε τοὺς ἀγράμματους στὴ φυλακὴ. Ρίξε στὴ φυλακὴ ὅσους χάνουν τὴ δουλειά τους λόγω τῆς ἀποβιομηχάνισης, τῆς παγκοσμιοποίησης τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἀποδιάρθρωσης τοῦ κράτους πρόνοιας. Ξεφορτώσου τους ὅλους αὐτούς. Ἀπομάκρυνε τοὺς ἀναλώσιμους πληθυσμοὺς ἀπὸ τὴν κοινωνία. Μὲ βάση αὐτὴ τὴ λογικὴ, ἡ φυλακὴ γίνεται ἓνας τρόπος ἐξαφάνισης ἀνθρώπων, μὲ τὴ μάταιη ἐλπίδα ὅτι θὰ ἐξαφανιστοῦν καὶ τὰ βαθύτερα κοινωνικὰ προβλήματα ποὺ αὐτοὶ ἐκπροσωποῦν.

Δὲν σχετίζεται αὐτὸ -ἡ διαδικασία ἐξαφάνισης ἀνθρώπων δίχως ἐπίλυση τῶν κοινωνικῶν ἀντιφάσεων- καὶ μὲ τὸ Νόμο τοῦ 1996 Περὶ Μεταρρύθμισης τῆς Κοινωνικῆς Πρόνοιας³¹ καὶ τὴν ἐπακόλουθη αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φυλακισμένων γυναικῶν;

Ἀπολύτως. Στὴν πραγματικότητα οἱ γυναῖκες ἀποτελοῦν τὸ ταχύτερα διευρυνόμενο τμήμα τοῦ φυλακισμένου πληθυσμοῦ - ἂν καὶ οἱ μετανάστες δὲν βρίσκονται πολὺ πιὸ πίσω- ὄχι μόνο ἐδῶ ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλα μέρη τοῦ κόσμου. Ἐν μέρει αὐτὸ ἔχει νὰ κάνει μὲ τὴν κατεδάφιση τοῦ κράτους πρόνοιας, τὸ ὁποῖο, ἂν καὶ δὲν πρόσφερε μιὰ σοβαρὴ λύση στὰ προβλήματα τῶν ἀνύπαντρων, ἀνεργῶν ἢ ἀνειδίκευτων μητέρων, ἀποτελοῦσε ὡστόσο ἓνα δίχτυ ἀσφαλείας. Ἄν ἐπισκεφθεῖ κανεὶς γυναικεῖες φυλακές, θὰ δεῖ τὸν τεράστιο ἀριθμὸ τῶν κρατουμένων γιὰ ἀδικήματα σχετιζόμενα μὲ τὰ ναρκωτικά καὶ δὲν θὰ δυσκολευόταν νὰ διακρίνει τὶς τερατώδεις ἐπιπτώσεις τῆς κατάργησης ἀκόμα καὶ τῶν ἀνεπαρκέστερων ἐναλλακτικῶν λύσεων, ὅπως τὸ ὁμοσπονδιακὸ πρόγραμμα Aid to Dependent Children [Βοήθεια στὶς Οἰκογένειες μὲ Ἀνήλικα Προστατευόμενα Μέλη].

Πιστεύεις ὅτι παράλληλα πρὸς τὴ συμβιωτικὴ σχέση τοῦ σωφρονιστικοβιομηχανικοῦ μὲ τὸ στρατιωτικοβιομηχανικὸ σύμπλεγμα ὑπάρχει στὶς ΗΠΑ μιὰ συμβιωτικὴ σχέση ἀνάμεσα στὴ βιομηχανία τῆς φυλακῆς καὶ τὸ δικαστικὸ σῶμα;

Μὰ ἀποτελοῦν τμήματα τοῦ ἴδιου συστήματος τιμωρίας καὶ ἐπιβολῆς τοῦ νόμου καὶ τῆς τάξης. Οἱ πρακτικὲς ἐπιμέτρησης ποινῶν ποὺ καθιερώθηκαν τὶς δύο τελευταῖες δεκαετίες εὐθύνονται ἄμεσα γιὰ τὸν τεράστιο ἀριθμὸ τῶν φυλακισμένων. Τὸ ὅτι βρίσκονται περισσότεροι ἀπὸ δύο ἑκατομμύρια ἄνθρωποι σὲ

κάθε είδους φυλακές και σωφρονιστήρια είναι ή αποκρουστική συνέπεια τῶν νόμων περί υποχρεωτικῆς κάθειρξης, «ἀλήθειας στὴν ἐπιμέτρησή»³², τριῶν ἀδικημάτων³³ κτλ.

Υπάρχει ἓνα ἐντυπωσιακὸ φαινόμενο -τὸ ὁποῖο περιγράφεις στὸ ἔργο σου-, ὅτι δηλαδὴ ἐνῶ χτίζονται ὄλο καὶ περισσότερες φυλακές, δίνοντας μιὰ πλασματικὴ αἰσθησιμὴ ἀσφάλειας στὸν κόσμον, στὴν πραγματικότητά τὰ ἐπίπεδα ἐγκληματικότητος φθίνουν ἀπὸ τὸ 1970 καὶ ἔπειτα. Γιατί συμβαίνει αὐτό; Γιατί οἱ ἄνθρωποι αἰσθάνονται περισσότερη ἀσφάλεια μὲ τὸν πολλαπλασιασμὸ τῶν φυλακῶν;

Ἐχεις δίκιο ποὺ ρωτᾷς τί κάνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ αἰσθάνονται πιὸ ἀσφαλεῖς καὶ ὄχι τί τοὺς κάνει πραγματικὰ νὰ εἶναι πιὸ ἀσφαλεῖς. Ἡ εἰρωνεία τοῦ πράγματος εἶναι ὅτι παρὰ τὴ συνεχιζόμενη πανδημία τῆς βίας ἀπὸ οἰκείους -τῆς βίας στὸ σπίτι-, ἡ οἰκογένεια θεωρεῖται ἀκόμα ἓνας ἀσφαλῆς τόπος, ἓνα καταφύγιο. Οἱ ἀπειλὲς πρὸς τὴν ἀσφάλεια μοιάζει νὰ ἔρχονται ἀπ' ἐξω, ἀπὸ ἓναν φανταστικὸ ἐξωτερικὸ ἐχθρό. Υπάρχουν πολλὲς ἀναπαραστάσεις τοῦ ἐχθροῦ (συμπεριλαμβανόμενων αὐτῶν τοῦ μετανάστη καὶ τοῦ τρομοκράτη), ἀλλὰ ὁ φυλακισμένος, τὸν ὁποῖο φανταζόμαστε σὰν δολοφόνο καὶ βιαστή, προβάλλει ὡς ἀπειλή γιὰ τὴν ἀσφάλεια περισσότερο ἀπὸ ὅποιονδήποτε ἄλλον. Υπάρχουν λοιπὸν τώρα περισσότεροι ἀπὸ δύο ἑκατομμύρια ἄνθρωποι στὰ σίδερα, οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν ὁποίων δὲν ἔχουν καταδικαστεῖ γιὰ βίαια

ἐγκλήματα, καὶ οἱ ὅποιοι ἀντιμετωπίζονται ὡς ἡ ἐνσάρκωση τοῦ ἐχθροῦ. Αὐτὸ ὑποτίθεται ὅτι θὰ ἔκανε τὸν κόσμο νὰ αἰσθάνεται καλύτερα, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα ἀποστρέφει τὴν προσοχή του ἀπὸ τὶς ἀπειλὲς ποὺ ἀντιπροσωπεύουν ὁ στρατός, ἡ ἀστυνομία, οἱ ἐπιχειρήσεις ποὺ κυνηγοῦν τὸ κέρδος καί, κάποτε, τὰ πιὸ κοντινά μας πρόσωπα.

Σήμερα οἱ ἄνθρωποι μοιάζει νὰ αἰσθάνονται μονίμως τὴν ἀπειλή ἐνὸς πιθανοῦ ἐγκλήματος, καὶ ἡ αἴσθησις αὐτὴ δείχνει νὰ ὑποδανλίζεται ἀπὸ τὰ μέσα ἐνημέρωσης. Εἶναι παντελῶς κατασκευασμένη αὐτὴ ἡ αἴσθησις πανικοῦ ἢ ἔχει καὶ κάποια βάση;

Αὐτοὶ οἱ ἠθικοὶ πανικοὶ πάντοτε ξεσποῦσαν σὲ συγκεκριμένες συγκυρίες. "Ἄς φέρομε κατὰ νοῦ τὸν ἠθικό πανικό γιὰ τοὺς μαύρους βιαστές, ἰδίως στὸν ἄμεσο ἀπὸ ἄλλο τῆς δουλείας. Ὁ μύθος τοῦ μαύρου βιαστή ἦταν βασικό συστατικό μιᾶς ἰδεολογικῆς στρατηγικῆς σχεδιασμένης νὰ ἐπανατοποθετήσῃ, τὴν ἐπαύριο τῆς δουλείας, τὸ πρόβλημα τῆς χειραγώγησης τῶν μαύρων, ποὺ μόλις εἶχαν ἀπελευθερωθεῖ. Ἔτσι καὶ ὁ ἠθικός πανικός σχετικὰ μὲ τὴν ἐγκληματικότητα δὲν σχετίζεται καθ' οἰονδήποτε τρόπο μὲ μιὰ ἄνοδό της μὲ ὑλικούς ὄρους. Περισσότερο σχετίζεται μὲ τὸ πρόβλημα τῆς χειραγώγησης μεγάλων πληθυσμῶν -ἰδίως ἐγχρωμῶν πληθυσμῶν-, τοὺς ὁποίους τὸ σύστημα τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ ἔχει καταστήσει ἀναλώσιμους. Μπορεῖ ἡ ἀναλογία νὰ εἶναι κάπως ἐπιφανειακή, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἰσχύει.

Σὲ αὐτὸ τὸ σύνθετο πλέγμα σχέσεων ἀνάμεσα στὴν ποινικοποίηση πληθυσμῶν, τὴν τιμωρία καὶ τὴ « φυλακοποίηση » προβαίνεις σὲ ἓναν ἰσχυρισμὸ ἐκθαμβωτικό, κατ' ἐμέ, καὶ πολὺ προκλητικό. Ὑποστηρίζεις ὅτι ἡ ποινικοποίηση τῆς νεολαίας στὸ πλαίσιο τοῦ λεγόμενου « πολέμου κατὰ τῶν ναρκωτικῶν » συμπίπτει χρονικὰ μὲ μίαν ἐκρηξὴ στὴ χρῆση συνταγογραφούμενων ψυχοτρόπων φαρμάκων. Ὅμως ἀπὸ τὸ κράκ στὸ Prozac ὑπάρχει μιά διαφορὰ, δὲν ὑπάρχει;

Ναί. Τὸ ἓνα ἐξασφαλίζει τεράστια κέρδη στὶς φαρμακευτικὲς ἐταιρεῖες ἐνῶ τὸ ἄλλο ὄχι – ἂν καὶ οἱ συμμορίες τῶν δρόμων ἐπίσης ἐξασφαλίζουν τεράστια κέρδη στὴν παράνομη οἰκονομία τῶν ναρκωτικῶν. Μολονότι θὰ δίσταζα νὰ μπῶ στὴ συζήτηση σχετικὰ μὲ τὶς χημικὲς ὁμοιότητες ἢ διαφορὲς τῶν οὐσιῶν αὐτῶν, θὰ συμφωνοῦσα ὅτι ὑπάρχει μιὰ μεγάλη ἀντίφαση ἀνάμεσα στὸ λόγο (*discourse*) τοῦ « πολέμου κατὰ τῶν ναρκωτικῶν » καὶ τὸ λόγο τῶν ἐταιρειῶν, στὸ πλαίσιο τοῦ ὁποίου τὰ νόμιμα ψυχοτρόπα φάρμακα, ποὺ συνταγογραφοῦνται σὲ ὅποιον ἔχει ἀσφαλιστικὴ κάλυψη ἢ ἀπλῶς ἀρκετὰ λεφτά, προωθοῦνται ἀπὸ τὶς φαρμακοβιομηχανίες ὡς ἡ χημικὴ ὁδὸς πρὸς τὴ χαλάρωση, τὴν εὐτυχία, τὴν παραγωγικότητα κτλ.

Ritalin γιὰ τὰ παιδιὰ... καὶ *Viagra* γιὰ τοὺς γέροντες, γιὰ παράδειγμα.

Σωστά. Φαίνεται πῶς ὑπάρχει μιὰ φαρμακευτικὴ

συνταγή για όποιοδήποτε πρόβλημα μπορεί να έχει κανείς. Πώς θα αισθανόσουν αν ήσουν ένας φτωχός που βομβαρδίζεται κάθε μέρα από διαφημίσεις για τις θαυματουργές δυνάμεις των συνταγογραφούμενων φαρμάκων; Αύτος ο διαφημιστικός λόγος θα πρέπει να συντελεί στην αύξηση της διακίνησης ουσιών - είτε νόμιμων είτε παράνομων.

Στο έργο σου έχεις ασχοληθεί και με το νήμα που συνδέει τον Ψυχρό Πόλεμο με τον πόλεμο κατά των ναρκαδικών και τώρα τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας. Ποιές είναι οι ομοιότητες και τα στοιχεία συνέχειας; Ποιές οι διαφορές;

Θα ήταν πολύ περίπλοκο να διερευνήσουμε όλες τις ομοιότητες και τις διαφορές, αλλά θα έλεγα ότι το πεδίο παραγωγής του τρομοκράτη ως φιγούρας του αμερικανικού φαντασιακού αντανακλά επίσης ίχνη προηγούμενων ήθικων πανικών, συμπεριλαμβανομένου του μαζικού φόβου για τον έγκληματία και τον κομμουνιστή. Ο Willie Horton³⁴ αποτελεί το πιο δραματικό παράδειγμα της πρώτης περίπτωσης. Ο αντικομμουνισμός πέτυχε να διεγείρει τα έθνικα - μάλλον θα έπρεπε να πω έθνικιστικά- άγχη, όπως το κάνει και ο λεγόμενος πόλεμος κατά της τρομοκρατίας σήμερα. Καμία από αυτές τις φιγούρες δεν είναι έντελως νέα, ωστόσο η έμφαση υπήρξε διαφορετική σε διαφορετικές ιστορικές συγκυρίες.

"Ας μου επιτραπεί να φέρω ένα παράδειγμα από τη δική μου ζωή. Όταν βρέθηκα στη λίστα των Δέκα

Πλέον Καταζητούμενων Προσώπων του FBI, ο Πρόεδρος Νίξον με αποκάλεσε δημοσίως τρομοκράτισσα. Στην περίπτωση μου είχαν συναρθρωθεί τρεις διαφορετικές φιγούρες: του κομμουνιστή, του τρομοκράτη και του έγκληματία. Οί συλλογικές συγκινησιακές αντιδράσεις στην επίκληση του φάσματος του τρομοκράτη μπλέκονται με αυτές που ανακαλεί ο έγκληματίας και ο κομμουνιστής. "Όλοι τους αντιπροσωπεύουν έναν έξωτερικό έχθρο απέναντι στον οποίο το έθνος κινητοποιείται για να σωθεί. Ο έθνικισμός πάντοτε προαπαιτεί έναν έχθρο - είτε εντός είτε εκτός του έθνους. Αυτό στην πραγματικότητα δεν είναι κάτι τό καινούργιο. "Όμως οι ύλικές του συνέπειες είναι τρομακτικές. "Όσοι έχουν άραβική ή μουσουλμανική καταγωγή - ή όσοι μοιάζουν "Αραβες ή Μουσουλμάνοι (ό,τι και αν σημαίνει αυτό) - περνούν τὰ πάνδεινα σήμερα στις ΗΠΑ και τις εύρωπαϊκές χώρες. Η άμερικανική κατοχή του "Ιράκ και του "Αφγανιστάν έχει φρικτές παρενέργειες πέρα από κάθε φαντασία.

Ετοιμάζεις ένα νέο μεγάλο βιβλίο υπό τον τίτλο Φυλακές και "Ιστορία. Θα ήθελες να μάς μιλήσεις γι' αυτό;

Έντάξει. Έλπίζω ότι το βιβλίο αυτό θα ενθαρρύνει τους ανθρώπους να σκεφτούν όχι μόνο για το θεσμό της φυλακής αλλά και για την ιδιαίτερη έκδοχή δημοκρατίας προς την οποία καλούμαστε να συναινέσουμε. Τὰ δημοκρατικά δικαιώματα και οί έλευθερίες όρίζονται σε σχέση με το τί άρνούμαστε στους φυλακισμένους. Μπορούμε λοιπόν να άναρωτηθούμε:

τί είδους δημοκρατία είναι αυτή στην οποία ζούμε ; Είναι τὸ εἶδος τῆς δημοκρατίας ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἐπινοήσῃ καὶ νὰ ἀναπτύξῃ τὸν ἑαυτὸ της παρὰ ὡς τὸ θετικὸ πρόσωπο τῶν φρικαλεοτήτων ποὺ ἐξεικονίζουσι οἱ φωτογραφίες ἀπὸ τὸ " Ἀμπου Γράιμπ, τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν μαρτυριῶν ποὺ ἐκτυλίσσονται καθημερινὰ στὶς φυλακὲς τῆς Ἀμερικῆς καὶ ὅλου τοῦ κόσμου. Αὐτὴ εἶναι προφανῶς μιὰ διαστρεβλωμένη ἀντίληψη τῆς δημοκρατίας.

Θὰ ἤθελα νὰ σταθῶ σὲ ἓνα παράδειγμα ποὺ θέτει ἐν ἀμφιβόλῳ τίς συμβατικὲς ιδέες σχετικὰ μὲ τὸ διαχωρισμὸ κοινωνίας καὶ φυλακῆς καὶ ἐπανατοποθετεῖ τὸ συγκλονισμὸ ποὺ μᾶς προκάλεσαν πρόσφατα οἱ εἰκόνες σεξουαλικοῦ καταναγκασμοῦ ἀπὸ τὸ Ἰράκ. Ἀποδεχόμεστε τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ φυλακισμένες γυναῖκες σὲ ὅλο τὸν κόσμο ξεγυμνώνονται σὲ τακτικὴ βάση γιὰ νὰ ὑποστοῦν σωματικὴ ἔρευνα, ἀκόμα καὶ τῶν κοιλοτήτων τους. Ἐρευνῶνται, μὲ ἄλλα λόγια, τὰ αἰδοῖα καὶ οἱ πρωκτοὶ τους. Ὅποιαδήποτε γυναίκα εἶναι σὲ θέση νὰ φανταστεῖ ὅτι ὑφίσταται - ἢ ἴδια, ὅχι κάποια ἄλλη - αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὴν ἔρευνα, ἀναπόφευκτα θὰ τὴ βιώσῃ ὡς σεξουαλικὴ ἐπίθεση. Ἀλλὰ ἐφόσον διαδραματίζεται στὴ φυλακὴ, ἡ κοινωνία ἀντιμετωπίζει αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς βιαιοπραγίας ὡς μιὰ κανονικὴ καθημερινὴ πτυχή τῆς ζωῆς στὶς γυναικεῖες φυλακὲς, ποὺ δικαιολογεῖται ἀπὸ μόνον τὸ γεγονὸς τῆς φυλάκισης. Ἡ κοινωνία ἀποδέχεται ὅτι αὐτὸ συμβαίνει ὅταν μιὰ γυναίκα πηγαίνει στὴ φυλακὴ. Δηλαδή, ὅτι αὐτὸ συμβαίνει στὸν πολίτη ποὺ ἀπεκδύεται τὰ δικαιώματα τοῦ πολίτη, καὶ ὅτι συνεπῶς εἶναι

σωστό να υφίστανται οί φυλακισμένες σεξουαλικό καταναγκασμό.

Προτρέπω όλους τοὺς ἀνθρώπους νὰ σκεφτοῦν βαθύτερα πόσο έντονα διαπνέουν αὐτὲς οί πρακτικὲς τὸ εἶδος τῆς δημοκρατίας στὸ ὅποιο ζοῦμε σήμερα. Προτρέπω όλους τοὺς ἀνθρώπους νὰ σκεφτοῦν διαφορετικὲς ἐκδοχὲς δημοκρατίας, μελλοντικὲς μορφὲς δημοκρατίας, μορφὲς δημοκρατίας θεμελιωμένες στὸ σοσιαλισμό, στίς ὁποῖες τὰ κοινωνικά προβλήματα ποὺ διευκόλυναν τὴν ἐμφάνιση τοῦ σωφρονιστικοβιομηχανικοῦ συμπλέγματος θὰ καταστεῖ δυνατό, ἂν ὄχι νὰ λυθοῦν έντελῶς, τουλάχιστον νὰ ἀντιμετωπιστοῦν καταπρόσωπο.

Σεξουαλικός καταναγκασμός,
φυλακές και
φεμινιστικές αντιδράσεις

“Ας αρχίσουμε με τις αποκαλύψεις ότι οι ΗΠΑ βασανίζουν ανθρώπους στο πλαίσιο του πολέμου κατά της τρομοκρατίας – όχι μόνο στο Γκουαντάναμο, αλλά και στο Ιράκ, στο Αφγανιστάν, ή μέσω τρίτων χωρών στις οποίες αποστέλλουν κρατούμενους για ανάκριση. Πώς το εισπράττεις αυτό;

Πολλές πληροφορίες είδαν το φως της δημοσιότητας σχετικά με τις καταχρήσεις που διέπραξαν οι ΗΠΑ – τα βασανιστήρια, τις βιαιοπραγίες, τη σεξουαλική κακοποίηση των ανθρώπων που κρατούνταν στη διαβόητη φυλακή του “Αμπου Γράιμπ στη Βαγδάτη και άλλου. “Όσο δύσκολο και αν είναι να αντικρίσει κανείς τις φωτογραφίες των βασανιστηρίων που τραβήχτηκαν στο “Αμπου Γκράιμπ, όσο φρικιαστικές και αν φαίνονται –ιδιαίτερα σε όσους σε αυτή τη χώρα δυσκολεύονται να πιστέψουν ότι μια νεαρή λευκή γυναίκα³⁵ από τη Βόρεια Καρολίνα θα μπορούσε να είναι ή δράστis των βασανιστηρίων που άπαθανάτιστηκαν–, αυτές οι πρακτικές κακοποίησης δεν μπορούν να απορριφθούν ως ανώμαλες περιπτώσεις. Απορρέουν από τεχνικές τιμωρίας βαθιά έδραιωμένες στην ιστορία του θεσμού της φυλακής. “Αν και γνωρίζω ότι ίσως είναι δύσκολο για πολλούς να αποδε-

χτοῦν τὸ γεγονός ὅτι παρόμοιες μορφές καταστολῆς μπορεῖ νὰ ἐντοπιστοῦν στὶς ἐγχώριες φυλακὲς τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν, εἶναι σημαντικό νὰ μὴν ἐμμείνουμε σὲ αὐτὰ τὰ βασανιστήρια ὡς τερατώδεις παρατυπίες. Πῶς νὰ διερωτηθοῦμε γιὰ τὴ βία ποὺ συνδέεται μὲ τὴν εἰσαγωγὴ τῆς δημοκρατίας ἀμερικανικοῦ τύπου στὸ Ἰράκ; Τί εἶδους δημοκρατία εἶναι αὐτὴ ποὺ δὲν διστάζει νὰ μεταχειριστεῖ ἀνθρώπινα ὄντα σὰν σκουπίδια; Νομίζω πῶς γνωρίζουμε τὴν ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα αὐτό.

Συνηθίζουμε νὰ λέμε ὅτι « μία φωτογραφία ἀξίζει ὅσο χίλιες λέξεις ». Στὴν περίπτωση τοῦ Ἄμπου Γράιμπ, ὡστόσο, οἱ φωτογραφίες μοιάζει νὰ ἔχουν ρόλο ταυτοχρόνως ἐκφραστικό ὅσο καὶ κατασταλτικό. Ἡ ἐμμονὴ μὲ τὶς φωτογραφίες φαίνεται νὰ ὑποδεικνύει ὅτι αὐτὸ ποὺ θεωρεῖται τρομερὸ εἶναι ἡ ὑπαρξὴ τῶν φωτογραφιῶν καὶ τῶν βίντεο καὶ ὄχι τῶν βασανιστηρίων. Δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ μᾶς τρομοκρατεῖ περισσότερο τὸ ὅτι, ἂν δὲν εἶχαν διαρρεύσει οἱ συγκεκριμένες φωτογραφίες, δὲν θὰ εἶχε δημιουργηθεῖ ποτὲ τὸ ἀπαιτούμενο σκάνδαλο γιὰ νὰ ἔρθουμε ἀντιμέτωποι μὲ τὴ διενέργεια βασανιστηρίων ἀπὸ τὶς ΗΠΑ;

Αὐτὸ ποὺ ἴσως εἶναι περισσότερο τρομερὸ εἶναι τὸ ὅτι ἐστιάζουμε τόσο πολὺ στὴ φαινομενικὴ δύναμη τῆς εἰκόνας, ὥστε αὐτὸ ποὺ ἀναπαριστάνεται, αὐτὸ ποὺ ἀπεικονίζεται, χάνει τὴν ἰσχύ του. Ὁ φιλόσοφος Τέοντορ Ἀντόρνο ἔγραψε ἐκτενῶς γιὰ τὸ μὴ ἀναπαραστάσιμο (unrepresentability) τῶν κτηνωδέστερων

άνθρωπινων πράξεων, όπως αυτές που διέπραξε το Τρίτο Ράιχ. Θα μπορούσαμε επίσης να στοχαστούμε τη μη αναπαραστασιμότητα της δουλείας και των αναρίθμητων μορφών βίας που τη συνόδευαν, καθώς και τη μη αναπαραστασιμότητα των βασανιστηρίων στις αμερικανικές στρατιωτικές φυλακές. Οί εικόνες οί οποίες απεικονίζουν τὰ βασανιστήρια στο "Αμπου Γράιμπ δημοσιεύτηκαν σέ ένα περιβάλλον τόσο φορτισμένο από παραδοχές περί της ήγemonίας της αμερικανικής δημοκρατίας, ώστε οί εικόνες καθαυτές έγιναν σέ συντριπτικό βαθμό κατανοητές στο πλαίσιο της ανάγκης να τίς εξηγήσουμε σέ σχέση με τη δημοκρατία. Με άλλα λόγια, πώς θα μπορούσαμε να καταλάβουμε τίς εικόνες αυτές ως απεικονίσεις πράξεων που αντιτίθενται θεμελιωδώς πρὸς τίς κυρίαρχες αντιλήψεις για τὴν αμερικανική δημοκρατία;

Ἡ μέριμνα για τὴ διάσωση τῆς αμερικανικῆς δημοκρατίας ἀπώθησε τὰ δεινὰ τῶν κρατουμένων στο παρασκήνιο. Μοῦ φαίνεται ὅτι ἡ διάχυτη ἔκφραση σὸκ καὶ ἀποτροπιασμοῦ σέ σχέση με τίς φωτογραφίες ἔθετε τὸ ἐρώτημα « πὼς εἶναι δυνατόν; » καὶ « πὼς μπορεῖ νὰ συμβαίνει κάτι τέτοιο; » καὶ ἀποφαινόνταν ὅτι « κάτι τέτοιο δὲν προβλέπεται νὰ συμβαίνει ». Ἐκφράστηκε μᾶλλον δυσπιστία καὶ μιὰ παρορμητικὴ τάση δικαιολόγησης, παρὰ μιὰ ἀναμέτρηση με τὴ σύγχρονη σημασία τῶν βασανιστηρίων καὶ τῆς βίας.

Οί εικόνες εἶναι πολὺ περίπλοκες καὶ δὲν ἔχουμε προωθήσει, τουλάχιστον με μαζικούς ὅρους, τὸν ὀπτικό ἀλφαριθμητισμὸ (visual literacy) ποὺ χρειάζεται για

νά τις κατανοήσουμε κριτικά. Τò νά θεωρεῖς τήν εἰκόνα ὡς ἀδιαμεσολάβητη ἀναπαράσταση εἶναι προβληματικό καί συχνά ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο ἀπὸ τὸ ἀναμενόμενο. Σκέφτομαι τὴ διαμάχη γιὰ τὴν περίπτωση τοῦ Rodney King.³⁶ Λόγου χάρη, εἶδαμε σὲ βίντεο τὴν ἀστυνομία νά χτυπᾷ τὸν Ρόντνυ Κίνγκ, ὅμως ὁ δημόσιος κατήγορος μπόρεσε νά θεμελιώσῃ μιὰν ἰδιαίτερη ἐρμηνεῖα τῆς εἰκόνας, ποὺ ἐνίσχυε τὸν ἰσχυρισμό του ὅτι ὁ Ρόντνυ Κίνγκ ἦταν ὁ ἐπιτιθέμενος. Πιστεύω λοιπὸν ὅτι τὸ σημαντικὸ εἶναι νά μὴ θεωροῦμε πῶς ἡ εἰκόνα ἔχει μιὰ αὐταπόδεικτη σχέση μὲ τὸ ἀντικείμενό της. Καί εἶναι σημαντικό νά λάβουμε ὑπόψη τὴν ἰδιαίτερη οἰκονομία μέσα στὴν ὁποία οἱ εἰκόνες παράγονται καί καταναλώνονται.

Οἱ φωτογραφίες ἐντάσσονται σὲ μιὰν οἰκονομία ποὺ μοιάζει νά λέει « βλέπετε, μποροῦμε νά τὸ δεῖξουμε, γιὰτὶ εἴμαστε δημοκρατία », καί στὴν πορεία ἀπαλείφεται τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἴδια ἡ δημοκρατία διέπραξε τὰ βασανιστήρια. Ὑποθέτω ὅτι αὐτὸ συνέβη καί στὴν περίπτωση τοῦ Ρόντνυ Κίνγκ. Μπορεῖς νά μᾶς τὸ ἀναπτύξεις αὐτό;

Θὰ μπορούσαμε νά μιλήσουμε γιὰ τὶς ἐπιμέρους ἐρμηνευτικὲς κοινότητες (interpretive communities) στὶς ὁποῖες δημοσιοποιήθηκαν οἱ εἰκόνες. Ὅπωςδήποτε, οἱ κυρίαρχες ἀντιδράσεις ἐνοχοποιοῦσαν συγκεκριμένα ἄτομα ὡς δράστες τῶν ὠμοτήτων ποὺ ἀπεικονίζονται στὶς φωτογραφίες, ὑπονοώντας πῶς δὲν θὰ πρέπει αὐτὲς νά ἐρμηνευτοῦν ὡς ἓνα γενικὸ σχόλιο γιὰ

τήν κατάστασι τῆς ἀμερικανικῆς δημοκρατίας. Μὲ ἄλλα λόγια, αὐτὲς οἱ πράξεις βασανιστηρίων καὶ σεξουαλικοῦ καταναγκασμοῦ γίνονται νοητὲς μόνο ὡς ἔργο παρεκκλινόντων ἀτόμων. Ἔτσι, αὐτὸ τὸ ἐρμηνευτικὸ πλαίσιο συνέβαλε στὴ συγκρότησι τῆς ἰδιαίτερης οἰκονομίας μέσα στὴν ὁποία κυκλοφόρησαν οἱ εἰκόνες. Ὅπως δὴποτε, σὲ ὀρισμένα ἐναλλακτικὰ μέσα ἐνημέρωσις προτάθησαν πιὸ περίπλοκες ἐρμηνεῖες, ἀλλὰ τὰ κυρίαρχα μέσα ἐνημέρωσις πορεύτηκαν θαρρεῖς καὶ οἱ ἀπαντήσεις στὰ ἐρωτήματα ποὺ τέθηκαν ἀπὸ τίς φωτογραφίες ἦταν ἤδη γνωστές.

Ἄρκετοὶ συνέκριναν τίς φωτογραφίες ἀπὸ τὸ "Ἄμπου Γράιμπ μὲ τίς εἰκόνες λντσαρισμάτων³⁷ ἀπὸ τίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα. Εἶναι σωστὴ αὐτὴ ἡ σύγκρισις, παρὰ τίς ὅποιες ριζικὲς διαφορές; Σὲ τελευταία ἀνάλυσι, οἱ φωτογραφίες λντσαρισμάτων ἀφοροῦσαν δημόσια γεγονότα, ὅπου πολίτες σκότωναν συμπολίτες τους σὲ τελετὲς φυλετικῆς καθαρότητις, συχνὰ μὲ τὴν ἀνοχὴ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν. Οἱ φωτογραφίες ἀπὸ τὸ "Ἄμπου Γράιμπ, ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, δείχνουν στρατιῶτες ποὺ βασανίζουσι τοὺς λεγόμενους ἐχθρικοὺς μαχητὲς, ἂν ὄχι ἀκολουθώντας ρητὲς ἐντολές, τουλάχιστον ἐκτελώνοντας τὸ στρατιωτικὸ τους καθῆκον. Ὑπάρχει ἐπίσης μιὰ πορνογραφικὴ σκηνοθεσία στὶς φωτογραφίες τοῦ "Ἄμπου Γράιμπ ποὺ ἀπουσιάζει, κατὰ τὴν ἀποψή μου, ἀπὸ τίς εἰκόνες τῶν λντσαρισμάτων.

Ἐφόσον μὲ ρωτᾷς, ἀπαντῶ πὼς πιστεύω ὅτι ὄντως οἱ δύο αὐτὲς ομάδες φωτογραφιῶν συνδέονται κατὰ

κάποιον τρόπο και νομίζω ότι είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε τη συγγένειά τους, διασχίζοντας τις ιστορικές εποχές και τις γεωγραφικές συντεταγμένες. Πρώτα απ' όλα, ως απαντήσω στο ερώτημά σου για τους πολίτες που σκότωναν πολίτες. Τα λυντσαρίσματα ήταν δυνατόν να φωτογραφηθούν ως πανηγυρικές συγκεντρώσεις, ακριβώς επειδή όσοι συμμετείχαν πίστευαν ότι σκότωναν κάποιους άλλους, οι οποίοι δεν θα μπορούσε να συμπεριληφθούν στην κοινότητα των πολιτών. Θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι το λυντσαρίσμα όριζε ακριβώς τα θύματά του ως μη δυνάμενα να φέρουν την ιδιότητα του πολίτη. 'Ακόμα και αν τα θύματα ήταν τυπικά πολίτες -πολίτες δεύτερης κατηγορίας στην καλύτερη των περιπτώσεων-, το λυντσαρίσμα ήταν ένας από τους τρόπους με τους οποίους τονιζόταν το αδύνατο μιας ισότιμης συμμετοχής τους στην ιδιότητα του πολίτη, ειδικά αν λάβουμε υπόψη τη σχέση μεταξύ του λυντσαρίσματος και του νομικού μηχανισμού. Το λυντσαρίσμα βρισκόταν εκτός του νομικού θεσμικού πλαισίου, αλλά συνδεόταν πολύ στενά με τον κρατικό μηχανισμό άπονομης δικαιοσύνης. Μολονότι όσοι συμμετείχαν δεν αποτελούσαν άμεσους αντιπροσώπους του κράτους στην πραγματοποίηση των λυντσαρισμάτων, θεωρούσαν ωστόσο ότι έπιτελούν το έργο του κράτους.

Στον Νότο, την εποχή μετά τον Έμφύλιο πόλεμο, τα λυντσαρίσματα έπαιζαν μείζονα ρόλο στη διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος πρόσφορου για τη μεταμόρφωση των κρατικών θεσμών προς την κατεύθυνση της υπαγωγής του νομικού μηχανισμού στις απαιτήσεις

τοῦ ρατσισμού. Τὰ λυντσαρίσματα διευκόλυναν τὴν ἐμπέδωση τοῦ Τζιμ Κρόου. Ὅμως, τὰ λυντσαρίσματα συνετέλεσαν ἐπίσης στὴν κατοχύρωση τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἡ ὁποία ἀποτελοῦσε ἀντικείμενο διαμάχης ἀπὸ τὴν περίοδο τῆς Ἐπανάστασης. Θεωρῶ ὅτι ἡ θανατικὴ ποινὴ καὶ τὸ λυντσαρίσμα συνδέονται πολὺ στενά, ἰδιαίτερα ἂν λάβουμε ὑπόψη ὅτι καὶ τὰ δύο ἔχουν τὶς ἀπαρχές τους στὴ δουλεία καὶ πῶς ὁ κοινωνικά ἐπιβαλλόμενος θάνατος ἦταν –καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι– πολὺ πιθανότερο νὰ δικαιολογηθεῖ ὅταν τὸ σῶμα τοῦ νεκροῦ ἔχει μαῦρο παρά λευκὸ χρῶμα. Τὴν ἴδια στιγμή, θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχουμε κατὰ νοῦ πῶς, ὅταν τέτοιες διαδικασίες ἀποκτοῦν θεσμικὴ ὑπόσταση, τὸ βάρος τῆς ρατσιστικῆς βίας μπορεῖ ἐπίσης νὰ τὸ ὑποστοῦν καὶ λευκὰ σῶματα.

Οἱ μαῦροι ποὺ γίνονταν στόχος λυντσαρισμάτων –νοούμενοι ὡς ἀντιπροσωπευτικὲς περιπτώσεις ἐνὸς φυλετοποιημένου πληθυσμοῦ– μπορεῖ νὰ ἰδωθοῦν ὡς ἐξατομικευμένα θύματα στὴν πορεία κατασκευῆς ἐνὸς συλλογικοῦ φυλετικοῦ ἐχθροῦ. Αὐτὸ ἦταν τὸ σημαντικό ἰδεολογικὸ ἔργο τοῦ λυντσαρίσματος. Τὸ θύμα τοῦ λυντσαρίσματος καθίσταται ἐξατομικευμένη ἐνσάρκωση ἐνὸς ἰδεολογικοῦ ἐχθροῦ. Ὑπὸ αὐτὴν τὴν ἔννοια, νομίζω ὅτι ὑπάρχουν σαφεῖς παραλληλισμοὶ μεταξὺ τῶν λυντσαρισμάτων καὶ τῶν γεγονότων στὸ Ἄμπου Γράιμπ, παρά τὶς διαφορετικὲς κοινωνικὲς καὶ ἱστορικὲς περιστάσεις. Τὸ λυντσαρίσμα ἦταν δημόσιο γεγονός, ἐνῶ σήμερα τὰ βασανιστήρια κρύβονται πίσω ἀπὸ τοὺς τοίχους τῆς φυλακῆς. Ὅπως δὴποτε, ἡ τιμωρία ἔχει μετακινηθεῖ ἱστορικὰ ἀπὸ τὴ

δημόσια θέα πρὸς περισσότερο κρυφές μορφές βίας, εἰδικὰ μὲ τὴ δημιουργία τῆς φυλακῆς. Οἱ στρατιωτικές φυλακές, μὲ τὴν παρούσα μορφή τους, ἐνσωματώνουν καθεστῶτα καὶ πρακτικές ποὺ ἀναπτύχθηκαν στὸ ἐγχώριο σωφρονιστικὸ σύστημα. Καθὼς ἡ κυριαρχία τοῦ ἐγκλεισμοῦ ἐπεκτάθηκε καί, κατὰ συνέπεια, τὸ λυντσαρίσμα ὑποχώρησε, ἡ δημόσια διάσταση τοῦ ἐγκλεισμοῦ ἄρχισε νὰ δίνει τὴ θέση της σὲ ἀφανεῖς μορφές βίας.

Σήμερα, ἀκόμα καὶ οἱ νόμιμες ἐκτελέσεις γίνονται μακριὰ ἀπὸ τὴ δημόσια θέα. Τόσο οἱ στρατιωτικές ὅσο καὶ οἱ ἐγχώριες φυλακές ἔχουν ἐπιφορτισθεῖ νὰ κρύβουν τὴν πραγματικὴ φύση τῆς τιμωρίας ἀπὸ ὄλους, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἐκτελεστὲς καὶ τοὺς ἀποδέκτες της. Ἡ σύγχρονη ἀναπαραστασιμότητα τῆς ἐκτέλεσης εἶναι δυνατὴ μόνο στὸ βαθμὸ ποὺ αὐτὴ μοιάζει νὰ ἔχει ἐγκαταλείψει ὅλη τὴν προηγούμενη βία της. Ἐπὶ παραδείγματι, ἡ θανατηφόρος ἔνεση παρουσιάζεται σὰν γρήγορη, ἀνθρώπινη καὶ ἀνώδυνη. Ἡ εἰρωνεῖα βέβαια εἶναι ὅτι ἡ ἀπόκριψη τῆς ποινῆς ἔχει διευκολύνει τὸν πολλαπλασιασμὸ τῶν χειρότερων μορφῶν βαρβαρότητας καὶ βίας.

Ἀπαντώντας στὸ ἐρώτημά σου σχετικά μὲ τὴν πορνογραφικὴ διάσταση τῶν φωτογραφιῶν τοῦ Ἄμπου Γράιμπ, πρέπει νὰ τονίσω ὅτι ὑπῆρχε σαφέστατη πορνογραφικὴ διάσταση καὶ στὶς φωτογραφίες τοῦ λυντσαρίσματος. Πρῶτον, σκέψου τὸ ἰδεολογικὸ περιβάλλον καὶ τὴν ἐπικρατοῦσα δικαιολογία ποὺ πρότειναν οἱ ὑπέρμαχοι (καθὼς καὶ μερικοὶ πολέμιοι) τοῦ λυντσαρίσματος: οἱ μαῦροι ἄνδρες ὑποτίθε-

ται πώς ήταν έπιρρεπείς στο να βιάζουν λευκές γυναίκες. Τα ίδια τα λυντσαρίσματα συχνά συνοδεύονταν από σεξουαλική βία και σεξουαλικούς ακρωτηριασμούς, εύνουχισμό, διαμελισμό, ακόμα και πώληση μελών του σώματος του θύματος ως άναμνηστικών του λυντσαρίσματος. Οι φωτογραφίες λυντσαρισμάτων που χρησίμευαν σαν κάρτ-ποστάλ -ιστορικά ισοδύναμα των κάρτ-ποστάλ από πάγκα άναψυχής σήμερα- ήταν καθαρά πορνογραφικές. Αυτό άποτυπώνει ό,τι άποτελεί ίσως τον καλύτερο όρισμό της πορνογραφίας: την άντικειμενοποίηση του σώματος, την προνομιακή προβολή του διαμελισμένου σώματος. Χρειάζεται να τó σκεφτώ κάπως περισσότερο, αλλά νομίζω πως ύπάρχει ένας άποκαλυπτικός παραλληλισμός μεταξύ του σεξουαλικού καταναγκασμού και της σεξουαλικής βίας στο περιβάλλον του "Άμπου Γράιμπ από τη μιά και του ρόλου που παίζει η σεξουαλική βία στο λυντσαρίσμα από την άλλη.

Ο Orlando Patterson³⁸ ύποστήριξε ότι τα λυντσαρίσματα ήταν μέρος μιας αίματηρης τελετουργίας, ένα είδος φυλετικού έξαγνισμού.^α Τό αναφέρω, επειδή θα ήθελα να ρωτήσω αν αυτό που έχουμε στις φωτογραφίες του "Άμπου Γράιμπ είναι ένα νέο φυλετικό συμβόλαιο.

"Ένα νέο φυλετικό συμβόλαιο ύπό ποία έννοια;

α. Orlando Patterson, *Rituals of Blood: Consequences of Slavery in Two American Centuries* (Basic Civitas, Νέα Υόρκη 1998).

Υπό την έννοια μιᾶς αντιπαράθεσης τῶν λευκῶν μὲ τοὺς Μουσουλμάνους « ἄλλους », στὴ βάση μιᾶς φυλετικῆς ἀντιμετώπισης τῆς θρησκείας. Ἐνα νέο φυλετικό συμβόλαιο, βάσει τοῦ ὁποῖου « οἱ Ἀμερικανοὶ » ἐνώνουνται ἀπέναντι σὲ αὐτὸν τὸν « ἄλλον », αὐτὸν τὸν νέο ἐχθρό.

Δὲν εἶμαι πρόθυμη νὰ καταφύγω στὴν ἀντίληψη ὅτι τὸ φυλετικό συμβόλαιο κατὰ τῶν μαύρων εἶναι ἀπὸ κάθε ἄποψη πρωτεῦον. Ἐδῶ στὶς ΗΠΑ ἔχουμε μάθει νὰ μιᾶμε γιὰ τὴ φυλὴ μὲ ὄρους ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῶν μαύρων γιὰ ἰσότητα. Καὶ παρότι ἡ γεμονικὴ ἐκδοχὴ πάλης κατὰ τοῦ ρατσισμού ἀποτελεῖ ὅπωςδήποτε ἡ ἀναμέτρηση μὲ τὸ ρατσισμό ἐναντίον τῶν μαύρων, καθ' ὅλη τὴν ἱστορία αὐτῆς τῆς χώρας, ἔχουν ὑπάρξει καὶ ἄλλες φυλετοποιημένες ἱστορικὲς ἀφηγήσεις καὶ ἄλλες μορφές φυλετικῆς κυριαρχίας, μὲ σημαντικότερη τὴ γενοκτονία τῶν αὐτόχθονων πληθυσμῶν. Νομίζω ὅτι ἔχει ἐξαιρετικὴ σημασία νὰ ἀναγνωρίσουμε τὴ μεταλαξιμότητα (mutability) τῆς φυλῆς καὶ τὴ μεταβλητότητα τῶν δομῶν τοῦ ρατσισμού. Αὐτὸ εἶναι ἰδιαίτερα σημαντικό, γιὰτὶ συχνὰ ὑπάρχει μιὰ τάση νὰ λειτουργοῦμε μὲ ἱεραρχίες τοῦ ρατσισμού. Συχνὰ ἀναφέρομαι στοὺς « Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες τῆς καταπίεσης », γιὰ τοὺς ὁποῖους πρωτομίλησε ἡ Elisabeth Martinez³⁹, σχετικὰ μὲ τὸ ποιὸς εἶναι ὁ πιὸ καταπιεσμένος. Ὑποστηρίζει, βέβαια, ὅτι ἡ ἐμπλοκὴ σὲ αὐτὸ τὸ ἐρώτημα εἶναι ἓνα παιχνίδι χαμένο ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρές.

Λοιπόν, ναι, νομίζω ὅτι εἶναι σημαντικό νὰ ἀναγνωρίσουμε τὸ βαθμὸ στὸν ὁποῖο ὁ ρατσισμὸς σήμερα

τροφοδοτείται από τον « πόλεμο κατά της τρομοκρατίας ». 'Αποτελεί μιὰ πολὺ περίπλοκη διαδικασία φυλετοποίησης, διότι φέρεται νὰ στοχοποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους μεσανατολικῆς καταγωγῆς, ἀλλὰ αὐτό, ἀκόμα καὶ ὡς γεωπολιτικὴ κατηγορία, κινεῖ ὑποψίες. Ὁ πόλεμος τοῦ Μπούς κατά τῆς τρομοκρατίας ἐκμεταλλεύεται τὴ θρησκεία καὶ ἔτσι στοχοποιεῖ κοινότητες ποὺ ἀκολουθοῦν τὸ Ἰσλάμ σὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμο –εἰδικὰ στὴ Νότια καὶ Νοτιοανατολικὴ Ἀσία– χρησιμοποιώντας τὴ δικαιολογία ποὺ προσέφερε ὁ Huntington μὲ τὸ ἔργο του γιὰ τὴ « σύγκρουση τῶν πολιτισμῶν ».⁴⁰

Ὅταν ἀναλογιζόμαστε τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο τὰ συμβατικά ὄπλα τοῦ ρατσισμοῦ ἔχουν ἐκ νέου παραταχθεῖ πλὰι σὲ καινούργια (ὅπως ὁ USA Patriot Act⁴¹ ἢ ὁ πολλαπλασιασμοὸς τῶν κέντρων κράτησης καὶ τῶν στρατιωτικῶν φυλακῶν), θὰ μπορούσαμε νὰ ὑποστηρίξουμε πῶς, ὅσο τρομοκρατικὴ κι ἂν εἶναι αὐτὴ ἡ ἐκρηξὴ βίας, περιέχει ὡστόσο σημαντικὰ διδάγματα γιὰ τὴ φύση τοῦ ρατσισμοῦ. Αὐτὰ τὰ σύγχρονα διδάγματα γίνονται ἀντιληπτά μὲ μεγαλύτερη σαφήνεια ἀπ' ὅ,τι ὅσα σχετίζονται μὲ τὸ ρατσισμό ποὺ ἀναγνωρίζουμε ὡς ἐδραιωμένο στὴν ἱστορία τῶν μαύρων σὲ αὐτὴ τὴ χώρα. Ὅμως εἶναι δύσκολο νὰ ζητήσουμε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀποδεχτοῦν ὅτι ὁ ἱστορικὰ καθιερωμένος ρατσισμὸς εἶναι πιά ἀπαρχαιωμένος, διότι ἔχουμε μιὰ συναισθηματικὴ προσήλωση στὶς ταυτότητες ποὺ βασίζονται σὲ αὐτὴν τὴν ἱστορία. Παρ' ὅλα αὐτά, οἱ ποικίλες ἐκδοχὲς ρατσισμοῦ ποὺ ὀρίζουν τὴ σημερινὴ ἐποχὴ εἶναι τόσο βαθιὰ ἐδραιωμένες στὶς θεσμικὲς δομὲς καὶ τόσο περίπλοκα

διαμεσολαβημένες, ώστε να εμφανίζονται τώρα ως διαχωρισμένες από τα πρόσωπα που βλάπτουν με τη βία τους.

Ἡ κυβέρνηση Μπους ἐπιμένει πὼς ὁ παγκόσμιος « πόλεμος κατὰ τῆς τρομοκρατίας » δὲν εἶναι σταυροφορία οὔτε θρησκευτικὸς πόλεμος. Ὅμως, ἐπῆρξαν ὀρισμένες πρόσφατες ἀποκαλύψεις, ἰδιαίτερα στὸ βιβλίο τοῦ Erik Saar⁴², βετεράνου τοῦ Γκουαντάναμο, πὸν καθιστοῦν σαφὲς ὅτι οἱ ΗΠΑ χρησιμοποιοῦν στὸ Γκουαντάναμο καὶ τὸ Ἄμπου Γκράμπ τεχνικὲς βασανισμοῦ εἰδικὰ σχεδιασμένες γιὰ νὰ προσβάλλουν τὶς πολιτισμικὲς καὶ θρησκευτικὲς ἀξίες τοῦ κρατουμένου. Περιγράφει, λόγου χάρι, γυναῖκες ἀνακρίτριες μὲ σεξουαλικά ἀποκαλυπτικὴ ἢ σαδομαζοχιστικὴ περιβολή, πὸν προσποιοῦνταν πὼς ἀκουμποῦσαν τοὺς κρατουμένους μὲ αἷμα περιόδου καὶ ἔπειτα ἀρνοῦνταν νὰ τοὺς δώσουν νερό, ὥστε ὁ κρατούμενος νὰ μὴν μπορεῖ νὰ πλυθεῖ.^α Χρησιμοποιοῦν τὴν ἰσλαμικὴ κουλτούρα ὡς ὄπλο, ὡς μιὰ ἰδιαίτερη εὐαίσθησία ἐπιδεκτικὴ βασανισμοῦ. Ἐδῶ ἔχουμε μιὰ μορφὴ θρησκευτικοῦ πολέμου, ὅμως κηρυγμένου στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἀπὸ τὴ Δύση.

Πρῶτα ἀπ' ὅλα, θὰ ἔλεγα πὼς ἀντιμετωπίζω πάντα μὲ μεγάλη καχυποψία τὴν ἐπίκλησι τῆς κουλτούρας ὡς ἀπάντησις ἢ ὡς στρατηγικὴς, διότι ἡ ἴδια ἢ πρόδηλη εἶναι πολὺ περισσότερο περίπλοκη. Ἡ πρόδηλη

α. Maureen Dowd, "Torture Chicks Gone Wild", *The New York Times*, ἄρθρο γνώμης, Κυριακὴ 30 Ἰανουαρίου 2005, σ. 17.

πολιτισμική εξήγηση αὐτῶν τῶν μορφῶν βασανισμοῦ ἀποκαλύπτει μιὰ πολὺ ἐπιφανειακὴ θεώρηση τῆς κουλτούρας. Γιατί προεξοφλεῖται ὅτι ἓνας μὴ μουσουλμάνος ἄνδρας ποὺ τὸν πλησιάζει μιὰ ἀνακρίτρια ντυμένη σὰν ἀφέντρα καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸν πασαλείψει μὲ αἷμα περιόδου, θὰ φερόταν διαφορετικὰ ἀπὸ ἓναν μουσουλμάνο; Αὐτὲς οἱ ἀντιλήψεις περὶ κουλτούρας εἶναι ἀπὸ μόνες τους ρατσιστικές.

Ὅταν οἱ ἐπικριτὲς τῶν βασανιστηρίων ποὺ διενεργοῦνται ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς κυβέρνησης Μπούς ὑποθέτουν ὑπεροπτικὰ πῶς τὰ βασανιστήρια ἀπλῶς ἐκμεταλλεύονται τὸ ὅτι ἡ ἰσλαμικὴ κουλτούρα εἶναι ἐγγενῶς πιὸ σεξιστικὴ ἀπὸ ὅ,τι ὀνομάζουμε δυτικὴ κουλτούρα, συμμετέχουν οἱ ἴδιοι σὲ αὐτὴ τῇ βίᾳ. Αὐτὲς οἱ παρερμηνεῖες τῆς κουλτούρας εἶναι, ἐπομένως, πολὺ ἀποτελεσματικὲς ὡς ὄπλα στὸν πόλεμο κατὰ τῆς τρομοκρατίας.

Ἡ κουλτούρα δὲν εἶναι στατικὴ, εἶναι ζωντανή. Ἀφορᾷ τὴν καθημερινὴν πρακτικὴν, ἀφορᾷ τὴν ἀλλαγὴν, τὴ διαφορὰ. Ἡ ἀντίληψη ὅτι μπορεῖ κανεὶς νὰ γνωρίζει ὅλα ὅσα εἶναι σημαντικὰ γιὰ ἓνα ἄτομο –λόγου χάριν, ἓναν κρατούμενο ἐγκλειστο στὸ Ἄμπου Γράιμπ ἢ τὸ Γκουαντάναμο– ἂν γνωρίζει τὴν «κουλτούρα» του/της, ἀποτελεῖ ἀπὸ μόνου του ρατσιστικὴ δῆλωση. Εἶναι μιὰ ἐνδειξὴ τοῦ βαθμοῦ στὸν ὁποῖο οἱ ΗΠΑ διεξάγουν τὸν πόλεμο κατὰ τῆς τρομοκρατίας, τὸν πόλεμο γιὰ παγκόσμια κυριαρχία, μὲ κάθε διαθέσιμο ὄπλο. Τὰ ἰδεολογικὰ ὄπλα εἶναι συχνὰ τὰ ἰσχυρότερα. Ἡ ἀντίληψη τῆς κουλτούρας ποὺ προωθήθηκε ἀπὸ τοὺς μαχητὲς κατὰ τῆς τρομοκρατίας στηρίζεται στὴν

ιδέα ότι θα πρέπει να υπάρχει μιὰ ἱεραρχία πολιτισμῶν μέσα στὴν ὁποία ἡ «ἰσλαμικὴ κουλτούρα» εἶναι ἐκ τῶν προτέρων κατώτερη. Τὸ νὰ ἐξηγοῦμε τὰ βασανιστήρια μὲ βάση αὐτὸ τὸ ψευδοπολιτισμικὸ πλαίσιο, σημαίνει νὰ ὀρίζουμε τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ὑφίστανται τὰ βασανιστήρια ὡς ἤδη κατώτερους. Ἀναρωτιέμαι λοιπὸν ἂν θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ σκεφτοῦμε τὸ ἐρώτημά σου μὲ ἓναν ἄλλον τρόπο - ἓναν τρόπο κρίσιμο γιὰ τὸ τί ἔχει συμβεῖ σὲ αὐτὰ τὰ ἀνθρώπινα πλάσματα, στὰ σώματα τῶν Ἰρακινῶν κρατουμένων, ἓναν τρόπο ποὺ θὰ μᾶς κάνει νὰ κατανοήσουμε ὅτι οἱ ἀμερικανικὲς τεχνικὲς ἀνάκρισης λένε περισσότερο γιὰ τίς στρατηγικὲς καὶ τίς μεθόδους τῶν ΗΠΑ παρὰ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ὑφίστανται τὰ βασανιστήρια.

Προτείνεις, λοιπὸν, νὰ δοῦμε τίς πράξεις τῶν βασανιστῶν ὡς ἀντιπροσωπευτικὲς ὄχι τῶν πολιτισμικῶν ἀντιλήψεων τῶν Ἀράβων, καὶ ἐν γένει τῶν λαῶν τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ἀλλὰ ἀπλῶς καὶ μόνο τῶν προκαταλήψεων τῶν βασανιστῶν τους;

Ἀκριβῶς. Ξέρεις, αὐτὸ ποὺ συμβαίνει εἶναι πὼς ἐνδεχομένως νομίζουμε ὅτι ἀμφισβητοῦμε τὴ θέση τοῦ Χάντινγκτον περὶ «σύγκρουσης τῶν πολιτισμῶν», ἐνῶ χρησιμοποιοῦμε τοὺς ἴδιους ὅρους, τὸ ἴδιο ἐρμηνευτικὸ πλαίσιο. Ἡ ἀντίληψη τῆς φυλετικῆς κατωτερότητας παραμένει. Καί, σὲ τελικὴ ἀνάλυση, ἡ ἀκριτὴ ἀποδοχὴ ὀρισμένων πολιτισμικῶν ὄρων λειτουργεῖ ἐξίσου εἰς βάρος μας ὅσο καὶ τὰ ἐπιχειρήμα-

τα πού δικαιολογούν τὰ βασανιστήρια καὶ τὰ ὅποια προσπαθοῦμε νὰ καταρρίψουμε.

Αὐτὸ εἶναι ἀνάλογο μὲ ὅ,τι εἶπες προηγουμένως σχετικὰ μὲ τὶς εἰκόνες ἀπὸ τὸ "Αμπον Γράιμπ: τὸ πῶς αὐτὲς ἐντάσσονται σὲ μιὰν οἰκονομία, ἀλλὰ ἀκρωτηριάζονται ἢ ὑπερφαλαγγίζονται, τὸ πῶς οἱ εἰκόνες μεταδίδονται ἐντὸς ἐνὸς συγκεκριμένου ἐρμηνευτικοῦ πλαισίου πού ἐπιτρέπει τὸν ἐνστερνισμό τῆς ὑπόρρητης παραδοχῆς ὅτι μπορεῖ ἐντέλει κάποιος νὰ εἶναι ἄξιος βασανιστηρίων λόγω τῆς ἰδιαίτερης κουλτούρας του.

Ναί, καὶ ἀκόμα καὶ ἂν εἴμαστε ἠθικὰ ἀντίθετοι στὰ βασανιστήρια, ἀκόμα καὶ ἂν ἐναντιωνόμαστε μὲ πάθος στὰ βασανιστήρια, ἢ ἴδια ἢ διαδικασία τοῦ νὰ διατυπώνεις τὴν ἐναντίωσή σου ἀξιοποιώντας ὅρους ἐνὸς ρατσιστικοῦ λεξιλογίου ἀντιμάχεται τὴ δυνατότητα τῆς ἰσότητος ἢ τῆς ἀλληλεγγύης. Καταλήγουμε ἔτσι νὰ ἐνισχύουμε τὴν κατωτερότητα τοῦ προσώπου πού γίνεται θύμα βασανιστηρίων. Εἶναι ἓνα εἶδος ἐπιστημικῆς (epistemic) βίας πού συμπίπτει ἢ συμπορεύεται μὲ τὴ φυσικὴ βία, τὴν ὅποια νομίζουμε ὅτι πολεμᾶμε. Ὁ ρατσισμὸς εἰς βάρος τῶν Ἀράβων ἔχει καταστήσει ἰδιαίτερα δύσκολο τὸ νὰ ἀναγνωρίσουμε τὴν πρωτοκαθεδρία τῶν κοινοτήτων ἐκείνων πού ὑπέστησαν βασανιστήρια στὸ Ἰράκ. Τὰ θύματα βασανιστηρίων ἔχουν ἀντικειμενοποιηθεῖ ὡς ἓνα πρόβλημα πού θὰ πρέπει νὰ τὸ λύσουν οἱ φιλελεύθεροι πολῖτες τῶν ΗΠΑ. Αὐτὸ συγκεφαλαιώνει ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις τὴ βεβαρῆ ἱστορία τῶν ἀγώνων ἐναντίον

τοῦ ρατσισμού εἰς βάρος τῶν μαύρων στὸ ἐσωτερικὸ τῶν ΗΠΑ. Χρειάστηκαν δραστικὲς ἐνέργειες – ὅπως, π.χ., ἡ ἀποπομπὴ τῶν λευκῶν μελῶν τοῦ SNCC⁴³ – γιὰ νὰ ἀποκαλυφθεῖ ἡ δυναμικὴ τοῦ ρατσισμού καὶ ὅ,τι ἔχει ὀνομαστεῖ « ἀνομολόγητο προνόμιο » τῶν λευκῶν (*unacknowledged white privilege*) μέσα στοὺς κύκλους τοῦ κινήματος. Αὐτὸ δὲν σημαίνει πὼς κάθε λευκὸς ἀκτιβιστὴς γιὰ τὰ πολιτικὰ δικαιώματα ἦταν ἀνοιχτὰ ρατσιστὴς, ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι ἐπιμένουμε νὰ ἀποκαλύπτουμε τὴν ἰσχὺ – τότε καὶ τώρα – τῶν ἰδεολογιῶν φυλετικῆς κατωτερότητας.

Στὸ βιβλίο *Τὰ ἔγγραφα τῶν βασανιστηρίων*: Ὁ δρόμος γιὰ τὸ "Ἀμπου Γράιμπ"^α ἐρχόμαστε ἀντιμέτωποι μὲ τὴ γυμνὴ ἀλήθεια ὅτι ἡ κυβέρνησή μας συνειδητὰ καὶ ἐσκεμμένα παραβίασε ἓνα ἀπὸ τὰ θεμελιωδέστερα δικαιώματα πὸ ἀναγνωρίζει τὸ διεθνὲς ἀνθρωπιστικὸ δίκαιο, τὴν ἀπαγόρευση τῶν βασανιστηρίων. Ὅμως, μοιάζει σὰν νὰ δεχόμαστε ἓναν ἐκβιασμό: εἴτε θὰ μιλάμε γιὰ τὰ βασανιστήρια εἴτε δὲν θὰ μιλάμε, καὶ ἂν ναί, τότε ἡ συζήτησις ἐπικεντρώνεται στὸ ποιά βασανιστήρια εἶναι ἀποδεκτὰ καὶ ποιά ὄχι.

Ναί, αὐτὴ εἶναι ἡ παγίδα, ἀλλὰ μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν ἔχουμε ἄλλη ἐπιλογὴ παρὰ μόνον νὰ τὸ συζητᾶμε. Πρέπει ὅμως νὰ ρωτᾶμε ποιά εὐρύτερα ζητήματα παι-

α. Karen J. Greenberg καὶ Joshua L. Dratel (ἐπιμ.), *The Torture Papers: The Road to Abu Ghraib* (Cambridge University Press, Καίτημπριτζ καὶ Νέα Ὦρκη 2005).

σιώνουν τὰ ἐρωτήματα πού μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ ὑποβάλουμε γιὰ τὰ βασανιστήρια. "Ὅπως εἶπες, αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα εἶναι ἐντελῶς περιορισμένα : τὸ τάδε ἀποτελεῖ ἢ δὲν ἀποτελεῖ βασανιστήριον ; Πῶς μπορούμε λοιπὸν νὰ ἀπεγλωβιστοῦμε ἀπὸ αὐτὸ τὸ πλαίσιο, προχωρώντας πέρα ἀπὸ τὸ ἐρώτημα τοῦ τί ἀποτελεῖ βασανιστήριον καὶ τί ὄχι ; Μερικὰ ἀπὸ τὰ σχετικὰ ἐπίσημα ὑπομνήματα περιστρέφονταν γύρω ἀπὸ ἐντελῶς γελοῖες συζητήσεις γιὰ τὸ πῶς νὰ μὴν κατονομάσουμε συγκεκριμένες μορφές βίας, ὅπως ἡ στέρηση ὕπνου, ἡ πολὺωρη ὀρθοστάσια κτλ., ὡς βασανιστήρια. Κατέδειξαν τὶς ἀπροκάλυπτες προσπάθειες νὰ παρακαμφθοῦν οἱ κατοχυρωμένοι διεθνεῖς ὅρισμοὶ τῶν βασανιστηρίων, νὰ παρακαμφθεῖ ἀκόμα καὶ τὸ νομικὸ πλαίσιο τῶν ΗΠΑ. Τὰ ὑπομνήματα αὐτὰ προδίδουν ἐπίσης μιὰ προσπάθεια νὰ καταστεῖ κοινοτοπία καὶ καθημερινότητα αὐτὸ πού κατὰ τὰ ἄλλα θὰ ὀριζόταν ὡς βασανιστήριον.

Τείνουμε νὰ σκεφτόμαστε τὰ βασανιστήρια ὡς ἀποκλίνοντα γεγονότα. Ἡ διενέργεια βασανιστηρίων ἔχει ἓναν ἕκτακτο χαρακτήρα καὶ διακρίνεται σαφῶς ἀπὸ ἄλλες μορφές τιμωρίας. "Ἄν ὅμως λάβουμε ὑπόψη τὶς διάφορες μορφές βίας πού σχετίζονται μὲ τὴν πρακτικὴ τοῦ ἐγκλεισμοῦ -ὅλα αὐτὰ τὰ ἀλληλοδιαπλεκόμενα κυκλώματα βίας-, τότε ἀρχίζουμε νὰ βλέπουμε ὅτι τὸ ἕκτακτο συνδέεται κατὰ ἓναν τρόπο μὲ τὸ κανονικόν. Στους κόλπους τοῦ ριζοσπαστικοῦ κινήματος γιὰ τὴν υπεράσπιση τῶν δικαιωμάτων τῶν γυναικῶν κρατουμένων, ἡ καθημερινὴ διαδικασία τῆς ἔρευνας τῶν σωματικῶν κοιλοτήτων (strip and cavity

search) αναγνωρίζεται ως μορφή σεξουαλικής βίας. "Όπως έδειξαν ακτιβίστριες, σαν την Debbie Kilroy από την οργάνωση Sisters Inside^α, αν αντικαθιστούσαμε τις στολές των δεσμοφυλάκων και των κρατούμενων με πολιτικά ρούχα, τότε η σωματική έρευνα θα φαινόταν ολόιδια με τη σεξουαλική βία που βιώνει μια κρατούμενη όταν τη διατάζουν να γδυθεί, να σκύψει και να ανοίξει τα όπισθιά της. Στην περίπτωση της εξέτασης του κόλπου και του όρθου, ή οποια διαενεργείται καθημερινά στις γυναίκες κρατούμενες στις ΗΠΑ, αυτό το συνεχές της σεξουαλικής βίας είναι ακόμα πιο έμφανές.

Για να απεγκλωβιστούμε από αυτόν τον εκβιασμό, όπως το θέτεις, για να κινηθούμε πέραν των επιτρεπτών όρων, ίσως βοηθούσε να λάβουμε υπόψη τους συσχετισμούς ανάμεσα στην καθημερινή βία της φυλακής και τα βασανιστήρια. Βέβαια, γνωρίζουμε πως όρισμένοι ένστολοι που ένεπλάκησαν στο σκάνδαλο της φυλακής στο "Αμπου Γράιμπ είχαν υπηρετήσει προηγουμένως ως δεσμοφύλακες σε έγχώριες φυλακές. Αυτό υποδεικνύει μια βαθύτερη σύνδεση ανάμεσα στην κατάσταση στο "Αμπου Γράιμπ και στις έγχώριες πρακτικές έγκλεισμού. Δεν είναι σύμπτωση το ότι ο Charles Graner, που πρόσφατα δικάστηκε και καταδικάστηκε για το ρόλο του στα βασανιστήρια, είχε προσληφθεί ως δεσμοφύλακας στο SCI-Greene, το σωφρονιστικό κατάστημα στην Πενσυλβάνια όπου

α. Βλ. την ιστοσελίδα της οργάνωσης στο <http://www.sistersinside.com.au/>

κρατούνται οί θανατοποινίτες - συμπεριλαμβανομένου του Mumia Abu Jamal.⁴⁴ Στήν πραγματικότητα, είχαν υποβληθεί τουλάχιστον δύο άγωγές έναντίον του για κακοποίηση μέσα σέ αυτές τες φυλακές. Φυσικά, δέν έννοώ ότι τó προηγούμενο ιστορικό του Γκρένερ ως δεσμοφύλακα είναι έπαρκής εξήγηση για τά βασανιστήρια στο "Αμπου Γράιμπ, ιδίως αν ένα τέτοιο έπιχείρημα χρησιμοποιείται για να άπαλλάξει τή στρατιωτική ιεραρχία και τήν κυβέρνηση Μπους από τις ευθύνες τους. Περισσότερο προσπαθώ να άναδείξω τά σημεία έπαφής ανάμεσα στους θεσμούς τής στρατιωτικής και τής έγχώριας φυλακής. Αυτό που γίνεται κατά σύστημα άποδεκτό ως άναγκαία συμπεριφορά τών δεσμοφυλάκων μπορεί να μετατραπεί σ' εκείνο τó είδος βασανιστηρίων που παραβιάζει τις διεθνείς προδιαγραφές, ειδικά υπό τήν επίδραση του ρατσισμού. 'Ο Fanon⁴⁵ κάποτε υποστήριξε πώς ή βία πάντα βρίσκει τον όρίζοντα του ρατσισμού. 'Αντι να έπαναπαυόμαστε σέ μια ταξινόμια τών πράξεων που όρίζονται ως βασανιστήρια και τών πράξεων που δέν όρίζονται ως τέτοια, ίσως είναι άποκαλυπτικότερο να εξετάσουμε πώς τó ένα σύνολο θεσμοποιημένων πρακτικών στήν πραγματικότητα καθιστά έφικτό τó άλλο.

"Ας επιστρέψουμε στο έρώτημα για τó φυλετικό σύμβολαιο που συζητούσαμε προηγουμένως. Τό έρώτημα εκείνο προϋπέθετε ένα άλλο, κατά πόσον δηλαδή ατή ή χρήση τών βασανιστηρίων εκφράζει ένα νέο σύμβολαιο: ένα σύμβολαιο ίσων ευκαιριών, από τήν άποψη

τοῦ φύλου ἢ τῆς φυλῆς, στὰ βασανιστήρια, βάσει τοῦ ὁποίου ἰσότητα τῶν φύλων σημαίνει ὅτι ὅλοι καὶ ὅλες μποροῦν νὰ συμμετέχουν ἰσότιμα στὴν αὐτοῦποβάθμισή τους, βασανίζοντας κρατουμένους. Ὑπάρχει μιὰ σαφῆς διάσταση κοινωνικοῦ φύλου στὶς φωτογραφίες στὸ "Α-μπου Γράιμπ...

Οἱ ἀπεικονίσεις γυναικῶν στρατιωτῶν ἦταν πολὺ θεαματικές καὶ οἱ περισσότεροι τὶς βρῆκαν ἀπολύτως σκανδαλώδεις. "Ὅμως, μπορούμε νὰ ποῦμε ἐπίσης πὼς παρῆχαν μιὰν ἰσχυρὴ ἐπιβεβαίωση αὐτοῦ πού οἱ πρὸ ἐνδιαφέρουσες φεμινιστικές ἀναλύσεις ἔχουν προσπαθήσει νὰ ἐξηγήσουν: ὅτι δηλαδὴ ὑπάρχει διαφορὰ ἀνάμεσα στὸ σῶμα τὸ ὁποῖο κατηγοριοποιεῖται ὡς θηλυκὸ καὶ τὸ σύνολο τῶν λόγων (discourses) καὶ τῶν ἰδεολογιῶν πού διαπνέουν τὸ σύστημα βιολογικοῦ/κοινωνικοῦ φύλου. Οἱ ἐν λόγῳ εἰκόνες ἦταν ἓνα εἶδος ὀπτικοποίησης αὐτῆς τῆς σύζευξης βιολογικοῦ/κοινωνικοῦ φύλου. Δὲν ἔχουμε συνηθίσει νὰ ἀντιλαμβανόμαστε ὀπτικά τὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὰ γυναικεῖα σῶματα καὶ τὶς ἀνδρικές ἰδεολογίες ἀνωτερότητας. Κατὰ συνέπεια, τὸ νὰ βλέπουμε εἰκόνες μιᾶς γυναίκας ἢ ὁποῖα ἀκολουθεῖ συμπεριφορὲς πού τὶς συσχετίζουμε μὲ τὴν ἀνδρική κυριαρχία, μᾶς ἀφήνει ἄφωνους. Δὲν θὰ ἔπρεπε ὅμως, ἰδίως ἀν πάρομε στὰ σοβαρὰ ὅ,τι γκωρίζουμε γιὰ τὴν κοινωνικὴ κατασκευὴ τοῦ φύλου. Εἰδικὰ μέσα σὲ θεσμοὺς πού βασίζονται σὲ ἰδεολογίες ἀνδρικής κυριαρχίας, οἱ γυναῖκες μποροῦν εὐκόλα νὰ παρακινηθοῦν νὰ διαπράξουν τὶς ἴδιες πράξεις βίας πού θὰ ἀναμέναμε ἀπὸ ἄνδρες

– όπως ακριβώς οι μαύροι δεν είναι, απλώς και μόνο επειδή είναι μαύροι, απρόσβλητοι από την κατηγορία της καλλιέργειας ρατσισμού.

Οι εικόνες στις οποίες αναφέρεσαι θυμίζουν ένα σχόλιο του Κόλιν Πάουελ κατά τη διάρκεια του πρώτου Πολέμου του Κόλπου. Είπε λοιπόν πώς ο στρατός ήταν ο δημοκρατικότερος θεσμός στην κοινωνία μας, έφθον δημιούργησε ένα πλαίσιο στο οποίο όλοι μπορούσαν να υπερβούν τους περιορισμούς της φυλής τους – του φύλου τους επίσης, μπορούμε να προσθέσουμε σήμερα. Αυτή η αντίληψη του στρατού ως εξισωτικού θεσμού, ο οποίος καθιστά το κάθε μέλος του ισότιμο, είναι τρομακτική και επικίνδυνη, διότι τελικά σε οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ή εν λόγω ισότητα αναφέρεται στις ίσες ευκαιρίες να σκοτώνεις, να βασανίζεις, να συμμετέχεις σε πράξεις σεξουαλικού καταναγκασμού. Την εποχή εκείνη το βρήκα πολύ παράξενο που ο Πάουελ υποδείκνυε τον πλέον ιεραρχικό θεσμό, με την πιο αυστηρή αλυσίδα εντολών, ως την έπιτομή της δημοκρατίας. Σήμερα, θα έλεγα ότι μιιά τέτοια σύλληψη της δημοκρατίας αποκαλύπτει τα προβλήματα και τους περιορισμούς στη στρατηγική και το λόγο του κινήματος πολιτικών δικαιωμάτων.

Αυτό αληθεύει όχι μόνο σε σχέση με τη φυλή και το φύλο, αλλά και τη σεξουαλικότητα επίσης. Γιατί άραγε ή προσπάθεια να αμφισβητήσουμε το σεξισμό και την όμοφοβία στον στρατό να προσδιορίζεται κυρίως από το ζήτημα της αποδοχής σε δεδομένες ιεραρχίες και όχι επίσης από μιιά σθεναρή κριτική του

ἴδιου τοῦ θεσμοῦ; Ἰσότητα θὰ ἔπρεπε νὰ θεωρεῖται τὸ ἰσότιμο δικαίωμα ἄρνησης καὶ ἀντίστασης.

Αὐτὸς εἶναι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο θὰ ἐπαναδιατύπωνα τὸ ἀρχικό σου ἐρώτημα: πῶς νὰ ἀντιμετωπίσουμε τὴν ὀπτική ἀπεικόνιση γυναικείων σωματῶν πού συνεργάζονται σὲ πράξεις σεξουαλικοῦ βασανισμοῦ –ἐξαναγκάζοντας, λόγου χάρις, "Αραβες ἄνδρες σὲ δημόσιο αὐνανισμό– ὡς προτροπὴ γιὰ μιὰ φεμινιστική ἀνάλυση πού νὰ ἀμφισβητεῖ τὴν ἐπικρατούσα ἄποψη ὅτι μόνη δυνατὴ σχέση ἀνάμεσα στὶς γυναῖκες καὶ τὴ βία εἶναι νὰ ἀποτελοῦν οἱ γυναῖκες τὰ θύματα;

Πρόλαβες τὴν ἐπόμενη ἐρώτησή μου. Ἡ Barbara Ehrenreich⁴⁶ ἔχει γράψει ὅτι ἓνα « ὀρισμένο εἶδος φεμινιστικῆς ἀφέλειας πέθανε στὸ "Αμπου Γράμπ". Ἦταν αὐτὸς ὁ φεμινισμὸς πὸν ἤθελε τοὺς ἄνδρες μόνιμους θύτες καὶ τὶς γυναῖκες μόνιμα θύματα, καὶ τὴν ἀνδρική σεξουαλικὴ βία κατὰ τῶν γυναικῶν ὡς τὴ ρίζα κάθε ἀδικίας ».^α Τί σημαίνει τὸ Γκουαντάναμο καὶ τὸ "Αμπου Γράμπ γιὰ τὶς φεμινίστριες;

Γιὰ τὶς ἀφελεῖς φεμινίστριες; Ἐδῶ θὰ ἔπρεπε νὰ δώσω ἔμφαση στὸ « ἀφελεῖς ». Βέβαια, τὸ ἐρώτημα τοῦ τί μετράει γιὰ φεμινισμὸς ἀποτελεῖ ἀντικείμενο ἐντονότατης διαμάχης ἐδῶ καὶ ποιὸς ξέρει πόσον και-

α. Barbara Ehrenreich, "Feminism's Assumptions Unpeeled", στὸ Mark Danner, Barbara Ehrenreich & David Levi Strauss, et al., *Abu Ghraib: The Politics of Torture* (North Atlantic Books, Μπέρκλεϋ 2004), σσ. 66-67.

ρό. Ἐντούτοις, νομίζω ὅτι οἱ περισσότερες σύγχρονες θεωρητικοὶ καὶ ἀκτιβίστριες τοῦ φεμινισμού ἀναγνωρίζουν, χάρη κυρίως στὶς σπουδὲς καὶ τὸν ἀκτιβισμό ποὺ συνδέονταν μὲ τὸ « φεμινισμό τῶν ἐγχρωμῶν γυναικῶν », πὼς ἡ κατηγορία « γυναίκα » εἶναι μιὰ ψευδὴς καθολικότητα. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι σὲ πολλὲς συζητήσεις ἔχουμε τὴν τάση νὰ χρησιμοποιοῦμε οὐσιολογικὲς (essentialist) ἀντιλήψεις σχετικὰ μὲ τὸ τί κάνουν οἱ γυναῖκες καὶ τί ὄχι, τί κάνουν οἱ ἄνδρες καὶ τί ὄχι. Ὡστόσο, ἡ ἀντίληψη ὅτι οἱ ἄνδρες εἶναι ἀπὸ τὴ φύση τους ἐπιρρεπεῖς στὴ σεξουαλικὴ βία καὶ ὅτι αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ αἶτιο κάθε ἀδικίας, εἶναι κάτι ποὺ οἱ περισσότερες καλὲς φεμινίστριες τὸ ἔχουν ἐγκαταλείψει ἀπὸ καιρὸ. Δὲν εἶμαι σίγουρη γιατί ἡ Μπάρμπαρα Ἐρενράιχ θὰ ἔπρεπε νὰ διατυπώσῃ τὴν ἀντίδραση τῆς στὶς φωτογραφίες ἀπὸ τὸ Ἄμπου Γράιμπ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο. Μιὰ παραγωγικότερη προσέγγιση θὰ ἦταν νὰ στοχαστοῦμε μὲ μεγαλύτερη ἀκρίβεια τὶς μορφὲς κοινωνικοποίησης καὶ θεσμοποίησης καὶ τὸ βαθμὸ στὸν ὁποῖο αὐτὲς οἱ μισογυνικὲς στρατηγικὲς καὶ μορφὲς βίας εἶναι προσιτὲς τόσο στὶς γυναῖκες ὅσο καὶ στοὺς ἄνδρες. Ὄταν κάποιος ἐξετάζει συγκεκριμένους πρακτικὲς, οἱ ὁποῖες συχνὰ γίνονται ἀναντίρρητα ἀποδεκτὲς ἀπὸ τὶς γυναῖκες δεσμοφύλακες στὶς φυλακὲς τῶν ΗΠΑ, μπορεῖ νὰ πάρῃ μιὰ γεύση τῆς δυναμικῆς τοῦ σεξουαλικοῦ καταναγκασμοῦ ποὺ βρισκόταν στὸν πυρῆνα τῶν στρατηγικῶν βασανισμοῦ στὸ Ἄμπου Γράιμπ. Ἐπιστρέφω, λοιπόν, στὸ ἐρώτημα τῶν ἐδραιωμένων κυκλωμάτων βίας στὰ ὁποῖα συμμετέχουν καὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες, στὶς τεχνικὲς

του ρατσισμού οι όποιες εφαρμόζονται όχι μόνο από λευκούς, αλλά και από μαύρους, Λατίνος, Ίνδιάνους και Άσιάτες επίσης. Σήμερα μπορούμε να λέμε ότι προσφέρονται σε όλους μας ίσες ευκαιρίες για να δικαιωνίσουμε την ανδρική κυριαρχία και το ρατσισμό.

Θά έδινες λοιπόν έμφαση στους θεσμούς τής βίας, στη θεσμοποίηση συγκεκριμένων μηχανισμών βίας, παρά στο αν η βία ασκείται από άνδρες ή γυναίκες.

Άκριβώς. Αναφέρομαι σε μιá φεμινιστική ανάλυση που μάς δίνει τή δυνατότητα να σκεφτούμε ταυτοχρόνως αυτά τá διαφορετικά και ένιοτε ανόμοια αντικείμενα και διαδικασίες. Μιá τέτοια φεμινιστική προσέγγιση δέν θά ήταν υποχρεωτικό να αποδίδει κεντρική σημασία στις « γυναίκες » ή ακόμα και στο « κοινωνικό φύλο », αλλά όταν όντως επιχειρεί να κατανοήσει τó κοινωνικό φύλο, θά δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο πώς αυτό παράγεται έντός και διαμέσου τέτοιων θεσμών. Γενικότερα, θά έλεγα ότι η ριζοσπαστική όρμη τής φεμινιστικής ανάλυσης είναι άκριβώς τó να μελετά από κοινού ανόμοιες κατηγορίες, να διασχίζει τά όρια τών επιστημονικών κλάδων, να σκέφτεται πέρα από διαχωρισμούς κατηγοριών. Αυτό άκριβώς απαιτούν οι φωτογραφίες από τó Άμπου Γράμπ.

Θά αντιστρέψω τó ερώτημα και θά σε ρωτήσω, με άφορη τά όσα έγιναν γνωστά για τó Άμπου Γράμπ και τó Γκουαντάναμο, τί έχουν να πουν οι φεμινίστριες

ἀπὸ τὶς ΗΠΑ καὶ τὴ Δύση στὶς μουσουλμάνες γυναῖκες
καὶ τὶς γυναῖκες τῆς Μέσης Ἀνατολῆς;

Ξέρεις, μόλις ἔκανες αὐτὴ τὴν ἐρώτηση, μοῦ ἦρθε στὸ νοῦ ἡ ἐξῆς ἱστορικὴ εἰκόνα: λευκές, Ἀμερικανίδες φεμινίστριες ποὺ ταξιδεύουν στὸ Ἰράν μετὰ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ Σάχη τὸ 1979, σὲ μιὰ προσπάθεια νὰ ἐκπαιδεύσουν τὶς Ἰρανές πῶς νὰ χαράξουν καλύτερα μιὰ φεμινιστικὴ πορεία. Ἡ, μὲ σύγχρονους ὄρους, σκέφτομαι τὸν Τζώρτζ καὶ τὴ Λώρα Μπούς νὰ ποζάρουν ὡς ἐλευθερωτὲς τῶν γυναικῶν, ἐξηγώντας ὅτι αὐτὸ ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ κίνητρα τῆς εἰσβολῆς στὸ Ἀφγανιστάν. Ἄν ὁ παγκόσμιος πόλεμος ἐναντίον τῆς τρομοκρατίας δικαιολογεῖται μὲ ἰδέες περὶ τῆς ἀνωτερότητας τῆς ἀμερικανικῆς δημοκρατίας, διατρέχουμε ἐξίσου τὸν κίνδυνο νὰ θεωρήσουμε ὅτι ὁ ἀμερικανικὸς φεμινισμὸς —εἴτε φιλελεύθερος εἴτε ριζοσπαστικὸς— εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸ φεμινισμὸ ἄλλων περιοχῶν τοῦ κόσμου. Θὰ ἐπαναδιατύπωνα ἐνδεχομένως τὸ ἐρώτημά σου ὡς ἐξῆς: Τί ἔχουν νὰ ποῦν στὶς φεμινίστριες τῆς Δύσης οἱ γυναῖκες ἐκείνων τῶν περιοχῶν τοῦ κόσμου ποὺ ὑποφέρουν περισσότερο ἀπὸ τὴν πολιτικὴ τοῦ πλανητικοῦ πολέμου τοῦ Μπούς; Μοῦ φαίνεται πῶς ὅσες ἀπὸ ἐμᾶς ἐνδιαφέρονται ἐδῶ στὶς ΗΠΑ γιὰ ἓνα διεθνικὸ πρόταγμα φεμινιστριῶν θὰ ὑπηρετοῦσαν καλύτερα τὴν ὑπόθεση τῆς ἐλευθερίας θέτοντας ἐρωτήματα παρὰ διατυπώνοντας προτάσεις. Ἐτσι, θὰ ἤθελα νὰ γνωρίζω ποιὸς ὁραματίζονται οἱ ἀκτιβιστὲς/ριες τοῦ φεμινισμοῦ καὶ τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος σὲ χῶρες ὅπως τὸ Ἰράν ὅτι θὰ ἦταν ὁ πιὸ παρα-

γωγικός ρόλος για μᾶς. Ἐν τῷ μεταξύ, πρέπει νὰ συνεχίσουμε νὰ ἐνισχύουμε τὸ ἀντιπολεμικὸ κίνημα.

Θέτεις ὑπὸ ἀμφισβήτηση τὴν πατερναλιστικὴ πεποιθὴση ποὺ λάνθανε στὴν ἐρώτησή μου, ὅτι οἱ φεμινίστριες τῆς Δύσης καὶ τῶν ΗΠΑ πρέπει νὰ δασκαλέψουν τις μουσουλμάνες πῶς νὰ προχωρήσουν. Μποροῦν νὰ τὸ κάνουν καὶ μόνες τους.

Ἄκριβῶς. Δὲν ἔχουμε προχωρήσει πέρα ἀπὸ τὴν ἀντίληψη ὅτι οἱ πιὸ προωθημένες φεμινίστριες στὸν κόσμον -εἴτε λευκὲς εἴτε ἔγχρωμες- κατοικοῦν στὶς ΗΠΑ ἢ τὴν Εὐρώπη. Αὐτὸ εἶναι μιὰ μορφή ρατσισμού ποὺ ἀποκλείει προκαταβολικὰ τὴ δυνατότητα ἀλληλεγγύης.

Στὴν ἐργασία σου γιὰ τις φυλακὲς ἔχει παρατηρήσει πῶς ὁ σεξουαλικὸς καταναγκασμὸς παίζει πρωταρχικὸ ρόλο στὸ σωφρονιστικὸ καθεστῶς. Οἱ ἀποκαλύψεις βασανιστηρίων στὸ Γκοαντάναμο καὶ στὸ Ἄμπου Γράιμπ, ὡστόσο, ἐνσταλάζουν τὴν ἰδέα ὅτι τέτοιες ἀκρότητες συμβαίνουν μόνον ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς χώρας καὶ ἀποτελοῦν σπάνια περιστατικά. Εἶναι, ἐντούτοις, σὰν τὸ σωφρονιστικοβιομηχανικὸ σύμπλεγμα νὰ ἔχει δημιουργήσει ἓνα πιστὸ του ἀντίγραφο ἐκτὸς τῶν ΗΠΑ, γιὰ νὰ ἀποστρέψει τὴν προσοχὴ ἀπὸ τὴν καθημερινὴ πραγματικότητα τῶν βασανιστηρίων καὶ τοῦ σεξουαλικοῦ καταναγκασμοῦ μέσα στὴν ἴδια τὴ χώρα.

Τὸ σωφρονιστικοβιομηχανικὸ σύμπλεγμα ἀγκαλιά-

ζει ένα τεράστιο σύνολο θεσμών, από τους έμφανεείς, όπως οι φυλακές και οι διάφοροι άλλοι τόποι έγκλεισμού, σαν τα κρατητήρια, τα « κρατητήρια στη χώρα των Ινδιάνων »⁴⁷, τα κέντρα κράτησης μεταναστών και τις στρατιωτικές φυλακές, μέχρι τις εταιρείες που αποσπούν κέρδη από την εργασία των φυλακισμένων ή από τις πωλήσεις προϊόντων που εξυπηρετούν τη φυλάκιση, τα μέσα ενημέρωσης, άλλες κυβερνητικές υπηρεσίες κτλ. Οι ιδεολογίες παίζουν κεντρικό ρόλο στην έμπέδωση του σωφρονιστικοβιομηχανικού συμπλέγματος - π.χ. ή διακίνηση της ιδέας ότι οι φυλακές είναι απαραίτητες στη δημοκρατία και αποτελούν μείζον συστατικό της επίλυσης των κοινωνικών προβλημάτων. Σε όλόκληρο τον κόσμο, ο ρατσισμός έχει ενσωματωθεί στις πρακτικές έγκλεισμού: είτε στις ΗΠΑ είτε στην Αυστραλία ή την Ευρώπη, θα άνακαλύψετε έναν δυσανάλογα μεγάλο αριθμό έγχρωμων και ανθρώπων από τον πλανητικό Νότο, έγκλειστων σε κρατητήρια και φυλακές. Τα καθημερινά βασανιστήρια που υφίστανται οι κάτοικοι των έγχώριων φυλακών στις ΗΠΑ, διευκολύνουν τη δικαιολόγηση της μεταχείρισης που έπιφυλάσσεται στους κρατούμενους στο Άμπου Γράιμπ και στο Γκουαντάναμο. Όπως είπα νωρίτερα, δεν ήταν καθόλου τυχαίο ότι ένας δεσμοφύλακας σε φυλακή των ΗΠΑ, όπως ο Τσάρλς Γκρένερ, στρατολογήθηκε για να εργαστεί στο Άμπου Γράιμπ. Ήταν ήδη εξοικειωμένος με τους πολυάριθμους τρόπους με τους οποίους η φυλακή αντικειμενοποιεί και απανθρωπίζει τους τροφίμους της.

Ναί, αυτό πράγματι περιλαμβάνεται σε μία από τις επίσημες εκθέσεις, όπου τονίζοταν πως ο στρατός τοποθέτησε τον Γκρένερ στο "Αμπου Γράιμπ ακριβώς λόγω της προϋπηρεσίας του.

Πράγματι. "Έτσι οι συσχετισμοί δεν χρειάζεται να γίνουν από έξω. Βρίσκονται ήδη επί τόπου για να ανακαλυφθούν." Όπως προείπα, είναι ένα πρόσωπο για το οποίο έπρεπε να γνωρίζουν ότι είχε ήδη αποτελέσει στόχο τουλάχιστον δύο μηνύσεων. Στη μία, ο Γκρένερ κατηγορήθηκε ότι πέταξε έναν κρατούμενο στο πάτωμα, κλοτσώντας και χτυπώντας τον, και ότι έβαλε ζυραφάκια στο φαγητό του. Σε μία άλλη, κατηγορήθηκε ότι άρπαξε έναν κρατούμενο από τα πόδια και τον πέταξε σε ένα κελί.

Υπάρχει ένας άλλος ενδιαφέρων παραλληλισμός, που θα ήθελα να τον ανακινήσω στο πλαίσιο αυτής της ερώτησης και αφορά την κλίμακα στην οποία οι ΗΠΑ σκοπίμως μεταφέρουν κρατούμενους σε άλλες χώρες, οι κυβερνήσεις των οποίων είναι ελεύθερες να τους ανακρίνουν και να τους βασανίζουν χωρίς λογοδοσία ή περιορισμούς. Αυτή η διαδικασία επισήμως αποκαλείται «έκτακτη μεταγωγή» (extraordinary rendition).⁴⁸

Ποιές είναι οι αναλογίες μεταξύ της έκτακτης μεταγωγής και της παράνομης διακίνησης (trafficking) κρατούμενων μεταξύ πολιτειών; Πριν από μερικά χρόνια είδε το φως της δημοσιότητας ένα βίντεο, που έδειχνε τη βάρβαρη μεταχείριση κρατούμενων στο Τέξας, σε μία πτέρυγα του Σωφρονιστικού

Καταστήματος τῆς Κομητείας Μπραζόρια, τὸ ὁποῖο διευθύνει ἡ ἰδιωτικὴ ἐταιρεία Capital Correctional Resources, Inc. Στὴν πτέρυγα διέμεναν κρατούμενοι ἀπὸ τὸ Μιζούρι, πού εἶχαν μεταφερθεῖ γιὰ νὰ ἐκτίσουν τὴν ποινὴ τους στὸ Τέξας. Τὸ βίντεο δείχνει σκληρὴ ἐκπαίδευση σὲ στρατηγικὲς καταστολῆς ἐξεγέρσεων καὶ ἔφτασε στὰ ΜΜΕ μὲ ἀφορμὴ τῆ μήνυση πού εἶχε ὑποβληθεῖ ἀπὸ ἓνα κρατούμενο, τὸν ὁποῖο εἶχε δαγκώσει ἓνας σκύλος στὴ διάρκεια μιᾶς ἐκπαιδευτικῆς ἀσκησης. Οἱ δεσμοφύλακες κλοτσούσαν τοὺς κρατούμενους, τοὺς ἐπετίθεντο μὲ ραβδιὰ πού διοχέτευαν ἠλεκτρικὸ ρεῦμα καὶ τοὺς διέταζαν νὰ σέρνονται ἐνῶ τοὺς καταδίωκαν σκυλιά. Μετὰ τὴ δημοσιοποίηση αὐτῶν τῶν βίαιων περιστατικῶν, ἡ πολιτεία τοῦ Μιζούρι ἀκύρωσε τὸ συμβόλαιο μὲ τὴν ἐταιρεία. Ὅμως, αὐτὸ δὲν ἔβαλε τέλος στὴν πρακτικὴ τῆς παράνομης διακίνησης κρατουμένων μεταξὺ πολιτειῶν, ὅπως καὶ μεταξὺ κρατῶν.

Βέβαια, ἡ πρακτικὴ τῆς ἔκτακτης μεταγωγῆς ἔχει σχεδιαστεῖ γιὰ νὰ διευκολύνει τὴν ἀνάκριση καὶ τὸ βασανισμὸ κρατουμένων χωρὶς νὰ θεωρεῖται εὐθέως ὑπόλογη ἢ ἀμερικανικὴ κυβέρνηση. Νομίζω πὼς ἔχεις δίκιο ὅταν λὲς πὼς ὑπάρχει μιὰ διάχυτη πεποίθηση ὅτι δὲν θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ γίνονται βασανιστήρια ἐντὸς τῶν συνόρων τῶν ΗΠΑ. Πραγματικὰ, στίς πρῶτες συζητήσεις γιὰ τὴν παραβίαση τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τῶν κρατουμένων στὴ στρατιωτικὴ φυλακὴ τοῦ Γκουαντάναμο, ἀξιωματοῦχοι τῆς κυβέρνησης διέκριναν ἀνάμεσα σὲ αὐτὸ πού ἐπιτρεπόταν στὸ ἐξωτερικὸ καὶ σὲ αὐτὸ πού ἐπιτρεπόταν μέσα στὰ

όρια τῆς ἐπικράτειας τῶν ΗΠΑ. Ἰσχυρίστηκαν πῶς δικαιώματα, ὅπως ἡ τήρηση τῆς σύννομης διαδικασίας καὶ τὸ δικαίωμα στὴ νομικὴ υπεράσπιση, μπορούσαν νὰ διεκδικηθοῦν μόνο ἐντὸς τῶν ΗΠΑ, ὄχι ὁμως ἀπαραιτήτως καὶ ἐκτὸς τῆς χώρας. Παρομοίως, ὁ Alberto Gonzalez⁴⁹ χαρακτήρισε τὴ Συνθήκη τῆς Γενεύης ὑπερβολικὰ « πεπαλαιωμένη » (quaint) γιὰ νὰ βρεῖ ἐφαρμογὴ στοὺς « παράνομους μαχητές », ποὺ κρατοῦνται στὸν κόλπο τοῦ Γκουαντάναμο.

Ποιές εἶναι οἱ προοπτικὲς ἐνὸς κινήματος γιὰ τὴν κατάργηση τῶν φυλακῶν ἐν ὄψει αὐτοῦ τοῦ ἀέναου πολέμου κατὰ τῆς τρομοκρατίας; Τὸ σύστημα τῶν φυλακῶν, μὲ τὸ πλεόνασμα βίας καὶ βασανιστηρίων ποὺ τὸ χαρακτηρίζει, μοιάζει νὰ ἔχει ἐδραιωθεῖ στὴν ἀμερικανικὴ δημόσια ζωὴ. Πῶς μπορούμε νὰ πείσουμε τοὺς Ἀμερικανοὺς ὅτι αὐτὸ τὸ σύστημα ἀποτελεῖ καρκίνωμα στὴν καρδιά τῆς δημοκρατίας;

Δὲν ὑπάρχει ξεκάθαρη ἀπάντηση σὲ αὐτὸ τὸ ἐρώτημα, ἀλλὰ μπορῶ νὰ ἀρχίσω νὰ ἐπεξεργάζομαι ὀρισμένα παρεπόμενα τῆς ἐρώτησής σου. Τὸ κίνημα τῆς κατάργησης τῶν φυλακῶν (prison abolitionism) ἔχει μακρὰ ἱστορία καὶ σὲ διάφορες ἐποχὲς οἱ ἀκτιβιστές του ὑποστήριζαν πῶς οἱ συνθήκες ποὺ ἐπικρατοῦν στὶς φυλακὲς καὶ τὰ κρατητήρια, παράλληλα μὲ τὴν ἀποτυχία τῶν σωφρονιστικῶν ἰδρυμάτων νὰ ἐπιτελέσουν τὸν διακηρυγμένο τους σκοπὸ, συγκροτοῦν τὸ ἰσχυρότερο ἐπιχείρημα γιὰ τὴν κατάργησή τους. Βέβαια, οἱ συνθήκες ἔχουν γίνει ἀκόμα χειρότερες μὲ τὰ

χρόνια και ένας ασύλληπτος αριθμός ανθρώπων -πάνω από δύο εκατομμύρια- κρατούνται σήμερα στο σωφρονιστικό δίκτυο των ΗΠΑ. Έπιπλέον, γίναμε μάρτυρες του πώς οι θεσμοί αυτοί μπορούν να χρησιμοποιηθούν στον πόλεμο των ΗΠΑ για την επίτευξη παγκόσμιας κυριαρχίας - και αυτό αποτελεί ένα άκωμα επιχείρημα υπέρ της κατάργησής τους.

Όταν κάνουμε λόγο για την κατάργηση, δεν φανταζόμαστε τη μεμονωμένη κατάλυση των εγκαταστάσεων που ονομάζουμε φυλακές και κρατητήρια. Δεν είναι αυτό το πρόταγμα της κατάργησης. Είσηγηθήκαμε την έννοια του σωφρονιστικοβιομηχανικού συμπλέγματος ως αντανάκλαση του βαθμού στον οποίο η φυλακή δομεΐται βαθύτατα από οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες, που πρέπει και οι ίδιες να καταλυθούν. Θα μπορούσες λοιπόν να πεις ότι η κατάργηση των φυλακών είναι ένας τρόπος να μιλάμε για τις παγίδες τις οποίες κρύβει η ιδιαίτερη έκδοχή δημοκρατίας που αντιπροσωπεύεται από τον αμερικανικό καπιταλισμό.

Ο καπιταλισμός -ιδίως στη σύγχρονη παγκόσμια μορφή του- συνεχίζει να γεννά προβλήματα, τα οποία ούτε αυτός ούτε οι φυλακές του είναι σε θέση να λύσουν. Έτσι, η κατάργηση των φυλακών απαιτεί να αναγνωρίσουμε την έκταση στην οποία η παρούσα κοινωνική τάξη, που ενσωματώνει ένα σύνθετο φάσμα κοινωνικών προβλημάτων, θα πρέπει να μεταμορφωθεί ριζικά.

Οι στρατηγικές του κινήματος για την κατάργηση των φυλακών αντανακλούν μιάν όρισμένη κατανόηση

τῶν στοιχείων πού συνδέουν μεταξύ τους θεσμούς, πού συνήθως τοὺς θεωροῦμε ἀνόμοιους καὶ ἀσύνδετους. Ἀντανακλοῦν μιὰν ἀντίληψη τοῦ βαθμοῦ στὸν ὅποιο ἡ κατάχρηση τοῦ ἐγκλεισμοῦ ἀποτελεῖ συνέπεια τῆς φαλκίδευσης τῶν ἐκπαιδευτικῶν εὐκαιριῶν, οἱ ὅποιοι μὲ τὴ σειρά τους μειώνονται περαιτέρω ἀπὸ τὴ χρήση τοῦ ἐγκλεισμοῦ ὡς ψευδοῦς λύσης στὸ πρόβλημα τῆς πενιχρῆς δημόσιας ἐκπαίδευσης. Ἡ μόνιμη ἔνδεια στὴν καρδιά τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ ὁδηγεῖ σὲ ὄλο καὶ μεγαλύτερους ἐγκλειστους πλῆθυσμούς, οἱ ὅποιοι μὲ τὴ σειρά τους ἐνισχύουν τὶς συνθῆκες πού ἀναπαράγουν τὴν ἔνδεια.

Ὅταν ἀναφέρομαι στὸ κίνημα γιὰ τὴν κατάργηση τῶν φυλακῶν, μοῦ ἀρέσει νὰ καταφεύγω στὴν ἔννοια τοῦ ΝτυΜπουά γιὰ μιὰ δημοκρατία χωρὶς δεσμά (abolition democracy). Μὲ ἄλλα λόγια, δὲν πρόκειται μόνο, ἢ οὔτε κὰν πρωταρχικά, γιὰ τὴν κατάργηση τῆς φυλακῆς ὡς μιὰ ἀρνητικὴ διαδικασία διάλυσής της, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν οἰκοδόμηση, τὴ δημιουργία νέων θεσμῶν. Μολονότι ὁ ΝτυΜπουά ἀναφερόταν πολὺ συγκεκριμένα στὴ δουλεία καὶ τὴ νομικὴ κατάργησή της ὡς οἰκονομικοῦ συστήματος, ἡ παρατήρησή του ὅτι αὐτὴ ἡ ἀρνητικὴ διαδικασία ἀπὸ μόνη της ἦταν ἀνεπαρκῆς, εἶναι ἰδιαίτερα ἐπίκαιρη γιὰ τὴν κατάργηση τῆς φυλακῆς σήμερα. Ὁ ΝτυΜπουά ἔδειξε ὅτι προκειμένου νὰ καταργηθοῦν πλήρως οἱ καταπιεστικὲς συνθῆκες πού γεννᾷ ἡ δουλεία, θὰ ἔπρεπε νὰ δημιουργηθοῦν νέοι δημοκρατικοὶ θεσμοί. Ἐπειδὴ αὐτὸ δὲν συνέβη, οἱ μαῦροι ἀντιμετώπισαν νέες μορφές δουλείας, ἀπὸ τὴν εἰλωτεία λόγῳ χρεῶν (debt peonage)

καί τὸ σύστημα ἐνοικίασης καταδίκων ὡς τὴ φυλετικά διαχωρισμένη (segregated) καὶ δευτέρας κατηγορίας ἐκπαίδευση. Τὸ σύστημα τῆς φυλακῆς ἐξακολουθεῖ νὰ διαιωνίζει αὐτὴ τὴ φοβερὴ παράδοση. Ἐχει γίνει τὸ σκεῦος ὑποδοχῆς ὄλων ὅσοι φέρουν τὴν κληρονομιά τῆς ἀποτυχίας νὰ δημιουργηθεῖ μιὰ δημοκρατία χωρὶς δεσμὰ μετὰ τὴν κατάργηση τῆς δουλείας. Καὶ αὐτὴ τὴν κληρονομιά δὲν τὴ φέρουν μόνο οἱ μαῦροι κρατούμενοι, ἀλλὰ καὶ οἱ φτωχοὶ Λατίνος, οἱ Αὐτόχθονες Ἀμερικανοί, οἱ Ἀσιάτες καὶ οἱ λευκοὶ κρατούμενοι. Ἐπιπλέον, ἡ χρῆση τοῦ συστήματος τῆς φυλακῆς ὡς ἐνὸς τέτοιου σκεύους ὑποδοχῆς γιὰ ὅσους ἀνθρώπους θεωροῦνται ἀπόβλητα τῆς κοινωνίας γνωρίζει μεγάλη ἐξάπλωση σὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμο.

Στὸ φόντο τοῦ πλανητικοῦ « πολέμου κατὰ τῆς τρομοκρατίας », ποιές εἶναι, λοιπόν, οἱ προοπτικὲς τοῦ κινήματος κατάργησης τῶν φυλακῶν; Χρησιμοποιῶ ἐδῶ τὸν ὄρο « κατάργηση τῶν φυλακῶν », διότι μιὰ ἀπὸ τίς μεγάλες προκλήσεις πού ἀντιμετωπίζουμε εἶναι νὰ πείσουμε τοὺς ἀνθρώπους ὄλων τῶν κοινωνικῶν κατηγοριῶν – ἀλλὰ ἰδίως ἐκείνους πού ἔχουν ὑποστῆ τὴ μεγαλύτερη βλάβη ἀπὸ αὐτὸν τὸ θεσμὸ – ὅτι ἓνας κόσμος χωρὶς φυλακὲς εἶναι νοητός. Ἡ ἀνάγκη νὰ προκαλέσουμε συζήτηση γιὰ τίς προοπτικὲς μιᾶς τέτοιας κατάργησης ἴσως εἶναι ἀκόμα μεγαλύτερη τώρα, διότι ἡ κατάργηση τῶν φυλακῶν συνδέεται μὲ τὴν κατάργηση τῶν ὀργάνων τοῦ πολέμου, τὴν κατάργηση τοῦ ρατσισμοῦ καὶ βέβαια τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν πού ὀδηγοῦν τοὺς φτωχοὺς – ἄνδρες καὶ γυναῖκες – νὰ προσβλέπουν στὸν στρατὸ ὡς τὴ μόνη ὁδὸ

διαφυγής τους από τη φτώχεια, την έλλειψη στέγης και την απουσία ευκαιριών.

“Όπως την εποχή του Βιετνάμ ήταν σημαντικό να εντάξουμε την αντίθεσή μας σ’ εκείνον τον πόλεμο μέσα σέ ένα πλαίσιο που αναγνώριζε την επέκταση του στρατιωτικοβιομηχανικού συμπλέγματος, έτσι τώρα είναι σημαντικό να αποκαλύψουμε τις διασυνδέσεις ανάμεσα στο στρατιωτικοβιομηχανικό και το σωφρονιστικοβιομηχανικό σύμπλεγμα και τα δυνητικά σημεία επαφής ανάμεσα στις μορφές αντίστασης που έχουν και τα δύο γεννήσει. Την ώρα που μιλάμε, περίπου 5.500 στρατιώτες έχουν καταγραφεί ως λιποτάκτες – αρκετοί από αυτούς ως αντιρρησίες συνείδησης. Αυτός ο αυξανόμενος αριθμός όσων προβάλλουν αντίσταση μέσα στο στράτευμα αντανακλά το γεγονός ότι πολλοί άνδρες και γυναίκες που έχουν σταλεί στο Ιράκ, ή φοβούνται ότι θα σταλούν εκεί, έχουν καταταγεί στον στρατό, όχι με σκοπό να υπερασπιστούν τις αυτοκρατορικές φιλοδοξίες της κυβέρνησης Μπούς, αλλά μάλλον διότι αναζητούσαν ευκαιρίες να ταξιδέψουν, να μορφωθούν και γενικά ευκαιρίες τις οποίες στερούνταν λόγω της φυλετικής και ταξικής προέλευσής τους. ‘Η γνωστότερη περίπτωση είναι αυτή του Jeremy Hinzman, ενός νεαρού λευκού στρατιώτη που προσπάθησε χωρίς επιτυχία να καταγραφεί ως αντιρρησίας συνείδησης προτού μεταταθεί στο Αφγανιστάν και στη συνέχεια διέφυγε στον Καναδά, όταν έμαθε ότι θα τον έστελναν και στο Ιράκ. ‘Η Cindy Sheehan, μητέρα πεσόντος στον πόλεμο, που πέρασε έναν μήνα διαμαρτυρούμενη έξω από το ράντσο

του Μπους στο Κρῶφορντ του Τέξας, ἐνῶ αὐτὸς παραθέριζε ἐκεῖ τὸν Αὐγούστο τοῦ 2005, ἐντάχθηκε στὸ ἀντιπολεμικὸ κίνημα μετὰ τὸ θάνατο τοῦ γιοῦ της τοῦ Κέησου σὲ ἐνέδρα στὸ Ἰράκ. Ὁ Κέησου, λέει, κατατάχθηκε στὸν στρατὸ ἀπλῶς καὶ μόνο γιὰ νὰ ἔχει τὴν οἰκονομικὴ ἐνίσχυση ποὺ τοῦ χρειαζόταν γιὰ νὰ τελειώσει τὸ κολλέγιο.

Ἡ ἀμφισβήτηση τοῦ στρατοῦ συνδέεται στενὰ μὲ τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν κατάργηση τῶν φυλακῶν. Γιὰ νὰ ἀναφερθοῦμε εἰδικότερα στὴν κατάργηση τῶν φυλακῶν, τὸ βλέπω σὰν ἓνα πρόταγμα ποὺ περιλαμβάνει τὴν ἐπανασύλληψη θεσμῶν, ἰδεῶν καὶ στρατηγικῶν καὶ τῆ δημιουργία νέων θεσμῶν, ἰδεῶν καὶ στρατηγικῶν, ποὺ θὰ καταστήσουν τίς φυλακὲς ἐκτὸς τόπου καὶ χρόνου. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο ἔδωσα στὸ βιβλίο ποὺ ἔγραψα γιὰ τίς φυλακὲς τὸν τίτλο *Εἶναι οἱ φυλακὲς ἓνας ἀναχρονισμὸς; (Are Prisons Obsolete?)*.^α Εἶναι στὸ χέρι μας νὰ ἐπιμείνουμε ὅτι ὁ ἐγκλεισμὸς ὡς κυρίαρχη μορφή σωφρονισμοῦ ἔχει ἀπαρχαιωθεῖ, ἀλλὰ δὲν μποροῦμε νὰ τὸ ἐπιτύχουμε αὐτὸ κραδαίνοντας τσεκούρια καὶ γκρεμίζοντας κυριολεκτικὰ τοὺς τοίχους τῆς φυλακῆς, παρὰ μᾶλλον ἀπαιτώντας νέους δημοκρατικούς θεσμούς οἱ ὁποῖοι νὰ ἀναμετρηθοῦν μὲ τὰ ζητήματα ποὺ οἱ φυλακὲς ποτὲ δὲν θὰ μπορέσουν νὰ ἀντιμετωπίσουν παραγωγικά.

α. Angela Y. Davis, *Are Prisons Obsolete?*, ὁ.π.

Δημοκρατία χωρίς δεσμά

Παρά τὸ γεγονός ὅτι δεσμευόμαστε νομικὰ ἀπὸ τὸ ἔθνικὸ καὶ τὸ διεθνὲς δίκαιο νὰ μὴν προβαίνομε σὲ βασανιστήρια, αὐτὸ στὸ ὅποιο φαίνεται ὅτι ἐπικεντρώθηκε ἡ συζήτηση μέσῳ τῶν συμβατικῶν μέσων μαζικῆς ἐνημέρωσης εἶναι τὸ ἂν καὶ πότε τὰ βασανιστήρια εἶναι ἐπιτρεπτά, σὰν νὰ ὑπῆρχε ἡ δυνατότητα νὰ ἀνασταλεῖ τὸ ἔθνικὸ καὶ τὸ διεθνὲς δίκαιο σὲ περίπτωσιν πού οἱ ἀρχές ἔκριναν κάτι τέτοιο ἀπαραίτητο. Τὸ ὅτι γίνεται ἀνεκτὴ ἡ διεξαγωγή αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῆς δημόσιας συζήτησης περὶ βασανιστηρίων συνεπάγεται ἄραγε καὶ μιὰ ἐπίθεσιν εἰς τὴν ἠθικὴν ἀκεραιότητα τῶν πολιτῶν καὶ τὴν δημοκρατίαν; Ποιά σχέση μπορεῖ νὰ ἔχει ἡ δημοκρατία μὲ τὴν ἠθικότητα;

Ἡ δημόσια συζήτηση γιὰ τὰ βασανιστήρια ὑφίσταται τοὺς περιορισμοὺς τῆς εὐρέως διαδεδομένης πεποίθησιν ὅτι ἡ δημοκρατία εἶναι κατεξοχὴν ἀμερικανικὴ ὑπόθεσις καὶ ὅτι ὅποιαδήποτε στρατηγικὴ ἀποβλέπει εἰς τὴν προστασίαν καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἀμερικανικῆς ἐκδοχῆς τῆς δημοκρατίας εἶναι θεμιτή. Ἐνα ἐπιπλέον πρόβλημα μὲ αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῆς συζήτησιν εἶναι ὅτι ἡ ἀμερικανικὴ ἐκδοχὴ τῆς δημοκρατίας καθίσταται ὅλο καὶ περισσότερο συνκύννη μὲ τὸν καπιταλισμὸν, καὶ ὅτι ὁ καπιταλισμὸς σταδιακὰ

ορίζεται ολόενα και περισσότερο από την ικανότητά του να κινείται ανεμπόδιστα σε ολόκληρο τον πλανήτη. Αυτά τα δεδομένα έχουν ορίσει το περίγραμμα της συζήτησης περί βασανιστηρίων και έχουν επιτρέψει να εκφράζονται ως προς τη διενέργεια βασανιστηρίων ήθικα διλήμματα συμβατά με την αντίληψη ότι ορισμένες επιτρεπτές μορφές βίας είναι απαραίτητες, προκειμένου να διαφυλαχθεί ή αμερικανική δημοκρατία, τόσο στο έσωτερικό των ΗΠΑ όσο και στο εξωτερικό. Σε τελική ανάλυση, αυτές οι ήθικες στάσεις απέναντι στα βασανιστήρια δεν έχουν τη δύναμη να θέσουν υπό αμφισβήτηση τη λογική της «αμερικανικής εξαιρέσης» (American exceptionalism). Αυτό το άδιαμφισβήτητο χάσμα ανάμεσα στην ήθικη έναντίωση σε συγκεκριμένες πρακτικές και σε ό,τι θεωρείται επιτακτική ανάγκη για τη σωτηρία του έθνους έχει επιτρέψει έναν χείμαρρο συσκοπιστικού λόγου περί τρομοκρατίας από τη μία πλευρά και την πρακτική των βασανιστηρίων από την άλλη.

Όπωςδήποτε, είναι σημαντικό να εκφράσουμε σθεναρή έναντίωση στα βασανιστήρια ως τεχνική έλεγχο που αντιμάχεται τα ιδανικά και τις επαγγελίες της αμερικανικής δημοκρατίας. Όταν όμως η αμερικανική δημοκρατία καθίσταται το βαρόμετρο βάσει του οποίου σταθμίζεται οποιαδήποτε ανεξαιρέτως πολιτική συμπεριφορά, τότε δεν είναι δύσκολο συγκεκριμένες πράξεις βασανιστηρίων να μεταμορφωθούν σε ανεκτή συμπεριφορά, σε συμπεριφορά ή οποία δεν παραβιάζει απαραίτητως την ήθικη ακεραιότητα της κοινότητας.

Υπάρχουν πάμπολλα παραδείγματα του ότι η ήθικότητα αδυνατεί να μεταμορφώσει τη σφαίρα της πολιτικής. Όταν διενεργούνται βασανιστήρια σε ανθρώπινα πλάσματα τα οποία στιγματίζονται ως φυλετικά και πολιτισμικά κατώτερα —όπως συμβαίνει με τους ανθρώπους του Ιράκ— δεν είναι δύσκολο να μεταθέσουμε τη συζήτηση περί βασανιστηρίων σε ένα γενικότερο επίπεδο λόγου, παραβλέποντας έτσι τη βλάβη που προκαλείται σε συγκεκριμένα πρόσωπα.

Είμαι εξαιρετικά καχύποπτη απέναντι στο λόγο (discourse) ο οποίος υπαινίσσεται πως τα βασανιστήρια προκαλούν μεγαλύτερη βλάβη στους δράστες παρά στα θύματά τους. Ναι, είναι ασφαλώς αλήθεια ότι οι αποκαλύψεις σχετικά με τις κτηνώδεις τεχνικές ανάκρισης που εφαρμόζονται στο Γκουαντάναμο και τις πράξεις φυσικής βίας και σεξουαλικού καταναγκασμού στο Άμπου Γράιμπ εγείρουν σημαντικά ερωτήματα γι' αυτήν την κοινωνία, την κυβέρνησή της, τον στρατό της και τις πρακτικές εγκλεισμού που εφαρμόζει. Όταν όμως αυτά επισκιάζουν το τρομερό μαρτύριο των ανδρών και των γυναικών που έχουν υποστεί βασανιστήρια, αποκαλύπτεται σε ποιο βαθμό οι απόηχοι της ήθικης μπορούν να γίνουν στήριγμα ακριβώς του ρατσισμού που εξ αρχής επέτρεψε τη διενέργεια βασανιστηρίων. Έτσι, είναι σημαντικό να μη θεωρούμε δεδομένο ότι η αντίσταση στα βασανιστήρια από μέρος των ΗΠΑ συνεπάγεται πάντοτε και αλληλεγγύη προς τα θύματά τους. Τήν ίδια στιγμή που επικρίνουμε την κυβέρνηση και τον στρατό για το ρόλο τους στη διενέργεια βασανιστηρίων πρέπει επί-

σης να ελέγχουμε και την ικανότητά μας να φανταζόμαστε τα θύματα ως ανθρώπινα όντα - άτομα ισότιμα από κάθε άποψη με όσους από μας τυχαίνει να ζούμε στον πλανητικό Βορρά.

Πώς μπορεί, λοιπόν, το ερώτημα των βασανιστηρίων να διατυπωθεί κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μη νομιμοποιεί μια πρακτική δικαιολόγησης, ή οποία αδυνατεί να αντιληφθεί τον αντίκτυπο των βασανιστηρίων σε συγκεκριμένα ανθρώπινα όντα, στο σώμα και το μυαλό τους; Τα ανθρώπινα δικαιώματα παίζουν εδώ αποφασιστικό ρόλο - και είναι αξιοσημείωτο ότι οι ΗΠΑ, ύστερα από δεκαετίες που ισχυρίζονταν ψευδώς ότι διαθέτουν τις πιο προωθημένες επιδόσεις στα ανθρώπινα δικαιώματα παγκοσμίως, σήμερα βρίσκονται σε άμυνα. Οι άγωγες που κατέθεσε το Κέντρο Συνταγματικών Δικαιωμάτων (Center for Constitutional Rights)⁵⁰ εκ μέρους κρατουμένων εντός και εκτός των ΗΠΑ αποτελούν ένα παράδειγμα αντίστασης στις πολιτικές και τις πρακτικές της κυβέρνησης Μπους. Έχω ήδη θίξει πόσο σημαντικό είναι να εντάξουμε στο πλαίσιο της συζήτησης μιαν ανάλυση του ρατσισμού. Αυτό σαφώς απουσίαζε από τις συζητήσεις που πυροδοτήθηκαν από τη δημοσιοποίηση των φωτογραφιών από το Άμπου Γράιμπ. Πώς είναι δυνατόν να μεταβάλλεται το νόημα των βασανιστηρίων ανάλογα με το ποιόν θέτουν στο στόχαστρό τους;

Ο Ariel Dorfman⁵¹ έγραψε κάποτε ότι ένα από τα προβλήματα με τη δημόσια συζήτηση περί βασανιστηρίων

είναι ὅτι φέρνει τοὺς πολίτες σὲ μιὰ θέση ὅπου θὰ πρέπει νὰ ἀποσυνδέονται ἀπὸ τὸν πόνο τῶν ἄλλων. Γι' αὐτὸ καὶ κάτι τέτοιο τὸ ἀποκαλωῶ ἔγκλημα κατὰ τῆς ἠθικῆς φαντασίας. Μᾶς ζητεῖται νὰ ἀποστασιοποιηθοῦμε ἀπὸ τὸ μαρτύριο τῶν ἄλλων, σκοτώνοντας ἔτσι κατὰ κάποιον τρόπο τὶς ἠθικὲς καὶ συναισθηματικὲς διαστάσεις τῆς ιδιότητάς μας τοῦ πολίτη.

Σὲ μιὰ προηγούμενη συζήτηση πραγματευτήκαμε τὸ πλαίσιο μέσα στὸ ὁποῖο ἐρμηνεύτηκαν ἀπὸ τὸ εὐρὺ κοινὸ οἱ εἰκόνες τῶν βασανιστηρίων στὸ "Αμπου Γράιμπ - τὸ ἐρμηνευτικὸ σχῆμα ποὺ προσφέρθηκε καὶ τὸ ὁποῖο συνέβαλε στὸ νὰ ὑπάρξει συγκεκριμένη κατανόηση τῶν φωτογραφιῶν. Ἐλεγα ὅτι αὐτὸ τὸ ἐρμηνευτικὸ πλαίσιο, μὲ τὸ νὰ κινητοποιεῖ ἀντιδράσεις δυσπιστίας καὶ κατόπιν μιὰ αἴσθηση ἐθνικοῦ τραύματος - ἐνὸς τραύματος ποὺ προκλήθηκε στὸ ἔθνος - ἀπέκλειε τὴν ἀλληλεγγύη πρὸς τὰ θύματα. Ἀποκάλυψε, ἂν θές, τὰ ὅρια τῆς συλλογικῆς ἠθικῆς φαντασίας μας. Τὰ ἀνθρώπινα ὄντα ποὺ ἀπεικονίζονταν στὶς φωτογραφίες ἔγιναν τὰ ἀφηρημένα ἀντικείμενα μορφῶν βασανιστηρίων ποὺ θεωροῦνταν ἀνάθεμα γιὰ τὴ δημοκρατία. Γυμνὰ σώματα στοιβαγμένα τὸ ἓνα πάνω στὸ ἄλλο σὲ σχῆμα πυραμίδας, σώματα ποὺ ἐξαναγκάζονταν νὰ μιμοῦνται σεξουαλικὲς πράξεις, κεφάλια καλυμμένα μὲ κουκούλες - ποιοὶ εἶναι ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι; Μποροῦμε νὰ τοὺς φανταστοῦμε ὡς ἐργάτες, καλλιτέχνες, ἐκπαιδευτικούς, γονεῖς, παιδιά; Μποροῦμε νὰ φανταστοῦμε τὸν ἑαυτὸ μας στὴ θέση τους; Δὲν νομίζω πὼς μᾶς προέτρεψε κανεὶς νὰ

σκεφτοῦμε τίς ἐν λόγῳ εἰκόνες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο. Ὑπὸ μία ἔννοια, οἱ δημόσιες ἀντιδράσεις στίς φωτογραφίες ἀπὸ τὸ "Αμπου Γράιμπ ἔτειναν νὰ συγκεφαλαιώνουν τίς πεποιθήσεις περὶ ἀμερικανικῆς ἡγεμονίας, οἱ ὁποῖες μεταμόρφωσαν τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Ἰράκ -καί, βέβαια, τὸν Σαντάμ Χουσεῖν ὡς τὸν ἐμβληματικὸ κάτοικο αὐτῆς τῆς χώρας- σὲ ὕλικές ἐνσαρκώσεις ἐνὸς ἰδεολογικοῦ ἐχθροῦ.

Ἐπεσήμανα ἐπίσης προηγουμένως ὅτι ἓνα παρόμοιο δίλημμα μπορεῖ νὰ ἐντοπιστεῖ καὶ στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο οἱ ἱστορικὲς ἀντιδράσεις στὸ λυντσαρίσμα -ἀκόμα καὶ σὲ περιπτώσεις σθεναρῆς ἐναντίωσης στὸ λυντσαρίσμα- συχνὰ ἔτειναν νὰ στεροῦν ἀπὸ τοὺς μαύρους πὸν ἔπεφταν θύματα τὴν ἀνθρώπινη ἰδιότητά τους. Ἔτσι, οἱ πολέμιοι τοῦ λυντσαρίσματος κατέληγαν μερικὲς φορές ἐν ἀγνοίᾳ τους νὰ κάνουν τὴ δουλειὰ τῶν ἀντιπάλων τους.

Συνεπῶς, τὸ κυρίαρχο ἐρμηνευτικὸ πλαίσιο μέσα στὸ ὁποῖο διεξάγεται ἡ δημόσια συζήτηση περὶ βασανιστηρίων στίς ΗΠΑ ἐξαντλεῖται στὴν ἐπαναβεβαίωση, τὴν υπεράσπιση καὶ τὴν ἐνίσχυση τῶν προϋπαρχουσῶν παραδοχῶν -τῶν ἐπίσημων παραδοχῶν- γιὰ τὴ φύση τῆς ἀμερικανικῆς δημοκρατίας. Κατὰ συνέπεια, τὸ καθαντὸ ἀνθρώπινο μαρτύριο πὸν ἀπεικονίζεται στίς φωτογραφίες παραμένει ἐκτὸς τοῦ πλαισίου τῆς συζήτησης καὶ ἔτσι ἀκρωτώνεται, καθὼς περνᾷ ἀπαρατήρητο.

Ἰδιαιτέρως ἂν λάβουμε ὑπόψη τὸ βαθμὸ στὸν ὁποῖο ἡ λογικὴ τῆς «ἀμερικανικῆς ἐξαιρέσης» τροφοδοτεῖ

τόν τρόπο μέ τόν όποιο έξωθούμαστε νά σκεφτόμαστε ώς πρός τόν « πόλεμο κατά τής τρομοκρατίας ». Αύτή ή συγκεκριμένη προσέγγιση στά βασανιστήρια έπιβεβαιώνει τή λογική τής « άμερικανικής έξαίρεσης », τήν άνωτερότητα τής άμερικανικής δημοκρατίας.

Θά ήθελα τώρα νά « αλλάξω ταχύτητα » και νά σέ ρωτήσω γιά τή χρησιμότητα του όρου « αυτοκρατορία ». Έχοντας διαβάσει πολλά άπό τά έργα σου, δέν θυμάμαι νά τόν χρησιμοποιείσ ευρέως.

Είμαι ένας χρήσιμος όρος. Συνήθως χρησιμοποιώ τόν όρο *ιμπεριαλισμός* παρά τόν όρο *αυτοκρατορία*. Καθώς σκέφτομαι γιά ποιούς λόγους ένδεχομένως τό κάνω, αυτό πού μου έρχεται στό νοϋ είναι ότι κατά πάσα πιθανότητα θέλω νά διατηρήσω μιá πολυ συγκεκριμένη σύνδεση μέ τόν καπιταλισμό, ή όποία δέν προκύπτει ύποχρεωτικά άπό τόν γενικότερο όρο *αυτοκρατορία*. Δέν είναι ότι δέν θεωρώ τόν όρο χρήσιμο, αλλά μάλλον ότι θέλω νά τονίσω τό πώς ή σημερινή στρατιωτική επίθεση στό *Ίράκ* και ή πολιτική *πλανητικού πολέμου* τής κυβέρνησης *Μπους* άνακαλεί τήν *Ίστορία* και ειδικότερα τόν πόλεμο κατά του *Βιετνάμ*. Επίσης, θέλω νά έχω κατά νοϋν τή συνακόλουθη κίνηση του κεφαλαίου στην *ιστορική του διάσταση* και στό παρόν. Ο λόγος περι *παγκοσμιοποίησης* μερικέσ φορές καλλιεργεί τήν έντύπωση ότι τό κεφάλαιο μόλις προσφάτως *παγκοσμιοποιήθηκε* και ότι αυτές οι *πλανητικές μετακινήσεις* άποτελούν ύποπροϊόν τής λεγόμενης *έποχής* τής πληροφορίας. Είναι σημαντικό

νά θυμόμαστε ότι τὸ κεφάλαιο ἔχει μιὰ μακρὰ καὶ βάρβαρη ἱστορία μετακινήσεων πέραν τῶν ἔθνικῶν συνόρων - ὁ ἰμπεριαλισμός, ὅπως παρατήρησαν ὁ Λένιν καὶ ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ τόσο καιρὸ πρὶν, δὲν εἶναι ἓνα ἔλαστρον συνοδευτικὸ στοιχεῖο τοῦ καπιταλισμοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον ἓνα θεμελιῶδες γνώρισμα τῆς ἀνάπτυξής του. Ἀναφερόμαστε σήμερα στὴν ἐποχὴ μας ὡς μιὰ ἐποχὴ πού ὀρίζεται ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ διεθνῶν οἰκονομικῶν ὀργανισμῶν, ὅπως τὸ Διεθνὲς Νομισματικὸ Ταμεῖο καὶ ἡ Παγκόσμια Τράπεζα, καὶ ἀπὸ τὴ δυνατότητα τοῦ κεφαλαίου ὄχι μόνον νὰ διασχίζει τὰ ἔθνικὰ σύνορα ἀλλὰ καὶ νὰ ἀναδιαρθρώνει τὶς οἰκονομίες μακρινῶν χωρῶν, ρημάζοντας τὶς κοινωνικὲς σχέσεις παντοῦ στὸν κόσμον. Αὐτὸς ὁ νέος ἰμπεριαλισμός σημαίνει ὅτι τὸ κεφάλαιο ἔχει εἰσελθεῖ στὶς πιὸ μύχιες ἰδιωτικὲς σφαῖρες, μεταμορφώνοντας ὄχι μόνον τὴν οἰκονομικὴ δραστηριότητα τῶν ἀνθρώπων (κορίτσια στὸν πλανητικὸ Νότον παράγουν τώρα τὰ ροῦχα καὶ τὰ παπούτσια ὅλου τοῦ κόσμου) ἀλλὰ ἀκόμα καὶ τὰ ὄνειρά τους γιὰ τὸ μέλλον. Αὐτὸς εἶναι πιθανότατα ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο προτιμῶ τὴ χρῆση τοῦ ὄρου ἰμπεριαλισμός.

Ἐπίσης, ἂν καὶ μιλῶ τόση ὥρα γιὰ τὶς ἀρχὲς τοῦ 21ου αἰῶνα, ἴσως εἶναι σημαντικό νὰ συνδέσω τὶς τρέχουσες ἐξελίξεις μὲ ὅσα συνέβησαν στὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰῶνα, τὴν ἀνοδο τοῦ μονοπωλιακοῦ κεφαλαίου καὶ τὶς ἰμπεριαλιστικὲς περιπέτειες τῶν ΗΠΑ στὴν Κούβα, τὸ Πουέρτο Ρίκο, τὴ Χαβάη καὶ τὶς Φιλιππίνες. Εἶναι ἐπίσης σημαντικό νὰ ἐπισημάνουμε τὸ ρόλο πού ἔχει παίξει αὐτὴ ἡ στρατιωτικὴ ἐπιθετι-

κόττητα στην οικοδόμηση ενός ρατσιστικού κράτους στο έσωτερικό της χώρας: την έδραϊωση του Τζιμ Κρόου, την εκβιομηχάνιση του Νότου, τη μετακίνηση των βιομηχάνων καπιταλιστών στις νότιες πολιτείες στις ΗΠΑ. Στο δικό μου έννοιολογικό πλαίσιο, προσπαθώ να βάλω στη συζήτηση όλες αυτές τις ιστορικές στιγμές και ως εκ τούτου χρησιμοποιώ τον πιο διαδικασιακό (processual) όρο «ιμπεριαλισμός».

Ο ιστορικός *William Appleman Williams*⁵², στο πολύ σημαντικό αν και σύντομο βιβλίο του *Η Αυτοκρατορία ως τρόπος ζωής*, μιλάει για μια αμερικανική «αυτοκρατορική ιστορία, αυτοκρατορική ψυχολογία και αυτοκρατορική ήθική». Θά μπορούσε κανείς να έπιστηρίξει ότι το Γκουαντάναμο και το Άμπου Γράμπ αποτελούν κατεξοχήν παραδείγματα αυτής της αυτοκρατορικής ήθικης και ψυχολογίας. Μια ψυχολογία απόλυτης περιφρόνησης, αδιαφορίας, απανθρωποποίησης και απεριόριστης ύβρεως από τη μία πλευρά, και από την άλλη, μια ήθική ατιμωρησίας, ασυμμετρίας και ανομίας. Αυτά δέν αποτελούν όψεις της αυτοκρατορίας ως τρόπου ζωής;

Ναί, απόλυτως. Όμως, επιμένω στην ανάγκη να αναγνωρίσουμε το γεγονός ότι υποτιθέμενος στόχος αυτού του αυτοκρατορικού σχεδίου είναι να έγγυηθεί

α. *William Appleman Williams, Empire as a Way of Life: An Essay on the Causes and Character of America's Present Predicament along with a Few Thoughts about an Alternative* (Oxford University Press, 1980), σ. xi.

τὴν κυριαρχία τῆς δημοκρατίας. Καὶ αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ γίνεи ἀντιληπτό ὡς κατάφωρη ἀντίφαση: τὸ νὰ ἐκλογικεῖται δηλαδὴ ἡ ἐπιδίωξη τῆς παγκόσμιας κυριαρχίας μὲ στρατιωτικὰ μέσα ὡς ὑπεράσπιση καὶ ἐξάπλωση τῆς ἀμερικανικῆς δημοκρατίας - ἢ μήπως θὰ ἔπρεπε νὰ λέμε τοῦ καπιταλισμοῦ; Βρίσκω αὐτὴ τὴ λανθάνουσα ἐμπορευματοποίηση ἀκόμα πιὸ ἀπειλητικὴ ἀπὸ τὴν ὕβρι πού ἐπιδείχθηκε ἀπροκάλυπτα ἀπὸ τὴν κυβέρνηση Μπούς καὶ τὴν ὁποία πολλοὶ ἀπὸ μᾶς δεχόμεστε χωρὶς τὴν παραμικρὴ ἀντίρρηση. Ἡ ἔννοια τῆς δημοκρατίας ἔχει μετατραπεῖ σὲ ἓνα εἶδος ἐμπορεύματος τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ ἐξαχθεῖ, νὰ πουληθεῖ ἢ νὰ ἐπιβληθεῖ σὲ ὁλόκληρους πληθυσμούς.

Ἡ αὐτοκρατορικὴ διάσταση αὐτοῦ τοῦ σχεδίου εἶναι ἀκόμα πιὸ ἐμφανὴς ὅταν κάποιος λάβει ὑπόψη του τὸ βαθμὸ στὸν ὁποῖο δικαιώματα καὶ ἐλευθερίες, πού ὑπὸ κανονικὲς συνθήκες συνδέονται μὲ τὴ δημοκρατία, ἔχουν ἀλαζονικὰ ὑπαχθεῖ στὸ στόχο τῆς ἐπιβεβαίωσης τῆς ἀμερικανικῆς ἀνωτερότητας καὶ τῆς ἀσκησης ἐλέγχου στοὺς λαοὺς ὁλόκληρου τοῦ κόσμου. Δὲς πῶς σκηνοθετήθηκαν οἱ ἐκλογὲς στὸ Ἰράκ πρὸς ἐσωτερικὴ κατανάλωση τῶν ΗΠΑ. Τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου, βέβαια, παρουσιάζεται ὡς ἡ πεμπτουσία τῆς δημοκρατίας. Μᾶς ζητήθηκε συνεπῶς νὰ ξεχάσουμε πρὸς στιγμὴν ὅ,τι ἔστρωσε τὸ δρόμο γι' αὐτὲς τὶς ἐκλογὲς - τοὺς βομβαρδισμούς, τὴν εἰσβολὴ καὶ τὴν κατοχὴ πού ἐξακολουθεῖ νὰ προκαλεῖ θανάτους, ἀκρωτηριασμούς καὶ καταστροφές, τὴν κατεδάφιση τῶν θεσμῶν καὶ τὴ βεβήλωση ἑνὸς ἀπὸ τοὺς παλαιότερους πολιτισμούς στὸν κόσμον. Ὁ ἀμερικανικὸς ἱμπεριαλι-

σμός γίνεται ακόμα πιο άπειλητικός, καθώς ολοένα και περισσότερο περιορίζει την ικανότητά μας να φανταστούμε τί θα μπορούσε να είναι μια αυθεντική δημοκρατία. Καθώς η έπιβολή τής δημοκρατίας παρουσιάζεται ως ο πρωταρχικός στόχος αυτής τής στρατιωτικής έπιθετικότητας, η «δημοκρατία» χάνει τὸ ὅποιο οὐσιαστικό περιεχόμενο μπορεί να έχει και περιορίζεται στην τυπική πράξη τής άσκησης τοῦ δικαιώματος ψήφου. Αὐτή ἡ περιορισμένη έννοια τής δημοκρατίας –τόσο στὸ Ἰράκ ὅσο και στὶς ΗΠΑ– αποκλείει προκαταβολικά αντιλήψεις τής δημοκρατίας πὸν ἐπιμένουν στην οικονομική, φυλετική, διαφυλική και σεξουαλική δικαιοσύνη και ισότητα.

Δέν είναι επίσης αυτοκρατορία και κατά τὸ ὅτι ὁ Μπους ὁ δεύτερος, ὅπως και ὁ Μπους ὁ πρῶτος, ποτέ δέν διανοήθηκε να ζητήσει –και ποτέ δέν θα μπορούσε να ζητήσει– συγγνώμη; Ἐνωῶ, δέν είναι αὐτὸ τὸ εἶδος ἀλαζονείας και πλήρους ἀμεριμνησίας κραυγαλέα και βάνανση αυτοκρατορική ὕβρις;

Εἶναι. Μοῦ ἔρχεται στὸ νοῦ ὅτι ἔχουν ὑπάρξει Πρόεδροι περισσότερο ἐπιρρεπεῖς στην ταπεινοφροσύνη.

Ἄς ποῦμε ὁ Κλίντον, πὸν πῆγε στη Λατινική Ἀμερική και ζήτησε συγγνώμη γιά τούς Κόντρας.

Ἦ, γιά να πάρουμε και ἓνα παράδειγμα ἀπὸ τὴν ἐσωτερική πολιτική, ὅταν ὁ Κλίντον ζήτησε συγγνώμη γιά τὸ πείραμα Tuskegee⁵³ ἢ προσπάθησε να ζητήσει

συγγνώμη για τή δουλεία. Θυμάμαι, όμως, επίσης ότι ή κυβέρνηση Κλίντον έκανε πολλά για να προετοιμάσει το έδαφος για την έσωτερική και την έξωτερική πολιτική του Μπούς. Με αυτό δέν θέλω να πώ ότι δέν θα προτιμοῦσα μιá προεδρία Κλίντον σήμερα. Φυσικά και θα την προτιμοῦσα, όμως ή συνέχεια στην πολιτική αυτών των δύο κυβερνήσεων δέν μπορεί να άγνοηθεί. Και δέν είμαι βέβαιη πώς θα ήταν μεγάλη ή διαφορά αν διαθέταμε έναν Πρόεδρο που ενώ θα είχε ως στόχο την παγκόσμια κυριαρχία και θα ήταν πρόθυμος να κηρύξει πόλεμο για να διατηρήσει την ήγεμονία των ΗΠΑ, θα υίοθετοῦσε μιá περισσότερο άπολογητική ή ταπεινή στάση επί τής διαδικασίας. Πάρα πολλοί προοδευτικοί συνταυτίστηκαν με τον Κλίντον κατά την προεδρική του θητεία και δέν αναγνώρισαν την ανάγκη για μιá οργανωμένη αντιπολίτευση. "Αν είχαμε αντιδράσει δυναμικότερα στις επίθεσεις τής κυβέρνησης Κλίντον στο Σουδάν και το Ίράκ, ίσως να ήταν δυνατό να έμποδίσουμε τον τωρινό πόλεμο. Και ως μὴν ξεχνάμε ότι επί διακυβέρνησης Κλίντον άρχισε να παγιώνεται το σωφρονιστικοβιομηχανικό σύμπλεγμα. Στην εν λόγω περίοδο έγινε όλο και πιό δύσκολο το να ξεχωρίσεις την πολιτική των Ρεπουμπλικανών από την πολιτική των Δημοκρατικών. "Όμως άνθρωποι που θεωροῦσαν τον έαυτό τους προοδευτικό ήταν πολύ πιό πρόθυμοι να άποδεχθούν τον Κλίντον ως ήγέτη τους. Σήμερα είμαστε σε θέση να άντλήσουμε σημαντικά διδάγματα από τις άποτυχίες του ριζοσπαστικού και προοδευτικού άκτιβισμού εκείνης τής περιόδου.

Νομίζω ότι υπάρχει ένα είδος ταύτισης ανάμεσα στο αμερικανικό κοινό και τον Πρόεδρο. Είναι αυτό που ο Ουίλλιαμ αποκαλεί αυτοκρατορική ψυχολογία. Ένωσώ πώς είναι συγκλονιστικό να καταφέρνει ο Μπους να επανεκλέγεται παρά τα ψεύδη του, την εξαπάτηση και τη χειραγώγηση. "Όταν δημόσιοι λειτουργοί και Πρόεδροι μπορούν να ποδοπατούν την αλήθεια και το νόμο, τότε, όπως επισήμανε η Arundhati Roy⁵⁴, έχουμε να κάνουμε με αυτοκρατορία." Οί Αμερικανοί τον επανεξέλεξαν. Γιατί; Δεν αποτελεί αυτό συστατικό της αυτοκρατορικής ψυχολογίας που προαναφέραμε;

Γεννήθηκε ένας ήθικος πανικός από τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου και το επακόλουθο φάσμα της τρομοκρατίας, ο οποίος τοποθετεί την ασφάλεια στο επίκεντρο όλων των συζητήσεων, είτε επιχειρηματολογεί κανείς υπέρ του πολέμου στο Ιράκ είτε επιχειρηματολογεί κατά του πολέμου στο Ιράκ. Αυτή η επικέντρωση στην ασφάλεια, ως αστυνόμευση εντός και εκτός συνόρων, συμβάλλει στην κατασκευή του διάχυτου φόβου που κάνει τους ανθρώπους να αγνοούν εκείνες τις διαστάσεις της ασφάλειας, οι οποίες επιβάλλουν να στραφούμε σε ζητήματα όπως π.χ. η ιατρική περίθαλψη, η εκπαίδευση και η στέγαση. Το πρόβλημα με αυτή την προεδρία δεν είναι πρωτίστως ζήτημα εξαπάτησης – οί περισσότεροι άνθρωποι, ασχέτως των πολιτικών τους προτιμήσεων και ασχέτως του

α. Arundhati Roy, *Public Power in the Age of Empire* (Seven Stories Press, Νέα Υόρκη 2004).

μορφωτικοῦ τους ἐπιπέδου, θεωροῦν δεδομένο τὸ ὅτι οἱ πολιτικοὶ ψεύδονται καὶ ἐξαπατοῦν. Αὐτὴ εἶναι ἡ φύση τοῦ παιχνιδιοῦ καὶ δὲν εἶμαι βέβαιη ὅτι ὁ Μπούς διαθέτει μεγαλύτερες ἱκανότητες ἐξαπάτησης. Ὁ Μπούς ἐπανεκλέχτηκε ἀκριβῶς λόγω τοῦ πανικοῦ ποῦ προκλήθηκε ἀπὸ τὶς ἐπιθέσεις τῆς 11ης Σεπτεμβρίου καὶ τῆς εὐκολίας μὲ τὴν ὁποία ὅλοι εἴχαμε σαγηνευτεῖ ἀπὸ τὶς εἰκόνες καὶ τὴ ρητορικὴ ἑνὸς ἐθνικισμοῦ συνδεόμενου μὲ τὶς ἀξιώσεις τῆς ιδιότητος τοῦ Ἀμερικανοῦ πολίτη. Ἡ λογικὴ τῆς «ἀμερικανικῆς ἐξαίρεσης» θεωρεῖται αὐτονόητη καὶ δὲν ὑπάρχει ἕνας διαδομένος λόγος (discourse) ποῦ νὰ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἀντιληφθοῦμε ὅτι ἡ ὑπεροχὴ τῶν ΗΠΑ εἶναι θεμελιωμένη πάνω στὴν ἐκμετάλλευση καὶ τὴν καταπίεση.

Τὴν ἐπαύριον τῆς 11ης Σεπτεμβρίου, τὸ «ἔθνος» προβλήθηκε ὡς ἡ πρωταρχικὴ ἐκδοχὴ ἀλληλεγγύης. Μὲ ἄλλα λόγια, οἱ ἄνθρωποι ἐξωθήθηκαν νὰ ἀναζητήσουν καταφύγιο στὸν «ἀμερικανισμό» τους παρὰ νὰ φανταστοῦν τὸν ἑαυτό τους ἀλληλέγγυο μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους σὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμο, συμπεριλαμβανομένων ἐκείνων τῶν χωρῶν ποῦ ἀργότερα σηματοδεύτηκαν ὡς μέλη τοῦ «ἄξονα τοῦ κακοῦ».

Γιατί βιαστήκαμε τόσο νὰ φανταστοῦμε τὸ ἔθνος ὡς τὸ ὄριο τῆς ἀνθρώπινης ἀλληλεγγύης, ἀκριβῶς τὴ στιγμὴ ποῦ οἱ ἄνθρωποι σὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμο ταυτίζονταν μὲ τὸν πόνο καὶ τὰ δεινὰ μας; Γιατί δὲν μπορέσαμε νὰ δεχτοῦμε αὐτὴν τὴν ἀλληλεγγύη μὲ ἕναν τρόπο ποῦ θὰ μᾶς ἐπέτρεπε νὰ τὴν ἀνταποδώσουμε καὶ νὰ συλλάβουμε τὸν ἑαυτό μας σὲ ἕνα εὐρύτερο

πλαίσιο ὡς πολίτες τοῦ κόσμου; Αὐτὸ θὰ εἶχε ἐπιτρέψει τὴν ἐνσωμάτωση καὶ ὅσων στὸ ἐσωτερικὸ τῶν ΗΠΑ ποὺ δὲν προσδιορίζονται νομικὰ ὡς « πολίτες ». Ἡ προαγωγή τοῦ ἔθνους σὲ πρωταρχικὴ ἐκδοχὴ ἀλληλεγγύης ἀπέκλεισε ἐκείνους -στὸ ἐσωτερικὸ καὶ τὸ ἐξωτερικὸ- ποὺ δὲν ἦταν πολίτες κατὰ τὸ νόμο. Ἀμέσως μετὰ, οἱ κτηνώδεις ἐπιθέσεις ἐναντίον ἀνθρώπων ποὺ ἔμοιαζαν μουσουλμάνοι ἢ Ἀραβες κατέδειξε ὅτι ὁ ρατσισμὸς ἦταν ἀπολύτως ὑπαρκτὸς στὶς ΗΠΑ καὶ ἐπληττε νέους στόχους. Θὰ ἔλεγα, λοιπόν, ὅτι νοιάζομαι περισσότερο γιὰ τὴν εὐκολία μὲ τὴν ὁποία γεννήθηκε αὐτὸς ὁ ἠθικὸς πανικὸς παρά γιὰ τὴν προεδρικὴ ἀνεντιμότητα καὶ ἐξαπάτηση.

Γενικότερα, ὅμως, καθὼς ἀναλογίζομαι τὴ δική μου πολιτικὴ ἱστορία, μπορῶ νὰ πῶ πῶς ὁ ριζοσπαστικὸς ἀκτιβισμὸς ἀναγνώριζε πάντα ὅτι ἡ κυβέρνηση δὲν εἶναι ταυτόσημη μὲ τὸν λαό. Ὅσο ἀπλὴ καὶ νὰ φαίνεται ἡ διάκριση αὐτή, μᾶλλον εἶναι ἰδιαίτερα σημαντικὸ νὰ τονιστεῖ σήμερα. Ἡ ταύτιση, στὴν ὁποία ἀναφέρθηκα, κατέστη δυνατὴ ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν ἀπουσία μιᾶς ἰσχυρῆς αἰσθησης κοινότητας στὸν ἀγῶνα, ποὺ νὰ μὴν ἀποζητᾶ τὴν ἡγεσία τῆς κυβέρνησης, ἰδίως ὄχι σὲ καιρὸ πολέμου.

Τὴν περίοδο πρὶν ἀπὸ τὴ διεθνή κατάρρευση τοῦ σοσιαλισμοῦ, οἱ συλλογικότητες ποὺ μάχονταν ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἐναντίον τοῦ ρατσισμοῦ, ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἰσότητας, συνηθιζόταν νὰ ἀποκαλοῦνται « ἡ Ἄλλη Ἀμερικὴ ». Σήμερα, φαίνεται πῶς πολλοὶ ἀπὸ μᾶς ποὺ ἀντιστρατευόμαστε τὴν πολιτικὴ καὶ τίς πρακτι-

κές τῆς κυβέρνησης Μπούς ἐπηρεαζόμαστε ἀκόμα πολύ, κατὰ βάθος, ἀπὸ τὴν ἰδεολογία τῆς «ἀμερικανικῆς ἐξάιρεσης». Ἐξοῦ καὶ ἡ αἴσθησις παράλυσις τὴν ἐπαύριον τῆς 11ης Σεπτεμβρίου καὶ ὁ ἐπικίνδυνος ἐναγκαλισμὸς τοῦ χειρότερου εἴδους ἐθνικισμοῦ. Αὐτὸ μὲ ἐνοχλεῖ περισσότερο ἀπὸ ὅτιδήποτε ἄλλο, γιατίι ἂν πρόκειται νὰ ἔχουμε ἐλπίδα γιὰ ἓνα καλύτερο μέλλον, πρέπει νὰ εἴμαστε σὲ θέσι νὰ φανταζόμαστε τὸν ἑαυτὸ μας ὡς πολίτες μιᾶς νέας παγκόσμιας τάξεως, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ περιλαμβάνει κάλλιστα τὴν ἀποδοχὴ ἀπὸ μέρους μας ἑνὸς ἡγετικοῦ ρόλου γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Ἰράκ καὶ ἄλλους ποὺ ἐμπλέκονται σὲ μάχες πρώτης γραμμῆς.

Αὐτὸ ἴσως μοιάζει σὰν νοσταλγία ἑνὸς πολιτικοῦ παρελθόντος ποὺ ἦταν λιγότερο περίπλοκο ἀπὸ τὴ σημερινὴ ἐποχὴ. Ὅμως, στὴν πραγματικότητα ἐπιχειρῶ νὰ ἀναγνωρίσω τὸ πῶς τείνουμε νὰ βασιζόμαστε μερικὲς φορὲς σὲ ἰδεολογίες ποὺ νομίζουμε ὅτι τὶς ἀντιστρατεύομαστε.

Μία ἀπὸ τὶς κύριες προκλήσεις ποὺ ἀντιμετωπίζουμε εἶναι τὸ νὰ δώσουμε νέο περιεχόμενο στὴν ἐννοια τῆς «ἀσφάλειας». Πῶς μπορούμε νὰ συντελέσουμε στὸ νὰ γίνῃ ὁ κόσμος ἀσφαλέστερος ἀπέναντι στὴν ἐπιδρομὴ τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ; Αὐτὴ ἡ εὐρύτερη αἴσθησις ἀσφάλειας ἐνδεχομένως θὰ συμπεριελάμβανε τὴ διαγραφή τῶν χρεῶν τῆς Ἀφρικῆς, θὰ σήμαινε ἓνα τέλος στὴ λαίλαπα τῆς ἰδιωτικοποίησης, ἡ ὁποία ἀπειλεῖ τὴ νέα κοινωνία ποὺ ἐπιχειρεῖται νὰ οἰκοδομηθεῖ στὴ Νότια Ἀφρικὴ, θὰ συμπεριελάμβανε ἐπίσης μιὰ ἀλλαγὴ προτεραιοτήτων ἀπὸ τὸ σω-

φρονιστικοβιομηχανικό σύμπλεγμα στην εκπαίδευση, τή στέγαση, τήν ιατρική περίθαλψη. Ὁ Μπούς ἐπανεκλέχτηκε – ἢ μᾶλλον ἐκλέχτηκε, ἐφόσον στήν πρώτη του θητεία διορίστηκε παρά ἐκλέχτηκε – ἀκριβῶς λόγω τοῦ ἠθικοῦ πανικοῦ ποῦ ἀπέσπασε τήν προσοχή τῶν ἀνθρώπων ἀπό πιό περίπλοκα ἐρωτήματα γιά τὸ μέλλον μας. Ὁ Μπούς ἐκλέχτηκε λόγω τοῦ φόβου ὅχι μόνο μιᾶς ἄλλης « τρομοκρατικῆς » ἐπίθεσης, ἀλλὰ λόγω τοῦ φόβου ὅτι ἡ ἀμερικανική παγκόσμια ὑπεροχή ἴσως φθίνει.

Θὰ ἤθελα νὰ σοῦ ὑποβάλω ἓνα ἐρώτημα γιά τή σχέση ἀνάμεσα στή νομοθετική παραγωγή καί τήν παραβίαση τοῦ νόμου στίς ΗΠΑ. Δέν μπορεῖ κανεῖς παρά νὰ αισθάνεται ἀηδία ἀπό τὸν σκανδαλώδη, ἰδιοτελή χαρακτήρα ὀρισμένων νομικῶν ὑπομνημάτων καί προεδρικῶν διαταγμάτων ἢ ἀποφάσεων. " Ἄς πάροουμε γιά παράδειγμα τήν κατηγορία τοῦ « ἐχθρικοῦ μαχητῆ » καί τήν ἀναστολή τῶν προβλέψεων τῆς Σύμβασης τῆς Γενεύης ⁵⁵ γιά ὅσους κρατοῦνται ἀπό τίς ΗΠΑ. Ἡ κατηγορία « ἐχθρικός μαχητής » δέν ὑφίσταται στό διεθνές δίκαιο, ὅπως ἔχει δείξει ἡ Barbara Olshansky ⁵⁶ τοῦ Κέντρου γιά τὰ Συνταγματικά Δικαιώματα. " Ἐντούτοις, ὁ ὅρος δημοουργεῖ ἓνα νομικὸ ἐφεύρημα, προκειμένου νὰ ἀποκλειστοῦν οἱ στρατιῶτες τοῦ ἐχθροῦ καί οἱ λεγόμενοι τρομοκράτες ἀπό τήν προστασία τοῦ νόμου. Αὐτὲς οἱ νομικὲς

α. Rachel Metropol (ἐπιμ.), *America's Disappeared: Secret Imprisonment, Detainees and the "War on Terror"* (Seven Stories Press, Νέα Ὑόρκη 2004), σσ. 179-225.

προσφυγές και τὰ ὑπομνήματα δίνουν τὴν ἐντύπωση τῆς νομικῆς ἰσχύος και τῆς συμμόρφωσης πρὸς τὸ δίκαιο. Μένουμε ἀντιμέτωποι μὲ τὸ παράδοξο ἢ ἐπικλήση τοῦ νόμου νὰ χρησιμεύει στὴν παράκαμψη τοῦ νόμου.

Τὸ στρυφνὸ νομικίστικο λεξιλόγιο ποὺ παρήγαγε ὁ πόλεμος κατὰ τῆς τρομοκρατίας θὰ ἀποτελοῦσε σπουδαῖο ὕλικὸ γιὰ κωμωδία, ἂν δὲν εἶχε τόσο βάρβαρες συνέπειες. Αὐτὲς οἱ νέες κατηγορίες ἐφαρμόστηκαν σὰν νὰ διαθέτουν μακρὰ προῖστορία στὸ δίκαιο και τὴ συνήθη πρακτικὴ –σὰν νὰ εἶναι αὐταπόδεικτες– και οἱ στρατηγικὲς τους ἐπιπτώσεις ὡς πρὸς τὴν παράκαμψη τῆς Συνθήκης τῆς Γενεύης και ἐνὸς πλήθους ἐργαλείων γιὰ τὴν προστασία τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἔχουν γιὰ ἄλλη μία φορὰ στηριχθεῖ στὴν ἔννοια ὅτι οἱ ΗΠΑ βρίσκονται ὑπεράνω τοῦ ΟΗΕ, τοῦ Διεθνoῦς Δικαστηρίου και ὁποιοῦδήποτε ἄλλου θεσμοῦ. Ἀναρωτιέμαι ἂν αὐτὴ ἡ ὑπεκφυγὴ δὲν καταδεικνύει ἓνα γενικότερο πρόβλημα, τὸ πρόβλημα τοῦ νέου πολιτικοῦ λόγου (discourse) ποὺ γέννησε ἡ κυβέρνηση Μπούς. Τὸ λεξιλόγιο τοῦ Μπούς, τὸ ὁποῖο ὑποτίθεται ὅτι ἐκφράζει περίπλοκες ἰδέες μὲ τοὺς πλέον ἀπλοὺς και ἀνεπιτήδευτους ὄρους, εἶναι ταυτοχρόνως δελεαστικὸ και τρομακτικὸ. Εἶναι δελεαστικὸ γιατί μοιάζει νὰ μὴν ἀπαιτεῖ καμία προσπάθεια γιὰ νὰ γίνει κατανοητό. Καὶ εἶναι ἐπικίνδυνο, γιατί ἀπαλείφει ὅτιδήποτε ἔχει πραγματικὰ σημασία. Ἀκριβῶς ὅπως ἡ ἔννοια τοῦ «ἐχθρικοῦ μαχητῆ» θεωρεῖται αὐταπόδεικτη, τὸ ἴδιο ἰσχύει και γιὰ τὴ σημασία τῶν ὄρων «ἐλευθερία» και «δημοκρατία».

Αυτή ή ίσοπέδωση τοῦ πολιτικοῦ λόγου μέχρι τοῦ σημείου νά ὑποτίθεται πῶς δέν ἀπαιτεῖ καμία προσπάθεια κατανόησης -νά ἐμφανίζεται ὡς αὐταπόδεικτος, ἀδιάσειστος καί λογικός- καθιστᾷ δυνατή τήν ἐπιθετικότητα καί τήν καταστρεπτική δράση. Αὐτό ἰσχύει γιά τὸ ἀπλουστευτικό, συχνά ἄξεστο λεξιλόγιο πού συνηθίζει νά χρησιμοποιεῖ ὁ Μπούς, ἰσχύει γιά τήν ἐπανάληψη ἀπὸ μέρους του τῶν λέξεων « ἐλευθερία » καί « δημοκρατία » μὲ τρόπο πού τίς ἀδειάζει ἀπὸ ὅποιοδήποτε σοβαρὸ περιεχόμενο, καί ἰσχύει γιά τήν παρουσίαση ἀπὸ μέρους του τῶν τρομοκρατῶν ὡς « κακούργων » (evil doers). Ἄλλὰ ἰσχύει ἐπίσης καί γιά νομικίστικες ἔννοιες τοῦ τύπου « ἐχθρικός μαχητῆς » καί « ἔκτακτη μεταγωγή ».

Ὅπως προαναφέρθηκε, ὁ ὅρος « ἔκτακτη μεταγωγή » περιγράφει τὴ διαδικασία μεταφορᾶς κρατουμένων σὲ ἄλλες χῶρες μὲ σκοπὸ τὴν ἀνάκρισή τους. Αὐτὸ πού ἀποκρύπτει ὁ ὅρος εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ χῶρες στὶς ὁποῖες « μετᾶγονται » οἱ κρατούμενοι διενεργοῦν, ὡς γνωστόν, βασανιστήρια. Ὅπως ὑπογραμμίζει ἡ Jane Mayer⁵⁷ σὲ πρόσφατο ἄρθρο της στὸ *New Yorker*, αὐτὸ ἀποτελεῖ μιὰν εὐρέως διαδεδομένη πρακτική.^α Ἡ πρακτικὴ αὐτὴ ἐπιτρέπει στὴν κυβέρνηση τῶν ΗΠΑ νά πραγματοποιεῖ βασανιστήρια, ἔστω καί μὲ ἔμμεσο τρόπο. Θὰ ὑποστήριζα καί πάλι ὅτι ἡ παραγωγή αὐτοῦ τοῦ εἴδους πολιτικοῦ λόγου, ὁ ὁποῖος συσκοτίζει, ἀπαλείφει καί παρεμποδίζει τὴ συζήτηση

α. Jane Mayer, "Outsourcing Torture", *The New Yorker*, 14 καὶ 21 Φεβρουαρίου 2005.

ὕπὸ τὸ κάλυμμα ἑνὸς διάφανου νομικοῦ ιδιώματος, βοηθᾷ στὴν ἔξαψη τοῦ ἠθικοῦ πανικοῦ περὶ τρομοκρατίας. Αὐτοὶ οἱ ὄροι ἔχουν σχεδιαστεῖ γιὰ νὰ ἀχρηστεύσουν τὸ λόγο καὶ τὴ συζήτηση. Ἔτσι, ἀπὸ τὴ μία πλευρά, ἂν ἀναλύσουμε τοὺς « Μπουσισμούς », ὅπως ἔχουν ὀνομαστεῖ, προκαλοῦν τὸ γέλιο καὶ τὴν εὐτράπελη διάθεση καὶ δὲν μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ τοὺς πάρουμε στὰ σοβαρά. Ἀπὸ τὴν ἄλλη, ὑπάρχει τὸ νομικίστικο ιδίωμα, ποὺ δίνει τὴν ἐπίφαση ὅτι ἔχει παραχθεῖ μέσα στὰ καθιερωμένα καὶ ἀδιαμφισβήτητα νομικὰ πλαίσια, καὶ ἔτσι λαμβάνεται σοβαρὰ ὑπόψη. Δὲν μπορῶ νὰ θυμηθῶ μία φορὰ στὴ ζωὴ μου ποὺ ὁ πολιτικὸς λόγος νὰ ἦταν τόσο στρυκνός. Θὰ ἔπρεπε νὰ ἀνησυχοῦμε ιδιαίτερα γιὰ τὸ βαθμὸ στὸν ὁποῖο αὐτὸ τὸ γεγονός τείνει νὰ ἀποκλείει προκαταβολικὰ τὴν κριτικὴ ἀναμέτρηση τοῦ λαοῦ μὲ τὴν πολιτικὴ καὶ τὴς πρακτικὲς τοῦ πλανητικοῦ πολέμου.

Τὸ Βρετανικὸ Δικαστήριό ἔχει ἀναφερθεῖ στὰ ὅσα συμβαίνουν στὸ Γκουαντάναμο καὶ τὸ Ἄμπου Γράμπ ὡς « νομικὴ μαύρη τρύπα ».^α Ποιὲς εἶναι οἱ συνέπειες αὐτῆς τῆς νομικῆς μαύρης τρύπας γιὰ τοὺς ἀγωνιστὲς τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων σὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμο;

Ἴσως τὸ δίδαγμα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ νὰ εἶναι πὼς χρειάζεται νὰ βροῦμε τρόπους ἀμφισβήτησης τῆς ἀπόλυτης ἀσθεντίας τοῦ νόμου. Θὰ μπορούσαμε νὰ διατυ-

α. Michael Ratner & Ellen Ray, *Guantánamo: What the World Should Know* (Chelsea Green Publishing, White River Junction, Βερμόντ 2004), σ. 23.

πώσουμε τὸ ἐξῆς ἐρώτημα : πῶς νὰ χρησιμοποιήσουμε τὸ νόμο ὡς ὄχημα προοδευτικῆς ἀλλαγῆς, τονίζοντας ταυτοχρόνως τὴ σημασία τῆς ἀναγνώρισης τῶν ὁρίων τοῦ νόμου – τῶν ὁρίων τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου καθὼς καὶ τοῦ διεθνοῦς. Ἐπὶ παραδείγματι, ὑποθέτουμε ἀβίαστα ὅτι ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἰσότητα προκύπτουν κατ' ἀνάγκην μέσῳ τοῦ νόμου. Ὅμως ὁ νόμος δὲν μπορεῖ ἀπὸ μόνος του νὰ δημιουργήσῃ δικαιοσύνη καὶ ἰσότητα. Ἐδῶ στὶς ΗΠΑ, τριάντα χρόνια μετὰ τὴν υἱοθέτηση μιᾶς χωρὶς προηγούμενο, ὅπως θεωρήθηκε, νομοθεσίας περὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, ἀκόμα κατατρυχόμαστε ἀπὸ πολλὰ ἀπὸ τὰ ἴδια προβλήματα ἀνισότητος σὲ σχέση μὲ τὴν οἰκονομικὴ κατάστασι, τὴ φυλὴ καὶ τὸ φύλο. Σὲ πολλὰ περιπτώσεις μάλιστα, οἱ ἀνισότητες αὐτὲς εἶναι ἀκόμα περισσότερο ἐμπεδωμένες στὴν κοινωνικὴ τάξιν πραγμάτων. Ὑπάρχουν τρόποι μὲ τοὺς ὁποίους ὁ νόμος μπορεῖ μὲ ἐπιτυχίαν νὰ χρησιμοποιηθεῖ στρατηγικὰ καὶ ἔτσι νὰ ἐνεργοποιήσῃ πλατιά κινήματα καὶ ἐκστρατεῖες. Ὁ κεντρικὸς στόχος τοῦ κινήματος πολιτικῶν δικαιωμάτων ἦταν ἀκριβῶς τὸ νὰ ἐπιφέρει ἀλλαγὰς στὸ ἰσχύον δίκαιο. Ὅμως τὴν ἴδια στιγμὴ, ὁ νόμος παρήγαγε τὰ ὅρια τῶν πιθανῶν ἀλλαγῶν, ὅπως μποροῦμε νὰ διαπιστώσουμε ἀπὸ τὸ πῶς ἡ νομοθεσία περὶ θετικῶν διακρίσεων στὴν Καλιφόρνια χρησιμοποιήθηκε γιὰ τὴν ἴδια τοὺς τὴν κατάλυσι.

Τὸ μεγάλο ἐπίτευγμα τοῦ κινήματος πολιτικῶν δικαιωμάτων ἦταν ὅτι ἐκκαθάρισε τὸ δίκαιο ἀπὸ τὶς ἀναφορὰς του σὲ συγκεκριμένες κατηγορίες σωμάτων, καθιστώντας ἔτσι δυνατὴ τὴ φυλετικὴ ἰσότητα ἐνώ-

πιον του νόμου. "Όμως, την ίδια στιγμή, αυτή η διαδικασία διευκόλυνε τη φυλετική ανισότητα, υπό την έννοια ότι ο νόμος έχανε πλέον την ικανότητα να αναγκωρίζει τους ανθρώπους ως φυλετοποιημένα υποκείμενα, προερχόμενα από φυλετικά κατασκευασμένες κοινότητες. Έπειδή το πρόσωπο που έρχεται αντιμέτωπο με τον νόμο είναι ένα αφηρημένο υποκείμενο που φέρει δικαιώματα, το δίκαιο αδυνατεί να συλλάβει τις άδικες κοινωνικές πραγματικότητες στις οποίες ζούν πολλοί άνθρωποι. Για να δώσουμε ένα πιο συγκεκριμένο παράδειγμα, σχετικό με τη διαμόρφωση του σωφρομιστικοβιομηχανικού συμπλέγματος, θα έλεγα πως ακριβώς επειδή ο νόμος αδυνατεί να λάβει υπόψη εκείνες τις κοινωνικές συνθήκες που καθιστούν όρισμένες κοινότητες πολύ περισσότερο έπιρρεπείς από άλλες στη φυλάκιση, ο τυπικός μηχανισμός της σύννομης διαδικασίας δικαιολογεί τον ρατσιστικό και ταξικό χαρακτήρα της πληθυσμιακής σύνθεσης της φυλακής. Ο νόμος δεν ενδιαφέρεται αν το συγκεκριμένο υποκείμενο είχε πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση ή όχι, ή αν ζει κάτω από συνθήκες φτώχειας διότι οι επιχειρήσεις στην κοινότητά του/της έχουν κλείσει και έχουν μεταφερθεί σε κάποια χώρα του Τρίτου Κόσμου, ή αν οι προηγούμενες διαθέσιμες παροχές του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας έχουν καταργηθεί. Ο νόμος δεν ενδιαφέρεται για τις συνθήκες οι οποίες θέτουν όρισμένες κοινότητες σε μια πορεία που καθιστά αναπόφευκτη τη φυλακή. Μολονότι κάθε άτομο έχει δικαίωμα στη σύννομη διαδικασία, αυτό που αποκαλείται « τυφλότητα της Δικαιοσύνης » δίνει

τῆ δυνατότητα στὸν λανθάνοντα ρατσισμό καὶ τὴν ταξικὴ προκατάληψη νὰ ἀποφασίσουν ποιὸς πρέπει νὰ πάει στὴ φυλακὴ καὶ ποιὸς ὄχι.

Μολονότι ἀναφέρομαι ὡς τώρα εἰδικὰ στὰ ἀμερικανικὰ συμφραζόμενα, θὰ ἔλεγα ἐπίσης ὅτι ὑπάρχουν τρόποι μὲ τοὺς ὁποίους τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ θὰ ὀφείλαν νὰ ἀπασχολοῦν καὶ τοὺς ἀγωνιστὲς τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων διεθνῶς. Τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα ἀποτελοῦν στρατηγικὸ ἐργαλεῖο στὸν ἀγώνα γιὰ παγκόσμια δικαιοσύνη. Ὅμως, δὲν μποροῦμε νὰ ἀγνοήσουμε εὐρύτερες διαδικασίες, ὅπως ἡ κίνηση τοῦ διεθνοῦς κεφαλαίου, ποὺ πλήττει ὀλόκληρους πληθυσμούς. Οἱ διάφορες ἐκστρατεῖες ὑπεράσπισης τῶν δικαιωμάτων τῶν μεταναστῶν στὰ μεταποικιακὰ ἀστικά κέντρα τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν ΗΠΑ πρέπει νὰ ἐπιμείνουν στὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα τῶν Ἀφρικανῶν, Λατινοαμερικανῶν, Ἀσιατῶν καὶ Ἀράβων μεταναστῶν. Τὴν ἴδια στιγμὴ ὁμως, εἶναι σημαντικὸ νὰ καταγγείλουμε τὸν ἀντίκτυπο τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ ὡς τοῦ βασικοῦ -ἂν καὶ ὄχι μοναδικοῦ- λόγου ποὺ ὀδηγεῖ τοὺς ἀθρώπους στὴ μετακίνηση μεταξὺ τῶν κρατῶν. Αὐτὴ εἶναι μιὰ μείζων πρόκληση γιὰ τοὺς ἀγωνιστὲς τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων σήμερα. Καί, πράγματι, ὄργανισμοὶ ὅπως ἡ Διεθνὴς Ἀμνηστία, οἱ ὁποῖοι προηγουμένως εἶχαν ἐπικεντρώσει τὸ ἔργο τους στὸ ἐπίπεδο τῆς διεκδίκησης ἀτομικῶν δικαιωμάτων, σήμερα ἔχουν διευρύνει τὴ δράση τους, προκειμένου νὰ ὑπερασπίζονται ὄχι μόνο ἄτομα ἀλλὰ καὶ πληθυσμοὺς ἢ κοινότητες. Αὐτὸ ἀπαιτεῖ μιὰ διπλὴ στρατηγικὴ, ἀξιοποίηση τοῦ νόμου καὶ ἀνα-

γνώρισης τῶν ὀρίων του, ὥστε νὰ ἀσχοληθοῦμε μὲ αὐτὸ τὸ ὁποῖο διαφεύγει τοῦ νόμου.

*Προηγουμένως εἶχες ἀρχίσει νὰ μιλᾷς γιὰ τὸ σωφρο-
νιστικοβιομηχανικὸ σύμπλεγμα καὶ τὸ ὄραμα μιᾶς « δη-
μοκρατίας χωρὶς δεσμά ». Μπορεῖς νὰ γίνεις πιὸ ἀναλυ-
τικὴ;*

Πρῶτον, τὸ σωφρονιστικοβιομηχανικὸ σύμπλεγμα εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀποτυχίας νὰ κάνουμε πράξη τῆ δημοκρατία χωρὶς δεσμά. Ἡ « δημοκρατία χωρὶς δεσμά » εἶναι ἓνας ὅρος πού τὸν χρησιμοποίησε ὁ ΝτυΜπουά στὸ ἔργο του *Black Reconstruction*, τὴν πρωτοποριακὴ μελέτη του τῆς περιόδου πού ἀκολού-
θησε ἀμέσως μετὰ τὴ δουλεία. Ὁ Georg Lipsitz⁵⁸ τὸν χρησιμοποιοῖ σήμερα σὲ σχέση μὲ τὶς σύγχρονες συν-
θῆκες. Θὰ προσπαθῆσω νὰ ἐξηγήσω ἐν συντομία πῶς βρίσκει ἐφαρμογὴ στὸ κίνημα γιὰ τὴν τριπλὴ κατάρ-
γηση τῆς δουλείας, τῆς θανατικῆς ποινῆς καὶ τῆς φυ-
λακῆς. Ὁ ΝτυΜπουά ὑποστήριξε ὅτι ἡ κατάργηση τῆς δουλείας ἐπιτεύχθηκε μόνο ὑπὸ τὴν ἀρνητικὴ ἔν-
νοια. Γιὰ νὰ ἐπιτύχουμε τὴν πλήρη κατάργηση τῆς δουλείας –μετὰ τὴν κήρυξη τοῦ θεσμοῦ ὡς παράνομου καὶ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν μαύρων ἀπὸ τὰ δεσμά τους– θὰ ἔπρεπε νὰ δημιουργηθοῦν νέοι θεσμοὶ γιὰ τὴν ἐνσωμάτωση τῶν μαύρων στὴν κοινωνικὴ τάξη πραγμάτων. Ἡ ἰδέα ὅτι κάθε πρῶην σκλάβος ὀφείλε, ὑποτίθεται, νὰ λάβει σαράντα ἑκτάρια γῆς καὶ ἓνα μουλᾶρι, μερικὲς φορές γίνεται ἀντικείμενο σκωπτι-
κῶν σχολίων ὡς ἀφελῆς διάδοση πού κυκλοφοροῦσε

μεταξύ των σκλάβων. Στην πραγματικότητα, αυτή η ιδέα προήλθε από μια στρατιωτική διαταγή που μεταβίβαζε εγκαταλελειμμένες γαίες της Συνομοσπονδίας στους άπελεύθερους μαύρους σε όρισμένες περιοχές του Νότου. "Όμως, η συνεχιζόμενη ζήτηση για γαίες και για τα ζώα που χρειάζονταν να τις δουλέψουν άντανακλούσε την κατανόηση από μέρους των πρώην σκλάβων του γεγονότος ότι η δουλεία δεν θα μπορούσε να καταργηθεί πραγματικά, παρά μόνο όταν αυτοί θα αποκτούσαν τα οικονομικά μέσα για την επιβίωσή τους. Επίσης, χρειάζονταν πρόσβαση σε εκπαιδευτικούς θεσμούς και χρειάζονταν να διεκδικήσουν το δικαίωμα στην ψήφο και τα λοιπά πολιτικά δικαιώματα, διαδικασία που είχε μὲν ξεκινήσει, αλλά παρέμεινε άνολοκλήρωτη, κατά τη σύντομη περίοδο ριζικής άνασυγκρότησης που έληξε το 1877. Έτσι, ο ΝτυΜπουά υποστηρίζει ότι άπαιτείται μια όλόκληρη σειρά δημοκρατικών θεσμών, ώστε να έπιτευχθεί η πλήρης κατάργηση της δουλείας - και άρα η δημοκρατία χωρίς δεσμά.

Τί θα σήμαινε, τότε, το να καταργηθεί η θανατική ποινή; Το πρόβλημα είναι ότι οι περισσότεροι άνθρωποι θεωρούν πώς μοναδική έναλλακτική λύση στη θανατική ποινή είναι τα ισόβια δεσμά χωρίς δυνατότητα άναστολής. Όστόσο, αν σκεφτούμε τη θανατική ποινή ως κληροδότημα της δουλείας, η κατάργησή της έπίσης θα άπαιτούσε τη δημιουργία των θεσμών εκείνων για τους όποιους έκανε λόγο ο ΝτυΜπουά - θεσμών, η οικόδομηση των όποιων άκόμα έκκρεμεί, 140 χρόνια μετά την κατάργηση της δουλείας. Αν συνδέσουμε δε

τὴν κατάργηση τῆς θανατικῆς ποινῆς μετὰ τὴν κατάργηση τῶν φυλακῶν, τότε θὰ πρέπει νὰ εἴμαστε ἕτοιμοι καὶ νὰ ἐγκαταλείψουμε τὰ ἰσόβια χωρὶς ἀναστολή ὡς κύρια ἐναλλακτικὴ λύση. Σκεπτόμενοι εἰδικότερα τὴν κατάργηση τῶν φυλακῶν μέσω τῆς προσέγγισης τῆς δημοκρατίας χωρὶς δεσμά, θὰ προτεῖναμε τὴν δημιουργία μιᾶς σειρᾶς κοινωνικῶν θεσμῶν ποὺ θὰ ἄρχιζαν νὰ λύνουν τὰ κοινωνικά προβλήματα τὰ ὁποῖα βάζουν τοὺς ἀνθρώπους στὴν πορεία πρὸς τὴ φυλακὴ, συμβάλλοντας μετὰ αὐτὸν τὸν τρόπο στὴν ἀχρήστευση τοῦ θεσμοῦ τῆς φυλακῆς. Ὑπάρχει μιὰ ἄμεση σύνδεση μετὰ τὴ δουλεία : ὅταν καταργήθηκε ἡ δουλεία, οἱ μαῦροι ἀπελευθερώθηκαν ἀλλὰ στεροῦνταν τὴν πρόσβαση στὰ ὑλικά μέσα ποὺ θὰ τοὺς ἔδιναν τὴ δυνατότητα νὰ δημιουργήσουν μιὰ νέα, ἐλεύθερη ζωὴ. Οἱ φυλακῆς εὐδοκίμησαν τὸν 20ὸ αἰῶνα ἀκριβῶς λόγω τῆς ἔλλειψης αὐτῶν τῶν μέσων καὶ τῆς διαιώνισης ὀρισμένων ἀπὸ τὶς βαθιῆς δομῆς τῆς δουλείας. Ὡς ἐκ τούτου, δὲν μπορεῖ νὰ ἐξαλειφθοῦν παρὰ μόνο ἂν νέοι θεσμοὶ καὶ νέοι πόροι καταστοῦν διαθέσιμοι στὶς κοινότητες ἐκεῖνες ἀπὸ τὶς ὁποῖες προέρχονται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὰ ἀνθρώπινα ὄντα ποὺ συγκροτοῦν τὸν πληθυσμὸ τῶν φυλακῶν.

Ἄν κατανοῶ τὸ ἐπιχείρημά σου σωστά, ὑποστηρίζεις πὼς ἡ θανατικὴ ποινὴ ἀποτελεῖ μέρος τοῦ « τιμήματος τῆς λευκότητος » (wages of whiteness) ποὺ πρέπει νὰ καταβληθοῦν, προκειμένου νὰ διατηρηθεῖ μιὰ φυλετοποιημένη δημοκρατία, ἢ δημοκρατία ποὺ προκίπτει ἀπὸ μιὰ ἀνολοκλήρωτη κατάργηση τῆς δουλείας;

Ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ τί ἐννοεῖς μὲ τὸν ὄρο «τίμημα τῆς λευκότητος». Ἄν βασιστοῦμε στὶς ἀναλύσεις τοῦ Roediger⁵⁹, ὀρίζουμε ὡς «τίμημα τῆς λευκότητος» τὰ προνόμια ἐκεῖνων ποὺ εὐεργετοῦνται ἀπὸ τὴ διατήρηση τοῦ ρατσισμοῦ. Ἄν καὶ αὐτὸ μοιάζει νὰ ἀντιβαίνει στὴ διαίθησή μας, θὰ ἰσχυριζόμουν πῶς ἡ θανατικὴ ποινὴ εἶναι κάτι σὰν «ἐπάνοδος τοῦ ἀπωθημένου» ρατσισμοῦ τῆς δουλείας, ὁ ὁποῖος τώρα ἐξαπολύεται σὲ ὅποιονδήποτε τύχει νὰ πιαστεῖ στὰ νύχια του, εἴτε φυλετοποιεῖται ὡς μαῦρος, Λατίνο, Αὐτόχθων Ἀμερικανὸς εἴτε ὡς λευκός. Ἡ πιὸ πειστικὴ ἐξήγηση τῆς διατήρησης τῆς θανατικῆς ποινῆς στὶς ΗΠΑ -μοναδικοῦ ἀνεπτυγμένου βιομηχανικοῦ κράτους ποὺ ἐκτελεῖ τοὺς πολίτες του ὑπὸ τύπον ρουτίνας- ἔχει νὰ κάνει μὲ τὴ συσσωμάτωσή της στὴ δουλεία καὶ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ὁ ρατσισμὸς τῆς ἐποχῆς τῆς δουλείας ὀδήγησε στὴν ἐπιλεκτικὴ ἐπιβολὴ της στοὺς μαῦρους. Μετὰ τὸ τέλος τῆς δουλείας, ἡ θανατικὴ ποινὴ ἐνσωματώθηκε στὸ νομικὸ σύστημα καὶ ὁ πρόδηλος ρατσισμὸς της σταδιακὰ συγκαλύφθηκε. Στὴ δική μας ἐποχὴ τῶν «ἴσων εὐκαιριῶν», θέτει πλέον στὸ στόχαστρο πολὺ περισσότερους ἀπὸ τὶς κοινότητες ἀπλῶς τῶν μαύρων ἢ τῶν Λατίνος. Μὲ αὐτὴν τὴν ἐννοια, θὰ μπορούσε κάποιος νὰ ὑποστηρίξει πῶς ὅταν ἐκτελοῦνται λευκοί, αὐτὸ ἀποτελεῖ μᾶλλον ἓνα σημάδι τῆς ἐκδίκησης τοῦ ρατσισμοῦ, παρὰ τοῦ «τιμήματος τῆς λευκότητος».

Ἄν μπορῶ νὰ συνεχίσω, θὰ ἤθελα νὰ πῶ λίγα λόγια ἀκόμα γιὰ τὸ ρατσισμὸ στὴ σύγχρονη ἐποχὴ, τὸ ρατσισμὸ στὴν ἐποχὴ μετὰ τὸ κίνημα τῶν πολιτικῶν

δικαιωμάτων, για τις μεταλλάξεις και τις μετατροπές του ρατσισμού, για το ρατσισμό σε μια στιγμή που πλέον προσφέρονται ύψηλές ήγυετικές θέσεις σε μέλη των υποεκπροσωπούμενων φυλετοποιημένων ομάδων. Πώς θα αντιμετώπιζε μια πρόχειρη ανάλυση του ρατσισμού το γεγονός ότι μια μαύρη γυναίκα, πρώην σύμβουλος 'Εθνικής 'Ασφάλειας, είναι σήμερα υπουργός 'Εξωτερικών, και ότι ένας άνδρας λατινοαμερικανικής καταγωγής είναι υπουργός Δικαιοσύνης; 'Οπωσδήποτε, αυτή η νέα φυλετική ενσωμάτωση παρουσιάζεται ως το πρόσωπο ενός τέλειου πολυπολιτισμικού έθνους. Αυτό το φαινομενικό δίλημμα εξηγείται, αν αναγνωρίσουμε ότι ο ρατσισμός είναι κάτι πολύ βαθύτερο απ' ό,τι μπορεί να λυθεί μέσω των διαδικασιών της ποικιλότητας και της πολυπολιτισμικότητας. 'Εξακολουθούν να παραμένουν δομές ρατσισμού, οικονομικές και πολιτικές δομές που δεν επιδεικνύουν άνοιχτά τις δικές τους στρατηγικές άσκησης διακρίσεων, έντούτοις εξυπηρετούν τη διατήρηση των έγχρωμων κοινοτήτων σε μια κατάσταση κατωτερότητας και καταπίεσης.

'Επομένως, σκέφτομαι τη θανατική ποινή ως την άφομοίωση της ιστορικής κληρονομιάς του ρατσισμού στο πλαίσιο ενός νομικού συστήματος, το οποίο έχει απαλλαγεί από τον άπροκάλυπτο ρατσισμό, ενώ συνεχίζει να παρέχει καταφύγιο στην κληρονομιά του. Αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να εξηγηθεί το γεγονός ότι η θανατική ποινή εξακολουθεί να παραμένει απόλυτα ένεργη σε μια χώρα, η οποία προβάλλει τον έαυτό της ως το άκρον άωτον της δημοκρατίας

στον κόσμο. Υπάρχουν περισσότεροι από 3.500 πολίτες που αναμένουν να εκτελεστούν στις ΗΠΑ, σε μια εποχή που όλες οι ευρωπαϊκές χώρες έχουν καταργήσει τη θανατική ποινή, ή δέ Ευρωπαϊκή Ένωση καθιστά την κατάργηση της θανατικής ποινής προϋπόθεση για την ένταξη μιας χώρας στους κόλπους της. Η θανατική ποινή είναι ένα σκευός υποδοχής του ρατσισμού, τώρα όμως, υπό την αρχή της ίσονομίας, μπορεί να βρεϊ εφαρμογή σε όποιονδήποτε, ασχέτως της φυλετικής του προέλευσης.

Ανεφέρεις την Κοιτολίζα Ράις, τον Άλμπερτο Γκονζάλες και τον Κόλιν Πάουελ ως περιπτώσεις που δίνουν την εντύπωση ότι οι Αμερικανοί ζούν σε μια φυλετική δημοκρατία. Θα μπορούσες να μās αναπτύξεις τη σχέση μεταξύ της δημοκρατίας χωρίς δεσμά και της πολιτικής των ταυτοτήτων (identity politics);

Όπωςδήποτε, με σαρκαστική διάθεση αναφέρομαι στις ΗΠΑ ως «φυλετική δημοκρατία», τώρα που έχουμε έγχρωμους σε ύψηλές κυβερνητικές θέσεις και στον επιχειρηματικό κόσμο. Τα συγκεκριμένα άτομα δεν είναι αναπόφευκτα συνδεδεμένα με τις δομές καταπίεσης που σχετίζονται με τη φυλετική τους προέλευση. Ούτε υποχρεούνται να αντιπροσωπεύουν όσους εξακολουθοούν να υφίστανται τὸ βάρος τοῦ ρατσισμού. Πριν από πολλά χρόνια ὁ δρ Μάρτιν Λουθερ Κίνγκ ασκοῦσε κριτική στους μαύρους που αναρριχήθηκαν από τη λάσπη τῶν βάλτων πάνω στην πλάτη τῶν ἀδελφῶν τους, γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν. Δέν

μπορούμε να διανοηθούμε ότι αυτά τα άτομα θα βρίσκονταν εκεί που βρίσκονται τώρα, αν δεν υπήρχε η πίεση του κινήματος των πολιτικών δικαιωμάτων και της φυλετικής δημοκρατίας, και έτσι μοιάζει αντιφατικό που έγχρωμοι μπορούν να παίξουν σημαντικούς ρόλους στη διατήρηση του σύγχρονου ρατσισμού. Όμως, στην πραγματικότητα, πρόκειται μάλλον για μια αναπόφευκτη συνέπεια του άγωνα για ισότητα. Το δίδαγμα απ' όλα αυτά είναι ότι υπάρχει ανάγκη να αλλάξουμε την αντίληψή μας για το ρατσισμό. Σε παλαιότερες εποχές, ένα από τα εμφανέστερα δείγματα ρατσισμού ήταν η απουσία εγχρώμων από ήγετικές θέσεις στην κυβέρνηση ή την οικονομία, γεγονός το οποίο αντανακλούσε περισσότερο γενικευμένες μορφές απροκάλυπτων διακρίσεων. Όμως, ο ρατσισμός δεν εξαφανίζεται αναγκαστικά με την εμφάνιση μεμονωμένων εγχρώμων μέσα σ' εκείνους τους θεσμούς που φέρουν την ευθύνη των διεργασιών του ρατσισμού. Στην πραγματικότητα, θα ισχυριζόμουν ότι ο ρατσισμός είναι ακόμα πιο αποτελεσματικός και ολέθριος σήμερα, παρά την εποχή που γεννήθηκε το κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα. Το πλήθος των φυλακισμένων αυτής της χώρας προσφέρει ένα δραματικό παράδειγμα: ανάμεσα σε περισσότερο από δύο εκατομμύρια φυλακισμένους, τουλάχιστον το 70% είναι έγχρωμοι.

Δεν ξέρω αν παρακολούθησες καμία από τις ακροάσεις ενώπιον της Γερουσίας για την έγκριση του διορισμού της Κοντολίζα Ράις ή του Άλμπέρτο Γκονζάλες, αλλά

επρόκειτο για μιὰ ἀπίστευτη ἐπίδειξη μακιαβελλικῆς πολιτικῆς ταυτοτήτων. Στὴν πραγματικότητα, θὰ μπορούσες σχεδὸν νὰ μιλήσεις για μιὰ Ρεπουμπλικανικὴ πολιτικὴ ταυτοτήτων.

Αὐτὲς οἱ ἐξελίξεις καταδεικνύουν τοὺς περιορισμοὺς τῶν στρατηγικῶν τῆς πολυπολιτισμικότητας καὶ τῆς ποικιλότητας, οἱ ὁποῖες ὀρίζουν σήμερα τὶς ἐπίσημες προσπάθειες ἐκρίζωσης τοῦ ρατσισμού. Ἡ ταυτότητα, ἀπὸ μόνη της, ποτὲ δὲν ὑπῆρξε ἐπαρκὲς κριτήριο για τὸ ποιὲς συλλογικότητες ἀγώνα θὰ μπορούσε νὰ συγκροτηθοῦν – οὔτε κἀν κατὰ τὶς περιόδους πού φανταζόμασταν τὴν ταυτότητα ὡς τὴν ἰσχυρότερη κινητήρια δύναμη τῶν κινήματων. Οἱ συλλογικότητες ἀποτελοῦν πάντοτε πολιτικὰ προτάγματα, τὰ ὁποῖα δὲν μπορούν ποτὲ νὰ βασίζονται ἀποκλειστικὰ στὴν ταυτότητα. Ἀκόμα καὶ κατὰ τὴν περίοδο πού ἡ ἐνότητα τῶν μαύρων θεωροῦνταν ὡς *sine qua non* στοιχεῖο τοῦ ἀγώνα, αὐτὴ ἀποτελοῦσε περισσότερο ἕνα μῦθο παρά ὅτιδήποτε ἄλλο. Οἱ ρηγματώσεις σὲ σχέση μὲ τὴν τάξη, τὸ φύλο καὶ τὴ σεξουαλικότητα, πού παραδοκοῦσαν κάτω ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τοῦ κατασκευάσματος τῆς ἐνότητας, ἐντέλει ἔφεραν στὸ φῶς αὐτὲς τὶς ἑτερογένειες, καὶ ὅποιες ἄλλες, πού καθιστοῦσαν τὴν «ἐνότητα» ἕνα ἄπιαστο ὄνειρο.

Παρουσιάζει ἐνδιαφέρον τὸ πόσο δυσκολότερο εἶναι νὰ μετασχηματίσουμε τὸ λόγο παρά νὰ οἰκοδομήσουμε νέους θεσμούς. Πολλὲς δεκαετίες ἀφότου ἀποκαλύφθηκε ὁ μῦθος τῆς μαύρης ἐνότητας, ἡ πιὸ διαδεδομένη ἀντίληψη στὶς κοινότητες τῶν μαύρων εἶναι

πώς ή ένότητα από μόνη της θα φέρει την πρόοδο. 'Ακόμα και τώρα, όταν φέρνουμε τὰ παραδείγματα τῆς Κοντολίτσα Ράις και τοῦ Clarence Thomas⁶⁰, ὁ κόσμος διατηρεῖ αὐτὸ τὸ ὄνειρο τῆς ένότητας. Νέοι ποὺ μόλις ἀρχίζουν νὰ ἀποκοτῶν μιὰν αἴσθησι τοῦ ἑαυτοῦ τους μέσα στὸν κόσμο θεωροῦν ὅτι ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ φτιάξουμε ἕνα καλύτερο μέλλον γιὰ τὴν πλειονότητα τῶν μαύρων, ποὺ ζοῦν μιὰ οἰκονομικὰ και πνευματικὰ στερημένη ζωὴ, εἶναι ἡ ένωση τοῦ συνόλου τῆς μαύρης κοινότητας. Τὸ ἀκούω συνεχῶς. Ποιὸς θα ἦταν ὁ στόχος τῆς ένωσης τῆς μαύρης κοινότητας; Πῶς θα μποροῦσε κανεὶς νὰ φέρει κοντὰ ἀνθρώπους ἀπ' ὅλες τὶς περίπλοκες διαχωριστικὲς γραμμὲς τῆς πολιτικῆς και τῆς κοινωνικῆς τάξης; Θα ἦταν μάταιο νὰ προσπαθῆσουμε νὰ δημιουργήσουμε μιὰ και μοναδικὴ κοινότητα μαύρων σήμερα. 'Ομως, ἔχει νόημα νὰ ἀναλογιστοῦμε πῶς ὀργανώνονται οἱ κοινότητες, ὄχι γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονα τῆς ιδιότητος τοῦ μαύρου, ἀλλὰ πρωτίστως γύρω ἀπὸ πολιτικούς στόχους. 'Ο πολιτικὸς ἀγῶνας ποτὲ δὲν ἦταν στὴν πραγματικότητα κυρίως ἕνα ζήτημα τοῦ πῶς κανεὶς προσδιορίζεται ἢ ἐπιλέγει νὰ προσδιοριστεῖ, ὅσο ζήτημα τοῦ πῶς σκέφτεται τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἡ φυλὴ, τὸ φύλο, ἡ τάξη ἢ ἡ σεξουαλικὴτητα ἐπηρεάζουν τὴ συγκρότησι τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων στὸν κόσμο. Τὸ Μῆνα Μαύρης 'Ιστορίας ἢ τὸ Μῆνα τῆς 'Ιστορίας τῶν Γυναικῶν πάντα συνηθίζουμε νὰ μιλάμε γιὰ τὶς «πρωτιές»: τὴν πρώτη γυναίκα ἀστροναῦτη, τὴν πρώτη γυναίκα μέλος τοῦ 'Ανώτατου Δικαστηρίου, τὴν πρώτη γυναίκα χειρουργό, κτλ. 'Η

Κοντολίτζα Ράις ήταν η πρώτη μαύρη γυναίκα που έγινε υπουργός Έξωτερικών. "Όπως έχω πει πολλές φορές, με μεγάλη μου χαρά θα εγκατέλειπα την ευκαιρία να το πανηγυρίσω αυτό ως νίκη, με αντάλλαγμα έναν λευκό άνδρα υπουργό, ο οποίος θα μπορούσε να ήγηθαι όσων επιθυμούμε να τερματίσουμε τον πλανητικό πόλεμο.

Μπορείτε να μās πείς για τó πώς μιá αμερικανική δημοκρατία ψευδοῦς ισότητος καὶ κενῶν καθολικῶν ἀρχῶν θά μπορούσε νά συνδεθεῖ με τó εἶδος τῶν βασανιστηρίων καὶ τοὺς βασανιστῆς ἀμφοτέρων τῶν φύλων πού εἶδαμε στό Γκουαντάναμο καὶ τó "Άμπου Γράμπ;

Τό μήνυμα πού υποκρύπτεται πίσω ἀπό τó μοντέλο τῆς «δημοκρατίας» πού διακηρύσσει ἡ κυβέρνηση Μπους εἶναι ἡ πλαστή ἰσότητα τῆς καπιταλιστικῆς ἀγορᾶς, ἡ ἐλευθερία πού προσφέρει ἀπατηλά σέ ὅλους. Ὁ Μάρξ ἀποκάλυψε ἐδῶ καὶ καιρό τίς βαθιές ἀνισότητες πού συγκροτοῦν τή βάση αὐτοῦ πού προτιμῶ ἀκόμα νά ἀποκαλῶ ἀστική δημοκρατία. "Όμως, ἡ πολιτική καὶ οἱ ἐπαγγελίες τῆς διακυβέρνησης Μπους καταλήγουν σέ μιá παρωδία ἀκόμα καὶ αὐτῶν τῶν στρεβλώσεων. "Όταν ἡ δημοκρατία περιορίζεται ἀπλῶς στό γεγονός τῶν ἐκλογῶν -ἀσχετα ἂν ὀδηγηθῆκαμε σέ αὐτῆς μέσα ἀπό τή μαζική θηριωδία καὶ τήν καταστροφή πού προκάλεσε ὁ στρατός τῶν ΗΠΑ στό Ἰράκ-, ὅτιδήποτε καὶ ἂν θεωροῦμε ὅτι εἶναι ἐλευθερία ἔχει ἐξαφανιστεῖ. Ἐκεῖνοι πού παρουσιάζουν τó φύλο καὶ τή φυλετική σύνθεση τοῦ στρατοῦ τῶν ΗΠΑ ὡς

ισχυρό παράδειγμα τῶν ἴσων εὐκαιριῶν πού δημιουργεῖ ἡ δημοκρατία, σαφῶς ἔχουν χάσει ἀπὸ τὰ μάτια τους ὅποιαδῆποτε ὑπόσχεση μπορεῖ νὰ δώσει ἡ δημοκρατία γιὰ τὸ μέλλον. Ἡ ἰσότητα τῶν φύλων στὸν στρατὸ παρουσιάζεται ὡς μιὰ εὐκαιρία νὰ συμμετάσχουν οἱ γυναῖκες ἰσότημα σὲ κάθε πλευρὰ τῆς στρατιωτικῆς ζωῆς, συμπεριλαμβανομένης τῆς εὐκαιρίας νὰ συμμετέχουν ἰσότημα στὴ βία πού παλαιότερα θεωροῦνταν ἀποκλειστικὴ ἀρμοδιότητα τῶν ἀνδρῶν. Αὐτὴ ἡ προσέγγιση στὴν ἰσότητα δὲν ἀφήνει περιθώριο ἀμφισβήτησης τοῦ *status quo*. Ἡ εἰρωνεία τοῦ ὅτι γυναῖκες συνέργησαν στὰ σωματικά, ψυχικά καὶ σεξουαλικά βασανιστήρια στὸ "Αμπου Γράιμπ εἶναι πῶς ἡ ἐμπλοκὴ τους δείχνει σὲ ποιο βαθμὸ ἔχει πετύχει αὐτὴ ἡ συμβατικὴ, ἀφηρημένη δημοκρατία στὸν στρατό. "Ὅταν ἡ ἰσότητα προσμετῶται μὲ ὄρους πρόσβασης σὲ καταπιεστικούς θεσμούς πού παραμένουν ἀπαράλλακτοι ἢ ἔχουν ἀκόμα καὶ ἐνισχυθεῖ ἀπὸ τὴν ἀποδοχὴ ἐκείνων πού προηγουμένως ἀποκλείονταν, μοῦ φαίνεται ὅτι χρειάζεται νὰ ἐπιμείνουμε σὲ διαφορετικὰ κριτήρια δημοκρατίας: οὐσιαστικά ὅσο καὶ τυπικά δικαιώματα, τὸ δικαίωμα ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὴ βία, τὸ δικαίωμα στὴν ἐργασία, τὴ στέγαση, τὴν περίθαλψη καὶ τὴν ποιοτικὴ ἐκπαίδευση. Μὲ ἄλλα λόγια, σοσιαλιστικὲς μᾶλλον παρὰ καπιταλιστικὲς ἀντιλήψεις περὶ δημοκρατίας.

Ἀντίσταση, γλώσσα καὶ νόμος

Ἐπῆρξες ἀπὸ παλιά, ὅπως ἀναφέραμε καὶ νωρίτερα, ἀκτιβίστρια γιὰ τὸ θέμα τῶν φυλακῶν καὶ συνέβη κάποτε νὰ φυλακιστεῖς καὶ ἡ ἴδια. Μπορεῖς νὰ μᾶς μιλήσεις γιὰ τὶς ἐμπειρίες σου στὴ φυλακὴ καὶ γιὰ τὸ πῶς αὐτὲς διαμόρφωσαν τὶς ἀπόψεις σου γιὰ τὸ ἴδιο τὸ σωφρονιστικὸ σύστημα;

Ἡ φυλάκισή μου ἐπηρέασε βαθιὰ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἄρχισα νὰ σκέφτομαι τὸ ρόλο τῆς φυλακῆς στὴν ἀναπαραγωγὴ τοῦ ρατσισμού καὶ τῆς πολιτικῆς καταπίεσης. Πρὶν ἀπὸ τὴ σύλληψή μου εἶχα δραστηριοποιηθεῖ γιὰ ἄρκετὰ χρόνια σὲ καμπάνιες ἀπελευθέρωσης πολιτικῶν κρατουμένων – ἀπὸ τὸν Νέλσον Μαντέλα καὶ τὴν Πορτορικανὴ ἐθνικίστρια Lolita Lebron⁶¹ μέχρι τὸν Huey Newton⁶² καὶ τὴν Ericka Huggins.⁶³ Ἡ ἄμεση αἰτία τῆς σύλληψής μου ἦταν ἡ ἐμπλοκή μου σὲ μιὰ ὑπόθεση σχετικὴ μὲ τὸν Τζῶρτζ Τζάκσον καὶ τοὺς ἀδελφοὺς τῆς Soledad.⁶⁴ Ἀλληλογραφοῦσα τακτικὰ μὲ τὸν Τζῶρτζ Τζάκσον κατὰ τοὺς δεκαἑξὶ μῆνες ποὺ πέρασα φυλακισμένη ἀρχικὰ στὴ Νέα Ὑόρκη καὶ κατόπιν σὲ δύο διαφορετικὰ σωφρονιστικὰ καταστήματα στὴν Καλιφόρνια. Θὰ ἔλεγα ὅτι αὐτὸς περισσότερο ἀπὸ ὅποιονδήποτε ἄλλον μὲ παρότρυνε νὰ στοχαστῶ βαθύτερα γιὰ τὴ φυλακὴ ὡς θεσμὸ – ὄχι

μόνο σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τήν πολιτική φυλάκιση ἀλλά καί τή σχέση τῶν στενῶ συνδεόμενων διαδικασιῶν τῆς ποινικοποίησης καί τῆς φυλετοποίησης (racialization). Ἔτσι μπῆκαν τὰ θεμέλια τῆς τριανταπεντάχρονης ἐνασχόλησής μου μέ τὸ σωφρονιστικό σύστημα. Θά ἔλεγα λοιπόν ὅτι ναι, ἡ περίοδος τῆς φυλάκισής μου ἐπηρέασε ἔκτοτε ἔντονα τίς ιδέες καί τή δράση μου.

Μιλᾶμε γιά τίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ '70, ὅποτε εἴχαμε ρατσιστικές δίκες καί πολιτική καταστολή σέ κάθε ἄκρη τῆς χώρας. Ὡστόσο, ἀπαλλάχθηκες ἐντέλει ἀπό τίς κατηγορίες τὸν Ἰούνιο τοῦ 1972. Τί ρόλο πιστεύεις ὅτι ἔπαιξε ἡ δραστηριοποίηση τοπικῶν καί διεθνῶν ομάδων στήν ἀπαλλαγή σου;

Ἡ ἐκτεταμένη δραστηριοποίηση σέ ἐθνικό καί διεθνές ἐπίπεδο ὑπῆρξε ὁ κατεξοχήν καθοριστικός παράγοντας γιά τήν ἀπαλλαγή μου. Δέν ἔχω καμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἀπελευθέρωσή μου ὑπῆρξε ἄμεση συνέπεια τῶν κινητοποιήσεων πού ἔλαβαν χώρα ἐδῶ καί στό ἐξωτερικό. Καθῶς τήν τελευταία περίοδο ἀσχολοῦμαι ὅλο καί πιό πολὺ μέ τὰ ζητήματα τῶν φυλακῶν, τόσο ὡς ἐρευνήτρια ὅσο καί ὡς ἀκτιβίστρια, ὁ νοῦς μου συχνά πηγαίνει στό πού θά μπορούσα νά βρισκομαι σήμερα χωρίς αὐτὸ τὸ τεράστιο κίνημα γιά τήν ἀπελευθέρωσή μου. Τὸ πιθανότερο εἶναι ὅτι θά κατοικοῦδρευα σέ μία ἀπὸ τίς τέσσερις γυναικεῖες φυλακές πού ἔχει σήμερα ἡ πολιτεία τῆς Καλιφόρνιας. Στὴ διάρκεια πρόσφατων ἐπισκέψεῶν μου σέ αὐτὲς τίς φυλακές βίωσα ἀλλόκοτες «ἀναδρομές».

Γιὰ νὰ σοῦ δώσω μιὰ αἴσθηση τοῦ ἀντίκτυπου ἐκείνων τῶν κινητοποιήσεων, ἀρκεῖ νὰ πῶ ὅτι συναπαντῶ συχνὰ ἀνθρώπους –ιδίως τῆς γενιᾶς μου– πού μὲ ἀντιμετωπίζουν σὰν ἕναν παλιό φίλο πού εἶχαν χρόνια νὰ τὸν δοῦν, σὰν κάποιον πού τὸν γνώριζαν στὰ νιάτα τους ἀπὸ πολὺ κοντά. Μερικὲς φορές δυσκολεύομαι νὰ τὸ ἀφομοιώσω αὐτὸ – σὲ τελευταία ἀνάλυση πρόκειται γιὰ ἀγνώστους, γιὰ ἀνθρώπους πού τοὺς συναντῶ πρώτη φορά. Ἀλλὰ ὅταν ὑπενθυμίζω στὸν ἑαυτό μου ὅτι ὅλοι αὐτοὶ δὲν ἀντικρίζουν στὴν πραγματικότητα τὸ πρόσωπο πού εἶμαι, ἀλλὰ τὴ δική τους ἱστορία, συνειδητοποιῶ ὅτι ἡ ἐκστρατεία «Γιὰ τὴν Ἀπελευθέρωση τῆς Ἀντζελα Ντέηβις καὶ Ὁλων τῶν Πολιτικῶν Κρατουμένων» ὄχι μόνον ἐκπλήρωσε ὀρισμένους ἀπὸ τοὺς ἄμεσους στόχους της πρὶν ἀπὸ τρεῖς δεκαετίες, ἀλλὰ καὶ ἀποτέλεσε προσωπικὸ ὄροσημο γιὰ χιλιάδες, ἴσως καὶ ἑκατομμύρια, ἀνθρώπους. Προφανῶς οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ μὲ ἀντιμετωπίζουν ὡς ἐνδιάμεσο γιὰ τὴν ἀνάκληση τῶν συλλογικῶν πολιτικῶν αἰσθημάτων ἐκείνης τῆς περιόδου – καὶ αὐτὸ εἶναι πολὺ σημαντικό. Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο, ἡ ἐκστρατεία ἀπελευθέρωσης εἶχε ἐμπλέξει κόσμον ἀπὸ πανεπιστημιούπολεις, συνδικάτα, ἐκκλησίες, συναγωγές καὶ λέσχες.

Ἐπηρεάστηκαν ἐπίσης καὶ ἀθλητές. Ὁ ἀδελφός μου, πού τὴ δεκαετία τοῦ '70 ἦταν ἐπαγγελματίας ποδοσφαιριστής, εἶχε ἰδιαιτέρως ἐμφανὴ ρόλο στὴν καμπάνια – ὅπως καὶ ὅλη μου ἡ οἰκογένεια. Ἡ καριέρα του ἐπλήγη βαθύτατα λόγῳ αὐτοῦ τοῦ ἡγετικοῦ ρόλου. Ὁργανώθηκαν πολλοὶ ἄνθρωποι καὶ μέσα στὸν

στρατό. Έπαιρνα γράμματα από φαντάρους στρατοπεδευμένους στο Βιετνάμ. Φυλακισμένοι απ' όλο τόν κόσμο μου έγραφαν για να μου εκφράσουν τήν άλληλεγγύη τους, διακινδυνεύοντας τήν επιβάρυνση τής ποινής τους. Τό κίνημα αυτό ήταν κάτι τό πρωτόγνωρο, όχι άπλως γιατί μου έσωσε τή ζωή (πού δέν ήταν μικρό έπίτευγμα), αλλά γιατί απέδειξε ότι είναι έφικτή ή αλλαγή ως αποτέλεσμα μαζικής, οργανωμένης πίεσης. Και μολονότι τείνω να μήν άνταποκρίνομαι σε κάποιους νέους πού ζητοϋν να τούς πώ πώς να άναπαραγάγουν τις νίκες εκείνης τής έποχής, πιστεύω παρ' όλα αυτά ότι μπορούμε να βγάλουμε σημαντικότερα διδάγματα από τις έν λόγω ιστορικές νίκες. 'Η έπιτυχής συσπείρωση τόσο πολλών ανθρώπων, πού ύπερπήδησαν κάθε λογής διαφορές, σχίσματα και όρια (φυλετικά, ταξικά, πολιτικά, γεωγραφικά), ήταν πρωτόγνωρη. 'Η δημιουργία τέτοιων συλλογικοτήτων άγώνα παραμένει μεϊζον ζητούμενο και σήμερα.

Πέρα από τα όρια και τα σχίσματα πού άνέφερες, υπήρχε βέβαια και ό καθημερινός έφιάλτης του πολέμου στο Βιετνάμ. Με ποιόν τρόπο πιστεύεις ότι οι συνεχιζόμενες τότε πολεμικές επιχειρήσεις συνδέθηκαν με τή νομική και έξωνομική καταστολή του πολιτικού άκτιβισμού και των άπελευθερωτικών άγώνων έντός των συνόρων;

'Η πολιτική καταστολή έντός των συνόρων συνδεόταν με τόν πόλεμο με πολύ άπτοους τρόπους. Πάρε για παράδειγμα τήν έπιδρομή τό 1969 στα γραφεία του

Κόμματος τῶν Μαύρων Πανθήρων στὸ Λὸς Άντζελες⁶⁵, τὴν πρώτη μιᾶς ὀλόκληρης σειρᾶς ἐπιθέσεων αὐτοῦ τοῦ εἶδους σὲ ὅλη τὴ χώρα, οἱ ὁποῖες ἐνορχηστρώθηκαν ἀπὸ τὶς κατὰ τόπους ἀστυνομικὲς δυνάμεις ὑπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ FBI τοῦ Τζ. Έντγκαρ Χοῦβερ. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀστυνομικοὺς ποὺ πραγματοποιήσαν τὴν ἐπιδρομὴ στὸ Λὸς Άντζελες ἦταν βετεράνοι τοῦ Βιετνάμ, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν πρώην πρασινοσκούφηδες⁶⁶, οἱ ὁποῖοι βάσει εἰδικῆς ρύθμισης εἶχαν ἐνταχθεῖ στὶς νεοϊδρυθεῖσες τότε Τακτικὲς Μονάδες Εἰδικοῦ Όπλισμοῦ (SWAT). Σήμερα βέβαια ὁ ὅρος SWAT ἀνήκει στὸ καθημερινὸ μας λεξιλόγιο, ὅμως ἡ πρώτη στὰ χρονικὰ ἐπιχείρηση παραστρατιωτικῆς μονάδας συνδεδεμένη μετὴν τοπικὴ ἀστυνομία ἦταν ἀκριβῶς ἡ ἐπιδρομὴ στὰ γραφεῖα τοῦ Κόμματος τῶν Μαύρων Πανθήρων στὸ Λὸς Άντζελες. Εἶχαμε ἀντιληφθεῖ τότε ὅτι ἡ Ἀστυνομία τοῦ Λὸς Άντζελες ἐκπαίδευε βετεράνους τοῦ Βιετνάμ γιὰ κατασταλτικὲς ἐπιχειρήσεις στὸ ἐσωτερικὸ. Στὴν πραγματικότητα, ὅσοι ἀπὸ ἐμᾶς παρακολουθήσαμε τὴν παρατεταμένη ἔφοδο ἡμασταν σὲ θέση νὰ ἀναγνωρίσουμε εὐκολὰ αὐτὴν τὴ στρατιωτικὴ πτυχὴ. Στὴν αὐτοβιογραφία μου, μοῦ φαίνεται ὅτι τοὺς περιγράφω νὰ ἐφορμοῦν ἔρποντας στὸ ἔδαφος κατὰ τρόπο ποὺ θύμιζε στρατιῶτες ἐν ὥρᾳ μάχης. Όπως συνέβη καὶ μετὴν ἐπίθεση στὸ MOVE⁶⁷ στὴ Φιλαδέλφεια μερικὰ χρόνια ἀργότερα, ἡ ἐπιδρομὴ ἄρχισε μετὴν ἐκτόξευση ἐκρηκτικῆς ὕλης ἀπὸ ἐλικόπτερο στὴν ὀροφὴ τῶν γραφείων. Έχω περιγράψει τὸ περιστατικὸ αὐτὸ διὰ μακρῶν, διότι εἰκονογραφεῖ μετὸν πιὸ χαρακτηριστικὸ τρόπο τὸ πῶς

ή στρατιωτική καταστολή επανεισάγεται εντός τών συνόρων και έξαπολύεται έναντίον τής πολιτικής απόκλισης.

Φυσικά, βίαιη καταστολή δέχτηκαν και οί διαδηλωτές έναντίον του πολέμου στο Βιετνάμ, με πιο δραματικά παραδείγματα τὸ θάνατο φοιτητῶν ἀπὸ πυρὰ τής Ἐθνοφρουρᾶς τοῦ Ὀχάιο στο Πανεπιστήμιο τοῦ Κέντ⁶⁸ καὶ ἀπὸ πυρὰ τής ἀστυνομίας στο Jackson State⁶⁹, ἱστορικὸ κολέγιο τῶν μαύρων στο Μισισίπι. Ἡ ρητορική τοῦ κινήματος ἦταν σαφῶς ἐπηρεασμένη ἀπὸ τὸν τρόπο πὸς ἐμεῖς ἀντιλαμβανόμασταν τὴ σύνδεση τοῦ « πολέμου » στο Βιετνάμ με τὸν « πόλεμο » στο ἐσωτερικὸ. Οἰκειοποιηθήκαμε ἐκ νέου τὸ πνεῦμα τής ἐκστρατείας πού, με ἔμβλημα τὸ διπλὸ « V », διεκδικοῦσε κατὰ τὴ διάρκειά τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου μιὰ διπλὴ νίκη: ἐναντίον τοῦ φασισμού στο ἐξωτερικὸ καὶ τοῦ ρατσισμού στο ἐσωτερικὸ. Ἔτσι κι ἐμεῖς μιλοῦσαμε γιὰ τὴν ἀνάγκη νὰ ἡττηθεῖ ὁ ἀμερικανικὸς στρατὸς στο Βιετνάμ καὶ νὰ ἡττηθοῦν ἡ ἀστυνομία καὶ οἱ λοιπὲς « δυνάμεις κατοχῆς » ἐντὸς τῶν συνόρων. Οἱ κοινότητες τῶν μαύρων, τῶν Λατίνων καὶ τῶν Ἀσιατοαμερικανῶν ἀκτιβιστῶν μοιράζονταν τὴν ἀντίληψη ὅτι ἡ ἐπίθεση ἐναντίον τοῦ Βιετνάμ συνδεόταν βαθύτατα με τὴν ἐντεινόμενη καταστολὴ τῶν ἐγχώριων ἀγώνων. Ὡστόσο, αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι οἱ ἡγέτες τοῦ πρὸς μετριοπαθοῦς ἀντιπολεμικοῦ κινήματος ἦταν ἔτοιμοι νὰ ἐντάξουν τὴν ἀντίθεσή τους στὸν πόλεμο σὲ ἓνα τέτοιο πλαίσιο. Τὸ θέμα ἦταν ἀκανθῶδες: πῶς νὰ ἀποτελέσουμε μέρος τοῦ ἀντιπολεμικοῦ κινήματος, ἀντιτασσόμενοι

ταυτόχρονα στη στρατηγική που δέν έβλεπε τὸ θέμα τῆς εἰρήνης νὰ σχετίζεται μὲ τὸ θέμα τῆς φυλετικῆς ἰσότητος; Σὲ ὅλη αὐτὴ τὴν περίοδο, πολλοὶ ἀπὸ ἐμᾶς ἀγωνιστήκαμε σθεναρὰ, προκειμένου νὰ καλλιεργήσουμε ἕναν διαφορετικὸ λόγο γιὰ τὸν πόλεμο, νὰ κάνομε τὸν κόσμον νὰ σκεφτεῖ σοβαρὰ τὰ σημεῖα ἐπαφῆς ἀνάμεσα στὴ στρατιωτικὴ ἐπίθεση ἐνάντια στὸν λαὸ τοῦ Βιετνάμ καὶ στὴν οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ καταπίεση τῶν φτωχῶν καὶ τῶν ἐγχρώμων ἐντὸς τῶν συνόρων.

Στις μέρες μας ἔχομε τὸν Patriot Act καὶ τὸ ὑπουργεῖο Ἐσωτερικῆς Ἀσφαλείας ὡς πολῶνες ἐνὸς ἀναδυόμενου κράτους ἀσφαλείας. Τί πιστεύεις γιὰ τὴ συνέχεια ἀνάμεσα στὶς μορφές καταστολῆς τῆς ἐποχῆς τοῦ πολέμου στὸ Βιετνάμ, πὸ μόλις περιέγραψες, καὶ στὸ νέο αὐτὸ κράτος ἀσφαλείας; Διακρίνεις μιὰ συνέχεια ἐδῶ ἢ πιστεύεις ὅτι βλέπουμε μιὰ νέα λογικὴ ἐν δράσει;

Ἐπάρχει ἱστορικὴ συνέχεια, ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ τομῆς. Ἡ συνέχεια ἀνάγεται σὲ ἐποχὲς παλαιότερες καὶ ἀπὸ τὸν πόλεμον στὸ Βιετνάμ. Συναντοῦμε ὅπωςδήποτε ἀπόηχους τοῦ ψυχροπολεμικοῦ ἀντικομμουνισμοῦ καὶ σαφεῖς ὁμοιότητες μὲ τὴ μακκαρθικὴ περίοδο. Ὅταν ἄκουσα πρώτη φορά γιὰ τὸν Patriot Act καὶ ὅλα τὰ μέτρα πὸ χρησιμοποιήθηκαν γιὰ νὰ φιμωθοῦν ὅσοι ὑπερασπίζονταν τὰ δικαιώματα τῶν βαλλόμενων μεταναστῶν, ὅταν ἔμαθα ὅτι κάποιον πανεπιστημιακοὶ ἀπειλοῦνται μὲ ἀπόλυση λόγῳ τῆς ἀντίστασής τους στὴν κυβέρνησι Μπους καὶ κάποιον ἄλλοι φοβοῦνται

νά τους υπερασπιστοῦν, ἀμέσως ὁ νοῦς μου πῆγε στή μακκαρθική περίοδο. Αὐτὸ πού με ἐντυπωσίασε περισσότερο ἦταν ἡ ἔκταση στήν ὁποία ἐπανεμφανίστηκε παντοῦ μιὰ αὐτολογοκρισία πού εἶχαμε νά τή δοῦμε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ ΜακΚάρθου. Μοῦ φαίνεται ὅτι, ἰδίως τώρα, θὰ ἦταν πολὺ σημαντικό νά ἐπανεξετάσουμε τὴν περίοδο ΜακΚάρθου, γιὰ νά δοῦμε πόσοι ἄνθρωποι πού θεωροῦσαν τὸν ἑαυτό τους προοδευτικό καὶ ὑπέρμαχο τῆς δικαιοσύνης στάθηκαν συνεργοὶ στήν ἐπιτυχία τοῦ μακκαρθισμοῦ. Ἐντὶ νά ἀντιταχθοῦν ἀνοιχτὰ στή μακκαρθική καταπίεση, ἀντὶ νά υπερασπιστοῦν σθεναρὰ ὅσους ἐμπαιναν στὸ στόχαστρο, ἀσχολήθηκαν περισσότερο μὲ τὸ πῶς νά μὴ βρεθοῦν οἱ ἴδιοι σὲ ἀνάλογη κατάσταση. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ διευκόλυναν περαιτέρω τὸ ἔργο τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀντιαμερικανικῶν Ἐνεργειῶν τῆς Βουλῆς. Μὲ τὸ νά μὴν προσλαμβάνουν κομμουνιστὲς στὰ πανεπιστήμια, μὲ τὸ νά ἀποβάλλουν τοὺς κομμουνιστὲς ἀπὸ τὰ συνδικάτα, μὲ τὸ νά ἀποστασιοποιοῦνται ἀπ' ὅσους σημαδεύονταν ὡς « ἐχθροὶ », πέτυχαν γιὰ λογαριασμὸ τῆς Ἐπιτροπῆς περισσότερα ἀπ' ὅσα θὰ μπορούσε ἡ ἴδια νά καταφέρει ἀπὸ μόνη της.

Στὸν ἄμεσο ἀπόηχο τῆς 11ης Σεπτεμβρίου δρομολογήθηκε μιὰ παρόμοια δυναμική. Αὐτὸ ἔγινε ἰδιαίτερα ἐμφανὲς στήν ψηφοφορία στὸ Κογκρέσο γιὰ τὸ ἀρχικὸ ψήφισμα πού ἔδινε στὸν Πρόεδρο τὸ δικαίωμα νά μεταχειριστεῖ σὲ ἀντίποινα στρατιωτικὴ βία. Ὁπως ὅλοι θυμόμαστε, ἡ Barbara Lee⁷⁰ - πού ἔχω τὴ χαρὰ νά δηλώσω ὅτι ἐκπροσωπεῖ τὴν περιφέρειά μου - ὑπῆρξε τὸ μόνο μέλος ὅλου τοῦ Κογκρέσου πού εἶχε

τὸ θάρρος νὰ ρίξει ἀρνητικὴ ψῆφο. Ἦταν μιὰ τρομακτικὴ στιγμή, ἰδίως ἂν ἀναλογιστεῖ κανεὶς ὅτι ὀρισμένοι κοινοβουλευτικοὶ –εἰδικὰ τῆς Ὁμάδας τῶν Μαύρων (Black Caucus)– ἄφησαν νὰ φανεῖ ἐκ τῶν ὑστέρων ὅτι ἀντιτάσσονταν στὸ ψῆφισμα γιὰ λόγους ἀρχῆς, ἀλλὰ αἰσθάνθηκαν ὑποχρεωμένοι νὰ τὸ ὑπερψηφίσουν διότι φοβοῦνταν ὅτι θὰ ἔδιναν τὴν ἐντύπωση πὼς ἦταν ἐλαστικοὶ ἀπέναντι στὴν τρομοκρατία. Λυπᾶμαι πὺν θὰ τὸ πῶ, ἀλλὰ αὐτὲς εἶναι οἱ ἀπαρχές τοῦ φασισμού.

Μὲ ρωτᾶς ὅμως γιὰ τὸ θέμα τῆς συνέχειας. Πιστεύω λοιπὸν ὅτι ὄντως ὑπάρχει ἱστορικὴ συνέχεια, ἀλλὰ πρέπει ἐπίσης νὰ εἰπωθεῖ ὅτι ζοῦμε μιὰ ἱστορικὴ στιγμή πὺν ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις δὲν ἔχει προηγουμένο. Ἔχουμε ἓναν Πρόεδρο πὺν δὲν ἐξελέγη νόμιμα καὶ μιὰ κυβέρνησις ἣ ὁποία στελεχώνεται ἀπὸ ἄτομα πὺν πολὺ καιρὸ πρὶν ἀπὸ τὴν 11η Σεπτεμβρίου εἶχαν ἀποφασίσει ὅτι θὰ ἐπιτεθοῦν στὸ Ἰράκ καὶ θὰ ἐπιδιώξουν τὴν παγκόσμια κυριαρχία. Πάρε γιὰ παράδειγμα τὸ Σχέδιο γιὰ Ἐναν Νέο Ἀμερικανικὸ Αἰῶνα (Project For A New American Century).⁷¹ Ὑπάρχει κάτι τὸ ποιοτικὰ διαφορετικὸ στὸ πόσο πολὺ οἱ κυβερνῶντες εἶναι διατεθειμένοι νὰ ἀγνοήσουν τὴν κοινὴ γνώμη καὶ νὰ ἀντιμετωπίσουν ὡς ἄνευ σημασίας τὶς μαζικὰς διαδηλώσεις. Ἐκατομμύρια ἄνθρωποι συμμετεῖχαν στὴν παγκόσμια ἡμέρα κινητοποίησης στὶς 15 Φεβρουαρίου 2003. Αὐτὸ δὲν εἶχε προηγουμένο. Ποτὲ στὸ παρελθὸν δὲν εἶχαν διαδηλώσει ταυτόχρονα τόσο πολλοὶ ἄνθρωποι σὲ τόσο πολλὰ μέρη τοῦ κόσμου. Ὅμως ὁ Μπους ἀντέδρασε σὰν νὰ εἶχε ἀντι-

ταχθεί στην αμερικανική πολεμική πολιτική μόνο μιὰ δράκα ανθρώπων ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Μίλησε ὑποτιμητικά γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ θέλησαν νὰ ἀκουστῆ εἰρηνικά ἢ φωνή τους, παραβάλλοντάς τους μὲ «ὀμάδες πίεσης», στὶς ὁποῖες δὲν θὰ ἐπέτρεπε νὰ ἐπηρεάσουν τὴν αμερικανική ἐξωτερική πολιτική.

Ἐδῶ ἔχουμε κάτι τὸ ἐντυπωσιακὰ διαφορετικό. Μίλησα μὲ πολλοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἔζησαν ἀπὸ πρῶτο χέρι τὴ μακκαρθική περίοδο, ἀνάμεσά τους καὶ κάποιους ποὺ φυλακίστηκαν τότε, καὶ ἡ αἴσθησή τους ἦταν ὅτι ζοῦμε πολὺ πιὸ ἐπικίνδυνες ὥρες.

Τὴν ἴδια στιγμή βλέπουμε νὰ παγκοσμιοποιεῖται ὁ πόλεμος κατὰ τῆς τρομοκρατίας καὶ ἀκόμα βλέπουμε τὰ αμερικανικά κέντρα κράτησης καὶ τὶς φυλακὲς ποὺ δημιουργήθηκαν μὲ στόχο νὰ τεθοῦν ἐκτὸς τῆς ἐμβέλειας τοῦ αμερικανικοῦ καὶ τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Διαπιστώνεις νὰ ὑπάρχει κάποια σχέση ἀνάμεσα στὴν παγκοσμιοποίηση αὐτῶν τῶν ἔκνομων φυλακῶν καὶ τὸ σωφρονιστικο-βιομηχανικό σύμπλεγμα ἐντὸς τῶν συνόρων;

Οἱ δύο ἐξελίξεις συνδέονται σαφέστατα. Καταρχάς, καὶ οἱ δύο αὐτὲς κατηγορίες θεσμῶν ἀνήκουν στὸ σωφρονιστικό σύστημα τῶν ΗΠΑ καὶ ταξινομοῦνται ἀπὸ κοινοῦ στὴν ἐτήσια ἀπογραφή τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ Γραφείου Στατιστικῆς. Ἡ ταξινόμηση αὐτὴ περιλαμβάνει τὶς πολιτειακὲς καὶ ὁμοσπονδιακὲς φυλακὲς, τὶς φυλακὲς τῶν κομητειῶν, τῶν Ἰνδιάνικων καταυλισμῶν, τὰ κέντρα κράτησης ποὺ ὑπάγονται στὸ ὑπουργεῖο Ἐσωτερικῆς Ἀσφάλειας⁷², τὶς φυλακὲς σὲ

περιοχές που οι ΗΠΑ αρνούνται να τις αναγνωρίσουν ως αποικίες τους και τις στρατιωτικές φυλακές - τόσο εντός όσο και εκτός των αμερικανικών συνόρων. Η αύξηση του πληθυσμού των κρατουμένων στις φυλακές του έσωτερικού, ή εμφάνιση νέων επιχειρηματικών κλάδων που συνδέονται με αυτή την αύξηση, ή αναδιάρθρωση παλαιών κλάδων προκειμένου να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες της φυλάκισης και να κερδοφορήσουν από αυτές, ή επέκταση των κέντρων κράτησης μεταναστών, καθώς και η χρήση των στρατιωτικών φυλακών ως βασικού όπλου στον « πόλεμο κατά της τρομοκρατίας » ή η συνάρθρωση της αντιεγκληματικής με την αντιτρομοκρατική ρητορική - όλα αυτά αποτελούν νέα γνωρίσματα του σωφρονιστικοβιομηχανικού συμπλέγματος.

Το σωφρονιστικοβιομηχανικό σύμπλεγμα αποτελεί παγκόσμιο φαινόμενο. Δεν μπορούμε να το κατανοήσουμε πλήρως αν το θεωρήσουμε ως μια αποκλειστικά αμερικανική ιδιαιτερότητα. Αυτό που κατέστη έφικτο στις ΗΠΑ, ο πολλαπλασιασμός των σωφρονιστικών καταστημάτων και του κρατούμενου πληθυσμού, ή ραγδαία είσοδος του κεφαλαίου στη σωφρονιστική βιομηχανία, που πλέον δεν αποτελεί ελάχισονα κλάδο αλλά βασικό συστατικό της αμερικανικής οικονομίας - όλα αυτά έχουν και διεθνείς επιπτώσεις. Ανακεφαλαιώνουν τη διαδρομή μέσω της οποίας η στρατιωτική παραγωγή απέκτησε κεντρική θέση στην οικονομία των ΗΠΑ. Αυτός είναι ένας από τους κύριους λόγους για τους οποίους επιλέξαμε τη διάδοση του όρου « σωφρονιστικοβιομηχανικό σύμπλεγμα »,

τὸ ὅτι δηλαδή ἀπηχεῖ πολλαπλὰ τὸν ὄρο « στρατιωτικοβιομηχανικὸ σύμπλεγμα ».

Οἱ φυλακές, λοιπόν, ἡ ἀρχιτεκτονική τους, οἱ τεχνολογίες τους, τὸ καθεστῶς λειτουργίας τους, τὰ ἀγαθὰ ποὺ καταναλῶνουν καὶ παράγουν οἱ τρόφιμοί τους, καθὼς καὶ ἡ ρητορική ποὺ νομιμοποιεῖ τὴν ἐξάπλωσή τους, ὅλα αὐτὰ ἐξάγονται ἀπὸ τὴν ΗΠΑ στὸν ὑπόλοιπο κόσμο. Γιατί, λόγου χάρη, νὰ χρειάζεται ἡ Νότια Ἀφρική – ποὺ βρίσκεται, ἐλπίζουμε, καθ' ὁδὸν πρὸς τὴν οἰκοδόμησι μιᾶς δίκαιης, μὴ ρατσιστικῆς, μὴ σεξιστικῆς, μὴ ὁμοφοβικῆς κοινωνίας – τὴν κατασταλτικὴν τεχνολογίαν τῆς φυλακῆς ὑψίστης ἀσφαλείας; Τί χρειάζεται ἡ Τουρκία τὴν ἀμερικανικοῦ στυλ φυλακῆς « τύπου F »; ⁷³ Ἡ καθιέρωσι αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῶν φυλακῶν στὴν Τουρκία προκάλεσε μιὰ μακρὰ ἀπεργία πείνας μέχρι θανάτου, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ χάσουν τὴ ζωὴ τους περίπου ἑκατὸ κρατούμενοι.

Εἶναι σημαντικό νὰ ἐξετάσουμε ὅλα τὰ διαφορετικὰ ἐπίπεδα αὐτῆς τῆς παγκόσμιας διαδικασίας. Νὰ ἀναγνωρίσουμε, γιὰ παράδειγμα, ὅτι οἱ φυλακῆς τοῦ Γκουαντάναμο ἢ τοῦ Ἄμπου Γράιμπ, στὰ περίχωρα τῆς Βαγδάτης, ἀνταναντικλοῦν καὶ ἐπεκτείνουν τὴν κανονικοποίησι τῶν βασανιστηρίων ποὺ ἔχει λάβει χώρα στὴς φυλακῆς ἐντὸς τῶν ἀμερικανικῶν συνόρων. Ὅσο ἀνατριχιαστικὴ καὶ ἂν ἦταν οἱ πρόσφατες ἀποκαλύψεις γιὰ τὴν κακομεταχείρισι τῶν κρατουμένων στὸ Γκουαντάναμο καὶ τὸ Ἄμπου Γράιμπ, ἡ κακομεταχείρισι αὐτὴ δὲν ἦταν κάτι τὸ ποιοτικὰ διαφορετικὸ ἀπὸ ὅ,τι συμβαίνει στὴς φυλακῆς τῶν ΗΠΑ. Πάρε γιὰ παράδειγμα τὴν πανταχοῦ παρούσα σεξουαλική

βία - ιδίως στις γυναικείες φυλακές. Γυναίκες κρατούμενες στο Μίσιγκαν κατέθεσαν αγωγή κατά της πολιτείας, υποστηρίζοντας ότι η κυβέρνηση είχε εγκρίνει κανονισμούς λειτουργίας των φυλακών που διευκόλυναν τη σεξουαλική παρενόχληση και το βιασμό τους και άρα καθιστούσαν το ίδιο το κράτος συνένοχο στη σεξουαλική βία. Το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Human Rights Watch) εξέδωσε έκθεση υπό τον τίτλο « Η σεξουαλική κακοποίηση στις αμερικανικές πολιτειακές φυλακές », όπου τεκμηριώνεται η συστηματική κακομεταχείριση. Έτσι λοιπόν οι βιασμοί στη φυλακή του Άμπου Γράιμπ επιβεβαιώνουν τη βαθιά σχέση της σεξουαλικής βίας με τις έμφυλες διαδικασίες πειθάρχησης και εξουσίας που διαποτίζουν το σύστημα των φυλακών. Οι διαδικασίες αυτές εύκολα περνούν από το ένα σύστημα στο άλλο - από τις εγχώριες φυλακές στις στρατιωτικές φυλακές και στα κέντρα κράτησης μεταναστών. Και στις τρεις αυτές περιπτώσεις ο σεξουαλικός καταναγκασμός λειτουργεί ως δοκιμασμένη τεχνική πειθάρχησης και εξουσίας. Τα βασανιστήρια και ο σεξουαλικός καταναγκασμός, που φαντάζουν τόσο βάρβαρα και αποκρουστικά στους τηλεθεατές όταν τα παρακολουθούν στο "60 Minutes"⁷⁴, δεν είναι τόσο ασυνήθη όσο νομίζεται αρχικά, διότι βάση τους είναι η καθημερινή βία ρουτίνας που δικαιολογείται ως ένας απλός τρόπος έλεγχου του πληθυσμού των φυλακών των ΗΠΑ.

Έστιάζοντας στο συνεχές της πειθάρχησης με ανάγκη-

ξεις να ξανασκεφτώ την ερώτησή μου, ή οποία μεταξύ άλλων προϋπέθετε ότι είναι σημαντική μιὰ όρισμένη νομική ασυνέχεια. Το γεγονός δηλαδή ότι οί φυλακές αυτές και τὰ κέντρα κράτησης πού λειτουργοῦν ὑπό τήν εὐθύνη τῶν ΗΠΑ βρίσκονται ἔξω ἀπό τή δικαιοδοσία τῆς ἀμερικανικῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀμερικανικῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, τῶν ἀμερικανικῶν μέσων ἐνημέρωσης...

Μά, θά μπορούσε νὰ πείς τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὶς ἐγχώριες φυλακές.

Πράγμα πὸν θέτει συνεπῶς τὸ εἰρωτήμα ποιός εἶναι ὁ ρόλος τοῦ ἴδιου τοῦ νόμου. Δημιουργεῖ στ' ἀλήθεια ὁ νόμος κάποια οὐσιαστικὴ διαφορά, στὴν περίπτωση αὐτή; Ποιά εἶναι ἡ δυνατότητα νὰ ἀμφισβητήσῃ κανεὶς αὐτὲς τὶς καταχρήσεις; Μᾶς δίνει ἡ ὑπαρξὴ τοῦ νόμου στὴν περίπτωση τῶν ἐγχώριων φυλακῶν ἕναν μοχλὸ πίεσης, ἕνα ἔδαφος γιὰ νὰ δράσουμε;

Μολονότι θά ἦταν λάθος νὰ θεωρήσουμε τὸ νόμο ὡς τὸν ὑπέρτατο ἐπιδιαιτητὴ τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων, διαθέτει πάντως στρατηγικὴ σημασία στὸν ἄγωνα γιὰ πρόοδο καὶ ριζικὸ μετασχηματισμό. Ὡστόσο, ὁ νόμος μπορεῖ ἐπίσης νὰ ἀποβεῖ ἕνα ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα ἐμπόδια στὴν κοινωνικὴ ἀλλαγὴ, ἀκριβῶς ἐπειδὴ προϋποτίθεται ὅτι ἀποτελεῖ τὴν τελευταία λέξη. Μέσω νομικῶν μαχῶν ἔχουν ὄντως ἐπιτευχθεῖ κατὰ καιροὺς συγκεκριμένες μεταρρυθμίσεις στὶς φυλακές, συνηθέστερα ὅμως αὐτὲς οἱ μεταρρυθμίσεις δὲν κατέληξαν παρὰ σὲ στερέωση τοῦ θεσμοῦ. Φυσι-

καὶ καὶ πρέπει νὰ ἐπιστρατεύουμε τὸ νόμο —τόσο στὸ ἔθνικὸ ὅσο καὶ στὸ διεθνὲς ἐπίπεδο—, ἀλλὰ θὰ πρέπει τὴν ἴδια στιγμή νὰ ἀναγνωρίζουμε τοὺς περιορισμούς του. Οἱ μυριάδες φορές, λόγου χάρη, ποὺ ἔχει προσβληθεῖ νομικὰ ἢ θανατικὴ ποινὴ δὲν ἔχουν ἀκόμα ἐπιτύχει τὴν κατάργησή της.

Θὰ συμφωνοῦσα ὅτι ἐδῶ ἔχουμε ἓνα ἐπίδικο ἀντικείμενο, ἀλλὰ, ἂν δὲν ἔχουμε τὸ νόμο, ὑπάρχουν μέσα γιὰ νὰ ἀμφισβητήσουμε συγκεκριμένες πρακτικὲς :

Δὲν γνωρίζω. Ἐπ' αὐτοῦ ἔχω κάποια ἀμφιθυμία, γιατί δὲν εἶμαι σίγουρη ἂν θὰ ἤθελα νὰ παραχωρήσω τόση ἐξουσία στὸ νόμο. Σὲ περιπτώσεις ποὺ σημειώθηκαν μεγάλες νίκες, ὅπως σὲ περιπτώσεις Ἀμερικανῶν φυλακισμένων γιὰ παράδειγμα, αὐτὲς ὑπῆρξαν νίκες ἐπὶ τοῦ νόμου, συνήθως μὲ τὴν καίρια συμβολὴ ὀργανωμένων μαζικῶν κινήματων. Ὁ νόμος δὲν βρῖσκει ἐφαρμογὴ στὸ κενό. Ναι, βασιζόμαστε σὲ αὐτὸν ὅταν μπορούμε νὰ τὸν χρησιμοποιήσουμε γιὰ τὴν ἐπίτευξη προοδευτικῶν, ὅπως τοὺς ἀποκαλοῦμε, στόχων, ἀλλὰ αὐτὸς καθ'αυτὸν εἶναι ἀνίσχυρος. Τὴν ἰσχὺ του τὴν ἀποκτᾶ ἀπὸ τὴν ἰδεολογικὴ συναίνεση. Ὄντας κάποια ποὺ ἔχει ἐμπλακεῖ στὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ σοφρονιστικοῦ συστήματος ἐδῶ καὶ ἀρκετὰ χρόνια, πιστεύω ὅτι πρέπει νὰ παροτρύνουμε τὰ ἄτομα καὶ τίς ὀργανώσεις ποὺ ἤδη ἔχουν στρατευθεῖ στὴν πάλη ἐναντίον τῆς φιλετικῆς καὶ ταξικῆς ἀνισότητος καθὼς καὶ τὴ γενικευμένη καταπίεση ποὺ γεννᾷ τὸ ἐγχώριο σύστημα φυλακῶν νὰ ἀναπροσαρμόσουν τὴ δράση

τους προκειμένου να αντιμετωπίσουν και να καταπολεμήσουν τις ωμότητες που λαμβάνουν χώρα έως και αυτή τη στιγμή στα υπό αμερικανικό έλεγχο κέντρα κράτησης στο Άφγανιστάν, το Ιράκ και το Γκουαντάναμο.

Για να επιστρέψουμε στη δική σου άθώωση, έμοιαζε περισσότερο να αποτελεί προϊόν της οργανωμένης πολιτικής δράσης και των επακόλουθων αλλαγών στον εθνικό λόγο (*national discourse*) παρά μιās διαβούλευσης σε νομική βάση.

Ναί, και του αντίκτυπου αυτής της οργανωμένης πολιτικής δράσης στη διαδικασία επ' άκροατηρίω. Αυτή τη δυναμική –αυτή τη διαλεκτική– θα ήθελα να υπογραμμίσω.

Ο Νόαμ Τσόμσκυ υποστηρίζει ότι ο πρωταρχικός φορέας της τρομοκρατίας είναι το κράτος...

Αυτό είναι αλήθεια. Συμφωνώ απόλυτως μαζί του.

Θα δεχόσων επίσης ότι το σωφρονιστικοβιομηχανικό σύμπλεγμα αποτελεί έναν από τους μηχανισμούς μέσω των οποίων το κράτος άσκει τρομοκρατία –του είδους για την οποία μιλά ο Τσόμσκυ– και ότι το κράτος άσκει αυτή την τρομοκρατία των φυλακών υπό το πρόσημα της αντιμετώπισης των εγκληματιών;

Υπάρχει μιὰ δόση αλήθειας σε αυτό που λές, αλλά τὰ πράγματα είναι λίγο πιό περίπλοκα, ιδίως αν λάβου-

με υπόψη τὸ ὅτι οἱ φυλακὲς στὴν ἀμερικανικὴ κοινω-
νία ἔφτασαν νὰ ἔχουν τὸν ρόλο τῆς προεπιλεγμένης λύ-
σης ὄλων τῶν μεγάλων κοινωνικῶν προβλημάτων.
Ὡστε λοιπὸν πρόκειται ὄντως γιὰ τρομοκρατία, ἀλλὰ
μιὰ τρομοκρατία ποῦ προκύπτει ὡς ἀπάντηση σὲ μιὰ
ἀνεπίδεκτη διαχείρισης πολιτικὴ οἰκονομία. Ἀντὶ νὰ
ἀντιμετωπίσει στὰ σοβαρὰ τὰ προβλήματα ποῦ μα-
στίζουν τόσο πολλὲς κοινότητες –τὰ προβλήματα τῆς
φτώχειας, τῶν ἀστέγων, τῆς ἔλλειψης περίθαλψης
καὶ ἐκπαίδευσης–, τὸ σύστημά μας ρίχνει τὰ θύματά
τους στὴ φυλακὴ. Ἡ φυλακὴ ἔχει γίνει, τὴν ἐπαύριον
τῆς κατεδάφισης τοῦ κράτους πρόνοιας, ὁ θεσμὸς *par
excellence*. Θὰ ἔλεγα λοιπὸν ὅτι ναι, ἔχουμε κρατικὴ
τρομοκρατία, ἀλλὰ τρομοκρατία μὲ αἰτία. Δὲν πρό-
κειται γιὰ ἄσκοπη τρομοκρατία ἢ γιὰ τρομοκρατία
ποῦ ἀπαντᾷ ἀποκλειστικὰ στὴ συνειδητὴ πολιτικὴ
ἀντίσταση.

Στὸ ἄρθρο σου «Φυλὴ καὶ Ποινικοποίηση» [*“Race
and Criminalization”*] γράφεις: «Ἡ φηγούρα τοῦ ἐγ-
κληματία –ἢ φυλετοποιημένη φηγούρα τοῦ ἐγκληματία–
ἔφτασε νὰ ἀντιπροσωπεύει τὸν πιὸ ἀπειλητικὸ ἐχθρὸ
τῆς “Ἀμερικανικῆς Κοινωνίας”. Σχεδὸν ὀτιδῆριστε
μπορεῖ νὰ γίνει ἀποδεκτὸ –βασανιστήρια, βανανσότη-
τα, τεράστια δαπάνη δημόσιων κονδυλίων– στὸ ὄνομα
τῆς δημόσιας ἀσφάλειας». Πιστεύεις ὅτι ὁ «τρομοκρα-
της» εἶναι ὁ νέος φυλετοποιημένος ἐγκληματίας μας;

Θυμᾶμαι πὼς ὅταν ἔγραφα αὐτὸ τὸ ἄρθρο σκεφτό-
μουν τὸν «ἐγκληματία» ὡς ὑποκατάστατο τοῦ «κομ-

μουνιστῆ» στὴν ἐποχὴ τοῦ « νόμου καὶ τῆς τάξης ». Σκεφτόμουν αὐτὸ τὸν νέο λόγο περὶ τῆς μορφῆς τοῦ ἐγκληματία, ποῦ ἐνσωμάτωσε ὅλη τὴ ρητορεία περὶ τοῦ κομμουνιστῆ ἐχθροῦ. Στὸν ἀπόηχο τῆς 11ης Σεπτεμβρίου, ἡ φιγούρα τοῦ « τρομοκράτη » κινητοποιεῖ τὸν συλλογικὸ φόβο κατὰ τρόπους ποῦ ἀνακεφαλαιώνουν καὶ ἐμπεδώνουν προηγούμενα ἰδεολογήματα περὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἐχθροῦ. Ἡ ρητορική, οἱ ἐπακόλουθες ἀνησυχίες καὶ οἱ στρατηγικὲς ἀντιπερισπασμοῦ ποῦ παράγονται ἀπὸ τὴν ἀξιοποίηση τῆς φιγούρας τοῦ τρομοκράτη μοιάζουν πολὺ, καὶ βασιζοῦνται μὲ ἰδιαιτέρως συγκεκριμένο τρόπο στὴν ἀξιοποίηση τοῦ ἐγκληματία ὡς διάχυτης ἀπειλῆς.

Ἰχνηλατώντας αὐτὴ τὴν ἱστορικὴ διαδρομὴ ἀπὸ τὸν κομμουνιστῆ στὸν τρομοκράτη, γινόμαστε ἐπίσης μάρτυρες μιᾶς ἀλλαγῆς στὴ δυναμικὴ τῶν φυλετικῶν σχέσεων ἐντὸς τῶν συνόρων, ἰδίως στὶς σχέσεις μεταξὺ τῶν ἀφροαμερικανικῶν καὶ τῶν μουσουλμανικῶν ἢ ἀραβοαμερικανικῶν κοινοτήτων μετὰ τὴν 11η Σεπτεμβρίου. Τί πιστεύεις γι' αὐτὴ τὴν ἀλλαγὴ;

Προτοῦ ἀπαντήσω, θὰ ἤθελα νὰ ὑπενθυμίσω ὅτι ὁ ρατσισμὸς ἀποτελοῦσε σημαντικὸ συστατικὸ στοιχεῖο τῶν ἀντικομμουνιστικῶν ἐκστρατειῶν. Ἄς λάβουμε ὑπόψη μας ὅτι ὁ Μάρτιν Λούθερ Κιγκ κτζούνιορ περιγράφηκε ἐπανελημμένα ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους του ὡς κομμουνιστῆς, ὄχι γιὰτὶ ἦταν πράγματι μέλος τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ ὑπόθεση τῆς φυλετικῆς ἰσότητος θεωροῦνταν κομ-

μουνιστικό δημιούργημα. Ο αντικομμουνισμός διευκόλυνε με μύριους τρόπους την αντίσταση στην κατοχύρωση πολιτικών δικαιωμάτων και, αντίστροφα, ο ρατσισμός διευκόλυνε τη διάδοση του αντικομμουνισμού. Με άλλα λόγια, ο ρατσισμός έπαιξε κρίσιμο ρόλο στην ιδεολογική παραγωγή της φιγούρας του κομμουνιστή, του έγκληματία και του τρομοκράτη.

Άλλά ας δοῦμε τὸ ἐρώτημά σου σχετικά με τὸν ἀπόηχο τῆς ἐμφάνισης αὐτῆς τῆς νέας φιγούρας ἐχθροῦ καὶ τὸ πῶς ἀναμφίβολα οἱ ἀφροαμερικανικὲς κοινότητες ἐνσωματώθηκαν στὸν νέο ρατσισμό. Ἡ νέα ἐθνικιστικὴ κινητοποίηση τὴν ἐπαύριον τῆς 11ης Σεπτεμβρίου βασιζόταν στὴν ἀναπαράσταση τοῦ τρομοκράτη ἐχθροῦ ὡς μουσουλμάνου, Ἀραβᾶ, Νοτιοασιάτη, Μεσανατολίτη κτλ., καὶ γιὰ πρώτη φορὰ οἱ ἄλλοι ἐγχρωμοὶ προσκλήθηκαν στὴν ἀγκάλη τῆς ἐθνικῆς οἰκογένειας. Κατὰ παράδοξο τρόπο, αὐτὸ βιώθηκε πιθανότατα ὡς ἡ πραγμάτωση τοῦ πολυπολιτισμικοῦ ἔθνους στὸ ὁποῖο ἀπέβλεπαν οἱ ἀγῶνες γιὰ κοινωνικὴ δικαιοσύνη—τὸ ὄραμα τοῦ Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ, ἀν θές—, καὶ πολλὲς, ἀποκλεισμένες τὸ προηγούμενο διάστημα, κοινότητες αἰσθάνθηκαν—ἔστω καὶ στιγμιαῖα—ὅτι ἀποτελοῦν τμῆμα τοῦ ἔθνους. Φυσικὰ αὐτὴ ἡ διαδικασία βασιζόταν στὸν ἀποκλεισμό τοῦ τρομοκράτη καὶ κάθε προσώπου στὸ ὁποῖο ἀποδιδόταν αὐτὴ ἡ ταμπέλα. Ἀκόμα ἀντιμετωπίζουμε τὶς ἐπιπτώσεις αὐτῆς τῆς «στιγμῆς».

Εἶναι μερικὲς φορὲς δύσκολο γιὰ τοὺς μαύρους νὰ ἀναγνωρίσουν ὅτι μποροῦν καὶ οἱ ἴδιοι νὰ εἶναι ρατσιστές, ὅσο περίπου καὶ οἱ λευκοί. Αὐτὸ ἀποτελεῖ μεί-

ζωνα πρόκληση σήμερα. Δεν είναι πλέον δυνατόν να θεωρούμε ότι τα θύματα του ρατσισμού είναι τα ίδια άτρωτα στις ιδεολογίες που ακριβώς διατρέκονταν τη δική τους κατωτερότητα. Τίποτα δεν έγγυάται ότι ο ριζοσπαστικός ακτιβισμός του παρελθόντος θα δώσει τη θέση του σε σημερινές προοδευτικές πολιτικές θέσεις. Το πιο έλπιδοφόρο σημάδι σήμερα είναι οι τρέχουσες προσπάθειες να οικοδομηθούν συμμαχίες μεταξύ μαύρων και Άραβοαμερικανών. Σε μια εποχή που μαύροι κυβερνητικοί ηγέτες, όπως ο Κόλιν Πάουελ και η Κοντολίζα Ράις, παίζουν σημαντικό ρόλο ως αρχιτέκτονες του πολέμου που έχει εξαπολυθεί ανά την ύφήλιο, οι συμμαχίες αυτές θα είναι κεντρικής σημασίας για τη δημιουργία δικτύων αντίστασης. Είναι επίσης εξίσου σημαντικό να επιδιωχθούν συμμαχίες και με άλλες κοινότητες μεταναστών, ιδίως με τους καταγόμενους από τη Λατινική Αμερική και την Ασία.

“Όπως με τον « κομμουνιστή » και τον « έγκληματία », έτσι και όταν μιλάμε για τον « τρομοκράτη », ο λόγος περί κάθειρξης είναι το επόμενο βήμα. Είδαμε ότι το Γκουαντάναμο ιδίως έχει καταστεί δραστικό σύμβολο κάθειρξης. Ποιά ιδεολογική λειτουργία πιστεύεις ότι επιτελεί ή αμερικανική φυλακή στο Γκουαντάναμο;

Έννοεῖς στην παρούσα συγκυρία;

Ναί.

Τὸ Γκουαντάναμο ἔχει μεγάλη καὶ ἀποκρουστικὴ ἱστορία. Πρὶν ἀπὸ δέκα χρόνια, ἡ στρατιωτικὴ φυλακὴ στὸ Γκουαντάναμο χρησιμοποιήθηκε ὡς τὸ μοναδικὸ στὸν κόσμον κέντρο κράτησης γιὰ ὀρθοπεδικούς πρόσφυγες. Τὸ 1993, Ἄιτινοὶ κρατούμενοι πραγματοποίησαν ἀπεργία πείνας, διαμαρτυρούμενοι γιὰ τὴν κράτησή τους, καὶ τεράστιος ἀριθμὸς ἀνθρώπων στὶς ΗΠΑ συμμετεῖχε στὴν κινητοποίησή τους σὲ ἔνδειξη ἀλληλεγγύης. Ἀλλὰ ἐσὺ ἀναφέρεςαι στὴν παράνομη στρατιωτικὴ φυλακὴ, στὴν ὁποία ἀρχικὰ ἦταν δυνατὸ τὸ ὀτιδήποτε, διότι ἡ ἀμερικανικὴ κυβέρνησις θεωροῦσε ὅτι ἐγκαταστάσεις πού βρίσκονται ἐκτὸς τῶν ΗΠΑ δὲν ὑπάγονται στὴν ἐμβέλεια τοῦ ἀμερικανικοῦ δικαίου. Ἔτσι, ἡ κυβέρνησις Μπους ἐνεργοῦσε σὰν νὰ μὴ χρειάζοταν νὰ λογοδοτήσει πουθενά.

Θὰ ἤθελα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ νὰ μιλήσω ἐν συντομίᾳ γιὰ τίς ἐπίσημες ἀντιλήψεις περὶ δημοκρατίας πού εἶναι σήμερα τοῦ συρμοῦ καὶ τὸ γιατί ἀκτιβιστές, δημόσιοι διανοούμενοι, ἐπιστήμονες, καλλιτέχνες καὶ παραγωγοὶ στὸ χῶρο τοῦ πολιτισμοῦ θὰ πρέπει νὰ πάρουν πολὺ στὰ σοβαρὰ τὰ σαφῆ μηνύματα πού ἔχουμε ὅτι ἐπίκεινται φασιστικὲς πολιτικὲς καὶ πρακτικὲς. Καὶ χρησιμοποιοῦ τὸν ὄρο « φασιστικὲς » μετὰ λόγου γνώσεως, καθὼς δὲν εἶναι ἓνας ὄρος πού συνήθιστα ποτὲ νὰ τὸν μεταχειρίζομαι μὲ εὐκολία. Ὁμως, πῶς ἀλλιῶς μπορεῖ νὰ περιγράψει κανεὶς τὰ βασανιστήρια, τὴν ἐγκατάλειψη καὶ τὴν ἐξαχρείωση πού ἔχει ἐπιβληθεῖ στους κρατούμενους τοῦ Γκουαντάναμο - ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν συλληφθεῖ παρὰ ἐπειδὴ βρέθηκαν στὸ λάθος τόπο τῆ λάθος ὥρα ;

Ἀγγλικοὶ μένουσιν φυλακισμένοι γιὰ χρόνια, χωρὶς καμία ἐπικοινωνία μὲ τὶς οἰκογένειές τους, μὲ τοὺς πλέον ὑψηλὰ ἱστάμενους κυβερνητικοὺς ἀξιωματούχους νὰ ἐπιχειρηματολογοῦν ὅτι δὲν πρέπει νὰ τοὺς ἐπιτραπεῖ νὰ ἔχουν δικηγόρο, ἐφόσον δὲν βρίσκονται πράγματι στὸ ἀμερικανικὸ ἔδαφος. Καὶ τὸ Γκουαντάναμο δὲν εἶναι παρὰ ἓνα μόνο ἀπὸ τὰ μπουντρούμια ὑπὸ ἀμερικανικὸ ἔλεγχο ὅπου καταχωνιάζονται ἄνθρωποι. Ὑπάρχουν καὶ πολλὰ ἄλλα.

Λαμβάνοντας ὑπόψη τὴν προϊούσα ἀποδάθρωση τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν καὶ δικαιωμάτων ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Patriot Act, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐμφανὴς ἡ ἀνάγκη ἐνὸς νέου μαζικοῦ κινήματος. Εὐτυχῶς, χάρις στοὺς βρετανικῆς ὑπηκοότητος πρώην κρατούμενους ποὺ πρόσφατα ἀπελευθερώθηκαν καὶ ἔδωσαν συνεντεύξεις Τύπου, οἱ ὁποῖες συγκέντρωσαν εὐρεία δημοσιότητα, μπορέσαμε νὰ πληροφορηθοῦμε γιὰ τὸ τί γίνεται στὸ Γκουαντάναμο καλύτερα ἀπ' ὅ,τι ἂν αὐτοὶ δὲν ἦταν Βρετανοὶ πολίτες. Τὸ ὅτι τὰ μέσα ἐνημέρωσης ἐνδιαφέρθηκαν περισσότερο γιὰ τὴν τύχη τῶν Βρετανῶν πολιτῶν ἀπ' ὅ,τι γιὰ τῶν Ἀφγανῶν ἢ τῶν Πακιστανῶν εἶναι ἐξαιρετικὰ ἀνησυχητικὸ, ἐφόσον ἔτσι ὑπονοεῖται ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὸ Ἀφγανιστάν ποὺ συμβαίνει νὰ μὴ διαθέτουν βρετανικὸ διαβατήριον, ἢ οἱ Ἰρακινοὶ ποὺ ἔχουν γνωρίσει τὴ βία καὶ τὴ σεξουαλικὴ κακοποίηση, δὲν ἀξίζουν νὰ ἀποτελέσουν ἀντικείμενο δημοσιογραφικοῦ ἐνδιαφέροντος. Τὸ μόνο ποὺ μπορῶ νὰ πῶ εἶναι ὅτι ὅλα αὐτὰ συνιστοῦν τρομακτικὸ σημάδι ἐνὸς καταπιεστικοῦ μέλλοντος ποὺ πολλοὶ ἀπὸ μᾶς τὸ φαντάζονται μὲ φόβον.

Ἄλλὰ πρέπει νὰ ἀντιπαρατεθοῦμε σὲ αὐτὸ τὸ ἐνδεχόμενον, ἂν αἰσθανόμαστε ὅτι συμμετέχουμε στὸ διακύβευμα τῆς δημιουργίας ἑνὸς δημοκρατικοῦ μέλλοντος γιὰ τὶς ΗΠΑ καὶ τὸν κόσμον.

Ἡ παρατήρησή σου σχετικά μὲ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν Βρετανῶν πολιτῶν ἀπὸ τὸ Γκουαντάναμο μοιάζει νὰ καταδεικνύει γιὰ ἄλλη μία φορὰ τὴ δύναμη ποὺ ἔχει μιὰ ὁργανωμένη κοινὴ γνώμη νὰ πιέσει τὶς κυβερνήσεις τόσο τῶν ΗΠΑ ὅσο καὶ τῆς Βρετανίας, ἐλλείψει ἄλλων νομικῶν μηχανισμῶν, ὥστε νὰ ἐξασφαλίσει τὴν ἀπελευθέρωση τῶν κρατουμένων...

Ἄπολύτως.

Πιστεύεις ὅτι τὸ Γκουαντάναμο πῆρε τὴ θέση τῆς φυλακῆς ὑψίστης ἀσφαλείας ὡς ἡ ἔσχατη ἀπειλὴ εἰρκτικῆς στὴν κοινωνικὴ φαντασία;

Ἡ φρικτὴ πραγματικότητα τοῦ Γκουαντάναμο ἔχει ὑλικὲς καὶ συναισθηματικὲς ἐπιπτώσεις σὲ ὅλους ὅσοι εἶχαν τὴν ἀτυχία νὰ ἐγκλειστοῦν ἐκεῖ. Ἄλλὰ ἀποτελεῖ ἐπίσης τὸ φαντασιακὸ κοινωνικὸ περιβάλλον ποὺ προορίζεται γιὰ ὅλους ὅσοι ἔχουν κατονομαστεῖ ὡς ἐχθροί. Τὸ Γκουαντάναμο ἀποτελεῖ τὴν τεχνολογία καταστολῆς ποὺ λέγεται ὅτι ἀρμόζει στὸν ἐχθρό. Ἡ δημιουργία στρατιωτικῶν κέντρων κράτησης ὅπως αὐτὸ τοῦ Γκουαντάναμο ἔχει διευκολυνθεῖ ἀπὸ τὶς νέες τεχνολογίες ποὺ πρωτοεφαρμόστηκαν στὰ ἐγχώρια σωφρονιστικὰ καταστήματα. Τὴν ἴδια ὥρα,

ή δημιουργία νέων φυλακῶν ὑψίστης ἀσφαλείας διευκολύνθηκε ἀπὸ τὸ προηγούμενο τῶν βασανιστηρίων καὶ τῶν σωφρονιστικῶν τεχνολογιῶν τοῦ στρατοῦ. Θέλω νὰ βλέπω τὴ σχέση αὐτῶν τῶν δύο ὡς συμβιωτική. Συνεπῶς, τὸ στρατιωτικὸ κέντρο κράτησης ὡς χώρος βασανιστηρίων καὶ καταπίεσης δὲν καταργεῖ τὴν ἐγγύρια φυλακὴ ὑψίστης ἀσφαλείας (ἢ ὅποια παρεπιπτόντως ἐξάγεται σὰν μοντέλο ἀνὰ τὸν κόσμο), ἀλλὰ μᾶλλον καὶ τὰ δύο αὐτὰ συνιστοῦν ἀκραιούς χώρους ὅπου ἡ δημοκρατία ἔχει χάσει ὅλες τῆς τίς ἀξιώσεις. Κατὰ μία ἔννοια, θὰ μπορούσε νὰ ὑποστηρίξει κανεὶς ὅτι ἡ ἀπειλὴ τὴν ὅποια συνιστᾷ ἡ φυλακὴ ὑψίστης ἀσφαλείας ξεπερνᾷ αὐτὴν τοῦ στρατιωτικοῦ κέντρου κράτησης. Δὲν μοῦ ἀρέσει νὰ καταρτίζω ἱεραρχίες καταπίεσης, ὅποτε καὶ δὲν εἶμαι σίγουρη ἂν θὰ ἔπρεπε νὰ διατυπώσω τὴ συγκεκριμένη ἰδέα μὲ αὐτοὺς τοὺς ὅρους. Θέλω ὅμως νὰ πῶ ὅτι ἡ κανονικοποίηση τῶν βασανιστηρίων, ἡ ἀναγωγὴ τῶν βασανιστηρίων σὲ καθημερινότητα ποὺ χαρακτηρίζει τὴ φυλακὴ ὑψίστης ἀσφαλείας, ἴσως νὰ ἀποδειχτεῖ διαρκέστερη ἀπὸ τὴν ἐκτὸς νόμου στρατιωτικὴ φυλακὴ. Στὴ φυλακὴ ὑψίστης ἀσφαλείας ἐπιβάλλεται στέρηση τῶν αἰσθητηριακῶν ἐρεθισμάτων καὶ περιορισμὸς τῆς ἀνθρώπινης ἐπαφῆς τέτοιος, ὥστε κάποιοι κρατούμενοι καταφεύγουν στὶς σωματικὲς τοὺς ἀπεκρίσεις –τὰ περιττώματα καὶ τὰ οὔρα– ὡς μέσον ἐπιβεβαίωσης τῆς δυνατότητάς τους νὰ δροῦν καὶ νὰ εἶναι ἐλεύθεροι. Αὐτὴ ἡ κανονικοποίηση τῶν βασανιστηρίων μπορεῖ νὰ εἶναι ἀκόμα πιὸ ἀπειλητικὴ, στὸ βαθμὸ ἰδίως ποὺ ἀντιμετωπίζεται ὡς δεδομένη καὶ

δὲν θεωρεῖται ἄξια προσοχῆς ἀπὸ πλευρᾶς τῶν μέσων ἐνημέρωσης. Οἱ πρακτικὲς πὺ ἐπικρατοῦν στὶς φυλακὲς ὑψίστης ἀσφαλείας ποτὲ δὲν παρουσιάζονται ὡς παρέκκλιση, ὅπως ὑποτίθεται ὅτι εἶναι τὸ Γκουαντάναμο καὶ τὸ Ἄμπου Γράιμπ, πὺ ἀμφοτέρωτα ἔχουν παρουσιαστῆ ὄχι ὡς κανονικὲς ἢ κανονικοποιητικὲς πρακτικὲς, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ἐξαιρέσεις, ὡς πρακτικὲς γιὰ τὶς ὁποῖες εὐθύνονται μόνον κάποια ἔνοχα ἄτομα. Ἡ φυλακὴ ὑψίστης ἀσφαλείας δὲν μπορεῖ νὰ περιγραφεῖ ὡς παρέκκλιση. Καταλαμβάνει τώρα τὸ ἀνώτερο ἐπίπεδο τῆς κλίμακας ἀσφαλείας στὸ ἐγγώριο σωφρονιστικὸ σύστημα. Κάποτε τὸ ἐλάχιστο ἐπίπεδο ἀσφαλείας προϋπέθετε ἓνα μέσο ἐπίπεδο καὶ ἓνα ἀνώτατο. Τώρα τὸ ἐλάχιστο προϋποθέτει τὸ ὑψιστὸ ἐπίπεδο ἀσφαλείας καὶ ποιὸς ξέρει τί θὰ ἀκολουθήσει. Ἀλλὰ βέβαια αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι θὰ πρέπει νὰ ὑποτιμήσουμε τὴ φρίκη τῶν ἐκτὸς νόμου στρατιωτικῶν φυλακῶν.

Πῶς πιστεύεις ὅτι συνδέεται αὐτὴ ἡ φρίκη μὲ τὴν ἐπαρνεμφάνιση στὶς ΗΠΑ ἐκδοχῶν ἔθνικοῦ λόγου πὺ συγκατατίθενται στὰ βασανιστήρια καὶ τὶς πολιτικὲς δολοφονίες; Ἀπὸ τὴ συζήτηση περὶ βασανιστηρίων πὺ ἄνοιξε ὁ καθηγητὴς Νομικῆς τοῦ Χάρβαρντ Alan Derschowitz⁷⁵ μέχρι τὸ ὅτι ὁ Μπούς κατανεύει κλείνοντας τὸ μάτι στὶς δολοφονίες τοῦ Σαρὸν, γιατί προκίπτει τώρα αὐτὸ τὸ εἶδος λόγου;

Πρῶτα ἀπ' ὅλα, ἡ κυβέρνησις Μπούς ἐργάζεται σκληρὰ γιὰ τὴν ὑποβάθμισι τοῦ ἐπιπέδου τοῦ πολιτικοῦ

λόγου. Ἡ χονδροειδῆς ἀπλοποίηση τῶν πολιτικῶν ὄρων –εἴτε διὰ στόματος τοῦ ἴδιου τοῦ Προέδρου εἴτε μέσῳ τῆς πιὸ ἐκλεπτυσμένης γλώσσας πού χρησιμοποιοῦν ὁ Κόλιν Πάουελ καὶ ἡ Κοντολίτζα Ράις– δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀθέλητη. Ὁ εὐτελισμὸς τοῦ πολιτικοῦ λόγου ἀνοίγει τὸ δρόμο σὲ ἀκραῖες ἐκφράσεις. Εἶσαι εἴτε ὑπὲρ τῆς τρομοκρατίας εἴτε ἐναντίον της, καὶ ἅμα δὲν ἐγκρίνεις τὴν τρομοκρατία, τότε πρέπει νὰ τῆς ἀντιταχθεῖς. Καὶ ἂν τῆς ἀντιτάσσεσαι, τότε ἀπαιτεῖται νὰ ἐνστερνιστεῖς ὅλες τὶς ἰδέες πού προτείνει ἡ κυβέρνησις. Αὐτὴ ἡ ἀπλοποίηση τῆς πολιτικῆς ρητορικῆς εὐθύνεται ἐν μέρει γιὰ τὴν εὐκολία μὲ τὴν ὁποία ἐκφράζονται ἐξτρεμιστικὲς θέσεις καὶ υἱοθετοῦνται ὡς κανονικὲς. Ἡ πρόκλησις γιὰ μᾶς εἶναι νὰ περιπλέξουμε τὸ λόγο, καὶ νὰ καταστήσουμε σαφὲς ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ μιὰ κατάστασις πού ἐξαντλεῖται σὲ ἓνα « ὑπὲρ ἢ ἐναντίον ». Μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀντιτίθεται στὸ καθεστῶς τοῦ Σαντάμ Χουσεὶν καὶ τὴν ἴδια ὥρα νὰ ἀντιτίθεται ἐξίσου –ἢ καὶ περισσότερο– στὴ στρατιωτικὴ ἐπιθετικότητα τῶν ΗΠΑ.

Θὰ συσχετίζεις μὲ τὸ χαμήλωμα τῶν προδιαγραφῶν τοῦ πολιτικοῦ λόγου τὸ ὅτι ἐμφανίζεται ὁ ἴδιος ὁ Πρόεδρος νὰ λέει πὼς θὰ πιάσει τὸν Ὁσάμα ζωντανὸ ἢ νεκρὸ –ἐκδίδοντας οὐσιαστικὰ μιὰ θανατικὴ καταδίκη; Πιστεύεις ὅτι κάτι τέτοιο ἐξωθεῖ τὴν ἀμερικανικὴ κοινὴ γνώμη ἢ ἀκόμα καὶ τὸν στρατὸ τῶν ΗΠΑ νὰ δρᾷ μὲ περισσότερο βίαιους καὶ ἔκνομους τρόπους;

Ἀπολύτως. Στὴν πραγματικότητα, μόλις ὁ Μπούς

ἄρχισε νὰ μιλά γιὰ τὸ « ἀνθρωποκνηρητὸ » τοῦ Ὀσάμα μπὶν Λάντεν, ἀνακοίνωσε ὅτι « καταζητεῖται ζωντανὸς ἢ νεκρὸς ». Σύμφωνα μὲ τὸν Τύπο, μερικοὶ ἄνθρωποι σὲ κάποια μέρη τῆς χώρας ἄρχισαν νὰ ἐξασκοῦνται κάνοντας σκοποβολὴ στὴ φωτογραφία του, καὶ ἐπειδὴ ὁ κόσμος ζεῖ σὲ μεγάλο βαθμὸ μέσα στὶς ἀναπαραστάσεις του, ἦταν πολὺ εὐκόλο νὰ περάσουν ἀπὸ τὴ σκοποβολὴ στὸ νὰ πυροβολοῦν ἕναν Σίχ⁷⁶, ὁ ὁποῖος μὲ ὑπέρμετρη εὐκολία μετατράπηκε σὲ ἐνσάρκωση τοῦ ἐχθροῦ. Ὑπῆρξαν πολλὰ παραδείγματα ρατσιστικῶν σφαλερῶν ταυτοποιήσεων αὐτοῦ τοῦ εἴδους, τὴν περίοδο ἀμέσως μετὰ τὴν 11η Σεπτεμβρίου.

Ξανακοιτώντας τὸ ἀρχικὸ « καταζητεῖται ζωντανὸς ἢ νεκρὸς » τοῦ Μπούς γιὰ τὸν Μπὶν Λάντεν μετὰ τὴν 11η Σεπτεμβρίου, βρῆκα ἀξιοσημείωτο τὸ ὅτι ἀπέφυγε τὸν εὐθὺ λόγιο, ἀνακαλώντας ἀντ' αὐτοῦ τὴν ἀναλογία τοῦ παλαιοῦ Οὐέστ καὶ τὴν εἰκονοπλασία τῶν ἀφισῶν μὲ τὸ « Καταζητεῖται Ζωντανὸς ἢ Νεκρὸς ». Αὐτὸ ἐνεργοποιεῖ ἀπόηχους μιᾶς ἐκτὸς νόμου μεθοριακῆς περιοχῆς καὶ παραπέμπει στὴν ἀποικιοποίηση τῶν Αὐτοχθόνων Ἀμερικανῶν.

Τὸ ἐνδιαφέρον εἶναι ὅτι ἐνδεχομένως ὁ Μπούς κάλεσε τοὺς ἀνθρώπους νὰ περιπλανηθοῦν στὶς φαντασιώσεις τους, γιὰτὶ βέβαια ὑπάρχει μιὰ διάζευξη ἀνάμεσα στὰ ἀντιρατσιστικὰ αἰσθήματα ποὺ ὑποτίθεται ὅτι ὀφείλουν νὰ ἐκφράζουν –τὴν ἀποδοχὴ, λόγου χάρη, τῆς ἰσότητος τῶν Αὐτοχθόνων Ἀμερικανῶν– καὶ τὴν πραγματικὴ ἱκανοποίηση ποὺ βιώνουν βλέποντας μιὰ ταινία οὐέστερν, ὅπου ὁ Τζῶν Γουέην ἢ ὁποῖος ἄλλος καταφέρνει νὰ ἐξοντώσει ὅλους τοὺς

κακούς Ἰνδιάνους. Γιατί ξετρελαίνεται ἀκόμα ὁ κόσμος μὲ τὴ φαντασίωση πού ἀντιπροσωπεύουν οἱ παιδικές μεταμφιέσεις σὲ καουμπόηδες καὶ Ἰνδιάνους; Ὁ ρατσισμὸς αὐτὸς ἀποτελεῖ ἀκόμα σημαντικὸ συστατικὸ τῆς συλλογικῆς φαντασίωσης, τοῦ συλλογικοῦ ψυχισμοῦ. Καλεῖ τοὺς ἀνθρώπους νὰ διολισθήσουν σὲ κάποιας λογῆς ὑποστροφή, σὲ ἑνὸς εἴδους νησιοποίηση, ὥστε οἱ πολιτικὲς τοποθετήσεις νὰ βασιζονται περισσότερο στὴ βίωση μιᾶς παθητικῆς ψυχαγωγίας παρά σὲ μιὰ ἐνήμερη ἐνεργὸ ἀναμέτρηση μὲ τὰ ζητήματα. Τὸ χαμῆλωμα τῶν προδιαγραφῶν τοῦ πολιτικοῦ λόγου ἐνθαρρύνει τοὺς ἀνθρώπους περισσότερο νὰ ἀράξουν καὶ νὰ ἀπολαύσουν παρά νὰ ξεσηκωθοῦν καὶ νὰ σκεφτοῦν, νὰ ἐμπλακοῦν. Δὲν θέλω μὲ αὐτὸ νὰ πῶ ὅτι τὸ συναίσθημα θὰ πρέπει πάντοτε νὰ δίνει τὴ θέση του στὴν ὀρθολογικότητα, λέω ὅμως ὅτι θὰ πρέπει νὰ ἀναγνωρίσουμε τὴ διαφορά. Ὁ ἀπλοϊκὸς πολιτικὸς λόγος ἀλὰ Μπους ἴσως νὰ μὴν ἀποτελεῖ τόσο δείκτη τῆς προεδρικῆς εὐφυΐας ὅσο ἕναν τρόπο στρατηγικῆς σημασίας νὰ ἀποσπαστεῖ συναίνεση στὸν πόλεμο σὲ πλανητικὸ ἐπίπεδο.

Κατεβάζει τὸν πήχη ἀπελευθερώνοντας ἕνα κόμμα φαντασιώσεων καὶ φόβων.

Αὐτὸ πού κάνει εἶναι ὅτι ἀφοπλίζει τὸν κόσμο. Ὑποτιμᾷ τὴν κριτικὴ μας ἰκανότητα. Μᾶς καλεῖ νὰ ξεχάσουμε κάθε ἐπικριτικὴ διάθεση. Νομίζω αὐτὸς εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς λόγους πού τόσο πολλοὶ ἄνθρωποι, ἀκόμα καὶ προοδευτικοὶ ἢ ριζοσπάστες, τὴν ἐπαύριον

τῆς 11ης Σεπτεμβρίου δὲν μπόρεσαν νὰ συγκεντρώσουν τίς ἠθικὲς δυνάμεις ποὺ χρειάζονταν γιὰ νὰ ἀντιταχθοῦν στὸν Μπούς. Τὶς ἐβδομάδες ἀμέσως μετὰ τὴν 11η Σεπτεμβρίου μιλοῦσα μὲ ἀνθρώπους ἀπὸ τὴ Νέα Ὑόρκη μὲ μακρὰ ἱστορία ριζοσπαστικῆς δράσης, γιὰ τοὺς ὁποίους καὶ εἶχα μεγάλο σεβασμό. Ἐμμεῖνα ἀναυδῆ ἀπὸ τὸ πόσο καθηλωμένοι ἐνωθῆν. Ἀπὸ πολλὲς ἀπόψεις ὁ κόσμος εἶχε ἤδη ἀφοπλιστεῖ ὅταν ὁ Μπούς ἄρχισε νὰ μιλᾷ γιὰ τὸ « ἀνθρωποκυνηγὲς » τοῦ Μπὶν Λάντεν ἢ γιὰ τὸ ὅτι καταζητοῦνταν « ζωντανὸς ἢ νεκρός ».

Θὰ ἤθελα νὰ ἐπιστρέψουμε, ἂν τὸ θεὸς κι ἐσύ, στὸ θέμα τοῦ ἀκτιβισμοῦ καὶ τὸ ποιὸν ρόλο θὰ μπορούσε νὰ παίξει στὴν ἐνδυνάμωση δημοκρατικῶν καὶ κριτικῶν πρακτικῶν ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ ἀποτρέψουν τὴν ἐπικράτηση αὐτοῦ τοῦ εἶδους τῆς πολιτικῆς τῆς φαντασίωσης. Τί διδάγματα μπορούμε νὰ ἀντλήσουμε ἀπὸ παλαιότερα κινήματα ἀντίστασης καὶ νὰ τὰ ἐφαρμόσουμε σὲ σύγχρονους ἀγῶνες;

Εἶναι μιὰ πολὺ δύσκολη ἐρώτηση, γιὰτὶ τὸ πεδίο στὸ ὁποῖο καλούμαστε νὰ ὀργανωθοῦμε σήμερα εἶναι πολὺ διαφορετικὸ ἀπὸ ὅ,τι πρὶν ἀπὸ τριάντα χρόνια. Ἐξελίχσαμε αὐτὴ τὴ συνέντευξη μιλώντας γιὰ τίς ὀργανωτικὲς προσπάθειες ποὺ ἀφοροῦσαν τὴν ὑπόθεσή μου. Ὑπάρχουν, ὅπως προεῖπα, μερικὰ διδάγματα ποὺ παραμένουν ἐπίκαιρα. Στὸ σημεῖο αὐτὸ προσθέτω πάντοτε τὴν προειδοποίηση ὅτι κάτι τέτοιο δὲν σημαίνει πὼς ἐνθαρρύνουμε τὴ νοσταλγία γιὰ τοὺς παλιούς

καλούς επαναστατικούς καιρούς - κάθε άλλο. Ἄλλὰ νομίζω ὄντως ὅτι, ὅπως τὸ ἔχω πεῖ ἐπανελημμένα, ὑπάρχει σήμερα ἡ αἴσθησις πῶς τὰ κινήματα ἀναμένεται νὰ αὐτοπαράγονται. Ὑπάρχει μιὰ ἀνυπομονησία. Εἶναι δύσκολο νὰ παροτρύνεις τοὺς ἀνθρώπους νὰ βάλουν μὲ τὸ νοῦ τους παρατεταμένους ἀγῶνες πού νὰ ἀπαιτοῦν πολὺ προσεκτικὲς στρατηγικὲς καὶ ὀργανωτικὲς παρεμβάσεις, οἱ ὁποῖες δὲν θὰ ἐξαρτῶνται πάντοτε ἀπὸ τὴν ἰκανότητά μας νὰ διοργανώσουμε ἀπλῶς ἐπιτυχημένες διαδηλώσεις. Μοῦ φαίνεται ὅτι ἡ κινητοποίηση ἔχει ἀντικαταστήσει τὴν ὀργάνωσις καὶ ἔτσι στὴν παρούσα φάση, ὅταν σκεφτόμαστε πῶς νὰ ὀργανώσουμε ἓνα κίνημα, σκεφτόμαστε πῶς νὰ κατεβάσουμε τὸν κόσμον στοὺς δρόμους. Φυσικὰ εἶναι σημαντικό νὰ ἐνθαρρύνουμε τὶς λαϊκὲς μάζες νὰ δίνουν ἔκφραση μὲ τὰ σώματα καὶ τὶς φωνές τους σὲ συλλογικοὺς στόχους, εἴτε αὐτοὶ ἀφοροῦν τὸν τερματισμὸ τοῦ πολέμου στὸ Ἰράκ εἴτε τὴν ὑπεράσπιση τῶν ἀναπαγωγικῶν δικαιωμάτων τῶν γυναικῶν. Πάντοτε πίστευα ὅτι οἱ διαδηλώσεις εἶχαν τὸ νόημα νὰ καταδηλώνουν τὴ δυνατικὴ ἰσχὺ τῶν κινήματων. Τὰ ἐν ἐξελίξει κινήματα χρειάζονται σὲ ὀρισμένες στρατηγικὲς στιγμὲς νὰ κινητοποιοῦν καὶ νὰ καθιστοῦν ὄρατὸ ὁποιοῦνδήποτε συγκινεῖται ἀπὸ τὸ κάλεσμα τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἰσότητος καὶ τῆς εἰρήνης. Στὶς μέρες μας ἔχουμε τὴν τάση νὰ θεωροῦμε ὅτι ἡ διαδικασία τοῦ νὰ καθιστᾶς τὸ κίνημα ὄρατὸ ἀποτελεῖ καὶ τὴν οὐσία τοῦ ἴδιου τοῦ κινήματος. Ἄν ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα, τότε τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἀνθρώπων πού ἐπιστρέφουν σπῆτι τους μετὰ τὴ διαδήλωσις θὰ ἔχουν συμπεράνει

ὅτι δὲν φέρουν κατ' ἀνάγκην τὴν εὐθύνη νὰ οἰκοδομήσουν εὐρύτερη ὑποστήριξη στὴν ὑπόθεσή τους. Εἶναι σὲ θέση νὰ γυρίσουν στοὺς ἰδιωτικούς τους χώρους καὶ νὰ ἐκφράσουν τὴ σχέση τους μὲ τὸ συγκεκριμένο κίνημα μὲ ἰδιωτικούς, ἀτομικούς τρόπους. "Ἄν ἡ διαδήλωση εἶναι ἡ μνημειώδης δημόσια στιγμή καὶ ἔπειτα ἀπὸ αὐτὴν οἱ ἄνθρωποι ἐπιστρέφουν σὲ μιὰ ζωὴ τὴν ὁποία ἀντιλαμβάνονται ὡς ἰδιωτική, τότε, κατὰ μία ἔννοια, ἔχουμε ἄθελά μας ἐνδώσει στὴν ἐπιχειρηματικὴ παρόρμηση πρὸς ἰδιωτικοποίηση.

Ἡ ὀργάνωση δὲν εἶναι συνώνυμη τῆς κινητοποίησης. Τώρα πού πολλοὶ ἀπὸ ἐμᾶς ἔχουν πρόσβαση στὶς νέες τεχνολογίες ἐπικοινωνίας, ὅπως τὸ Διαδίκτυο καὶ τὰ κινητὰ τηλέφωνα, χρειάζεται νὰ σκεφτοῦμε σοβαρὰ πῶς αὐτὲς θὰ μπορούσε νὰ ἀξιοποιηθοῦν καλύτερα. Τὸ Διαδίκτυο εἶναι ἀπίστευτο ἐργαλεῖο, ἀλλὰ ἐνδέχεται καὶ νὰ μᾶς κάνει νὰ σκεφτοῦμε ὅτι μπορούμε νὰ παράγουμε κινήματα τῆς στιγμῆς, κατὰ τὸ μοντέλο τῆς διανομῆς φάστ φουντ κατ' οἶκον.

"Ὅταν ἡ ὀργάνωση ὑποτάσσεται στὴν κινητοποίηση, τί μένει νὰ κάνεις μετὰ τὴν ἐπιτυχημένη κινητοποίηση; Πῶς μπορούμε νὰ δημιουργήσουμε στίς συλλογικότητες τοῦ ἀγῶνα μιὰν αἴσθηση τοῦ ἀνήκειν πού νὰ μὴν ἐξατμίζεται μπροστὰ στὴν ἐφόρμηση τῆς καθημερινῆς μας ρουτίνας; Πῶς οἰκοδομοῦμε κινήματα ἱκανὰ νὰ γεννήσουν μιὰ δύναμη τέτοια πού νὰ ἀναγκάσει κυβερνήσεις καὶ ἐπιχειρήσεις νὰ περιστείλουν τὴ βία τους; Σὲ τελικὴ ἀνάλυση, πῶς μπορούμε νὰ ἀντισταθοῦμε ἀποτελεσματικὰ στὸν παγκόσμιο καπιταλισμὸ καὶ τὴν ὄρμή του γιὰ κυριαρχία;

Ποιοί παράγοντες πιστεύεις ότι αποδυναμώνουν σήμερα τις προσπάθειες οργάνωσης σε επίπεδο βάσης; Συμφωνώ απόλυτως μαζί σου για την ανάγκη καθημερινής οργανωτικής προσπάθειας και οικοδόμησης συλλογικοτήτων αγώνα, αλλά μη έχοντας εμπειρία από πρώτο χέρι αυτού που συνέβη επί τόπου στις αρχές της δεκαετίας του '70, θα ήθελα να ακούσω τί πιστεύεις.

Ξέρεις, όλα έχουν αλλάξει και συνεπώς δεν νομίζω ότι αυτό του του είδους ή συζήτηση θα ήταν όσο χρήσιμη φανταζόμαστε. "Όλα έχουν αλλάξει. 'Η βάση τροφοδοσίας των κινημάτων έχει αλλάξει. 'Η σχέση μεταξύ επαγγελματοποίησης και κοινωνικών κινημάτων έχει αλλάξει. 'Ο τρόπος της πολιτικοποίησης έχει αλλάξει. 'Ο ρόλος της κουλτούρας και η παγκοσμιοποίηση της πολιτισμικής παραγωγής έχει αλλάξει. Δεν ξέρω πώς αλλιώς να μιλήσω για όλα αυτά παρά ένθαρρυνοντας τους ανθρώπους να πειραματιστούν. Αυτό είναι στην πραγματικότητα το δίδαγμα που θα κρατούσα από την περίοδο του '60 και του '70, όταν είχα εμπλακεί σε πειραματικές επί της ουσίας εκδοχές του συμβατικού τρόπου οργάνωσης για τη διεκδίκηση πολιτικών δικαιωμάτων. Κανείς δεν ήξερε αν θα έφερναν αποτελέσματα ή όχι. Κανείς μας δεν ήξερε πού πηγαίναμε. Κάνω συχνά την παρατήρηση ότι οι νέοι σήμερα παραέχουν σεβασμό για τους παλαιότερους, τους βετεράνους του κινήματος, και αποδίδουν υπερβολική σημασία στην επιθυμία τους να στηρίζονται σε μοντέλα ρόλων. 'Ο καθένας θέλει βέβαια κάποια έγγυηση πώς ό,τι κάνει θα έχει άπτα αποτελέσματα.

Νομίζω όμως ότι ο καλύτερος τρόπος για να υπολογίσουμε τί μπορεί να είναι αποτελεσματικό, είναι απλώς να το κάνουμε, ασχέτως τῶν πιθανῶν λαθῶν που μπορεί να διαπραχθοῦν. Θὰ πρέπει κανείς να εἶναι πρόθυμος να κάνει λάθη. Στὴν πραγματικότητα, πιστεύω ὅτι τὰ λάθη μᾶς βοηθοῦν να δημιουργήσουμε νέες μορφές ὀργάνωσης - τέτοιες που να συνασπίζουν τοὺς ἀνθρώπους και να προάγουν τὴν πάλη για εἰρήνη και κοινωνική δικαιοσύνη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ

1. FREDERICK DOUGLASS : Πρώην δούλος από τὸ Μαίριλαντ, πού ἐξασφάλισε τὴν ἐλευθερία του δραπετεύοντας στὴ Νέα Ὑόρκη σὲ ἡλικία εἴκοσι ἐτῶν, ὁ Φρέντερικ Ντάγκλας (1818-1895) ἐξελίχθηκε σὲ φημισμένο δημοσιογράφο, συγγραφέα καὶ ρήτορα. Θεωρεῖται ὁ σημαντικότερος μαῦρος τῆς γενιᾶς του καὶ ὁ θεμελιωτὴς τοῦ κινήματος τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. Ἄσκησε ἐπιρροή στους Ρεπουμπλικανούς Προέδρους Ἀβραάμ Λίνκολν καὶ Ἄντριου Τζόνσον γιὰ τὴν ἀπόδοση στους Ἀφροαμερικανούς τῆς ἐλευθερίας τους καὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου.

2. W.E.B. DUBOIS : Γεννημένος καὶ μεγαλωμένος στὴ Νέα Ἀγγλία, ὁ Οὐίλλιαμ Ἔντουαρντ Μπέργκχαρτ ΝτυΜπουά (1868-1963), ὑπῆρξε ὁ πρῶτος μαῦρος ὁ ὁποῖος ἀνακηρύχθηκε διδάκτορας τοῦ Πανεπιστημίου Χάρβαρντ, μὲ ἀντικείμενο τὴν Ἱστορία καὶ τὴν Κοινωνιολογία. Καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀτλάντα, ἰδρυτικὸ μέλος τῆς Ἐθνικῆς Ἐνωσῆς γιὰ τὴν Προαγωγή τῶν Ἐγχρώμων (NAACP) καὶ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ τῆς *Crisis*. Ἀπὸ τὴ δεκαετία τοῦ '40 ἀνέπτυξε ἔντονο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸν μαρξισμό, ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴ NAACP, στρατεύθηκε στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴ στήριξη τῶν ἀντιαποικιακῶν κινήσεων καὶ γιὰ τὴν κατάργηση τῶν πυρηνικῶν ὀπλίων. Μετὰ τὴν ἐκτέλεση τῶν Ρόζενμπεργκ τοῦ ἐπιβλήθηκε στέρηση διαβατηρίου, ὥστόσο κατόρθωσε τὸ 1959 νὰ μεταναστεύσει καὶ νὰ πολιτογραφηθεῖ στὴν Γκάνα, πρῶτο ἀφρικανικὸ ἔθνος πού κατέκτησε τὴν ἀνεξαρτησία του, προκειμένου νὰ ἐργαστεῖ ἐκεῖ γιὰ τὴν ὀλοκλήρωση τῆς *Encyclopedia Africana*. Πέρα ἀπὸ τὸ δοκιμακὸ του ἔργο, σημαντικὴ θεωρεῖται ἡ μυθιστορηματικὴ του τριλογία *The Black Flame* (1957-1961).

3. JIM CROW : Κωδική όνομασία τών θεσμοθετημένων φυλετικών διακρίσεων που ίσχυσαν στον άμερικανικό Νότο από τó τέλος τής « Άνοιχοδόμησης » (βλ. παρακάτω) μέχρι τά μέσα τής δεκαετίας του '60, όποτε και υίοθετήθηκε ή όμοσπονδιακή νομοθεσία περί πολιτικών δικαιωμάτων. Κυριότερο γνώρισμα του « Τζιμ Κρόου » υπήρξε ό φυλετικός διαχωρισμός στο εκπαιδευτικό σύστημα, τά μέσα μεταφοράς, τή στέγαση και τούς χώρους άναψυχής. Ό όρος προέρχεται από δημοφιλέσ τραγούδι του πρώτου μισού του 19ου αιώνα, τó όποιο διακωμωδούσε τούς μαύρους.

4. D.E. TOBIAS : Συγγραφέας του βιβλίου *A Negro on the Position of the Negro in America* (1899), στο όποιο καταγγέλλει μεταξύ άλλων τó σύστημα τής είλωτείας.

5. MARY CHURCH TERELL (1863-1954) : Συγγραφέας και άκτιβίστρια. Κόρη πρώην δούλου, ό όποιος έξελίχθηκε σέ έκατομμυριούχο. Μαθήτευσε πολιτικά πλάι στον Φρέντερικ Ντάγκλας και υπήρξε μία από τίς πρώτες Άφροαμερικανίδες που απέκτησαν πανεπιστημιακό τίτλο. Άγωνίστηκε μεταξύ άλλων για τήν ψήφο τών γυναικών, ένώ λίγο πριν από τó τέλος τής ζωής της πέτυχε τήν κατάργηση του φυλετικού διαχωρισμού στα έστιατόρια τής Ούάσινγκτον.

6. 13η ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑ : Άναθεωρητική διάταξη με τήν όποία τó 1865 απέκτησε συνταγματική ίσχύ ή προηγούμενη « Διακήρυξη τής Χειραφέτησης » τών μαύρων από τόν Άβραάμ Λίνκολν. Η υίοθέτησή της κατέστη δυνατή χάρι στην ήττα τών Νότιων Πολιτειών στον Άμερικανικό Έμφύλιο πόλεμο και τή νίκη τών Ρεπουβλικανών στις έκλογές του 1864.

7. MALCOLM X : Ό Malcolm Little (1925-1965), γνωστότερος με τó ψευδώνυμο Malcolm X (ένδεικτικό τής άποκήρυξης τών « θετών όνομάτων τής δουλείας ») και κατόπιν με τó ίσλαμικό

ὄνομα El-Hajj Malik El-Shabazz, ὑπῆρξε ἐμβληματική φυσιογνωμία τῶν πιὸ ριζοσπαστικῶν τάσεων τοῦ ἐθνικισμοῦ τῶν μαύρων στὶς ΗΠΑ. Μέλος ἀπὸ τὸ 1952 τῆς ὀργάνωσης « Ἔθνος τοῦ Ἰσλάμ » καὶ γνωστότερος κήρυκας τῆς μετὰ τὸν ἡγέτη τῆς Elijah Muhammad, ἦρθε σὲ ρήξη μαζί του τὸ 1964, γιὰ νὰ προσχωρήσει στὸ ὀρθόδοξο σουνιτικὸ Ἰσλάμ καὶ σὲ θέσεις παν-αφρικανικῆς καὶ περισσότερο δεκτικῆς σὲ μιὰ προσέγγιση μὲ λευκοὺς ἀκτιβιστές. Δολοφονήθηκε στὴ Νέα Ὦρκνη ἀπὸ πρῶην συντρόφου του.

8. ZORA NALE HURSTON : Συγγραφέας τῆς ἐποχῆς τῆς « Ἀναγέννησης τοῦ Χάρλεμ », ἡ Ζόρα Νέλν Χέρστον (1891-1961), πέθανε ἀφανῆς καὶ ἀμπεπύχη, ὡστόσο, χάρις στὴν ἀνάπτυξη τῶν γυναικειῶν καὶ τῶν ἀφροαμερικανικῶν σπουδῶν ἀναγνωρίστηκε μετὰ θάνατον ὡς σημαντικὴ λογοτεχνικὴ παρουσία. Τὸ μυθιστόρημά της *Their Eyes Were Watching God* (1937) μεταφέρθηκε τὸ 2005 στὴν τηλεόραση ἀπὸ τὴν Oprah Winfrey.

9. ALICE WALKER : Γεννημένη τὸ 1944 στὴν Τζῶρτζια, συμμετεῖχε στὰ νιάτα της στὸ κίνημα πολιτικῶν δικαιωμάτων. Ποιήτρια καὶ δοκιμιογράφος, πού ὅμως ἔγινε περισσότερο γνωστὴ γιὰ τὸ μυθιστόρημά της *Τὸ πορφυρὸ χροῶμα* (1982), τὸ ὁποῖο κέρδισε τὸ βραβεῖο Πούλιτζερ καὶ μεταφέρθηκε στὸν κινηματογράφο ἀπὸ τὸν Steven Spielberg.

10. TONI MORRISON : Διεθνῶς γνωστὴ πεζογράφος καὶ καθηγήτρια, ἡ Τόνι Μόρισον (1931-) ἀποτελεῖ τὴ μόνη ἕως τώρα Ἀφροαμερικανίδα πού ἔχει τιμηθεῖ μὲ τὸ βραβεῖο Νόμπελ Λογοτεχνίας (1993). Στὰ ἑλληνικὰ κυκλοφοροῦν τὰ βιβλία της *Ἀγαπημένη* (μτφρ. Ἐφης Καλλιφατιδῆ, ἐκδ. Νεφέλη, Ἀθήνα 1989), *Τὸ τραγοῦδι τοῦ Σόλομον* (μτφρ. Ἀθηναῖς Δημητριάδου, ἐκδ. Ὀδυσσεύς, Ἀθήνα 1993), *Τζάζ* (μτφρ. Κατερίνας Σχινᾶ, ἐκδ. Νεφέλη, Ἀθήνα 1994), *Γαλάζια μάτια* (μτφρ. Κατερίνας Σχινᾶ, ἐκδ. Νεφέλη, Ἀθήνα 1995), *Sula* (μτφρ. Κατερίνας Σχι-

νά, έκδ. Νεφέλη, 'Αθήνα 1997), *Παράδεισος* (μτφρ. Κατερίνας Σχινιά, έκδ. Νεφέλη, 'Αθήνα 1998), *Αγάπη* (μτφρ. Κατερίνας Σχινιά, έκδ. Νεφέλη, 'Αθήνα 2007).

11. DIETRICH BONHOEFFER (1906-1945): Γερμανός θεολόγος με μεγάλη επίδραση στη μεταπολεμική προτεσταντική σκέψη, λιδίως στον τομέα τής 'Ηθικής, φυλακίστηκε λόγω τής συμμετοχής του σέ αντίναζιστικές αντιστασιακές κινήσεις και απαγχονίστηκε μετά την άποτυχημένη άπόπειρα δολοφονίας του Χίτλερ τὸ 1944, στήν όποία είχε ανάμειξη. Στά *Γράμματα και κείμενα από τή φυλακή* (1951) ὁ Μπόνχεφερ προχωρεῖ στήν καταδίκη τής παραδοσιακῆς θρησκευτικότητας, προτρέποντας σέ έμπλοκή με τὰ έγκόσμου.

12. GEORGE JACKSON: Γνωστότερος από τούς τρεῖς « 'Αδελφούς τής Soledad » (βλ. σημ. 64), ὁ Τζώρτζ Τζάκσον (1941-1971) καταδικάστηκε σέ έπ' άόριστον φυλάκιση για ληστεία τήν όποία διέπραξε σέ ήλικία δεκαεννιά έτών. Στή φυλακή έπηρεάστηκε από τή σκέψη του Μάο και του Φανόν, εντάχθηκε στους Μαύρους Πάνθηρες, έξελείχθηκε σέ κήρυκα του « αντάρτικου πόλης » και έγραψε τὰ βιβλία *Soledad Brother* (1970) και *Blood in my Eye* (1972). Τὸ 1970 κατηγορήθηκε μαζί με τούς άλλους « 'Αδελφούς τής Soledad » για τὸ φόνο ενός δεσμοφύλακα, ὁ όποιος φέρεται νά έγινε σέ αντίποινα για τὸν προηγούμενο φόνο ενός κρατουμένου, που έμεινε άτιμώρητος. Τὸν Αύγουστο του ίδιου χρόνου, διεκδικώντας τήν άπελευθέρωσή του, ὁ μικρότερος άδελφός του Τζόναθαν εισέβαλε στο δικαστήριο τής Κομητείας Μαριν τής Καλιφόρνιας και συνέλαβε όμηρο τὸν δικαστή. Στήν ανταλλαγή πυρών που άκολούθησε, σκοτώθηκαν ὁ ίδιος, ὁ δικαστής και άλλοι δύο άνθρωποι. Τὸ περιστατικό υπήρξε ή άπαρχή τής καταδίωξης τής 'Αντζελα Ντέηβις, άφου τὸ όπλο που χρησιμοποίησε ὁ Τζόναθαν Τζάκσον ήταν καταχωρισμένο στο όνομά της.

'Ο Τζώρτζ Τζάκσον σκοτώθηκε στή φυλακή (όπως προέ-

βλεπε στο δεύτερο βιβλίο του που μόλις τὸ εἶχε ολοκληρώσει), ἐνῶ προσπαθοῦσε νὰ ἀποδράσει κατὰ τὴ διάρκεια αἱματηρῆς ἐξέγερσης κρατουμένων. Πολλοὶ πάντως θεωροῦν τὸν θάνατό του ἀποτέλεσμα κρατικῆς συνωμοσίας καὶ ἄλλοι ξεκαθάρισμα λογαριασμῶν στὸ ἐσωτερικὸ τῶν Μαύρων Πανθηρῶν. Ἡ ἱστορία του ἔχει ἐμπνεύσει ἀπὸ τὸν Μπόμπ Ντύλαν μὲχρι μιὰ σειρά νεότερων μουσικῶν τῆς ἐναλλακτικῆς σκηνῆς.

13. BETTINA APTHEKER: Καθηγήτρια Γυναικείων Σπουδῶν στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Καλιφόρνιας στὴ Σάντα Κρούζ, συγγραφέας τοῦ *The Morning Breaks* (1976), τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται στὴ δίκη τῆς φίλης καὶ συνεργάτιδάς της Ἀντζελα Ντέιβις. Μαθήτευσε κοντὰ στὸν Οὐ.Ε.Μπ. ΝτυΜπουά, φίλο τοῦ πατέρα της Χέρμπερτ Ἀπτεκερ, γνωστοῦ ἱστορικοῦ καὶ στελέχους τοῦ Κ.Κ. ΗΠΑ.

14. JOHN BROWN (1800-1859): Πρῶτος λευκὸς ὑπέρμαχος τῆς κατάρρευσης τῆς δουλείας, ὁ ὁποῖος προέτρεψε σὲ ἐνοπλὴ ἐξέγερση γιὰ τὴν ἐπίτευξη τοῦ στόχου τῆς χειραφέτησης. Ἐνεπλάκη σὲ δολοφονίες δουλοκτητῶν στὸ Κάνσας καὶ καταδικάστηκε, δεκαοκτῶ μῆνες πρὶν ἀπὸ τὸ ξέσπασμα τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἐμφυλίου πολέμου, σὲ δι' ἀπαγχονισμοῦ θάνατο, ἔπειτα ἀπὸ αἱματηρὴ ἐπιδρομὴ του σὲ κρατικὴ ἀποθήκη ὀπλισμοῦ τῆς Βιρτζίνια. Ἡ ἀπολογία του στὸ δικαστήριό τὸν κατέστησε ἥρωα στὰ μάτια πολλῶν, ὡστόσο ὁ Ἀβραάμ Λίνκολν τὸν χαρακτήρισε « παραπλανημένο φανατικό ».

15. BOOKER WASHINGTON: Γεννημένος καὶ μεγαλωμένος ὡς δοῦλος σὲ φυτεία τῆς Βιρτζίνια, ὁ Μπούκερ Τ. Οὐάσιγγτον (1856-1915) ὑπῆρξε ἡ ἠγετικὴ φυσιογνωμία τῆς ἀφροαμερικανικῆς κοινότητος στὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνα, ἂν καὶ ἀργότερα ἐπικρίθηκε, ἰδίως ἀπὸ τὸν ΝτυΜπουά, ὡς ἰδιαίτερα συμβιβαστικός. Πεισιμύητος ὅτι ἡ πρόοδος τῶν μαύρων περνᾷ κυρίως ἀπὸ τὴν ἐκπαιδευτικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἀναβάθμισή τους, ἱδρυσε

την Παιδαγωγική 'Ακαδημία για Μαύρους Δασκάλους, που σήμερα έχει μετεξελιχθεί στο Πανεπιστήμιο Tuskegee, και συνδέθηκε με τους Προέδρους Θ. Ρουζβελτ και Τάφτ. Γνωστή ή αυτοβιογραφία του *Up From Slavery* (1901).

16. MARCUS GARVEY (1887-1940): Έθνικός ήρωας της Τζαμάικα, κήρυκας του Παναφρικανισμού, αλλά ανταγωνιστής του ΝτυΜπούα. Αρχικά έμπνεύστηκε από το παράδειγμα του Μπούκερ Ούώσινγκτον και του Ίνστιτούτου Tuskegee. Κατά την παραμονή του στη Νέα Υόρκη, από το 1916 μέχρι το 1927 (όποτε απέλαθηκε μετά από φυλάκισή του με ψευδείς κατηγορίες για απάτη), ο Γκάρβεϋ ηγήθηκε της μαζικότερης αφροαμερικανικής οργάνωσης που υπήρξε ποτέ, της Universal Negro Improvement Association, την οποία μάλιστα είχε μετατρέψει και σε έφοπλιστική εταιρεία λαϊκής βάσης.

17. ANNA JULIA COOPER (1858-1964): Κόρη σκλάβας και του λευκού αφέντη της, υπήρξε ή τέταρτη στην Ίστορία 'Αφροαμερικανίδα που εκπόνησε διδακτορική διατριβή (στη Σορβόνη το 1925, με αντικείμενο τη στάση της Γαλλίας στο ζήτημα της δουλείας). Έκπαιδευτικός και συγγραφέας, αποτέλεσε μία από τις πρώτες εκπροσώπους του «μαύρου φεμινισμού» με το βιβλίο της *A Voice from the South* (1892).

18. IDA B. WELLS: Δημοσιογράφος και αγωνίστρια για τα δικαιώματα των γυναικών και των 'Αφροαμερικανών (1862-1931). Διεκδίκησε νομικά την κατάργηση του φυλετικού διαχωρισμού στα μέσα μεταφοράς και έρευνσε συστηματικά πολυάριθμα περιστατικά λυντσαρίσματος, αποδεικνύοντας ότι ή συνήθης πρόφαση της άντεκδίκησης για το βιασμό λευκής γυναίκας ήταν πλαστή και ή πραγματική αιτία τις περισσότερες φορές άφοροϋσε οικονομικό ανταγωνισμό. Υπέρμαχος της ένοπλης αυτοάμυνας των μαύρων, υποχρεώθηκε, λόγω της δράσης της, να εγκαταλείψει το Μέμφις του Τεννεσή για το Σικάγο.

19. «ΜΠΡΑΟΥΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ»: Ἀντιδικία (Brown v. Board of Educators) ποὺ κατέληξε στὸ Ἀνώτατο Δικαστήριον τῶν ΗΠΑ, τὸ ὁποῖο μὲ μιὰ ἱστορική ὁμόφωνη ἀπόφασή του τὸ 1954, μετὰ ἀπὸ εἰσήγησιν τοῦ προέδρου Οὐόρρεν, ἀνέτρεψε τὸν φυλετικὸ διαχωρισμὸ στὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα τοῦ ἀμερικανικοῦ Νότου. Μέχρι τότε τὸ καθεστῶς τοῦ Τζιμ Κρόου στηριζόταν στὴν ἐτυμηγορία τοῦ ἴδιου δικαστηρίου τὸ 1896 (ὑπόθεσις «Πλέσσυ ἐναντίον Φέργκιουσον») ὅτι οἱ «χωριστὲς ἀλλὰ ἴσες» εὐκαιρίες στὴν ἐκπαίδευσιν δὲν παραβιάζουν τὸ Σύνταγμα τῶν ΗΠΑ.

20. WILLIAM REHNQUIST (1924-2005): Διορίστηκε μέλος τοῦ Ἀνώτατου Δικαστηρίου τῶν ΗΠΑ τὸ 1972 ἀπὸ τὸν Πρόεδρο Νίξον καὶ ἀρχιδικαστὴς του ἀπὸ τὸν Πρόεδρο Ρέηγκαν τὸ 1986. Ἐμφυχωτὴς τῆς συντηρητικῆς πλειοψηφίας τῶν πέντε δικαστῶν, ποὺ μεταξύ ἄλλων χάρισαν στὸν Τζώρτζ Μπους τὸν νεότερο τὴν ἀνάδειξή του στὴν προεδρία τὸ 2000. Οἱ νομικὲς ἀπόψεις του ὑπὲρ τῆς ἀποδυνάμωσις τῆς ὁμοσπονδιακῆς δικαιοσύνης πρὸς ὄφελος τῶν «δικαιωμάτων τῶν πολιτειῶν» (κωδικὴ ὀνομασία γιὰ τὴ διατήρησιν τῆς ρατσιστικῆς κληρονομιάς τοῦ Νότου) συμβαδίζουν μὲ τὶς παλαιότερες τοποθετήσεις του ὑπὲρ τοῦ φυλετικοῦ διαχωρισμοῦ στὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τῶν ἀστυνομικῶν ἐρευνῶν χωρὶς ἔνταλμα.

21. ΚΙΝΗΜΑ ΓΙΑ ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ: Περιληπτικὸς ὄρος γιὰ τὸ πολὺμορφο κίνημα τῶν Ἀφροαμερικανῶν καὶ τῶν λοιπῶν μειονοτήτων τῶν ΗΠΑ ποὺ ἀπέβλεπε στὴν κατάργησιν τῶν εἰς βάρος τους διακρίσεων. Ἡ κορύφωσή του τοποθετεῖται στὶς δύο δεκαετίες ποὺ ἀκολούθησαν τὴ δικαστικὴ ἀπόφασιν «Μπράουν ἐναντίον Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου» (1954) καὶ τὸ μπουκόταζ τῶν λεωφορείων τοῦ Μοντγκόμερι τῆς Ἀλαμπάμα (1955), μετὰ τὴ θρυλικὴ ἄρνησιν τῆς Ρόζα Πάρκς νὰ ἐγκαταλείψει τὶς «θέσεις λευκῶν».

22. **STUART HALL**: Γεννήθηκε στην Τζαμάικα το 1932 και σταδιοδρόμησε ακαδημαϊκά στη Μεγάλη Βρετανία, ως καθηγητής Κοινωνιολογίας και Πολιτισμικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Μπέρμιγγχαμ και το Open University. Συνιδρυτής της *New Left Review* και τακτικός συνεργάτης του *Marxism Today*, ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τη θεωρία της πρόσληψης και την αναπαραγωγή ρατσιστικών στερεοτύπων από τα μέσα ενημέρωσης.

23. **EARL WARREN (1891-1974)**: Ρεπουμπλικανός πολιτικός ο οποίος το 1953 διορίστηκε από τον Πρόεδρο Άιζενχάουερ επικεφαλής του Ανώτατου Δικαστηρίου των ΗΠΑ. Η θητεία του στο Δικαστήριο (ή οποία διήρκεσε μέχρι το 1969) σηματοδεύτηκε από σειρά αποφάσεων με τις οποίες διευρύνθηκαν τα πολιτικά και άτομικά δικαιώματα και τερματίστηκε ο φυλετικός διαχωρισμός στην εκπαίδευση. Υπήρξε πρόεδρος της επιτροπής η οποία τον Σεπτέμβριο του 1964 εξέδωσε το ογκώδες επίσημο πόρισμα για τη δολοφονία του Προέδρου Κέννεντυ, όπου υποστηριζόταν η αμφιλεγόμενη άποψη ότι ο Lee Harvey Oswald έδρασε χωρίς συνεργούς και ότι στη σκηνή του εγκλήματος εκτοξεύτηκαν μόνο δύο σφαίρες.

24. **AFFIRMATIVE ACTION**: Πολιτική θετικών διακρίσεων υπέρ των γυναικών, των εθνοφυλετικών μειονοτήτων ή των ατόμων με ειδικές ανάγκες σε ό,τι αφορά την πρόσβαση στην εκπαίδευση και την εργασία. Αντικείμενο έντονης πολιτικής αντιπαράθεσης στις ΗΠΑ.

25. **WARD CONNERLY**: Επιχειρηματίας και ακτιβιστής για την κατάργηση των θετικών διακρίσεων υπέρ των μειονοτήτων. Ως μέλος της Διοικούσας Επιτροπής του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας και συνεργάτης του τότε κυβερνήτη Pete Wilson, εισηγήθηκε το 1996 τη «Νομοθετική Πρόταση 209», η οποία εγκρίθηκε με δημοψήφισμα από το 54% των εκλογέων και

ένσωματώνει στο Σύνταγμα τῆς πολιτείας τὴν ἀπαγόρευση καθε ἀρνητικῆς ἢ καὶ θετικῆς διάκρισης στὸ Δημόσιο (ἐκπαίδευση, θέσεις ἐργασίας, ἐργολαβίες) με βάση τὸ φύλο, τὴ φυλὴ ἢ τὴν καταγωγὴ. Ἀντίστοιχη ἀπόφαση ἐλήφθη στὸ Μίσιγκαν τὸ 2006 μετὰ τὴν ὑπόθεση « Γκράττερ ἐναντίον Μπόλιντζερ » (βλ. παρακάτω).

Ἐν μέρει μαῦρος στὴν καταγωγὴ, ὁ Κόννερλυ, ὁ ὁποῖος αὐτοπροσδιορίζεται πολιτικά ὡς φιλελεύθερος, ἐπιδιώκει στὸ ὄνομα μιᾶς ἀναθεωρημένης ἔννοιας τῶν « πολιτικῶν δικαιωμάτων » τὴν πλήρη ἐξάλειψη ὁποιασδήποτε καταγραφῆς τῆς φυλῆς στὶς ΗΠΑ.

26. « ΓΚΡΑΤΤΕΡ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΜΠΟΛΙΝΤΖΕΡ » : Ἀντιδικία (Gutter v. Bolinger) σχετικὴ μετὰ τὴν πολιτικὴ θετικῶν διακρίσεων, ἢ ὅποια κατέληξε τὸ 2003 στὸ Ἀνώτατο Δικαστήριον τῶν ΗΠΑ. Ἡ ἐνάγουσα Μπάρμπαρα Γκράττερ προσέφυγε ἐναντίον τῆς ἀπόρριψῆς της ἀπὸ τὴ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μίσιγκαν, μετὰ τὸ σκεπτικὸ ὅτι ἀσχέθησαν διακρίσεις ἐναντίον της ἐπειδὴ ἦταν λευκὴ. Ἡ πλειοψηφία τοῦ Δικαστηρίου (5-4) ἔκρινε ὅτι ὁ συνυπολογισμὸς τῆς φυλῆς στὰ κριτήρια εἰσοδοχῆς τῶν νέων φοιτητῶν ἦταν ὀριακὰ θεμιτός, ἀλλὰ θὰ ἔπρεπε νὰ καταργηθεῖ σὲ ἓνα χρονικὸ διάστημα περίπου εἰκοσιπέντε ἐτῶν.

27. ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΩΝ : Ἀναφορὰ στὸ ἀμφιλεγόμενον κίνημα ποὺ διεκδικεῖ ἀπὸ τὶς ΗΠΑ (ἢ ἐν γένει τὴ Δύση) τὴν καταβολὴ ἀποζημιώσεων στοὺς ἀπογόνους τῶν θυμάτων τῆς δουλείας ἢ καὶ στὰ ἀφρικανικὰ ἔθνη συνολικά, σὲ ἐπανάρθωση τῆς βαριάς κληρονομιάς τῆς ἀποικιοκρατίας. Κορυφαία στιγμή αὐτοῦ τοῦ κινήματος ὑπῆρξε ἡ ἀνεπιτυχὴς προσπάθεια ποὺ καταβλήθηκε (ἀπὸ πολλὰς ἀφρικανικὰς χῶρες, ὑπὸ τὴν ἡγεσία τῆς Νιγηρίας καὶ τῆς Ζιμπάμπουε, καθὼς καὶ ἀπὸ ἀφροαμερικανικὰς ὀργανώσεις) στὴν Τρίτη Διεθνή Διάσκεψιν τοῦ ΟΗΕ « Ἐναντίον τοῦ Ρατσισμοῦ τῶν Φυλετικῶν Διακρίσεων καὶ τῆς

Ξενοφοβίας », στο Ντέρμπαν της Νότιας 'Αφρικής το 2001, για αναγκώριση της δουλείας ως εγκλήματος κατά της ανθρωπότητας, το οποίο θα πρέπει να αποζημιωθεί.

28. J. EDGAR HOOVER (1895-1972): 'Ο πανίσχυρος διευθυντής του FBI υπό όκτώ διαφορετικούς Προέδρους των ΗΠΑ, από το 1924 έως το θάνατό του, διαβόητος για τις υπερβάσεις του, τις πιθανολογούμενες σχέσεις του με τη Μιαφία και την έμμονή του με τον « έσωτερικό εχθρό », ιδίως τους Μαύρους Πάνθηρες. 'Επί των ημερών του, το μυστικό πρόγραμμα COINTELPRO (1956-1971) εξαπέλυσε σειρά προβοκατόρικων επιχειρήσεων για τη δυσφήμιση, τη διάβρωση και τη διάσπαση των ριζοσπαστικών οργανώσεων και κινημάτων.

29. ENNEA ΤΟΥ SCOTTSBORO: Διαβόητη υπόθεση « άπονομής δικαιοσύνης » στην αμερικανικό Νότο. Τά « 'Αγόρια του Σκότςμπορο », ένέα νεαροί 'Αφροαμερικανοί ηλικίας δώδεκα έως δεκαεννέα ετών, κατηγορήθηκαν ψευδώς για τὸ βιασμό δύο λευκῶν γυναικῶν και καταδικάστηκαν οἱ περισσότεροι στην ποινή τοῦ θανάτου ἀπὸ σώμα ἀποκλειστικῶς λευκῶν ἐνόρκων στην 'Αλαμπάμα τὸ 1931. Στην πολυετή δικαστική μάχη ποὺ ἀκολούθησε και κατέληξε στην ἀθώωση τῶν περισσότερων κατηγορουμένων και στην ἀπονομή χάριτος στους ὑπόλοιπους, πρωταγωνιστικό ρόλο ἔπαιξε ὁ Νεοϋορκέζος συνήγορος Samuel Leibowitz, τὰ ἔξοδα τοῦ ὁποίου κάλυψε τὸ Κ.Κ. ΗΠΑ.

30. JAMES BYRD: Στις 7 'Ιουνίου 1998, ὁ σαρανταεννιάχρονος 'Αφροαμερικανὸς Τζέιμς Μπέρντ δολοφονήθηκε ἄγρια ἐνῶ ἔκανε ὥτοστόπ, ἀπὸ τρεῖς ὑπέρμαχους τῆς « ἀνωτερότητας τῶν 'Αρίων » με βεβαρημένο ποινικό μητῶο. Τὸ περιστατικό προκάλεσε αἰσθησι, καθώς ἀνακάλεσε μνήμες λυτσαρίσματος (οἱ δράστες ἔδσαν τὸ θύμα σ' ἓνα φορτηγὸ και τὸ ἔσυραν μέχρι ποὺ νὰ διαμελιστεῖ), ἐνῶ τὸ Κοινοβούλιο τοῦ Τέξας υἱοθέτησε τὸ 2001 στή μνήμη τοῦ Μπέρντ εἰδικὸ νόμο περὶ εγκλημάτων μί-

σους, τὸν ὁποῖο εἶχε θεωρήσει ἄνευ ἀντικειμένου ὁ προηγούμενος κυβερνήτης τῆς πολιτείας Τζώρτζ Μπούς ὁ νεότερος.

31. ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ 1996 : Ὁ « Νόμος περὶ Συμφιλίωσης τῆς Προσωπικῆς Εὐθύνης μὲ τὶς Εὐκαιρίες στὴν Ἔργασία » ἢ, ὅπως ἔγινε ἀπλούστερα γνωστός, ὁ Νόμος Μεταρρύθμισης τῆς Κοινωνικῆς Πρόνοιας (Welfare Reform Act) ψηφίστηκε ἀπὸ τὸ ἐλεγχόμενο ἀπὸ τοὺς Ρεπουμπλικανοὺς Κογκρέσο καὶ ὑπεγράφη ἀπὸ τὸν Πρόεδρο Κλίντον, τὶς παραμονές τῆς ἐπανεκλογῆς του, τὸν Αὐγούστο τοῦ 1996, μολονὶ εἶχε περίπου τὸ ἴδιο περιεχόμενο μὲ δύο προηγούμενα νομοσχέδια στὰ ὁποῖα αὐτὸς εἶχε ἤδη ἀσκήσει βέτο. Ὁ νόμος θέτει αὐστηρὰ κριτήρια (καὶ ἀνώτατο χρονικὸ ὄριο τὰ πέντε χρόνια) γιὰ τὴ λήξη προνοιακῶν ἐπιδομάτων, προκειμένου νὰ καταπολεμηθεῖ ἡ « κουλτούρα τῆς ἐξάρτησης τῶν φτωχῶν ἀπὸ τὸ Κράτος » καὶ τὸ φαινόμενο τῶν "welfare queens" (συντηρητικὸς πολιτικὸς μῦθος ποὺ θέλει πολλοὺς ἀποδέκτες ἐπιδομάτων, στερεοτυπικὰ ἄγαμες Ἀφροαμερικανίδες μητέρες, νὰ κατορθώνουν χάρις στὴν Πρόνοια νὰ ζοῦν πλουσιοπάροχα χωρὶς νὰ ἐργάζονται).

32. ΑΛΗΘΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΜΕΤΡΗΣΗ (Truth in Sentencing) : Νομικὴ ἀντίληψη στὶς ΗΠΑ ἡ ὁποία ἐπιμένει στὸ « δικαίωμα τῆς κοινῆς γνώμης νὰ γνωρίζει πόσο θὰ μείνει πραγματικὰ στὴ φυλακὴ ἓνας κατάδικος ». Συνδέεται μὲ τὴν τάση γιὰ κατάργησιν τῶν πρόωρων ἀποφυλακίσεων καὶ τὴ μὴ ἀναγκώριση ἐλαφρυντικῶν. Ἀπὸ τὸ 1994, ὁμοσπονδιακὸς νόμος παρέχει χρηματοδοτικὰ κίνητρα στὶς πολιτείες, ὥστε νὰ μὴν ἐπιτρέπουν τὴν ἀποφυλάκιση καταδίκων οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἐκτίσει τὸ 85% τῆς ποινῆς τους.

33. ΝΟΜΟΙ ΤΡΙΩΝ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ (Three strikes laws) : Νόμοι ποὺ καθιερώθηκαν τῆ δεκαετία τοῦ '90 σὲ σειρὰ ἀμερικανικῶν πολιτειῶν καὶ προβλέπουν τὴν αὐτόματη πολυετὴ κάθειρξη (συνήθως ἰσόβια, χωρὶς δικαίωμα ἀναστολῆς πρὶν ἀπὸ τὴν

παρέλευση είκοσιπενταετίας) σέ όποιοδήποτε καταδικάζεται για τή διάπραξη κακουργήματος για τρίτη φορά. Με δεδομένο τόν ευρύτατο όρισμό τής έννοιας του « κακουργήματος », ή πολιτική « τών τριών άδικημάτων » έχει οδηγήσει σέ έξωφρενισμούς, ένω ή Καλιφόρνια, πρώτη πολιτεία που τήν υιοθέτησε, άποφάσισε με δημοψήφισμα τό 2000 τήν έξαίρεση τών έμπλεκόμενων σέ μή βίαια άδικήματα περί ναρκωτικών, προκειμένου νά άνακουφίσει τό σωφρονιστικό της σύστημα (τουλάχιστον 170.000 κρατούμενοι σέ φυλακές για 83.000 άτομα).

34. WILLIE HORTON: Άφροαμερικανός ίσοβίτης τών φυλακών τής Μασσαχουσέτης, καταδικασμένος για φόνο, ό όποιος, εκμεταλλεύόμενος πολιτειακό πρόγραμμα χορήγησης άδειών σέ κρατούμενους, απέδρασε για νά διαπράξει βιασμό και ένοπλη ληστεία. Τό όνομά του έγινε συνώνυμο τής άρνητικής προεκλογικής διαφήμισης, καθώς ό "Άλ Γκòρ στην άρχή και κατόπιν κατά κόρον ό Τζώρτζ Μπους ό πρεσβύτερος χρησιμοποίησαν τό περιστατικό καθ' όδον προς τις προεδρικές έκλογές του 1988, προκειμένου νά πλήξουν τόν υποψήφιο πρόεδρο και κυβερνήτη τής Μασσαχουσέτης Μάικλ Δουιάκη.

35. NEARH ΛΕΥΚΗ ΓΥΝΑΙΚΑ: Άναφορά σέ Άμερικανίδες στρατιώτες όπως ή Lynndie England και ή Sabrina Hermann, οι όποιες πρωταγωνιστούν στις φωτογραφίες βασανισμού και σεξουαλικής ταπείνωσης Ίρακινών κρατούμενων στις φυλακές του Άμπου Γκράιμπ. Άμφότερες καταδικάστηκαν από τό Στρατοδικείο σέ, μάλλον συμβολικές, ποινές φυλάκισης και καθαίρεσης.

36. RODNEY KING: Μαύρος ταξιτζής του Λòς Άντζελες, ό όποιος, οδηγώντας με υπερβολική ταχύτητα, πιθανότατα υπό τήν έπήρεια αλκοòλ ή ναρκωτικών, άρνήθηκε νά ύπακούσει σέ σήμα τών άστυνομικών, έπειδή τελούσε έν άναστολή προηγούμενης καταδίκης του. Μετά από καταδίωξη, οι άστυνομικοί τόν

ἀκίνητοποιήσαν βίαια, ωστόσο ὁ ξυλοδαρμὸς τοῦ βιντεοσκοπήθηκε ἀπὸ ἕνα περίοικο καὶ προβλήθηκε στὰ κανάλια προκαλώντας αἴσθησι. Ἡ ἀθώωσις τῶν ἀστυνομικῶν ἀπὸ ἕνα σῶμα λευκῶν κατὰ πλειοψηφία ἐνόρκων ὑπῆρξε ἡ ἀφορμὴ γιὰ τίς βίαιες φυλετικῆς ταραχῆς τοῦ Λός Άντζελες τὸ 1992.

37. ΕΙΚΟΝΕΣ ΛΥΝΤΣΑΡΙΣΜΑΤΩΝ: Βλ. ἐνδεικτικὰ Allen James, Hilton Als, John Lewis & Leon F. Litwack (ἐπιμ.), *Without Sanctuary: Lynching Photography in America* (Twin Palms Pub, 2000) καθὼς καὶ στὴν ἠλεκτρονικὴ διεύθυνση www.withoutsanctuary.org. Τὰ θύματα λυντσαρισμάτων στὶς ΗΠΑ ἀπὸ τὸ 1882 ἕως τὸ 1968 ὑπολογίζονται σὲ 4.742, ἐκ τῶν ὁποίων 3.445 Ἀφροαμερικανοί. Μουσικὸ «μνημεῖο» τῆς φρικαλέας κληρονομιάς τοῦ λυντσαρισματος ἀποτελεῖ βέβαια τὸ τραγούδι "Strange Fruit" ποὺ ἔγραψε τὸ 1938 ὁ Abel Meeropol (μετέπειτα θετὸς πατέρας τῶν ὄρφανῶν τοῦ ζεύγους Ρόζενμπεργκ) καὶ τραγούδησε ἡ Billie Holiday.

38. ORLANDO PATTERSON: Κοινωνικὸς ἀνθρωπολόγος καὶ ἱστορικός, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Χάρβαρντ, γνωστὸς καὶ ἀπὸ τίς δημόσιες παρεμβάσεις του. Εἰδικεύεται στὴ μελέτη τῆς δουλείας καὶ τῶν ἐθνοφυλετικῶν σχέσεων.

39. ELISABETH MARTINEZ: Συγγραφέας καὶ ἀκτιβίστρια γιὰ τὰ δικαιώματα τῶν ἰσπανόφωνων τῶν ΗΠΑ. Μαθήτευσε πολιτικὰ στὸ κίνημα πολιτικῶν δικαιωμάτων τῶν μαύρων τὴν δεκαετία τοῦ '60. Συνιδρύτρια καὶ πρόεδρος τοῦ Ἰνστιτούτου Πολυφυλετικῆς Δικαιοσύνης (Institute for MultiRacial Justice).

40. SAMUEL HUNTINGTON: Ὁ γνωστὸς πολιτικὸς ἐπιστήμονας, πανεπιστημιακὸς καὶ κατὰ καιροὺς σύμβουλος τοῦ Λευκοῦ Οἴκου Samuel P. Huntington (γ. 1925), γνωστότερος γιὰ τὴ θέση του περὶ «Σύγκρουσις τῶν Πολιτισμῶν» καὶ πρὸ πρόσφατα γιὰ τὴν ἀποψή του ὅτι ἡ μαζικὴ εἰσορὴ Λατινοαμερικανῶν με-

ταναστών απειλεί την εθνική συνοχή των ΗΠΑ. Στα ελληνικά κυκλοφορούν τὰ βιβλία του: *Η σύγκρουση των πολιτισμών και ο άνασχηματισμός τής παγκόσμιας τάξης*, μτφρ. Σήλιας Ριζοθανάση, Terzo Books, 'Αθήνα 1999, και *Ποιοί είμαστε; Η άμερικανική ταυτότητα στην εποχή μας*, μτφρ. 'Αριάδνης 'Αλαβάνου, 'Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη, 'Αθήνα 2004.

41. PATRIOT ACT: 'Ο USA Patriot Act, άκρωνόμιο του Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act (Νόμος γιά τή Συνένωση και 'Ενδυνάμωση τής 'Αμερικής μέσω τής Παροχής Κατάλληλων 'Εργαλείων γιά τήν 'Αναχαίτηση και Παρεμπόδιση τής Τρομοκρατίας), συντάχθηκε στο έδαφος έκτεταμένης προεργασίας τής κυβέρνησης Κλίντον και εγκρίθηκε έσπευσμένα από τὸ άμερικανικό Κογκρέσο στις 26 'Οκτωβρίου 2001, στον άπόηχο τών τρομοκρατικών επιθέσεων που είχαν σημειωθεί 45 μέρες κυρίτερα στη Νέα 'Υόρκη και τὸ Πεντάγωνο. 'Ο έν λόγω νόμος μεταξύ άλλων διευκολύνει τήν κράτηση χωρίς άπαγγελία κατηγορίας και τήν απέλαση μεταναστών, τις παρακολούθησεις από τις άρχές ασφαλείας χωρίς ένταλμα, τήν έρευνα και διασταύρωση τών στοιχείων οικονομικών, ιατρικών και εκπαιδευτικών άρχείων κτλ. 'Επειδή πολλές προβλέψεις του εξέπνεαν μετά τήν παρέλευση τετραετίας, τὸ Κογκρέσο υπερέψησε τὸ 2006, παρά όρισμένες άντιρρήσεις που είχαν διατυπωθεί στη Γερουσία, τήν ανανέωση τής ισχύος του.

42. ERIK SAAR: 'Αραβομαθής λοχίας Πληροφοριών του άμερικανικού στρατού, ό όποιος κατήγγειλε με έκθεσή του προς τὸ Πεντάγωνο, που διέρρευσε τὸν 'Ιανουάριο του 2005 στο πρακτορείο Associated Press, τήν έκταση που είχαν λάβει τὰ βασανιστήρια και οι σεξουαλικές κακοποιήσεις στο Γκουαντάναμο. 'Εγραψε με τή συνεργασία τής Viveca Novak τὸ βιβλίο *Inside the Wire: A Military Intelligence Soldier's Eyewitness Account of Life at Guantanamo*, Penguin Press, 2005.

43. STUDENT NONVIOLENT COORDINATING COMMITTEE [Συντονιστική Έπιτροπή Μη Βίαιης Φοιτητικής Δράσης]: Μαζική οργάνωση με καταλυτικό ρόλο στο κίνημα πολιτικών δικαιωμάτων. Ίδρύθηκε το 1960 στο Πανεπιστήμιο Shaw της Βόρειας Καρολίνας από περίπου 200 φοιτητές του αμερικανικού Νότου και αρχικά στράφηκε σε καθιστικές διαμαρτυρίες για την κατάργηση του φυλετικού διαχωρισμού στους χώρους εστίασης. Κατόπιν οργάνωσε τις « Διαδρομές Έλευθερίας » (Freedom Rides), μεταφέροντας μαζικά τα μέλη του σε περιοχές όπου άνθουσε η φυλετική τρομοκρατία, και συμμετείχε στην Πορεία προς την Ούάσινγκτον το 1963. Με τη βοήθεια και λευκών έθελοντών από τον Βορρά επιχείρησε να επιβάλει στην πολιτεία του Μισισίπι την εφαρμογή του δικαιώματος ψήφου για τους μαύρους, ωστόσο η καμπάνια αυτή σημαδεύτηκε από τη δολοφονία τριών νέων ακτιβιστών, των Νεοσοβιετών Michael Schwerner και Andrew Goodman και του Άφροαμερικανού James Chaney. Μετά τη σύγκρουσή της με το Δημοκρατικό Κόμμα στις εκλογές του 1964 και την κατεστημένη ηγεσία του κινήματος πολιτικών δικαιωμάτων, με άφορη την πορεία στη Σέλμα της Άλαμπάμα το 1965, η οργάνωση στράφηκε προς την αντίληψη της « Black Power ». Ο ηγέτης της την περίοδο 1966-1967, ο Stokely Carmichael, μετέπειτα στέλεχος των Μαύρων Πανθήρων, έστρεψε την SNCC προς την αποδοχή της επαναστατικής βίας. Διαλύθηκε περί το 1970.

44. MUMIA ABU JAMAL: Συνιδρυτής το 1969, σε ηλικία μόλις δεκαπέντε ετών, του παραρτήματος των Μαύρων Πανθήρων στη Φιλαδέλφεια, και πρόεδρος στις αρχές της δεκαετίας του '80 της Ένωσης Μαύρων Δημοσιογράφων στην ίδια πόλη. Τον Ιούλιο του 1982 καταδικάστηκε σε θάνατο για το φόνο ενός αστυνομικού. Τα κενά του κατηγορητηρίου και οι παρατυπίες στη δίκη κατέστησαν την υπόθεσή του αντικείμενο ενδιαφέροντος ξένων ηγετών και διεθνών οργανώσεων. Ο Μουμιά Άμπου Τζαμάλ εξακολουθεί να γράφει από το κελί του μελλοθανάτου,

ενώ τὸ κίνημα ἀλληλεγγύης σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸν νομικὸ ἀγώνα ἀνέστειλαν τὴν προγραμματισμένη ἐκτέλεσή του τὸ 1995.

45. **FRANTZ FANON** : Καταλυτικῆς ἐπίδρασης στὰ διεθνή ἀντιαποικιακὰ κινήματα ψυχίατρος, συγγραφέας καὶ ἐπαναστάτης (1925-1961). Γεννήθηκε στὴ Μαρτινίκα, ἀλλὰ ἔδρασε κυρίως στὴν ἐξεγερμένη Ἀλγερία. Βλ. στὰ ἑλληνικά : Φράντς Φανόν, *Τῆς γῆς οἱ κολασμένοι*, μτφρ. Ἀγγέλας Ἀρτέμη, Κάλβος, Ἀθήνα 1982.

46. **BARBARA EHRENREICH** : Γνωστὴ δημοσιογράφος, συγγραφέας καὶ ἀκτιβίστρια. Στὰ ἑλληνικά κυκλοφορεῖ τὸ βιβλίο της *Γιὰ πενταροδεκάρες : Ἡ ὀδύσσεια μιᾶς δημοσιογράφου στὴν πραγματικότητα τῆς σύγχρονης φτώχειας*, μτφρ. Ντέπης Ταχίνη, Ἑλληνικά Γράμματα, Ἀθήνα 2004.

47. **ΚΡΑΤΗΤΗΡΙΑ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΙΝΔΙΑΝΩΝ** : Σωφρονιστικὰ ἱδρύματα στοὺς Ἰνδιάνικους καταυλισμοὺς τῶν ΗΠΑ, τὰ ὁποῖα λειτουργοῦν μὲ τὴν εὐθύνη τῶν κατὰ τόπους φυλῶν καὶ τὸν γενικὸ συντονισμὸ τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ Γραφείου Ἰνδιάνικων Ὑποθέσεων. Λόγω τῶν ἄθλιων συνθηκῶν τους ἔχουν χαρακτηριστεῖ « ἐθνικὴ κατασχύνη » ἀπὸ τὸν γενικὸ ἐπιθεωρητὴ τοῦ ἀμερικανικοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν.

48. « **ΕΚΤΑΚΤΗ ΜΕΤΑΓΩΓΗ** » : Γιὰ τὴν ἔκταξη τοῦ φαινομένου, τὸ ὁποῖο ἐγίνε εὐρύτερα γνωστὸ στὴ δημοσιογραφικὴ γλῶσσα ὡς « οἱ πτήσεις τῆς CIA », ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ βαθύτατη συνενοχὴ τῶν εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων, ἀποκαλυπτικὲς ὑπῆρξαν οἱ δύο ἐκθέσεις πού συνέταξε γιὰ λογαριασμὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης ὁ Ἑλβετὸς γεροισιαστὴς Dick Marty (βλ. ἐνδεικτικὰ <http://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/Doc07/edoc11302.pdf>).

49. ALBERTO GONZALEZ: Ύπουργός Δικαιοσύνης (« Γενικός Εισαγγελέας ») τών ΗΠΑ κατά τή δεύτερη προεδρική θητεία τοῦ Τζώρτζ Μπους τοῦ νεότερου. Ὡς νομικός σύμβουλος τοῦ Προέδρου τὰ ἔτη 2001 καί 2002 πρωτοστάτησε στήν ἐκπόνηση ἐκτελεστικῶν διαταγμάτων τοῦ περιορίζουν τή δυνατότητα δημοσιοποίησης τῶν πρακτικῶν τοῦ Λευκοῦ Οἴκου καί ἐξαιροῦν ἀπό τίς προβλέψεις τῆς Σύμβασης τῆς Γενεύης τοὺς « ἐχθρικούς μαχητές » τοῦ « πολέμου κατά τῆς τρομοκρατίας ». Καταγγέλθηκε γιά ἀνάμειξη στήν ὑπόθεση τῶν ἄνευ ἐντάλματος τηλεφωνικῶν παρακολουθήσεων καί γιά τήν ἀπόλυση ὀκτώ ὁμοσπονδιακῶν δικαστῶν γιά πολιτικούς λόγους, μέ ἀποτέλεσμα νά παραιτηθεῖ τόν Σεπτέμβριο τοῦ 2007.

50. ΚΕΝΤΡΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ: Ὁργανισμός ποῦ ἰδρύθηκε τὸ 1966 ἀπὸ δικηγόρους συνδεδεμένους μέ τὸ κίνημα τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, μέ στόχο « τή δημιουργική χρήση τοῦ νόμου γιά τήν προώθηση τῆς κοινωνικῆς ἀλλαγῆς ». Ἐδρεύει στή Νέα Ὑόρκη.

51. ARIEL DORFMAN: Ἀργεντινοβραϊκῆς καταγωγῆς Χιλιανὸς συγγραφέας καί πανεπιστημιακός, ὁ ὁποῖος αὐτοεξορίστηκε στὶς ΗΠΑ, μετὰ τὸ πραξικόπημα τοῦ Ἀουγκούστο Πινοσέτ. Τὸ ἔργο του περιστρέφεται σὲ μεγάλο βαθμὸ γύρω ἀπὸ τὰ θέματα τῆς πολιτικῆς καταπίεσης, τῆς ἐξορίας καί τῆς « κληρονομιάς » τῶν βασανιστηρίων. Στὰ ἑλληνικὰ κυκλοφοροῦν τὰ βιβλία του *Ντόναλντ ὁ ἀπατεώνας ἢ ἡ διήγηση τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ στὰ παιδιὰ* (σὲ συνεργασία μέ τὸν Ἀρμὰν Ματλάρ), μτφρ. Ἀγνῆς Ζαχοπούλου - Νάντιας Τσαούλα, ἐπιμέλεια Μπάμπη Λυκούδη, Ὑψίλον, Ἀθήνα 2004, καί *Ἡ Ἐξομολόγηση*, μτφρ. Μαρλένας Γεωργιάδη, Ὠκεανίδα, Ἀθήνα 1997, καθὼς καί τὸ ἄρθρο « Ὁ φόβος καί ἡ λέξη », μτφρ. Ἐφης Φρουδᾶ, περ. *Ἀουτοναφέ* (περιοδικὴ ἐκδοση τῆς Διεθνoῦς Κοινοβουλίου τῶν Συγγραφέων), τ. 3-4, ἐκδ. Ἄγρα, Ἀθήνα, Ὀκτ. 2004.

52. WILLIAM APPLEMAN WILLIAMS: Άμερικανός ιστορικός (1921-1990), γνωστότερος για τὸ βιβλίο του *The Tragedy of American Diplomacy* [Ἡ τραγωδία τῆς ἀμερικανικῆς διπλωματίας]. Στὸ ἔργο του ἐπιχειρεῖ νὰ ἐρμηνεύσει τὴν ἀνάπτυξη τῶν ΗΠΑ ὡς μιὰ διαρκὴ πορεία πρὸς τὴ διεθνή πρωτοκαθεδρία, μὲ στόχο τὴν παράκαμψη τῶν φυλετικῶν καὶ ταξικῶν ἀντιθέσεων στὸ ἔσω-τερικὸ τῆς χώρας.

53. ΠΕΙΡΑΜΑ TUSKEGEE: Πείραμα τῆς Ὑπηρεσίας Δημόσιας Ὑγείας τῶν ΗΠΑ σχετικὰ μὲ τὴν ἐξέλιξη τῆς σύφιλης χωρὶς τὴ χορήγηση φαρμακευτικῆς ἀγωγῆς, τὸ ὁποῖο διεξήχθη στὸ Ἴνστιτούτο Tuskegee τῆς Ἀλαμπάμα τὴν περίοδο 1932-1972, μὲ ὑποκείμενο 399 φτωχοὺς, ἀγράμματους Ἀφροαμερικανούς, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχαν ἐνημερωθεῖ γιὰ τὴν πραγματικὴ κατάσταση τῆς ὑγείας τους. Τὸ πείραμα συνεχίστηκε σκανδαλωδῶς καὶ μετὰ τὴν ἀντικατάσταση τῶν παλαιότερων ἄκρως τοξικῶν ἀντισυφιλιδικῶν φαρμάκων ἀπὸ τὴν πενικιλίνη καὶ εἶχε ἀποτέλεσμα τὸ θάνατο 128 ἀπὸ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τὴ μετάδοση τῆς σύφιλης σὲ ἀρκετὲς ἀπὸ τὶς συζύγους καὶ τὰ παιδιά τους. Ἡ ἀποκάλυψη τοῦ σκανδάλου ὀδήγησε σὲ δραστηρικὴ ἀναθεώρηση τῆς δεοντολογίας τῶν ἱατρικῶν δοκιμῶν, ἐνῶ τὸ 1997, ὑποδεχόμενος μιὰ ὁμάδα ἐπιζώντων τοῦ πειράματος, ὁ τότε Πρόεδρος τῶν ΗΠΑ Μπίλ Κλίντον ἀπολογήθηκε δημόσια γιὰ λογαριασμὸ τοῦ Κράτους.

54. ARUNDHATI ROY: Διεθνῶς γνωστὴ πεζογράφος καὶ ἀκτιβίστρια τῆς «ἀντιπαγκοσμιοποίησης» ἀπὸ τὴν Κεράλα τῆς Ἰνδίας. Στὰ ἑλληνικὰ κυκλοφοροῦν τὰ βιβλία τῆς *Ἡ ἄλγεβρα τῆς αἰῶνας δικαιοσύνης*, μτφρ. Βαγγέλη Κατσάνη, Ψυχογιός, Ἀθήνα 2005, *Ὁ Θεὸς τῶν μικρῶν πραγμάτων* (Βραβεῖο Booker 1997), μτφρ. Μαρίας Ἀγγελίδου, Ψυχογιός, Ἀθήνα 162002, καὶ *Ἡ ἀξία τῆς ζωῆς*, μτφρ. Γιάννη Σπανδωνῆ, Ψυχογιός, Ἀθήνα 42001.

55. ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΕΥΗΣ: 'Η Τρίτη Σύμβαση της Γενεύης, που υπεγράφη τὸ 1929 καὶ ἀναθεωρήθηκε τὸ 1949, ρυθμίζει στὸ Τέταρτο Ἄρθρο τῆς τὸ καθεστὼς τῶν αἰχμαλώτων πολέμου.

56. BARBARA OLSHANSKY: Δικηγόρος τοῦ Κέντρου Συνταγματικῶν Δικαιωμάτων, συγγραφέας μαζί με τὸν Dave Lindorff τοῦ βιβλίου *The Case for Impeachment*, ὅπου δίνονται νομικά ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς ἀνάκλησης τοῦ Τζὼρτζ Οὐ. Μπούς ἀπὸ τὴν προεδρία τῶν ΗΠΑ.

57. JANE MAYER: Δημοσιογράφος (γ. 1955), ἡ ὁποία ἔχει πραγματοποιήσει ἀπὸ τὸ 1995, γιὰ λογαριασμὸ τοῦ περιοδικοῦ *The New Yorker*, ἔκτενεις ἔρευνες γιὰ τὴν πολιτικὴ τῶν ἔκτακτων μεταγωγῶν, τὴν οἰκογένεια Μπὶν Λάντεν, τὸ ρόλο τοῦ ἀντιπροέδρου Ντικ Τσένου κ.ἄ.

58. GEORC LIPSITZ: Καθηγητὴς Ἱστορίας καὶ ἐπικεφαλῆς τοῦ τμήματος Ἀμερικανικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Καλιφόρνιας στὴ Σάντα Κρούζ. Ἀσχολεῖται μετὰ τὴ μελέτη τῶν κοινωνικῶν κινήματων, τὴν κατασκευὴ τῶν φυλετικῶν ταυτοτήτων καὶ τὶς λαϊκὲς κουλτοῦρες τῶν ἀστικῶν κέντρων.

59. DAVIC P. ROEDIGER (1952-): Καθηγητὴς Ἱστορίας στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Ἰλλινόι στὴν Urbana-Champaign. Ἐρευνᾷ ἀπὸ μαρξιστικὴ σκοπιὰ τὶς σχέσεις φυλετικῆς ταυτότητας καὶ κοινωνικῶν τάξεων καθὼς καὶ τὴν ἱστορία τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῶν ΗΠΑ. Στὸ βιβλίο του *The Wages of Whiteness: Race and the Making of the American Working Class* (Verso Books, Λονδίνο καὶ Νέα Ὑόρκη 1999) μελετᾷ τὴν κοινωνικὴ κατασκευὴ τῆς ἔννοιας τῆς «λευκῆς φυλῆς» καὶ τὴ σταδιακὴ διεύρυνσή της, ὥστε αὐτὴ νὰ περιλάβει ἀρχικὰ ἀποκλειόμενες κατηγορίες, ὅπως οἱ Ἴρλανδοὶ ἢ οἱ Ἑλληνες μετανάστες.

60. CLARENCE THOMAS : 'Ο πλέον συντηρητικός, και μοναδικός 'Αφροαμερικανός, δικαστής του 'Ανωτάτου Δικαστηρίου των ΗΠΑ. 'Ο διορισμός του στο Δικαστήριο το 1991 από τον Πρόεδρο Μπους τον πρεσβύτερο, σε αντικατάσταση του θρυλικού δικαστή Thurgood Marshall, εγκρίθηκε μετά βίας από τη Γερουσία, λόγω κατηγοριών για άκαταλληλότητα του υποψηφίου και για σεξουαλική παρενόχληση από μέρους του της συναδέλφου του Annita Hill.

61. LOLITA LEBRON : Πορτορικανή μωδίστρα έγκριστημένη στη Νέα Υόρκη, ή όποια το 1954, σε ηλικία 34 ετών, ηγήθηκε τετραμελούς ομάδας μελών του 'Εθνικιστικού Κόμματος του Πουέρτο Ρίκο που επιτέθηκε στην 'Αμερικανική Βουλή των 'Αντιπροσώπων, με αποτέλεσμα τον τραυματισμό πέντε βουλευτών. 'Η Λεμπρόν και οι σύντροφοί της καταδικάστηκαν αρχικά σε θάνατο και κατόπιν σε ισόβια, για να λάβουν χάρη από τον Πρόεδρο Τζίμμυ Κάρτερ μετά από 25 χρόνια φυλάκισης, λόγω έντονης διεθνούς πίεσης. 'Η Λεμπρόν κρατήθηκε και πάλι για λίγες ημέρες το 2001, λόγω της συμμετοχής της στις κινητοποιήσεις για την απομάκρυνση της βάσης του 'Αμερικανικού Πολεμικού Ναυτικού από τη νήσο Βιέκες, πλάι στο Πουέρτο Ρίκο.

62. HUEY NEWTON : Συνιδρυτής μαζί με τον Bobby Seale του « Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων για την Αυτόάμυνα » τον 'Οκτώβριο του 1966, στο 'Οκλαντ της Καλιφόρνιας. Δύο φορές αντιμετώπισε βαριές κατηγορίες, οι όποιες όμως κατέπεσαν στο δικαστήριο : για το φόνο αστυνομικού το 1967, όποτε φυλακίστηκε επί τριετία, και για το φόνο δεκαεπτάχρονης ιερόδουλης το 1974, όποτε κατέφυγε στην Κούβα μέχρι το 1977. Το 1980 ύποστήριξε στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας στη Σάντα Κρουζ διατριβή με θέμα την ιστορία της καταστολής των Μαύρων Πανθήρων. Σκοτώθηκε σε ανταλλαγή πυρών κατά την άγοραπωλησία ναρκωτικών το 1989.

63. ERICKA HUGGINS: Χήρα του John Huggins, ο οποίος σκοτώθηκε το 1969 μαζί με τον Bunchy Carter σε ένοπλη αντίπαλη άφροαμερικανική έθνικιστική οργάνωση United Slaves στο Λος Άντζελες. Η Έρικα Χάγκινς συνελήφθη λίγους μήνες αργότερα στο Νιού Χέβεν του Κοννέτικατ μαζί με τον ιδρυτή των Πανθήρων Μπόμπυ Σήλ και άλλα ένενά μέλη της οργάνωσης για το βασανισμό και το φόνο του είκοσιτετράχρονου Νεοϊορκέζου Alex Rackley, τον οποίο βάραιναν ύποψίες ότι ήταν πληροφοριοδότης. Η δίκη της Χάγκινς και του Σήλ, που διαχωρίστηκε από τη δίκη των ένενά συγκατηγορουμένων τους, άρχισε τον Οκτώβριο του 1970 και κατέληξε στην άπαλλαγή τους. Ένδιαμέσως εξελίχθηκε σε διεθνές γεγονός, με το Νιού Χέβεν να συγκλονίζεται από τη μεγαλύτερη φοιτητική κινητοποίηση στην ιστορία του Πανεπιστημίου Yale και με τις εκδηλώσεις συμπάραστασης να έχουν ως όμιλητές τον Jean Genet, τον Benjamin Spock, τον Jerry Rubin, τον Abbie Hoffman κ.ά. (Παρατηρητής της δίκης για λογαριασμό της American Civil Liberties Union ήταν η νεαρή φοιτήτρια Νομικής Hillary Rodham, μετέπειτα Clinton, γεγονός που της καταλογίστηκε κατά την προεκλογική της έκστρατεία για την άμερικανική Γερουσία το 2000.)

Η έν λόγω δίκη θεωρήθηκε σημείο καμπής καθώς έφερε στο φως τόσο την πιο σκοτεινή πλευρά των Μαύρων Πανθήρων όσο και τις μηχανοραφίες του FBI προκειμένου να καλλιεργήσει την παράνοια και τον αλληλοσπαραγμό στους κόλπους τους μέσω *agents-provocateurs*. Χαρακτηριστικό είναι ότι την έντολη για το βασανισμό και τη δολοφονία του Ράκλυ θεωρείται πλέον βέβαιο ότι την έδωσε ο πραγματικός πληροφοριοδότης της άστυνομίας στο έσωτερικό των Πανθήρων του Νιού Χέβεν.

Η Έρικα Χάγκινς εξέδωσε μια ποιητική συλλογή από κοινού με τον Χιούι Νιούτον και σήμερα ασχολείται στο Όκλαντ της Καλιφόρνιας με εκπαιδευτικά προγράμματα και τη διδασκαλία διαλογισμού.

64. ΑΔΕΛΦΟΙ ΤΗΣ SOLEDAD : Πρόκειται για τόν George Jackson (ό.π.), τόν Fleeta Drumgo καί τόν John Clutchette, ποινικούς κρατούμενους στίς φυλακές Σολεντάντ τής Καλιφόρνιας, οί όποιοί έτύγχαναν έξαιρετικά βάνανυσης άντιμετώπισης (πολυήμερη άπομόνωση κτλ.) λόγω τής ριζοσπαστικής πολιτικοποίησης τους. Κατηγορήθηκαν για τόν φόνο δεσμοφύλακα.

65. BLACK PANTHERS LOS ANGELES : Τά ξημερώματα τής 9ης Δεκεμβρίου 1969, ή Αστυνομία του Λός Άντζελες έξαπέλυσε έπιδρομή στό τοπικά γραφεία τών Μαύρων Πανθήρων, μέ στόχο τόν έντοπισμό παράνομου όπλισμού καί τή σύλληψη δύο καταζητούμενων μελών τής οργάνωσης. Η έπιχείρηση κατέληξε σέ τετράωρη άνταλλαγή πυρών μεταξύ τών πολιορκουμένων καί τών είδικών δυνάμεων.

66. ΠΡΑΣΙΝΟΣΚΟΥΦΗΔΕΣ : Μέλη τών Είδικών Δυνάμεων του άμερικανικού στρατού.

67. MOVE : Κοινοβιακή συλλογικότητα Άφροαμερικανών που έδρευε στή Φιλαδέλφεια καί κήρυττε ένα μείγμα Παναφρικανισμού καί «έπιστροφής στή φύση». Οί άλληπάλληλες συγκρούσεις της μέ τίς δυνάμεις άσφαλείας, κατόπιν καταγγελιών τών περιοίκων, γνώρισαν θεαματική κορύφωση όταν, στό πλαίσιο «πολιορκίας», έλικόπτερο τής Πολιτειακής Αστυνομίας τής Πενσυλβάνια έριξε στίς 13 Μαΐου 1985 έκρηκτικά στή στέγη του σπιτιού τής MOVE στήν Osage Avenue, μέ άποτέλεσμα νά πάρουν φωτιά κάποια βαρέλια καυσίμων καί νά πυρποληθεί όλο τόν οικοδομικό τετράγωνο. Έξι παιδιά καί πέντε ένήλικοι έχασαν τή ζωή τους. Όστόσο, ό Woodrow Wilson Goode, πρώτος Άφροαμερικανός δήμαρχος στή Φιλαδέλφεια καί κύριος υπεύθυνος τής τραγωδίας, έπανεξελέγη στό αξίωμα του τό 1987.

68. KENT : Άναφορά στή γνωστή αίματηρή καταστολή τών

φοιτητικῶν κινητοποιήσεων στὸ Πολιτειακὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Κέντ στὸ Ὀχάιο, στίς 4 Μαΐου 1970. Μετὰ ἀπὸ τρεῖς ἡμέρες ταραχῶν, οἱ ὁποῖες ξεκίνησαν ἀπὸ διαδήλωση κατὰ τῆς επέκτασης τοῦ πολέμου στὴν Καμπότζη καὶ κατέληξαν στὴν κήρυξη τῆς πανεπιστημιούπολης σὲ κατάσταση ἔκτακτης ἀνάγκης, τέσσερις φοιτητὲς σκοτώθηκαν (ἡ δεκαεπταχρόνη Allison Krause, ὁ εἰκοσάχρονος Jeffrey Miller, ἡ Sandra Scheuer, εἰκοσιενὸς ἐτῶν, καὶ ὁ εἰκοσάχρονος William Schroeder – οἱ δύο τελευταῖοι ἀπλῶς διερχόμενοι καὶ ὄχι διαδηλωτὲς) καὶ ἄλλοι ἑννέα τραυματίστηκαν, ἀπὸ πυρὰ ἐθνοφρουρῶν τοὺς ὁποίους εἶχε ἀποστείλει ὁ κυβερνήτης James Rhodes. Ἡ «σφαγὴ τοῦ Ὀχάιο» προκάλεσε τὴ μεγαλύτερη φοιτητικὴ κινητοποίηση στὴν ἀμερικανικὴ ἱστορία, μὲ τουλάχιστον τέσσερα ἑκατομμύρια φοιτητὲς νὰ κηρύσσουν ἀποχή σὲ περίπου ἑκατοκίσια πανεπιστημιακὰ ἰδρύματα καὶ 100.000 ἄτομα νὰ συμμετέχουν σὲ ταραχώδη ἀντιπολεμικὴ διαδήλωση στὴν Οὐάσινγκτον στίς 9 Μαΐου 1970. Μεταξὺ πολλῶν ἄλλων, τὸ περιστατικὸ ἐνέπνευσε τὸ γνωστὸ τραγούδι "Ohio" τῶν Crosby, Stills, Nash & Young.

69. JACKSON STATE: Κολέγιο (σήμερα πανεπιστήμιο) ποὺ ἰδρύθηκε τὸ 1877 στὴν πολιτεία Μισισίπι γιὰ τὴν κατάρτιση τῶν ἐγχρώμων. Τὴ νύχτα τῆς 14ης πρὸς 15η Μαΐου 1970, ὁ φοιτητὴς Phillip Lafayette Gibbs, εἰκοσιενὸς ἐτῶν, καὶ ὁ δεκαεπτάχρονος μαθητὴς James Earl Green ἔχασαν τὴ ζωὴ τους, ἐνῶ δώδεκα ἄλλοι διαδηλωτὲς τραυματίστηκαν, ὅταν οἱ ἀστυνομικὲς δυνάμεις ἐξαπέλυσαν χωρὶς προφανὴ αἰτία καταιγισμὸ πυρῶν κατὰ τὴ διάρκεια ἐπεισοδίων στὴν πανεπιστημιούπολη. Ὡστόσο, οἱ ἀντιδράσεις ποὺ προκάλεσε τὸ γεγονός σὲ παναμερικανικὸ ἐπίπεδο ὑπῆρξαν αἰσθητὰ ἠπιότερες ἀπ' ὅ,τι σὲ σχέση μὲ τὴ σφαγὴ στὸ Κέντ τοῦ Ὀχάιο, ποὺ εἶχε προηγηθεῖ κατὰ δέκα ἡμέρες.

70. BARBARA LEE: Μέλος τῆς Βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν ΗΠΑ. Ἐκλέγεται μὲ τὸ Κόμμα τῶν Δημοκρατικῶν στὴν 9η

περιφέρεια της Καλιφόρνιας, που περιλαμβάνει το Μπέρκλεϊ και το "Οουκλαντ." Άλλοτε συνεργάτιδα του ηγέτη των Μαύρων Πανθήρων Μπόμπυ Σήλ, υπήρξε το μόνο μέλος των δύο Σωματίων του αμερικανικού Κογκρέσου το οποίο καταψήφισε την εξουσιοδότηση προς τον Πρόεδρο για χρήση στρατιωτικής βίας σε απάντηση προς τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001. Κατόπιν αυτού, το αντιπολεμικό κίνημα λάνσαρε το σύνθημα "Barbara Lee voted for me" ['Η Μπάρμπαρα Λή ψήφισε για λογαριασμό μου].

71. PROJECT FOR A NEW AMERICAN CENTURY [« Σχέδιο για έναν Νέο 'Αμερικανικό Αιώνα »]: Νεοσυντηρητική « δεξαμενή σκέψης » ή οποία ιδρύθηκε το 1997 από τους William Cristol και Robert Kagan, αποβλέποντας σε μια « ρεπηγανική πολιτική στρατιωτικής υπεροχής και ήθικης καθαρότητας » στο μεταψυχροπολεμικό περιβάλλον. Την ιδρυτική της διακήρυξη υπογράφουν πολλά μετέπειτα στελέχη της κυβέρνησης Μπούς, όπως οι Richard Cheney, Donald Rumsfeld, I. Lewis Libby, Paul Wolfowitz, Elliot Abrams, Zalmay Khmalizad κ.ά., καθώς και γνωστοί νεοσυντηρητικοί διανοούμενοι όπως οι Norman Podhoretz, Donald Kagan, Francis Fukuyama, Midge Decter κ.ά. Υποστήριξε ήδη από το 1998 την ανάγκη « αλλαγής καθεστώτος » δια της βίας στο 'Ιράκ.

72. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ: Υπουργείο της όμοσπονδιακής κυβέρνησης των ΗΠΑ, η ίδρυση του οποίου εξαγγέλθηκε στον απόηχο των επιθέσεων της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 και υλοποιήθηκε τον 'Ιανουάριο του 2003. Το υπουργείο για την 'Ασφάλεια της Πατρίδας (όπως είναι η κατά λέξη μετάφραση του Homeland Security Department) αποτελεί, με 200.000 υπαλλήλους, την τρίτη σε όγκο αμερικανική όμοσπονδιακή υπηρεσία μετά τα υπουργεία 'Αμυνας και Βετεράνων. Το υπουργείο 'Εσωτερικής 'Ασφάλειας έχει επικριθεί για κακοδιαχείριση τεράστιων κονδυλίων, για αδυναμία αντιμετώπισης

κρίσεων όπως αυτή του τυφώνα Κατρίνα και για χειραγώγηση του πληθυσμού σε πολιτικά ευαίσθητες περιόδους μέσω της έκδοσης σημάτων συναγερμού (της γνωστής πεντάβαθμης χρωματικής κλίμακας) για έπαπειλούμενες τρομοκρατικές επιθέσεις.

73. ΦΥΛΑΚΕΣ ΤΥΠΟΥ F : Φυλακές που βασίζονται στην αντίταξη των πολυάνθρωπων μεγάλων θαλάμων από μικρά κελιά. Η εισαγωγή τους στην Τουρκία από το 1997, με στόχο την απομόνωση των πολιτικών κρατουμένων, συνάντησε την αντίδραση των τουρκικών και κουρδικών ακροαριστέρων οργανώσεων, οι οποίες έφτασαν μέχρι τη διοργάνωση απεργίας πείνας που στοίχισε τη ζωή πάνω από εκατό κρατουμένων και προκάλεσε ανεπανόρθωτες βλάβες σε άλλους τετρακόσιους. Η άπαιτηση της κυβέρνησης Έτζεβίτ υπήρξε αμείλικτη, καθώς η εισβολή των ειδικών δυνάμεων στα σωφρονιστικά καταστήματα τον Δεκέμβριο του 2000 στοίχισε τη ζωή είκοσιοχτώ κρατουμένων και δύο στρατιωτών.

74. 60 MINUTES : Έξαιρετικά δημοφιλές εβδομαδιαίο τηλεοπτικό μαγκαζίνο του αμερικανικού δικτύου CBS, το οποίο προβάλλεται από το 1968. Βασίζεται σε θέματα ερευνητικής δημοσιογραφίας και « επιθετικές » συνεντεύξεις.

75. ALAN DERSCHOWITZ : Δικηγόρος και καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Χάρβαρντ. Μολονότι απέκτησε τη φήμη του φιλελεύθερου λόγω της στάσης του σε υποθέσεις πορνογραφίας και ελευθερίας του λόγου, ο Ντέρσοβιτς, με άρθρο του στο *San Francisco Chronicle* το 2002, υποστήριξε την αναγκαιότητα « ρύθμισης » της διενέργειας βασανιστηρίων, μέσω της έκδοσης ειδικού εντάλματος, σε περιπτώσεις όπου η άμεση απόσπαση πληροφοριών για μιá εν έξι έξι τρομοκρατική ενέργεια θα έσωζε πλήθος ζωές (κατά το λεγόμενο « σενάριο της ώρολογιακής βόμβας »). Φανατικός απολογητής

τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Ἰσραήλ, ὁ Ντέρσοβιτς ἔχει ἀκόμα ὑποστηρίξει τὴν ἰδέα τῶν συλλογικῶν ἀντιποίνων ἐναντίον παλαιστινιακῶν χωριῶν ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξαπολύονται τρομοκρατικὲς ἐπιθέσεις, ἔκανε λόγο κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πολέμου στὸν Λίβανο τὸ 2006 γιὰ μιὰ « διαβάθμιση τῆς ιδιότητος τοῦ ἀμάχου » (continuum of civilianity), ἡ ὁποία καθιστοῦσε ἐν μέρει νόμιμους στόχους τοὺς κατοίκους τῶν περιοχῶν στίς ὁποῖες δρᾷ ἡ ὀργάνωση Χεζμπολλάχ, καὶ ἔχει πρωταγωνιστήσῃ μεταξὺ ἄλλων σὲ πολυσυζητημένεσ ἀντιπαραθέσεις γιὰ τὸ Μεσανατολικὸ μὲ τὸν Νόαμ Τσόμσκι (ἤδη ἀπὸ τὸ 1972), τὸν Ἀμερικανοεβραῖο ἱστορικὸ Norman Finklestein καὶ τὸν πρῶτον Πρόεδρο τῶν ἠΠΑ Τζίμμυ Κάρτερ.

76. ΣΙΧ : Στίς 15 Σεπτεμβρίου 2001 ὁ Balbir Singh Sodhi, Σίχ ἰδιοκτήτης βενζινάδικου στὴ Μέσα τῆς Ἀριζόνας, δολοφονήθηκε ἀπὸ τὸν Frank Roque, πού τὸν πέρασε, λόγῳ τῆς περιβολῆς του, γιὰ μουσουλμάνο.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ANGELA Y. DAVIS «ΔΗΜΟ
ΚΡΑΤΙΑ ΧΩΡΙΣ ΔΕΣΜΑ - ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ, ΦΥΛΑΚΕΣ ΚΑΙ Η ΑΝΕΚ
ΠΛΗΡΩΤΗ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ»,
ΣΕ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΩΣΤΑ ΡΑΠΤΗ, ΣΤΟΙ
ΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ, ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΚΑΙ
ΜΟΝΤΑΡΙΣΤΗΚΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΣΤΟ «Λ
ΝΑΓΡΑΜΜΑ» ΜΕ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΜΟΝΟ
ΤΥΠΕ. ΟΙ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ
ΕΙΝΑΙ ΤΟΥ ΠΑΝΤΕΛΗ ΜΠΟΥΚΑΛΑ. Η Ε
ΚΤΥΠΩΣΗ ΕΓΙΝΕ ΣΤΟ ΛΙΘΟΓΡΑΦΕΙΟ ΤΟΥ
ΔΙΟΝΥΣΗ ΔΕΣΠΟΤΟΠΟΥΛΟΥ ΣΕ ΧΑΡΤΙ
ΡΑΛΑΤΙΝΑ 100 ΓΡΑΜ. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ. ΤΟ ΒΙ
ΒΛΙΟ ΔΕΘΗΚΕ ΣΤΟΥ ΘΟΔΩΡΗ ΗΛΙΟΠΟΥ
ΛΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΑΝΤΕΛΗ ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΥ
ΣΕ 2.000 ΑΝΤΙΤΥΠΙΑ ΤΟΝ ΑΠΡΙΛΙΟ ΤΟΥ
2008 ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
«ΑΓΡΑ». ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΣΧΕΔΙΑΣΕ ΚΑΙ ΕΠΙ
ΜΕΛΗΘΗΚΕ Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΠΕΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

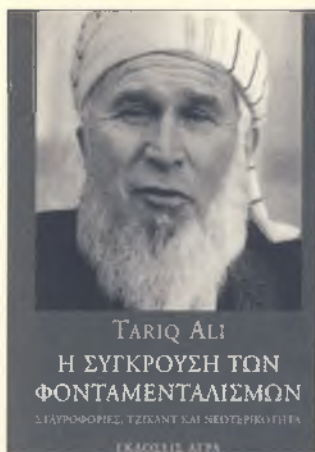
Ἄριθμός ἔκδοσης

838

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΣΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

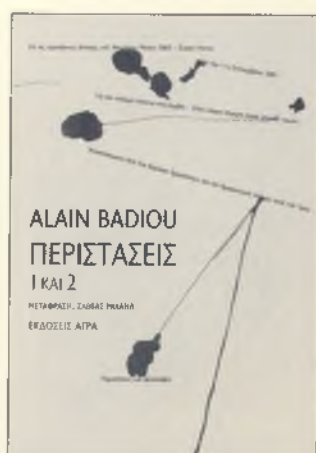
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΣΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

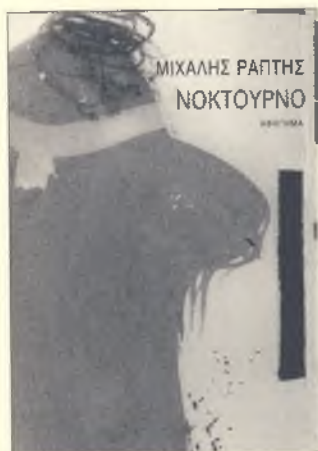
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΣΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

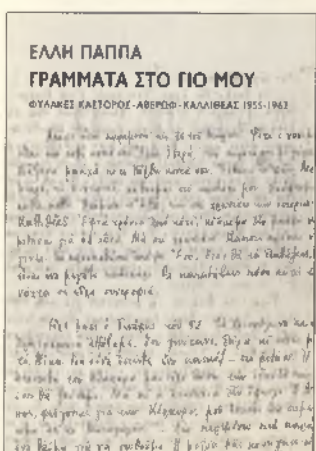
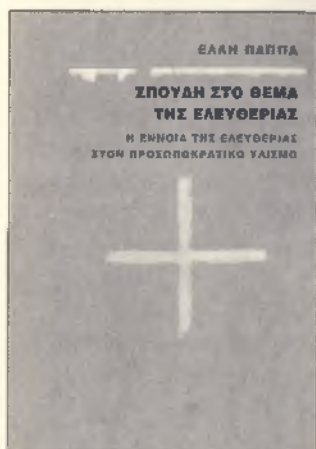
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΣΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΣΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΣΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

Ἡ ANGELA Y. DAVIS εἶναι γνωστὴ σὲ πολλοὺς ὡς τὸ ἐμβληματικὸ πρόσωπο τοῦ κινήματος τῆς Μαύρης Ὑπερηφάνειας (Black Pride) τῆς δεκαετίας τοῦ 1970. Ἄλλοι τὴν ξέρουν ὡς πρῶην ὑποψήφια ἀντιπρόεδρο τῶν ΗΠΑ γιὰ λογαριασμὸ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, ἐνῶ ἄλλοι πάλι τὴν ξέρουν ὡς σημαντικὴ φεμινίστρια ἀκαδημαϊκὸ, ποὺ ἔχει γράψει μερικὰ ἀπὸ τὰ πιὸ ρηζικέλευθα καὶ ἀνθεκτικὰ σὸ χρόνο κείμενα φεμινιστικῆς σκέψης τὴν τελευταία εἰκοσιπενταετία. Ἐπιπλέον, μιὰ νέα γενιὰ φοιτητῶν, ἀκτιβιστῶν καὶ ἐργαζομένων στὸν τομέα τοῦ πολιτισμοῦ εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ τὴ γνωρίσουν τὸ 1997, ὅταν ἡ καθηγήτρια Ντέιβις συμμετεῖχε στὴν ἴδρυση τῆς Κριτικῆς Αντίστασης (Critical Resistance), μιᾶς πανεθνικῆς ὀργάνωσης ἀφιερωμένης στὴν κατάλυση τοῦ σωφρονιστικοβιομηχανικοῦ συμπλέγματος (prison-industrial complex), θέμα κεντρικὸ στὴν τωρινή της ἀκαδημαϊκὴ παραγωγή καὶ πολιτικὴ δράση. Στὴν πραγματικότητα, σὲ ὅλα τὰ προτάγματα τῆς ζωῆς της ἡ Ντέιβις ὑπῆρξε ἀταλάντευτη ἀγωνίστρια, ποὺ τὸ κέντρο τοῦ ἐνδιαφέροντός της ἐπανερχόταν διαρκῶς στὴν ἐναντίωση πρὸς τὶς φυλακὲς, τὴ φυλάκιση καὶ τὴ φυλετοποιημένη (racialized) τιμωρία.

Ἡ Ἀντζελα Ντέιβις διδάσκει Ἱστορία τῆς Συνείδησης στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Καλιφόρνιας στὴ Σάντα Κρούζ. Ἐργάσθη μεταξὺ ἄλλων τὰ βιβλία *Are Prisons Obsolete?*, *Blues Legacies and Black Feminism* : Gertrude "Ma" Rainey, Bessie Smith and Billie Holiday. Τὸ ἐπόμενο βιβλίό της, ποὺ πρόκειται νὰ ἐκδοθεῖ ἀπὸ τὸ Columbia University Press, θὰ εἶναι τὸ *Prisons and History* [Φυλακὲς καὶ Ἱστορία].

«Τὸ κίνημα τῆς κατάργησης τῶν φυλακῶν (prison abolitionism) ἔχει μακρὰ ἱστορία καὶ σὲ διάφορες ἐποχές οἱ ἀκτιβιστές του ὑποστήριξαν πῶς οἱ συνθήκες πού ἐπικρατοῦν στίς φυλακές καὶ τὰ κρατητήρια, παράλληλα μὲ τὴν ἀποτυχία τῶν σωφρονιστικῶν ἰδρυμάτων νὰ ἐπιτελέσουν τὸν διακηρυγμένο τους σκοπό, συγκροτοῦν τὸ ἰσχυρότερο ἐπιχείρημα γιὰ τὴν κατάργησή τους. Βέβαια, οἱ συνθήκες ἔχουν γίνει ἀκόμα χειρότερες μὲ τὰ χρόνια καὶ ἓνας ἀσύλληπτος ἀριθμὸς ἀνθρώπων —πάνω ἀπὸ δύο ἑκατομύρια— κρατοῦνται σήμερα στὸ σωφρονιστικὸ δίκτυο τῶν ΗΠΑ. Ἐπιπλέον, γίναμε μάρτυρες τοῦ πῶς οἱ θεσμοὶ αὐτοὶ μποροῦν νὰ χρησιμοποιηθοῦν στὸν πόλεμο τῶν ΗΠΑ γιὰ τὴν ἐπίτευξη παγκόσμιας κυριαρχίας — καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ ἓνα ἀκόμα ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς κατάργησής τους.

» «Ὅταν κάνουμε λόγο γιὰ τὴν κατάργηση, δὲν φανταζόμαστε τὴ μεμονωμένη κατάλυση τῶν ἐγκαταστάσεων πού ὀνομάζουμε φυλακές καὶ κρατητήρια. Δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ πρόταγμα τῆς κατάργησης. Εἰσηγηθήκαμε τὴν ἔννοια τοῦ σωφρονιστικοβιομηχανικοῦ συμπλέγματος ὡς ἀντανάκλαση τοῦ βαθμοῦ στὸν ὁποῖο ἡ φυλακὴ δομεῖται βαθύτατα ἀπὸ οικονομικές, κοινωνικές καὶ πολιτικές συνθήκες, πού πρέπει καὶ οἱ ἴδιες νὰ καταλυθοῦν. Θὰ μπορούσες λοιπὸν νὰ πεῖς ὅτι ἡ κατάργηση τῶν φυλακῶν εἶναι ἓνας τρόπος νὰ μιλάμε γιὰ τίς παγίδες τίς ὁποῖες κρύβει ἡ ἰδιαίτερη ἐκδοχὴ δημοκρατίας πού ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τὸν ἀμερικανικὸ καπιταλισμό.» — ANTZEΛΑ ΝΤΕΗΒΙΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

PER-ANDERS PETTERSSON

*Κρατούμενοι τῶν φυλακῶν Ellis Unit
στὸ Χάντσβιλ τοῦ Τέξας, 17/4/1997.*

© Gettyimages / Idealimage

Γυναίκα. Μαύρη. Κομμουνίστρια. Διανοούμενη. Ήμερικανίδα.

Φυσιογνωμική συμπύκνωση όλων όσων αποκλείονταν από το αμερικανικό όνειρο, ή "Αντζελα Ύβον Ντέηβις άναδείχθηκε σε πρόσωπο άναφοράς για όλους όσους στρατεύτηκαν στην άνατροπή του. Ωστόσο, και μετά την άμπωτη των έξεγερσιακών εικόνων, παρέμεινε άφοσιωμένη στην υπόθεση τής ολόπλευρης άπελευθέρωσης, ένεργος μέχρι σήμερα στο χώρο τής σκέψης και του άκτιβισμού και δεκτική στην άναμέτρηση με διαρκώς νέα έρωτήματα.

Σε αυτή τή συλλογή συνεντεύξεων ή "Αντζελα Ντέηβις συζητά για τή φύση τής έξουσίας των άμερικανικών θεσμών, με άφορμή τις άποκαλύψεις για τή φυλακή του "Άμπου Γράιμπ. Με έφαλτήριο τή φυλάκισή της και τήν έμπειρία του να έχει ύπάρξει « έχθρος του κράτους » ή Ντέηβις, καθηγήτρια φιλοσοφίας, μαθήτρια του Χέρμπερτ Μαρκούζε και άλλοτε ή « πλέον καταζητούμενη » γυναίκα τής Ήμερικης, συζητά για τήν αντίσταση και τον νόμο, τον θεσμοποιημένο σεξουαλικό καταναγκασμό, τις φυλακές και τήν πολιτική, άναπτύσσοντας, μεταξύ άλλων, τήν άποψη του W.E.B. DuBois ότι μόλις οι Ήφροαμερικανοί χειραφετήθηκαν από τή δουλεία, στερήθηκαν τά πλήρη δικαιώματα των άλλων πολιτών. Αυτή ή στέρηση δικαιωμάτων καθώς και ή δημιουργία του άμερικανικού σωφρονιστικού συστήματος λειτούργησαν ως ένας τρόπος διατήρησης τής κυριαρχίας και τής άσκησης έλέγχου σε ολόκληρους πληθυσμούς.

Με άναλύσεις πρωτότυπες και ταυτόχρονα διεισδυτικές, άναλύσεις που θα άντέξουν πέραν του τρέχοντος ίστορικού χρόνου, ή Ντέηβις άποκαλύπτει τους δεσμούς μεταξύ τής άυτοκρατορίας, των φυλακών και των βασανιστηρίων. Οι συνεντεύξεις άποτελούν άμεση αντίδραση—άπό μια πρώην έχθρο του κράτους που έγινε μια άπό τις σημαντικότερες μορφές τής δημόσιας διάνοησης (public intellectua!)— πρός τήν δξύτερη, ίσως, κρίση τής άμερικανικής πολιτικής και ήθικης ταυτότητας των καιρών μας.

ISBN 978-960-325-729-5

9 789603 257295